informe econòmic 2011

número 17

CAMBRA DE COMERÇ
INDÚSTRIA I SERVEIS D'ANDORRA

informe econòmic 2011

CAMBRA DE COMERÇ
INDÚSTRIA I SERVEIS D'ANDORRA

NOTA PRELIMINAR

D'acord amb l'article 16 de la Llei de creació de la Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra, de 3 de setembre de 1993, la Cambra està obligada a elaborar, publicar i trametre anyalment al Govern un informe econòmic descriptiu de l'evolució i de les perspectives de les activitats econòmiques en el territori andorrà.

En la preparació i recollida de dades que figuren en aquest informe hi han contribuït les empreses que col·laboren amb la Cambra responent les enquestes de conjuntura periòdiques, així com el Govern, els comuns i altres institucions i associacions empresarials que, amb la seva aportació d'informació, possibiliten i faciliten la nostra tasca. A tots ells, els expressem el nostre agraïment, amb la confiança que aquest treball sigui d'utilitat per al coneixement de la realitat econòmica del nostre país.

PRESENTACIÓ

Si en la presentació de l'informe corresponent al 2010 es deia que el 2010 l'economia mundial havia reprès el creixement amb força, fet que va permetre tancar l'any superant el nivell d'activitat previ a la crisi global desencadenada a finals del 2007 amb l'esclat del mercat immobiliari dels EUA, amb les turbulències financeres consegüents que es van estendre a tot el món, el 2011 l'economia mundial ha tornat a registrar un alentiment global de l'activitat. Aquest alentiment es produeix a partir de l'estiu i s'accentua a finals d'any. Cal advertir, però, que l'economia mundial ha avançat a dues velocitats.

L'any 2011 el creixement del PIB mundial ha retrocedit al 3,9%, després que l'any anterior assolís un 5,3%. L'any 2011 els països emergents i en desenvolupament han continuat tenint un paper dinamitzador de l'economia global, amb un augment del 6,2%, només 1,3 punts per sota del creixement registrat l'any anterior; en canvi, les economies desenvolupades han reduït el seu creixement a la meitat, fins a l'1,6%. Entre les economies emergents i en desenvolupament, les d'Àsia són les que se situen a l'avantguarda del creixement, seguides de les d'Europa Oriental i les de l'Àfrica subsahariana, mentre que l'Orient Mitjà i el Nord d'Àfrica han patit els efectes de les revoltes polítiques, i l'Amèrica Llatina ha acusat la recaiguda econòmica, especialment, la d'Europa. Així, la Xina ha crescut un 9,2%, l'Índia un 7,1%, els països de l'Europa Central i Oriental un 5,3%, l'Àfrica subsahariana un 5,2%, l'Amèrica Llatina un 4,5% i l'Orient Mitjà i el Nord d'Àfrica únicament un 3,5%.

Els països avançats són els que estan patint més intensament les conseqüències de la crisi mundial, de forma que el risc de recessió ha reaparegut a finals del 2011 a la zona euro i els efectes s'han traslladat en major o menor mesura a la resta de països avançats, a través dels fluxos comercials i de capitals. Malgrat tot, tots els països han registrat creixements positius, encara que en molts casos siguin modestos, a excepció del Japó, que ha registrat un descens com a conseqüència dels efectes del tsunami que va patir. Els EUA han mostrat una clara desacceleració respecte al 2010, ja que han crescut un 1,7% davant del 3,0% del 2010, com a conseqüència d'un comportament positiu de la demanda privada final i d'una aportació nul·la del sector exterior.

Les economies de la zona euro han viscut un any 2011 ple de turbulències i dificultats, fet que ha portat a un fre del creixement i, fins i tot, a tancar l'any amb una nova entrada en recessió en alguns països. Durant la primera part de l'any, l'augment dels preus del petroli a conseqüència de les revoltes a Líbia va portar el Banc Central Europeu a apujar el tipus d'interès en 50 punts bàsics, després de gairebé dos anys d'estabilitat. A partir de l'estiu, les tensions en els mercats de deute europeu es van elevar pels dubtes sobre la sostenibilitat de les finances públiques a bona part dels països europeus, pel deteriorament progressiu de la situació econòmica i pels problemes de solvència d'alguns sistemes bancaris. Aquestes tensions que s'havien limitat a Grècia, Irlanda i Portugal es van estendre a països més grans, com Espanya i Itàlia, de forma que la prima de risc va assolir al novembre nivells màxims des de la creació de l'euro, especialment, en aquests dos últims països. Malgrat que el Banc Central Europeu va reactivar el seu programa de compra de deute en els mercats de valors, la lentitud en el desenvolupament i l'aplicació dels acords assolits en les diverses cimeres europees van fer augmentar la desconfiança dels inversors internacionals, la qual es va estendre a països com Bèlgica, França i Àustria. Per posar fi a aquesta inestabilitat, la cimera de caps d'Estat i de Govern de la UE del 9 de desembre va acordar establir una sèrie de regles fiscals i el BCE va anunciar un seguit de mesures: continuar donant liquiditat a les institucions financeres almenys fins a principis del 2012, la reducció del coeficient de reserves, l'ampliació d'actius com a garantia de préstecs i la rebaixa del tipus d'interès una altra vegada fins a l'1%. Tot això va permetre tancar l'any i començar el 2012 amb una mica més de calma. Amb tota aquesta problemàtica es va produir la rebaixa de la qualificació del deute de diversos països de la zona euro –rebaixa d'alguns esglaons d'Espanya i d'Itàlia i fins i tot la pèrdua de la triple A de França i Àustria. Totes aquestes circumstàncies han fet que l'any 2011 el PIB de la zona europea hagi crescut únicament un 1,5%, que l'ocupació no hagi augmentat i que la taxa d'atur s'hagi mantingut estable. Les economies més afectades han estat les perifèriques: Grècia (-6,9%), Portugal (-1,6%), Irlanda (0,7%), Espanya (0,7%) i Itàlia (0,4%), mentre que la resta de països han tingut creixements superiors a l'1%: Alemanya, (3,1%), Àustria (3,1%), Finlàndia (2,9%), etc. La política fiscal ha estat restrictiva, amb reducció de la despesa i augment dels impostos. El dèficit públic s'ha aconseguit reduir al 4,1% del PIB, però el nivell d'endeutament global ha arribat al 88,4%, especialment a causa de la pujada del cost del finançament.

L'economia andorrana està molt lligada a l'evolució econòmica dels principals clients dels seus productes i serveis, és a dir, depèn principalment de com es comporten les economies espanyola i francesa. En aquests darrers anys, els de la gran crisi, l'economia francesa registra uns moviments més moderats que l'espanyola. Així, en el transcurs del 2011 l'economia francesa ha mantingut un ritme de creixement moderat. >

Segons l'INSEE, el PIB francès ha crescut l'1,7% anual, una dècima més que l'any anterior. França també ha experimentat un creixement notable al principi d'any, encara que després s'ha alentit. I igualment ha patit tots els problemes de la zona euro –l'augment dels preus dels productes bàsics, les conseqüències del terratrèmol del Japó, els efectes de la consolidació fiscal a Europa i les tensions financeres derivades de la crisi del deute sobirà–, però ha aconseguit que el seu PIB per càpita en paritat de poder adquisitiu en relació amb la mitjana de la UE-27 persistís en el 107%, un nivell força estable des de l'any 2006. El 2011 la demanda interna ha perdut impuls com a conseqüència de la desacceleració tant del consum privat com públic, mentre que la inversió ha accelerat el seu creixement i la recomposició dels inventaris de les empreses ha ajudat al creixement. El sector exterior també hi ha contribuït, encara que les exportacions no han crescut tant com el 2010 com a conseqüència de la desacceleració de l'economia europea, on es dirigeixen el 70% de les exportacions franceses.

L'economia espanyola n'ha sortit més mal parada que la major part de les economies de la zona euro. Així, el PIB ha tingut un creixement únicament del 0,7%. En la primera part de l'any, va continuar la reactivació iniciada l'any anterior, però a partir de l'estiu la recuperació es va anar debilitant arrossegada per la reaparició de tensions en els mercats financers, la desacceleració de les principals economies avançades, la pèrdua de confiança dels agents econòmics i l'enduriment de les condicions de finançament. Això ha comportat un retrocés en el procés de convergència real amb les 27 economies europees, de manera que el PIB per càpita en paritat de poder adquisitiu s'ha situat per sota de la mitjana de la UE-27 (99% el 2011), fet que no succeïa des de l'any 2001. Aquest creixement modest ha estat fruit de l'evolució fortament expansiva de la demanda externa –exportacions (9%), turisme estranger i venda de serveis no turístics. El consum privat pràcticament s'ha estancat, la inversió ha perdut dinamisme, però la inversió en construcció ha continuat en caiguda lliure. Ha continuat creixent la taxa d'atur, que ha tancat l'any al 22,9%, 577.000 persones més que al final del 2010, que és la taxa més alta de la UE. En el transcurs de l'any, aquesta situació externa i interna delicada ha portat el Govern a prendre mesures diverses per intentar sortir-ne; mesures laborals, financeres, d'estabilitat pressupostària, etc. Tot i això, no s'ha aconseguit encarrilar la situació, i a principis del 2012 el nou Govern ha hagut d'intensificar les restriccions i les reformes.

Ja fa uns quants anys que en el seu Informe anual, la Cambra ha de posar de manifest que l'economia andorrana no va bé. Ja el 2003 es va remarcar que, tot i que els resultats encara eren positius, hi havia tendències i indicadors que marcaven que l'evolució canviava de sentit. Aquesta tendència va continuar fins a arribar al 2007 amb la constatació d'una clara recessió. Des de llavors la recessió ha continuat, amb puntes extremes i amb lleugers frens a la caiguda. La crisi global desencadenada a partir del juliol del 2007 als EUA ha tingut continuïtat, especialment a Europa, circumstància que s'ha unit a factors propis de l'economia andorrana, malgrat que últimament al mateix país s'han fet esforços per reorientar-la. Però els resultats no arriben ni s'albiren. Segons estimacions del Departament d'Estadística del Govern, el 2011 ha continuat la recessió; s'estima que el PIB ha caigut un -2,8%, en termes reals. En la mateixa línia, l'estimació del PIB que elabora la Cambra se situa en uns registres una mica més negatius, però també apunta cap a la desacceleració del ritme de caiguda. Aquest resultat del 2011 s'afegeix a les dades també negatives dels quatre anys anteriors; el 2007 va registrar una variació negativa que va oscil·lar entre el -1,5% i el -2,0%; el 2008 ho va fer entre el -2,5% i el -3,0%; el 2009, l'any de la gran recessió a totes les economies avançades, va arribar a l'entorn del -6,0%, i el 2010 va registrar un -3,4%. Aquesta sèrie de cinc anys de caigudes del PIB i amb aquesta intensitat no s'ha registrat a cap dels països de la UE no intervingut.

Si en l'informe del 2010 s'indicava que hi havia hagut un sector que havia vist frenat el descens, que era el sector de l'hoteleria, enguany no hi ha cap activitat productiva que es pugui posar en relleu pel fet que hagi resistit millor. Tots els sectors d'activitat han retrocedit: la indústria, la construcció, el comerç, amb petites variants, el turisme en general i l'hoteleria, el transport i les telecomunicacions. Es pot dir que únicament el sector bancari ha sabut adaptar-se a la situació que es viu. Ni tan sols la climatologia ha ajudat a aconseguir en alguns sectors nivells d'activitat millors. Tot i això, hi ha un aspecte del sector turístic que és positiu: en diversos informes s'havia advertit que era negatiu per al país que l'origen dels visitants cada vegada es concentrés més en una sola nacionalitat, l'espanyola, en aquest cas. Doncs bé, encara que el 2011 torna a baixar el nombre de visitants, concretament dels que no pernocten, per primera vegada els visitants francesos i d'altres nacionalitats han augmentat en contra del comportament de les xifres globals, que han anat a la baixa. Finalment, també el sector públic s'ha vist obligat a actuar contractivament. La situació de les finances, tant del Govern com dels comuns, ha forçat a restringir despeses i inversions reals.

El sector primari pesa relativament poc en l'economia andorrana, però enguany s'ha de posar en relleu que

la collita de tabac ha augmentat en quantitat, un 3,1%, i sobretot en qualitat, i també que la ramaderia s'ha mantingut estable. I especialment cal fer esment dels esforços que s'estan fent per reintroduir cultius que havien desaparegut: la vinya –hi ha quatre explotacions–, la producció de patata de qualitat autòctona i el cultiu de plantes aromàtiques i medicinals.

En el sector industrial s'ha tornat a accentuar la caiguda de l'activitat. Ha disminuït el nombre d'empreses i ha caigut en un 6,5% el nombre d'assalariats. Els resultats de les enquestes de conjuntura reflecteixen que la marxa dels negocis ha mantingut un perfil clarament desfavorable i l'indicador de confiança apunta a un increment dels ànims pessimistes i a una accentuació clara de la dinàmica contractiva de l'activitat industrial.

Ja s'indicava en l'Informe del 2010 que el sector de la construcció és el sector afectat més durament per la crisi. Durant molts anys va ser uns dels motors de l'economia andorrana, però a partir del 2008 entra en plena recessió i no hi ha perspectives que assenyalin de moment una possible recuperació. Tots els indicadors disponibles són netament negatius: nombre d'ocupats, comportament dels salaris, consum d'energia, obra executada, inversions públiques, importacions de materials, clima empresarial, etc. El nombre mitjà de treballadors en actiu durant el 2011 ha estat de 3.932, el que vol dir una disminució en relació amb la mitjana dels que van treballar el 2010 del -15,6%. I si es compara amb la xifra de treballadors del 2006 resulta que la caiguda ha estat del -43,1%; en cinc anys gairebé han perdut la feina la meitat d'ocupats. El consum d'energia elèctrica ha disminuït un 6,0% i les importacions de materials han caigut un 14,3%. Les inversions en obres públiques també han continuat disminuint, tant les del Govern com les dels comuns. Les respostes de les empreses constructores a les enquestes de la Cambra reflecteixen clarament un ritme de caiguda de l'activitat molt elevat i un to molt negatiu sobre la marxa dels negocis.

El comerç andorrà viu principalment de les compres dels turistes. Les entrades d'aquests canvien de tendència el 2003. A partir de llavors els comerços ho noten, primer començant a créixer menys i a partir del 2007 reduint les vendes de forma significativa. L'exercici 2011 ha continuat amb la mateixa tendència. L'ocupació ha disminuït un 4,0%, els salaris s'han mantingut estancats (+0,6%) i les respostes dels comerciants a les enquestes de la Cambra sobre la marxa dels negocis han estat les més negatives des que aquesta institució va iniciar la consulta l'any 1997. Evidentment, el comportament de les importacions també reflecteix aquesta situació amb petites variants. Les importacions totals han estat de 1.149,2 milions d'euros, un 0,7% més que l'any 2010; però si restem el valor de les importacions de materials de la construcció, dels carburants i del tabac, aquesta xifra de variació positiva es converteix en negativa, amb un -1,2%. L'anàlisi detallada per capítols de les importacions mostra comportaments dispars: una part important s'han quedat al mateix nivell del 2010 i unes altres han crescut. Entre aquestes darreres destaquen les begudes alcohòliques i no alcohòliques (+5,2%), els productes farmacèutics (+6,2%), els de perfumeria (+6,0%), la pelleteria (+40,6%), els productes de joieria, pedres, perles i metalls preciosos (+10,8%), la rellotgeria (+11,7%) i els objectes d'art, de col·lecció i antiguitats (+19,4%). En canvi, les importacions d'un altre seguit d'articles han disminuït: és el cas del cafè (-2,6%), dels productes fotogràfics o cinematogràfics (-41,7%), dels productes d'edició i arts gràfiques (-9,5%), dels vestits de gènere de punt (-4,4%) i altres confeccions tèxtils (-16,0%), de la coberteria i ganiveteria (-3,4%), dels aparells elèctrics i electrònics (-7,4%), dels vehicles automòbils (-5,0%), dels aparells d'òptica i fotografia (-2,0%), dels mobles i aparells d'enllumenat (-13,2%) i de les joguines i material d'oci (-13,1%).

El turisme és el que dóna vida a la major part dels sectors productius del país. L'exercici 2011 tampoc ha estat un any de recuperació, però la contracció no ha estat tan intensa com en altres anys i hi ha algun aspecte positiu que cal ressaltar. L'entrada de visitants ha disminuït un 2,2% –menys que els tres anys anteriors–, i els que pernocten han augmentat un 7,7%, cosa que beneficia l'hoteleria i la restauració. Per contra, els excursionistes, els que no pernocten, han continuat caient, un 4,9%. Per nacionalitats, en termes globals, els visitants espanyols han baixat notablement (-8,7%) a causa de la davallada intensa dels excursionistes. Tanmateix, com s'ha dit, l'aspecte positiu és que els visitants francesos i d'altres nacionalitats han augmentat força, amb un comportament diferent del dels últims anys. Aconseguir diversificar la demanda és bo per al país i indica que els esforços que ha fet el Principat per atreure altres clients comença a donar resultats. La temporada d'esquí no ha estat bona; la climatologia no ha acompanyat. Les estacions d'esquí han vist reduir les seves vendes de forfets en un -9,9%. Les pernoctacions del total de l'any han disminuït un 4,6%, malgrat que els visitants de més d'un dia han augmentat; per tant, la mitjana d'estada ha baixat.

Pel que fa al sistema bancari andorrà, una de les branques més importants de l'economia del Principat, també afectat per la crisi general, cal dir que les xifres corresponents als balanços dels cinc grups bancaris no són dolentes: la inversió creditícia ha crescut una mica més que el 2010, un 4,1%, els dipòsits de clients ho han fet en un 4,3%, encara que els resultats han disminuït un modest -1,8%. >

Els bancs han tancat durant l'exercici sis oficines, però el nombre d'empleats, tenint en compte tota l'activitat, tant interior com exterior, ha augmentat un 22,0%. Els bancs andorrans estan fent esforços importants per estar presents en alguns països estrangers.

El sector públic ha continuat en la línia d'austeritat iniciada el 2009. Els comptes del Govern s'han tancat el 2011 amb un dèficit de caixa no financer de 50,9 milions d'euros, xifra que suposa un descens del 3,9%, respecte al dèficit liquidat el 2010, i que representa entorn del 2% del PIB andorrà. Aquesta retallada és menor que la que es va aplicar l'any passat, però suposa encadenar dos exercicis consecutius de reducció del dèficit. En conjunt, l'endeutament de l'Administració general s'ha elevat a un nou rècord històric de 767,9 milions d'euros. Ara bé, en proporció al PIB, aquest volum de deute tan sols arriba al llindar del 30%, un nivell molt inferior al de la gran majoria de governs europeus. D'altra banda, cal posar en relleu que la seva composició ha millorat el 2011 perquè s'ha allargat una mica el termini mitjà del deute emès. La disminució del dèficit andorrà de l'any 2011 ha estat possible per un augment dels ingressos superior al de les despeses. El fre de les despeses s'explica per la reducció aplicada a les despeses de capital, del 29%, especialment les inversions reals, que han caigut el 40,9%. Les despeses corrents, en canvi, han registrat un augment significatiu del 16,3%. Els ingressos no financers han crescut un 1,4%; els impostos directes s'han més que triplicat com a conseqüència de l'entrada en vigor de l'impost sobre la renda dels no residents fiscals, i els indirectes han augmentat un 7%, especialment per la imposició sobre el tràfic exterior. Pel que fa als comuns, han saldat l'exercici amb un superàvit, per quart any consecutiu, de 3,8 milions d'euros, si bé s'ha reduït el 14,8% respecte del registrat l'exercici 2010. Aquesta disminució del superàvit fiscal dels comuns ha estat el resultat d'una caiguda dels ingressos, més intensa que la retallada aplicada sobre les despeses. Hi ha hagut cinc comuns que han registrat superàvit i dos que han acabat l'exercici amb dèficit (Encamp i Escaldes-Engordany). Els comuns han tancat l'exercici 2011 amb un deute acumulat de 238,9 milions d'euros. Els comuns representen el 23,7% del deute públic total (Administració general i comuns). Com a novetats fiscals de l'any 2011, s'ha de fer esment de l'entrada en vigor de l'impost sobre la renda dels no residents fiscals i de la modificació dels impostos sobre societats i sobre la renda de les activitats econòmiques aprovats el 2010, que s'han començat a aplicar el 2012.

La demanda interna no ha contribuït a la recuperació de l'economia andorrana, ja que l'evolució ha estat desfavorable en tots els components. El consum intern privat ha continuat patint la contracció de la renda disponible, derivada de la intensa reducció de l'ocupació i de la intensificació de la pèrdua de poder adquisitiu dels salaris. El diferencial entre el creixement dels salaris mitjans nominals dels assalariats (+1,2%) i la inflació mesurada al desembre (+2,5%) ha estat de -1,3 punts, una pèrdua significativa que s'afegeix a la de l'any 2010 (-0,2 punts). Però el comportament més desfavorable ha estat el de la inversió, tant pública com privada. Ja hem indicat que la venda de serveis turístics i el consum dels estrangers al país han continuat disminuint de forma significativa. En canvi, les exportacions andorranes, que en la seva gran part són reexportacions de productes importats, han registrat un fort increment, d'un 36,3%, que trenca amb quatre anys de caigudes intenses. Els productes que han contribuït més a aquest important creixement han estat els vehicles, els productes de perfumeria, els farmacèutics, els aparells mecànics i els de perles, pedres i metalls preciosos.

Les perspectives de l'economia mundial per al 2012 no són bones, la recuperació s'estanca i els riscos continuen sent elevats per la crisi del deute sobirà i l'entrada en recessió d'alguns països de la zona euro. Les previsions de l'FMI assenyalen que l'economia mundial creixerà a l'entorn del 3,5% el 2012, quatre dècimes menys que el 2011. Les economies emergents i en desenvolupament continuaran sent el motor mundial, però també es preveu que el seu creixement es desacceleri. Als EUA la recuperació ha continuat a l'inici del 2012, però en avançar l'any s'ha alentit. L'augment de l'activitat nord-americana s'explica per un dinamisme més gran de la despesa de les llars, per la recuperació de la inversió, sobretot residencial, i especialment pel to expansiu de la política de la Reserva Federal. Pel que fa a l'economia de la zona euro, el PIB a l'inici del 2012 s'ha situat en el mateix nivell que el quart trimestre del 2011; per tant, no es confirma l'entrada en recessió anunciada, però la situació continua sent feble arreu d'Europa. El diferencial entre les economies més avançades del cicle (Alemanya i França) i les que estan en recessió s'ha accentuat. Segons les estimacions d'Eurostat, almenys un terç dels països de la zona euro està en recessió en la primera meitat del 2012, mentre que França, la segona economia de la zona, estaria estancada.

L'economia espanyola és una de les que han entrat en recessió. Les pressions del mercat internacional sobre el deute sobirà espanyol i sobre les entitats financeres han obligat el Govern espanyol a prendre mesures dràstiques per reduir els dèficits de les administracions públiques espanyoles, a modificar la legislació per millorar l'estructura productiva del país, atenent les exigències de les autoritats de la zona euro i de l'FMI. L'Eurogrup ha aprovat un paquet d'ajuda financera

per a la banca espanyola per valor de 100.000 milions d'euros. Però, malgrat tot, amb l'ajuda dels dubtes de les autoritats europees, les turbulències en els mercats financers continuen al mes de juliol i ningú sap com pot acabar aquesta situació. El cert és que l'economia espanyola està en recessió, que l'atur continua creixent i que la prima de risc està a nivells difícilment suportables per a les finances d'Espanya.

Amb aquestes perspectives per a l'economia mundial i, sobretot, per a l'economia de la zona euro i dels països veïns, especialment d'Espanya, l'evolució de l'economia del nostre país no es pot preveure bona. Si l'entorn nostre no va bé, la nostra economia, que depèn en gran part de l'entorn exterior, tampoc hi pot anar. Així ho constaten tots els indicadors disponibles: enquestes d'opinió i resultats dels primers mesos de les principals magnituds econòmiques del país. Les enquestes de conjuntura de la Cambra mantenen el reflex d'un clima força pessimista i unes previsions de la marxa dels negocis en tots els grans sectors força negatives. Tots els indicadors quantitatius disponibles per als cinc primers mesos de l'any confirmen aquestes opinions empresarials. Les importacions han baixat un 5,2%, el nombre d'assalariats s'ha reduït un 3,8%, i ho ha fet en la majoria de sectors d'activitat, el consum d'energia elèctrica ha crescut un 2,9% i la matriculació de turismes ha tornat a disminuir un 10,9%. És previsible, per tant, que tanquem un 2012 amb una nova caiguda del PIB del Principat. Ja farà sis anys que ho fem.

Com cada any en el moment de tancar aquest Informe he de mostrar el meu agraïment i el de la institució que presideixo a tots els que fan possible que es pugui elaborar. En primer lloc, a les empreses que amb la seva col·laboració periòdica i continuada fan que la Cambra tingui informació molt valuosa sobre el clima empresarial i sobre l'evolució dels negocis. En segon lloc, al Govern i als comuns per la informació continuada que ens aporten, especialment estadística, i a les institucions i associacions per les mateixes raons. També als tècnics interns i externs que recopilen i interpreten tota la informació i donen forma definitiva a l'Informe. I, finalment, també vull donar les gràcies, a tots els mitjans de comunicació per la difusió que fan del contingut d'aquest document.

Marc Pantebre Palmitjavila
President

ÍNDEX

L'ENTORN EXTERIOR DE L'ECONOMIA ANDORRANA

10 **1. L'economia internacional**
10 1.1. Principals trets de l'evolució econòmica de l'any 2011
12 1.2. Evolució dels principals països avançats
15 1.3. Evolució dels principals països emergents i en desenvolupament
16 1.4. Perspectives

18 **2. L'economia francesa**
18 2.1. Principals trets de l'evolució econòmica de l'any 2011
21 2.2. Perspectives

23 **3. L'economia espanyola**
23 3.1. Principals trets de l'evolució econòmica de l'any 2011
26 3.2. Perspectives

L'ECONOMIA ANDORRANA: EVOLUCIÓ GENERAL

29 **4. Població, mercat de treball i formació**
29 4.1. Població i fluxos migratoris
32 4.2. Ocupació i atur
34 4.3. Formació

36 **5. Activitat i demanda**
36 5.1. L'evolució de l'activitat econòmica durant l'any 2011
42 5.2. Els fluxos comercials amb l'exterior
42 5.3. Distribució geogràfica del comerç exterior
45 5.4. Composició sectorial del comerç exterior

49 **6. Preus i costos**
49 6.1. Preus de consum
51 6.2. Salaris

53 **7. Sector públic**
53 7.1. Actuació del Govern
58 7.2. Actuació dels comuns

L'ECONOMIA ANDORRANA: EVOLUCIÓ DELS PRINCIPALS SECTORS

61 **8. El sector primari**

61 **9. La indústria**

64 **10. La construcció i la indústria auxiliar**

69 **11. Els serveis**
69 11.1. El comerç
75 11.2. El sistema financer
77 11.3. El turisme
81 11.4. El transport i les comunicacions

83 APÈNDIX ESTADÍSTIC DE L'ECONOMIA ANDORRANA

L'ENTORN EXTERIOR DE L'ECONOMIA ANDORRANA

1. L'ECONOMIA INTERNACIONAL

1.1. Principals trets de l'evolució econòmica de l'any 2011

L'any 2011 l'economia mundial s'ha caracteritzat per un alentiment global de l'activitat. El creixement del PIB mundial s'ha moderat des del 5,3% el 2010 fins al 3,9%, segons el Fons Monetari Internacional (FMI). Tot i que es tracta del segon any consecutiu de creixement després de l'esclat de la crisi, el panorama econòmic mundial va empitjorar a partir de l'estiu, com a conseqüència de l'agreujament de la crisi del deute sobirà a Europa.

Cal assenyalar, però, que l'economia mundial avança a dues velocitats. Els països emergents i en desenvolupament han continuat exercint un paper dinamitzador de l'economia global, amb un augment del 6,2%, només 1,3 punts per sota del creixement registrat l'any anterior; mentre que les economies desenvolupades han reduït el seu creixement a la meitat, fins a l'1,6% de l'any 2011.

Entre les economies emergents i en desenvolupament, les d'Àsia són les que se situen a l'avantguarda del creixement, seguides de les d'Europa Oriental i les de l'Àfrica subsahariana, mentre que l'Orient Mitjà i el Nord d'Àfrica han patit els efectes de les revoltes polítiques, i l'Amèrica Llatina ha acusat la recaiguda econòmica dels països desenvolupats, especialment d'Europa.

CREIXEMENT DEL PIB MUNDIAL
Taxes de variació anual a preus constants

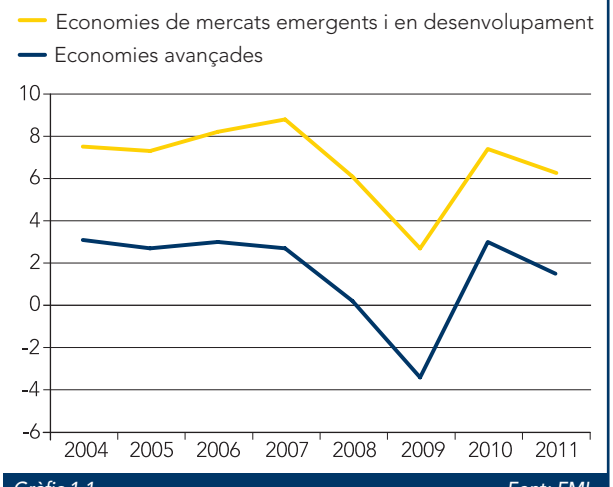

Gràfic 1.1 *Font: FMI*

En canvi, en les economies avançades s'observa un comportament molt dispar, amb un enfortiment de l'activitat als Estats Units a mesura que avança l'any, un alentiment a la zona euro, que s'encamina cap a la recessió, i una economia del Japó molt afectada pels efectes del terratrèmol que es va produir el mes de març.

L'evolució trimestral del PIB mundial també ha seguit una evolució dispar per països en l'últim tram de l'any 2011. Als Estats Units, el PIB s'ha accelerat dues dècimes, fins al 0,7% intertrimestral, mentre que a la zona euro s'ha anotat un descens del 0,3%, el primer retrocés des del segon trimestre del 2009. Quant a les economies asiàtiques, el PIB del Japó va retrocedir un 0,2% en el quart trimestre, després de l'increment de l'1,7% en l'anterior, per la reducció de l'impacte de la reconstrucció dels efectes del terratrèmol. A l'Índia el quart trimestre va registrar un avanç superior al tercer, mentre que a la Xina es va moderar el creixement.

Però, sens dubte, Europa ha tingut un paper protagonista el 2011. La recaiguda europea ha afectat, en més o menys mesura, tant les economies avançades com les emergents.

Durant la primera part de l'any, en un context de recuperació de l'economia mundial, la pujada dels preus del petroli a conseqüència de les revoltes a Líbia, va fer que el Banc Central Europeu decidís apujar el tipus d'interès en 50 punts bàsics (25 punts a l'abril i 25 punts més al juliol), després d'un període de gairebé dos anys durant el qual el tipus d'interès de l'eurozona s'havia mantingut estable en l'1%, un nivell reduït però encara per sobre del 0,25% en el qual es troba ancorat des de finals del 2008 el tipus de referència de la Reserva Federal als Estats Units.

Després de l'estiu, les tensions existents en els mercats de deute europeu es van elevar pels dubtes sobre la sostenibilitat de les finances públiques a bona part dels països europeus, pel deteriorament progressiu de la situació econòmica i pels problemes de solvència d'alguns sistemes bancaris. Les tensions esmentades, que s'havien limitat fins a aquesta data a les economies relativament petites (Grècia, Irlanda i Portugal) es van propagar a altres de mida més gran com Itàlia i

PRIMA DE RISC DELS PAÏSOS PERIFÈRICS DE LA ZONA EURO
Diferencial respecte al bo alemany, en punts percentuals

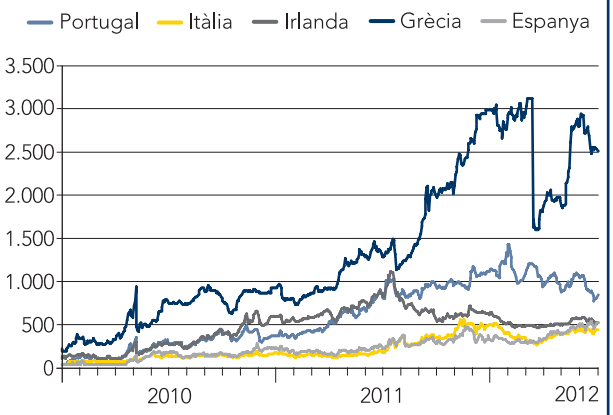

Gràfic 1.2 *Font: Macrobond*

Espanya, on els diferencials amb el bo alemany (prima de risc) van assolir al novembre nivells màxims des de la creació de l'euro (a Espanya va arribar als 490 punts i a Itàlia als 560 punts). Això va portar el Banc Central Europeu a reactivar, a principis d'agost, el seu programa de compra de deute en els mercats de valors. No obstant això, la lentitud tant en el desenvolupament com en l'aplicació dels acords assolits en les diverses cimeres europees, com per exemple en el disseny del segon programa d'ajuda a Grècia, va fer augmentar la desconfiança dels inversors internacionals, que es va estendre a la tardor a països com Bèlgica, França i Àustria, en un context d'alentiment del creixement econòmic per les polítiques d'austeritat posades en marxa arreu d'Europa.

Per posar fi a aquesta inestabilitat, la cimera de caps d'Estat i de Govern de la UE que va tenir lloc el 9 de desembre va acordar establir una sèrie de regles fiscals a les quals els estats membres havien d'atorgar el màxim rang legal possible (constitucional en la majoria de casos) i el BCE va anunciar un seguit de mesures: continuar proporcionant liquiditat a les institucions financeres almenys fins a principis del 2012 amb subhastes a 36 mesos; la reducció del coeficient de reserves; l'ampliació dels actius que acceptava com a garantia dels préstecs, i la rebaixa dels tipus d'interès en les seves reunions de novembre i de desembre, fins a situar-lo novament en l'1%. Amb aquestes mesures, el BCE va ampliar sensiblement la liquiditat de la banca i va contribuir a solucionar els problemes de refinançament dels importants volums de deute bancari que vencien el 2011.

Els dubtes sobre el rescat grec al llarg de tot l'any i el possible contagi a altres economies europees amb problemes d'endeutament públic van fer que les agències de ràting rebaixessin la qualificació del deute de diversos països de l'àrea de l'euro (incloent-hi la pèrdua de la triple A de França i Àustria i la rebaixa d'alguns esglaons d'Espanya i d'Itàlia). Aquest clima de desconfiança va provocar fortes caigudes de les borses europees el 2011 (-13% l'IBEX 35 i -17% l'Eurostoxx 50). La borsa japonesa també va caure molt (-17% l'índex Nikkei) però com a conseqüència del terratrèmol. En canvi, la borsa nord-americana va tenir una evolució més favorable, amb una pujada de l'Índex Dow Jones del 5,5%.

Pel que fa al tipus de canvi, el deteriorament de la situació econòmica de l'eurozona, les pèssimes perspectives fiscals d'alguns dels seus membres i la cerca per part dels inversors d'actius segurs són els factors que expliquen la depreciació que va experimentar l'euro a partir del mes d'abril, i molt especialment en la part final de l'any. Tot i això, l'evolució alcista del primer trimestre va fer que l'euro acabés l'any en un nivell pràcticament idèntic al de l'any precedent. Al desembre l'euro cotitzava a 1,317 dòlars davant dels 1,322 $ del desembre del 2010.

En consonància amb l'evolució del creixement mundial, el preu del barril de petroli va pujar amb força durant els primers quatre mesos –des dels 92 $ al gener fins als 123 $ a l'abril–, però va començar a caure a partir d'aquell moment fins a arribar als 108 $ al desembre. Les raons que expliquen aquesta evolució alcista en el conjunt de l'any han estat el dèficit d'oferta, que va ser provocat a començament de l'any per la intensa demanda de petroli a conseqüència de la recuperació econòmica i, posteriorment, per les tensions geopolítiques dels països àrabs, especialment a l'Iran i a Líbia. >

PREU DEL PETROLI - $ per barril Brent

Gràfic 1.3 *Font: Energy Information Administration, del govern dels Estats Units*

PERSPECTIVES ECONÒMIQUES DE L'FMI PER A L'ECONOMIA MUNDIAL

	2010	2011	2012p	2013p
PIB mundial	**5,3**	**3,9**	**3,5**	**3,9**
Economies avançades	3,2	1,6	1,4	1,9
Estats Units	3,0	1,7	2,0	2,3
Zona euro	1,9	1,5	-0,3	0,7
Alemanya	3,6	3,1	1,0	1,4
França	1,7	1,7	0,3	0,8
Itàlia	1,8	0,4	-1,9	-0,3
Espanya	-0,1	0,7	-1,5	-0,6
Japó	4,4	-0,7	2,4	1,5
Regne Unit	2,1	0,7	0,2	1,4
Canadà	3,2	2,4	2,1	2,2
Nous països asiàtics industrialitzats	8,5	4,0	2,7	4,2
Països emergents i en desenvolupament	7,5	6,2	5,6	5,9
Àfrica subsahariana	5,3	5,2	5,4	5,3
Europa Central i Oriental	4,5	5,3	1,9	2,8
Països Commonwealth	4,8	4,9	4,1	4,1
Rússia	4,3	4,3	4,0	3,9
Àsia en desenvolupament	9,7	7,8	7,1	7,5
Xina	10,4	9,2	8,0	8,5
Índia	10,8	7,1	6,1	6,5
Orient Mitjà i Nord d'Àfrica	5,0	3,5	5,5	3,7
Amèrica Llatina i Carib	6,2	4,5	3,4	4,2
Comerç mundial	**12,8**	**5,9**	**3,8**	**5,1**

p: previsió

Quadre 1.1 *Font: FMI, juliol 2012*

Per contra, els preus de les matèries primeres i dels aliments han evolucionat a la baixa durant gran part de l'any 2011, tot i mantenir-se en uns registres elevats. Les causes principals d'aquest alentiment són la rebaixa de les perspectives de creixement de l'economia mundial i el risc d'un aterratge brusc de l'economia xinesa. Per tant, l'evolució alcista del preu del petroli és el principal factor que explica les pressions inflacionistes del 2011. En el conjunt de l'any, les economies avançades han registrat un augment dels preus de consum del 2,7% (1,5% el 2010), mentre que a les economies en desenvolupament i emergents els preus s'han disparat un 7,1% (6,1% el 2010).

1.2. Evolució dels principals països avançats

Els països avançats són els que estan patint més intensament les conseqüències de la crisi mundial atès que, després de dos anys de recuperació, el risc de recessió ha reaparegut a finals del 2011 a la zona euro i els efectes s'han traslladat en major o menor mesura a la resta de països avançats a través dels fluxos comercials i de capitals.

Malgrat la desacceleració econòmica global que han experimentat tots els països avançats durant el 2011, cap d'ells ha registrat un descens del PIB, a excepció del Japó, que ha patit els efectes del tsunami.

1.2.1. Estats Units

L'any 2011, l'economia dels Estats Units ha mostrat una clara desacceleració respecte al nivell d'activitat de l'any anterior. No obstant això, després d'un creixement molt feble durant la primera meitat de l'any, s'ha anat recuperant en els trimestres posteriors, de manera que finalment el creixement anual s'ha situat en l'1,7% davant del 3% registrat l'any 2010. Cal assenyalar que la Reserva Federal va posar en marxa diversos paquets d'estímul monetari i financer que han

permès dinamitzar l'economia. Però a començaments de l'estiu les dificultats de pagament del deute sobirà es van agreujar i, després de mesos de confrontació, es va arribar a un acord polític in extremis sobre el sostre de despesa pública per al 2011.

L'any 2011, el creixement ha estat possible gràcies a l'aportació positiva de la demanda privada final, que ha contribuït en 1,9 punts, exactament igual que l'any anterior, mentre que l'aportació del sector exterior ha estat nul·la i la variació d'existències ha restat dues dècimes al creixement. Per tant, els factors que han impulsat l'economia nord-americana han estat fonamentalment interns: la clara millora de la inversió residencial, que ha recuperat el creixement, i l'evolució favorable de la inversió no residencial i del consum privat, que representa el 71% del PIB nord-americà. En canvi, el consum públic i la inversió pública han patit un descens l'any 2011.

La contribució de la demanda externa al creixement ha passat de ser negativa el 2010 a ser neutra el 2011, gràcies a un creixement de les exportacions superior al de les importacions (6,7% i 4,9%, respectivament), al contrari que l'any precedent. Això no obstant, les taxes de creixement s'han moderat en línia amb la desacceleració del comerç mundial. L'estabilitat de la cotització del dòlar en el conjunt de l'any no ha perjudicat la competitivitat exterior dels Estats Units i ha contribuït a mantenir el seu dèficit per compte corrent entorn del 3,1% del PIB el 2011.

La recuperació que ha mostrat l'economia durant la segona meitat de l'any s'ha traduït en una millora dels resultats del mercat laboral. L'ocupació ha crescut

CREIXEMENT DEL PIB ALS ESTATS UNITS i A LA ZONA EURO
Taxes de variació anual en %

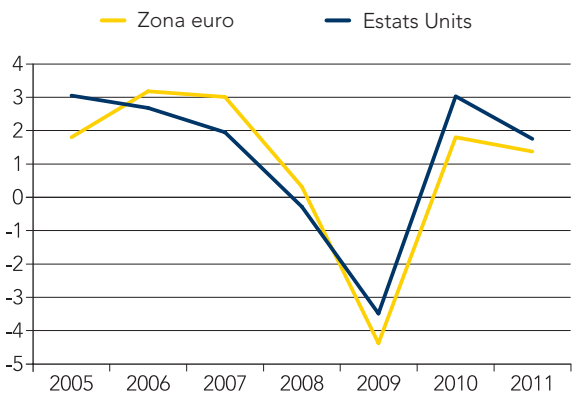

Gràfic 1.4 *Font: FMI*

PIB i CONSUM PRIVAT ALS ESTATS UNITS
Taxes de variació anual en %

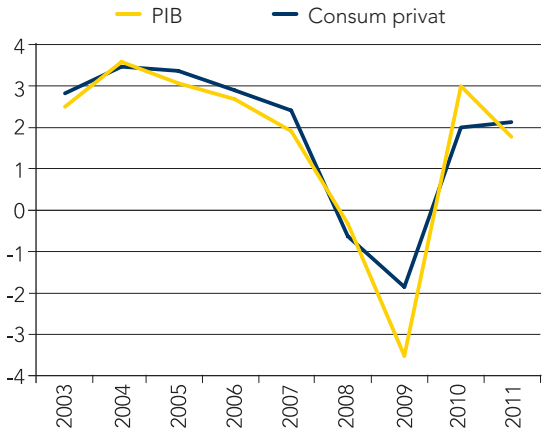

Gràfic 1.5 *Font: OCDE*

moderadament el 2011 (1,2%), després de tres anys consecutius de descensos, però encara es tracta d'una recuperació dèbil. La xifra d'ocupats s'ha situat en 131,4 milions de persones, lluny encara del màxim del 2007 (137,6 milions). Així mateix, la taxa d'atur s'ha reduït per primer cop des de l'inici de la crisi, ja que ha passat del 9,6% el 2010 al 8,9% el 2011.

Els preus de consum han registrat una evolució alcista a mesura que avançava l'any, impulsada per l'alça del preu del petroli, que ha situat la inflació anual en el 3,1%, gairebé el doble de la de l'any 2010 (1,6%), i quatre dècimes per sobre de la inflació mitjana de la zona euro. Tot i l'augment de les pressions inflacionistes, la Reserva Federal ha mantingut el tipus d'interès nominal en el 0,25% durant tot l'any, un nivell mínim històric, amb l'objectiu de contribuir a estimular l'activitat econòmica. Per la seva banda, els preus de venda en el mercat immobiliari han continuat caient per quart any consecutiu, però s'ha moderat el ritme de descens.

Finalment, l'economia nord-americana ha reduït el seu nivell de dèficit públic –des del 10,7% del PIB el 2010 fins al 9,7% el 2011–, si bé continua sent una de les economies avançades amb un nivell de dèficit públic més elevat, només superat per Irlanda. En conseqüència, el deute públic brut continua augmentant i ja excedeix el 102% del PIB.

1.2.2. Japó

El Japó, que és l'economia desenvolupada que havia sortit amb més força de la crisi el 2010, ha recaigut el 2011 pel fort impacte del tsunami i la crisi nuclear >

PIB i INFLACIÓ AL JAPÓ
Taxes de variació anual en %

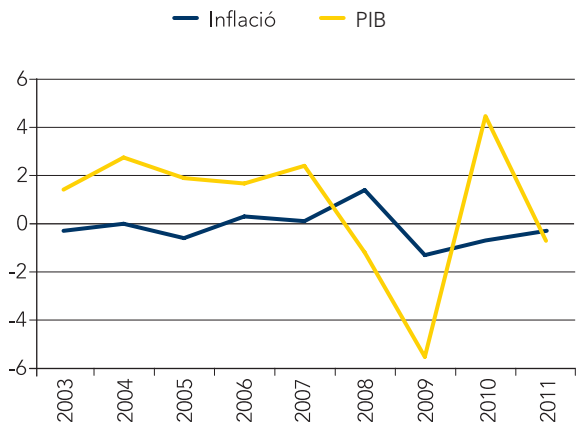

Gràfic 1.6 *Font: OCDE*

posterior que va afectar el país el mes de març. L'economia nipona ha passat així a ser l'única de les grans economies avançades que ha patit una contracció del PIB el 2011. El descens ha estat del 0,7%, després del dinàmic creixement experimentat l'any anterior (4,4%). El component del PIB més perjudicat pel tsunami ha estat el sector exterior, perquè la cadena de subministrament d'importants línies de producció mundials que tenen les seves seus al Japó va quedar aturada, a la qual cosa s'ha d'afegir la fortalesa del ien japonès. Però els programes de reconstrucció posats en marxa pel Govern han permès una recuperació sòlida en el tercer trimestre de l'any, i s'ha compensat així la desacceleració de la demanda externa.

La caiguda persistent dels preus de consum –el 2011 un -0,3% anual– ha permès al Banc Central del Japó seguir amb la seva política monetària expansiva de tipus d'interès pràcticament igual a zero, amb l'objectiu de lluitar contra la deflació i també per combatre la inestabilitat financera i la crisi econòmica del país.

Quant al mercat laboral, la taxa d'atur s'ha reduït mig punt fins a situar-se en el 4,6% de mitjana anual, un dels nivells més baixos dins les economies avançades. En l'àmbit fiscal, els programes de despesa per a la reconstrucció de la catàstrofe natural han contribuït a deteriorar encara més l'estat de les finances públiques del Japó, de manera que el dèficit públic ha pujat un punt del PIB fins a situar-se en el 9,5%, i el nivell de deute públic ha escalat al 205% el 2011, el nivell més alt de tots els països membres de l'OCDE.

1.2.3. Zona euro

L'economia de la zona euro va començar el 2011 consolidant la recuperació, però la crisi del deute sobirà va truncar la inèrcia positiva i en el quart trimestre de l'any registrava un descens del PIB. Cal recordar que el 6 d'abril del 2011 Portugal va esdevenir el tercer país de la zona euro a demanar assistència financera a la UE i que l'import d'aquest pla de rescat va ser de 78.000 milions d'euros. A més, al juliol els països de la UE van pactar el segon pla d'ajuda financera a Grècia per un import de 109.000 milions d'euros.

Després de l'estiu, la falta de sostenibilitat del deute públic grec, tot i les mesures adoptades, va produir un important efecte contagi a la resta de països perifèrics, que van veure com pujaven les seves primes de risc. Les reunions i cimeres successives van aconseguir solucionar parcialment la crisi de deute grec amb una quitança del 50% i amb l'establiment d'un Programa de recapitalització del sistema bancari europeu. No obstant això, les dificultats en la gestió de la crisi per part de les autoritats polítiques europees han posat de manifest problemes de governança i han acabat provocant importants tensions financeres que han fet minvar la confiança dels agents i dels mercats en el futur de la moneda única.

Quant a l'activitat i el mercat laboral, l'any 2011 el PIB de la zona euro ha crescut l'1,5%, quatre dècimes menys que l'any anterior, l'ocupació pràcticament no ha augmentat (0,1%), i la taxa d'atur s'ha mantingut relativament estable entorn del 10%.

Ara bé, existeixen àmplies diferències en les taxes de creixement dels països que formen part de l'àrea. Les economies més afectades per la crisi són les perifèriques, però cal distingir entre Grècia i Portugal, que han registrat un descens del PIB (-6,9% i -1,6%, respectivament), i Irlanda, Espanya i Itàlia, que han tingut un creixement positiu però modest (0,7% en els primers dos casos i 0,4% en el tercer). L'economia d'Eslovènia ha retrocedit un 0,2%, mentre que la resta de països han registrat augments per sobre de l'1%, un creixement encapçalat per les economies següents: Alemanya (3,1%), Àustria (3,1%), Finlàndia (2,9%), i alguns dels nous països membres com Estònia (7,6%) i Eslovàquia (3,3%).

L'any 2011, tant la demanda interna com l'externa han contribuït positivament al creixement del PIB. La primera ha estat impulsada sobretot pel consum privat, mentre que la segona ha estat protagonitzada

per un creixement superior de les exportacions que de les importacions. En aquest sentit, cal assenyalar que la balança per compte corrent del conjunt de la zona euro ha registrat un superàvit del 0,5% del PIB el 2011, una dècima més que l'exercici anterior.

Tots els components del PIB han tingut registres positius el 2011 però la inversió en béns d'equipament ha liderat el creixement (4,3%), afavorida per la recuperació dels beneficis i el desendeutament progressiu de les empreses. Per la seva banda, el consum, tant públic com privat, ha tingut un comportament molt feble, atès que el primer ha retrocedit una dècima i el segon ha crescut només un 0,2%.

Aquest alentiment del consum és el que explica l'estabilització i la moderació progressiva de la inflació després de l'estiu. Però, en el conjunt de l'any, l'augment dels preus de l'energia, les matèries primeres i els aliments no elaborats ha fet que la inflació hagi passat de l'1,6% el 2010 al 2,7% el 2011, per sobre de l'objectiu d'inflació marcat pel BCE (2%). En canvi, la taxa d'inflació subjacent –que exclou els components més volàtils com l'energia i els aliments no elaborats– s'ha situat de mitjana anual en l'1,7%, en línia amb la feblesa de la demanda interna. Totes les economies de la zona euro han registrat taxes d'inflació més elevades el 2011 que el 2010, a excepció de Grècia. Les inflacions van des del mínim de Grècia (1,2%) fins al màxim d'Eslovàquia (4,1%). Malgrat l'augment dels preus de consum, els costos laborals unitaris reals han caigut un 0,5%, com a resultat d'un increment de la productivitat superior al del salari per ocupat, fet que denota una millora de la competitivitat europea.

La política fiscal de 2011 ha estat restrictiva per segon any consecutiu, resultat a parts iguals d'una reducció de la despesa i d'un augment dels ingressos. Concretament, el dèficit públic del conjunt de la zona euro s'ha situat en el 4,1% del PIB, dos punts per sota del nivell de 2010. Per part seva, el nivell d'endeutament ha continuat augmentant, fins al 88,4%, impulsat per la pujada del cost del finançament. Tots els països de la zona euro, a excepció d'Estònia, han registrat un saldo fiscal negatiu, però en tot cas inferior al de l'any anterior. Dels tres països intervinguts, dos han registrat un fort ajustament del dèficit públic el 2011, que són Irlanda –des del 31% del PIB el 2010 fins al 13%– i Portugal –des del 9,8% fins al 4,2%–, mentre que a Grècia la reducció ha estat molt minsa –només ha passat del

DÈFICIT PÚBLIC DELS PAÏSOS DE LA ZONA EURO - En % del PIB

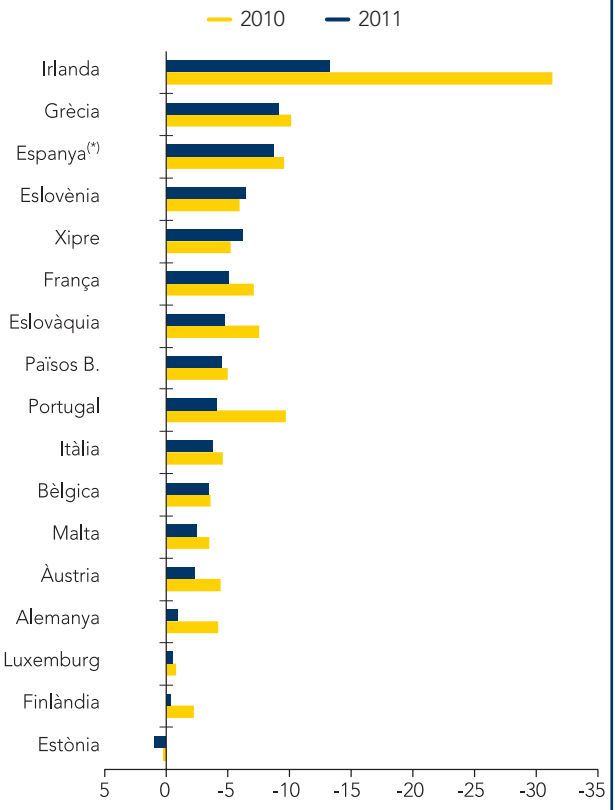

(*) El Govern espanyol ha revisat a l'alça quatre dècimes la dada final de dèficit públic, des del 8,5% del PIB fins al 8,9%.

Gràfic 1.7 *Font: Comissió Europea*

10,3% al 9,1%. Els altres dos grans països amenaçats per la possibilitat d'un rescat futur també han reduït el seu dèficit però de manera menys pronunciada: Itàlia des del 4,6% fins al 3,9% i Espanya des del 9,3% fins al 8,9%[1]. A l'altre extrem, els països amb un menor dèficit públic són Luxemburg (-0,6%), Finlàndia (-0,5%) i Alemanya (-1%).

Finalment, en l'àmbit del procés d'integració a la Unió Econòmica i Monetària europea, cal recordar que l'1 de gener de 2011 es va produir la incorporació d'Estònia, fet que situa el nombre d'estats membres en 17.

1.3. Evolució dels principals països emergents i en desenvolupament

Les economies emergents, tot i haver patit un alentiment de les seves exportacions i també una entrada menor d'inversions estrangeres a causa de les tensions financeres, disposen encara de >

1. Segons la darrera revisió feta pública pel Govern espanyol el 18 de maig, una vegada conegudes les dades de dèficit de les comunitats autònomes.

marge de maniobra suficient per aplicar polítiques d'estímul, i això els ha permès mantenir un creixement sòlid el 2011. Tot i això, alguns països emergents acumulen riscos derivats del ràpid creixement del crèdit o de l'elevat preu de les matèries primeres, que alimenten les pressions inflacionistes i el risc de reescalfament.

La regió amb un ritme de creixement menor ha estat l'Orient Mitjà i el Nord d'Àfrica, que ha crescut un 3,5% el 2011, a conseqüència de les tensions polítiques i socials que van sorgir a mitjan any com a conseqüència de l'alt nivell d'atur i l'augment dels preus dels aliments, i que van desembocar en revoltes i conflictes bèl·lics que van acabar provocant una disminució del turisme i dels fluxos de capital exteriors.

A l'altre extrem, el creixement econòmic més elevat s'ha donat a les economies en desenvolupament de l'Àsia, especialment a la Xina, que ha crescut el 9,2%, i a l'Índia, que ho ha fet un 7,1%. Tot i aquest creixement tan robust, l'activitat ha perdut impuls a causa de la moderació de les exportacions a Europa. Cal assenyalar que l'any 2011 la Xina s'ha convertit en la segona economia més gran del món.

Una altra zona que ha patit els efectes de la desacceleració de l'economia mundial i dels fluxos d'inversió ha estat la regió de l'Amèrica Llatina i el Carib, fet que ha permès, per altra banda, reduir el risc de sobreescalfament en alguns països de la zona. En conjunt, l'àrea ha registrat un creixement anual del 4,5%, per sota del 6,2% assolit l'any 2010. Cal destacar el cas del Brasil, que ha reduït la seva taxa de creixement des del 7,5% el 2010 fins al 2,7% el 2011.

Les economies de l'Àfrica subsahariana han experimentat un creixement econòmic del 5,2% el 2011, només una dècima inferior a l'any anterior. Aquesta regió ha estat la menys afectada per l'augment de les tensions financeres a Europa i l'empitjorament de les perspectives econòmiques mundials.

Finalment, la Comunitat d'Estats Independents (CEI), en el seu conjunt, ha registrat un creixement del PIB del 4,9%, pràcticament el mateix que l'any anterior. Rússia ha crescut un 4,3% i la resta de països que formen l'àrea un 6,2%. El creixement es va mantenir fort gràcies a l'elevat nivell de preus del petroli i de les matèries primeres i al repunt de la producció agrària després de la sequera del 2010.

1.4. Perspectives

D'acord amb els primers resultats del 2012, la recuperació mundial s'estanca i els riscos continuen sent elevats per la crisi del deute sobirà i l'entrada en recessió d'alguns països de la zona euro.

Les economies emergents i en desenvolupament tornaran a ser les que liderin el creixement mundial el 2012 –cal recordar que ja representen més de 45% del PIB–, mentre que entre les economies desenvolupades hi haurà realitats diferents. Per una banda, el to positiu dels Estats Units i, per altra, la recaiguda de l'activitat a la zona euro.

Segons l'informe del Fons Monetari Internacional (FMI) del mes de juliol, l'economia mundial creixerà a l'entorn del 3,5% el 2012, quatre dècimes menys que el 2011. El diferencial de creixement entre les economies emergents i els països desenvolupats es mantindrà per sobre dels quatre punts percentuals. Les economies emergents i en desenvolupament continuaran amb la desacceleració iniciada a finals de

TIPUS DE CANVI $/€

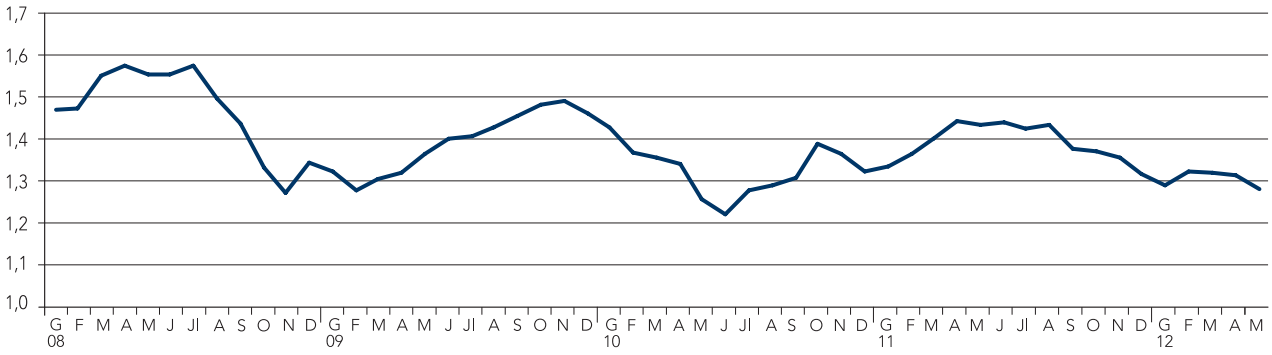

Gràfic 1.8 *Font: Banc d'Espanya*

2011, tot i que seran novament el motor mundial, amb un creixement conjunt del 5,6%. Per altra banda, les economies avançades tornaran a perdre impuls, però menys que l'any 2011, amb un creixement previst per al conjunt de l'àrea de l'1,4%.

Als Estats Units, la recuperació continua en marxa el primer trimestre del 2012 i les perspectives per al conjunt de l'any són favorables. El PIB ha accelerat el creixement des de l'1,6% interanual del quart trimestre fins al 2% del primer del 2012. Aquesta acceleració s'explica tant pel dinamisme més gran de la despesa de les llars, com per la recuperació de la inversió, sobretot la residencial. El mercat laboral reflecteix aquesta millora de l'economia: l'ocupació ha registrat un creixement interanual de l'1,5% en els primers quatre mesos de l'any i ha mantingut el nivell d'ocupació per sobre dels 132.000 llocs de treball, alhora que la taxa d'atur s'ha reduït progressivament, des del 8,5% al desembre del 2011 fins al 8,1% a l'abril del 2012. La inflació, per la seva banda, continua sota control, atès que ha baixat del 3% al desembre al 2,3% a l'abril. En aquest context, la Reserva Federal ha mantingut el to expansiu de la seva política deixant el tipus d'interès oficial en el rang del 0% al 0,25%.

Per al conjunt de l'any 2012, l'FMI preveu un creixement del PIB del 2,0% i l'OCDE del 2,4%. La reducció de la taxa d'atur, el dinamisme més gran del consum privat i una política fiscal una mica més expansiva arran de l'any electoral, donaran suport a la millora de la demanda interna com a font d'expansió del creixement. Les recomanacions de l'FMI se centren a establir la consolidació fiscal com a prioritat de política econòmica, sense oblidar el suport a la recuperació econòmica en el curt termini, i també a prendre mesures per recuperar el mercat immobiliari i, d'aquesta manera, estimular el consum. Actualment aquest mercat es troba limitat per la quantitat d'habitatges amb hipoteques embargades i, per això, és recomanable l'adopció de mesures per afavorir el refinançament hipotecari.

A Europa la recuperació de l'economia alemanya ha permès esquivar la recessió en el primer trimestre de 2012. El PIB de la zona euro s'ha situat en el mateix nivell que el quart trimestre de l'any anterior, després de caure tres dècimes a finals del 2011. Per tant, no es confirma l'entrada en recessió anunciada de la zona euro si bé la situació continua sent feble arreu d'Europa. Per països, la bretxa entre les economies que es troben en una fase més avançada del cicle (Alemanya i França) i les que estan en recessió (Portugal, Irlanda, Grècia, Espanya, Itàlia, entre altres) s'ha tornat a ampliar. Segons les estimacions de l'Eurostat, almenys un terç dels països de la zona euro estaria en recessió el primer trimestre de l'any 2012, i França, la segona economia de l'àrea, estaria estancada.

El temor que Grècia surti de l'euro i els problemes de capitalització de la banca espanyola han revifat les tensions als mercats de deute d'Espanya i Itàlia durant els mesos de maig i juny. Els acords presos a la Cimera europea dels dies 28 i 29 de juny en el sentit de rescatar directament la banca espanyola i de posar les bases d'una unió bancària i fiscal a la zona euro, semblava que podien permetre reduir aquestes tensions, però els mercats continuen demandant als líders europeus més capacitat de prendre i d'executar acords.

Per altra banda, la manca de pressions inflacionistes de fons –la inflació a la zona euro s'ha moderat des del 2,7% al gener fins al 2,4% al maig–, i la situació de recaiguda econòmica, ha fet que el BCE rebaixi el tipus d'interès al juliol un quart de punt, fins al 0,75%, situant-lo en un nivell mínim històric. >

TIPUS D'INTERÈS OFICIALS ALS ESTATS UNITS i LA ZONA EURO - En %

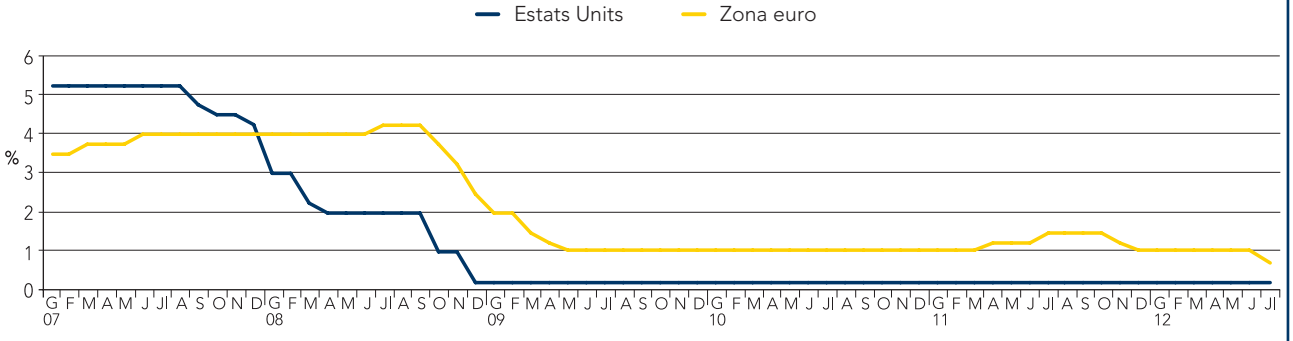

Gràfic 1.9 *Font: Reserva Federal i BCE*

PERSPECTIVES ECONÒMIQUES DE L'OCDE PER ALS PRINCIPALS PAÏSOS DESENVOLUPATS

	PRODUCTE INTERIOR BRUT % variació anual			INFLACIÓ % variació anual			TAXA D'ATUR % població activa			BALANÇA C/C % del PIB			DÈFICIT PÚBLIC % del PIB		
	2011	2012p	2013p	2011	2012p	2013p	2011	2012p	2013p	2011	2012p	2013p	2011	2012p	2013p
Estats Units	1,7	2,4	2,6	3,1	2,3	1,9	8,9	8,1	7,6	-3,1	-3,7	-4,3	-9,7	-8,3	-6,5
Japó	-0,7	2,0	1,5	-0,3	-0,2	-0,2	4,6	4,5	4,4	2,1	1,6	1,9	-9,5	-9,9	-10,1
Zona euro	1,5	-0,1	0,9	2,7	2,4	1,9	10,0	10,8	11,1	0,5	1,0	1,5	-4,1	-3,0	-2,0
Alemanya	3,1	1,2	2,0	2,5	2,3	2,0	5,7	5,4	5,2	5,7	5,4	5,5	-1,0	-0,9	-0,6
França	1,7	0,6	1,2	2,3	2,4	1,8	9,3	9,8	10,0	-2,1	-1,9	-1,7	-5,2	-4,5	-3,0
Espanya	0,7	-1,6	-0,8	3,1	1,6	2,1	21,6	24,5	25,3	-3,5	-0,9	0,1	-8,5	-5,4	-3,3
OCDE(1)	1,8	1,6	2,2	2,5	2,2	1,9	8,0	8,0	7,9	-0,6	-0,8	-0,8	-6,3	-5,3	-4,2

(1) Deflactor del consum privat.
p: previsió

Quadre 1.2 *Font: OCDE, maig del 2012*

En el conjunt de l'àrea, l'OCDE preveu un lleuger retrocés del PIB real el 2012, del 0,1%. Alemanya continuarà exercint el paper de locomotora europea, amb una previsió de creixement de l'1,2%. D'acord amb l'Eurostat, 7 dels 17 països membres estaran en recessió el 2012. Aquests països són: Grècia (-4,7%), Portugal (-3,3%), Espanya (-1,8%), Itàlia (-1,4%), Eslovènia (-1,4%), Països Baixos (-0,9%) i Xipre (-0,8%). L'empitjorament de la situació econòmica serà conseqüència de l'efecte contractiu que tindrà la demanda interna, mentre que es preveu que el sector exterior continuï tenint una contribució positiva. Entre les causes d'aquest afebliment de l'economia interna es troben els plans de consolidació fiscal, l'atonia del comerç mundial, la crisi de deute sobirà i els problemes d'accés al finançament i el crèdit. El mercat laboral es continuarà debilitant amb un augment previst de la taxa d'atur que pot arribar fins al 10,8%.

Finalment, es preveu una millora de l'economia nipona el 2012, la qual cosa constituirà una excepció en el context de desacceleració mundial. L'efecte de les mesures d'estímul posades en marxa el 2011 i el programa fiscal expansiu presentat per al 2012, permetran al Japó créixer un 2,4% el 2012 amb l'ajut de la seva demanda interna. Tot i que les perspectives són positives, la consolidació de les finances públiques s'haurà de convertir en la principal prioritat de la política econòmica durant els propers anys, atès el gran volum de deute que atresora (es preveu que arribi al 235% del PIB el 2012).

En definitiva, les perspectives assenyalen que el 2012, cinc anys després de l'inici de la crisi, prosseguirà la debilitat en el creixement i el comerç mundial, amb molts riscos i incerteses principalment centrats en els problemes de deute i governança europeus, que podran empitjorar encara més les perspectives per a aquest any. Entre els principals riscos hi ha els problemes de transmissió de la liquiditat de les autoritats monetàries als canals de crèdit, el fort augment del deute i dèficit públics, les tensions en els mercats de matèries primeres i els riscos geopolítics del món àrab.

2. L'ECONOMIA FRANCESA

2.1. Principals trets de l'evolució econòmica de l'any 2011

Després de la profunda recessió del 2009 i de la recuperació del 2010, l'economia francesa ha mantingut un ritme de creixement moderat el 2011. Segons l'INSEE, el PIB francès ha crescut l'1,7% anual, només una dècima més que l'any anterior. Aquesta lleugera millora del creixement s'ha basat en el bon comportament dels inventaris. Per l'altra banda, la demanda interna ha perdut impuls i la contribució del sector exterior ha estat neutra.

El 2011 la recuperació de l'activitat ha patit diversos xocs: l'augment dels preus dels productes bàsics, les conseqüències del terratrèmol del Japó, els efectes

de la consolidació fiscal a Europa i les tensions financeres derivades de la crisi del deute sobirà. Sota l'efecte d'aquests xocs, el perfil de creixement trimestral es va anar desaccelerant: després d'un primer trimestre molt positiu (0,9%), l'activitat es va moderar la resta de l'any (0,0% el segon trimestre; 0,3% el tercer, i 0,1% el quart). Tot i això, l'economia francesa ha passat de tenir un diferencial negatiu de creixement amb la zona euro de tres dècimes el 2010 a tenir un diferencial positiu de dues dècimes el 2011. Com a resultat, el PIB per càpita francès en paritat de poder adquisitiu en relació amb la mitjana de la UE-27 s'ha mantingut en el 107%, un nivell força estable des de l'any 2006.

La demanda interna ha perdut impuls el 2011 –amb una aportació al creixement de 0,9 punts percentuals, davant de l'1,5 punts de l'any 2010–, com a conseqüència de la desacceleració tant del consum privat com del consum públic, mentre que la inversió ha accelerat el creixement. La contribució dels inventaris també ha estat positiva, de 0,8 punts, com a resultat d'una recomposició d'existències després de la dràstica reducció durant l'etapa recessiva.

Pel que fa als components de la demanda interna, el consum privat ha crescut el 0,2% el 2011 davant de l'1,4% del 2010, reflex tant de la moderació de la renda familiar com del lleuger augment de la taxa d'estalvi (16,1%). La supressió de les mesures d'estímul econòmic, com l'ajuda al desballestament de vehicles o el pagament de 200 euros a persones amb baix nivell d'ingressos, també ha contribuït a alentir el consum privat. D'altra banda, el consum públic ha moderat la taxa d'augment, des de l'1,7% del 2010 fins al 0,2% del 2011, com a resultat dels diversos plans d'austeritat aprovats al llarg de l'any per complir amb l'objectiu de reducció del dèficit públic. Entre aquestes mesures cal destacar la congelació del sou dels funcionaris públics, la reposició de només el 50% de les places vacants, la reducció del 10% dels costos operatius estatals i la creació d'un nou impost extraordinari sobre les rendes més altes.

En canvi, la inversió ha registrat un creixement del 3,5% anual, molt per sobre de l'1% de l'any 2010. La inversió en béns d'equipament ha recuperat el creixement gràcies a l'augment dels beneficis, als bons resultats de l'exportació cap als països de fora de la zona euro i a la recuperació de la confiança durant la primera meitat de l'any, mentre que la inversió en construcció ha continuat retrocedint però a taxes més moderades.

Ara bé, el dinamisme de la inversió empresarial del 2011 emmascara una desacceleració marcada al llarg de l'any. De fet, des de l'estiu, les perspectives de la producció s'han deteriorat i les condicions de concessió del crèdit s'han endurit amb l'agreujament de la crisi a la zona euro.

El 2011 els fluxos de comerç exterior han experimentat un creixement significatiu, per sobre del 5%, si bé s'han moderat respecte de l'any anterior. Concretament, les exportacions van augmentar un 5,5%, en línia amb el comerç mundial, després d'haver crescut un 9,2% el 2010, fet que ha permès que les exportacions assolissin a finals de 2011 el nivell precrisi. Aquest alentiment del creixement de les exportacions és el reflex de la desacceleració de l'economia europea, on es dirigeixen el 70% de les exportacions franceses. Les importacions, per la seva banda, han crescut a un ritme similar a les exportacions (5,2%) gràcies a la recuperació de la inversió privada i a la recomposició d'existències. En conjunt, la contribució del sector exterior al creixement de l'economia francesa ha estat nul·la, igual que l'any anterior. Això no obstant, el 2011 el dèficit de la balança per compte corrent s'ha ampliat (des del -1,8% del PIB el 2010 fins al -2,1% el 2011, segons l'OCDE).

Pel que fa a l'oferta, l'anàlisi reflecteix una evolució dispar per sectors econòmics. L'activitat del sector manufacturer, que es va veure especialment afectada per la crisi, s'ha desaccelerat el 2011 (0,7%) després del fort repunt de l'any 2010 (3,5%), i >

CREIXEMENT DEL PIB i DEL CONSUM PRIVAT A FRANÇA - Taxes de variació interanual en %

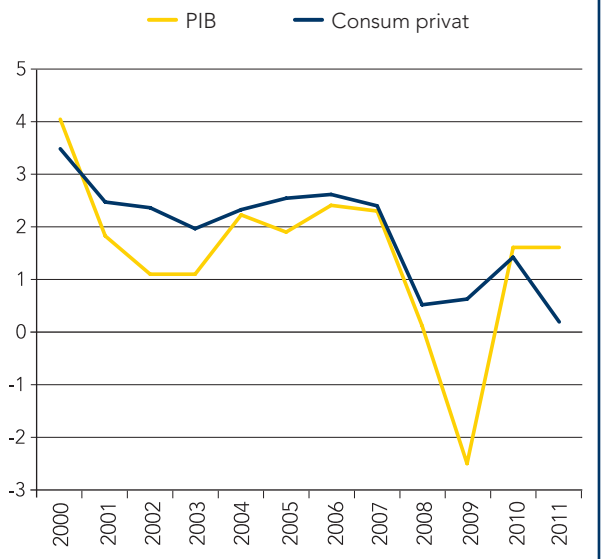

Gràfic 2.1 *Font: INSEE*

segueix estant molt per sota del seu nivell precrisi. La desacceleració de la producció industrial també ha estat evident al llarg de l'any, afectada tant pel deteriorament del clima econòmic mundial a partir de la primavera com per la supressió del règim de desguàs en el sector de l'automoció. En contrast, la taxa de creixement dels serveis de mercat s'ha incrementat lleugerament i ha permès recuperar el nivell precrisi. Destaca el creixement del sector comercial (3,2%), de les activitats de transport (3,4%) i dels serveis financers i empresarials (3,4%). En canvi, l'activitat del sector de serveis de no-mercat s'ha elevat només l'1,2%. Finalment, la construcció emergeix de la recessió l'any 2011, però registra un creixement de l'activitat molt baix (0,1%), una recuperació que es nota tant en el segment d'edificació com en l'enginyeria civil.

El creixement de l'activitat ha permès que l'economia francesa hagi creat ocupació el 2011 (0,7%), després d'haver-se estancat el 2010 i d'haver disminuït considerablement el 2009 (-1,4%). En general, l'evolució de l'ocupació a França ha estat més favorable que en altres grans països europeus, com Itàlia o Espanya, però no tant com a Alemanya (1,3%). El 2011 es van crear 123.000 llocs de treball, davant dels descensos de 20.000 llocs del 2010 i de 365.000 llocs del 2009. En el sector serveis de mercat l'ocupació ha augmentat considerablement el 2011, amb 185.000 nous llocs de treball, si bé una part important d'aquests llocs s'han contractat temporalment. L'elevada volatilitat de l'ocupació és en gran part resultat de l'ocupació temporal, que es va reduir fortament durant la recessió però que ha tornat a augmentar amb la recuperació econòmica. Per la seva banda, l'ocupació industrial s'ha reduït el 2011 (-19.000 llocs de treball), però és la disminució més suau des del 2001. La reducció de l'ocupació i l'augment de la producció ha fet augmentar la productivitat, fet que ha permès a les empreses incrementar els seus marges, que havien arribat a un nivell relativament baix amb la crisi.

Cal assenyalar, però, que aquest augment dèbil de l'ocupació no s'ha traduït en una reducció de la taxa d'atur. Després de pujar abruptament entre mitjan 2008 i finals del 2009, la taxa d'atur va iniciar un lent descens que es va aturar a l'estiu del 2011, moment en què el mercat laboral va tornar a entrar en recessió. Així, la taxa d'atur va iniciar l'any 2011 en el 9,6% i va acabar fregant el 10%, el mateix nivell que es va assolir en plena recessió a finals del 2009.

En aquest context de debilitat del mercat laboral, els augments salarials han estat moderats (0,8% el 2011) i novament per sota de la inflació mitjana anual (2,3%). La productivitat laboral ha augmentat l'1% i, en conseqüència, els costos laborals unitaris nominals (CLU) només han crescut el 0,2%, fet que ha permès que l'economia francesa no hagi perdut competitivitat el 2011.

La inflació harmonitzada en mitjana anual ha augmentat un 2,3% el 2011, davant de l'1,7% l'any anterior. Aquesta acceleració dels preus de consum és conseqüència, en gran part, de l'augment dels preus de les matèries primeres, l'energia i els aliments, que es va produir entre l'estiu del 2010 i la primavera del 2011. Així, els preus de l'energia ja van pujar amb força el 2010 (10%) i han tornat a fer-ho el 2011 (12,3%) a causa del repunt del preu del barril Brent durant els primers mesos de l'any –va passar de 59,5 euros al setembre del 2010 a 85 euros a l'abril del 2011. En canvi, la inflació subjacent, que reflecteix millor l'evolució del nucli dels preus perquè exclou els components volàtils, ha tingut una evolució més moderada (1,3% el 2011) pel baix nivell d'utilització de la capacitat productiva i la resistència a baixar de la taxa d'atur. En aquest sentit, cal recordar que el 2010 es va aprovar un nou marc de revisió del salari mínim basat en una indexació objectiva que deixa enrere el model d'augment discrecional existent fins llavors, amb l'objectiu d'ancorar les expectatives d'inflació a la baixa, donada la gran quantitat de treballadors que cobren el salari mínim.

La recuperació econòmica ha permès a l'economia francesa reduir el nivell de dèficit públic per segon any consecutiu. El 2011 el dèficit s'ha situat en el 5,2% del PIB, gairebé dos punts menys que el registre de l'any anterior i per sobre de l'objectiu fixat (5,7%). Aquesta reducció és atribuïble en dues terceres parts al Govern central i en una tercera part a la seguretat social. Els ingressos de l'Estat van augmentar més ràpidament que el 2010 (5,9% davant del 3,3%), fet que reflecteix tant la recuperació econòmica com les noves mesures fiscals adoptades. Quant a la despesa, l'increment ha estat lleugerament inferior al del 2010 (2,1% el 2011), en part per l'eliminació gradual de les mesures d'estímul econòmic.

Les tensions en els mercats de deute sobirà a les economies perifèriques, l'atac a l'euro i l'empitjorament de la situació econòmica van obligar el Govern francès a prendre noves mesures excepcionals encaminades a defensar el seu ràting i

a complir amb l'objectiu de dèficit públic. A l'agost del 2011, les autoritats franceses van aprovar un pla d'ajustament xifrat en 12.000 milions d'euros i al novembre un altre de valorat en 7.000 milions d'euros més. La major part de l'ajustament es va basar en un augment dels ingressos, mentre que només 500 milions el 2011 i 1.000 milions el 2012 provenen de retallades de la despesa pública. La principal mesura aprovada a l'agost va ser la instauració d'un impost extraordinari sobre les rendes més altes –a partir de 500.000 euros anuals– que grava amb un 3% addicional les rendes del treball i del capital. Dins la bateria de mesures aprovades al novembre, la més destacada va ser l'avançament d'un any, del 2018 al 2017, de l'entrada en vigor de la reforma de les pensions, que el 2010 va apujar l'edat mitjana legal de jubilació dels 60 als 62 anys. A més, es van aprovar augments fiscals: el tipus d'IVA reduït va passar del 5,5% al 7%, excepte per als béns de primera necessitat (aliments i energia); l'impost de societats va augmentar per a les empreses que facturen més de 250 milions, es van congelar les exempcions fiscals a les famílies i les ajudes al lloguer, i es va reduir l'ajuda estatal a les assegurances de salut.

Com a resultat de les mesures d'austeritat adoptades, el pes de la despesa pública en el PIB francès s'ha reduït des del 56,5% el 2010 fins al 55,9% el 2011, si bé encara és el percentatge més elevat de la sèrie històrica. Quant als ingressos públics, les mesures fiscals i la recuperació econòmica han aconseguit augmentar els ingressos impositius, fet que s'ha traduït en una pujada de la càrrega fiscal que arriba fins al 50,7% del PIB, el percentatge més elevat de la zona euro després de Finlàndia.

El finançament del dèficit ha provocat un nou augment del deute públic, que ha arribat al 85,8% del PIB el 2011, un nivell que se situa entorn de la mitjana dels 17 països membres de la zona euro, mentre que deu anys abans França havia estat el quart país de l'àrea amb una ràtio de deute sobre el PIB més elevada.

DÈFICIT PÚBLIC DE FRANÇA
En % del PIB

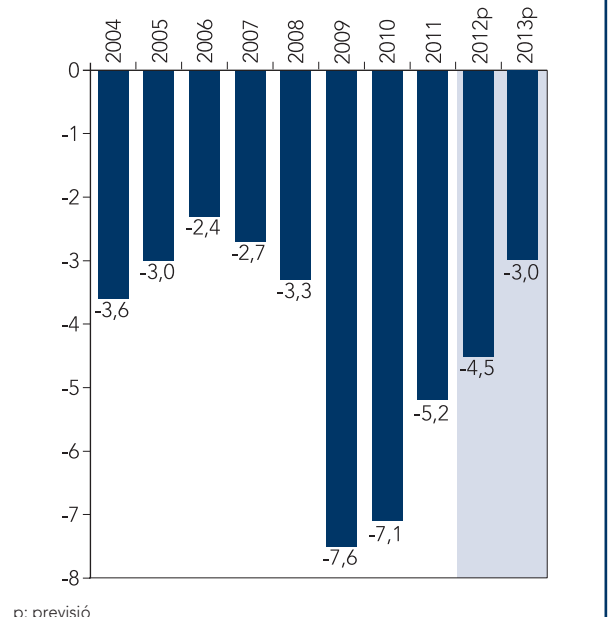

p: previsió

Gràfic 2.2 *Font: OCDE, maig del 2012*

2.2. Perspectives

Segons les primeres estimacions realitzades per l'INSEE, el PIB francès s'ha estabilitzat en el primer trimestre de 2012, després d'una progressió del 0,1% en el quart trimestre del 2011. En taxes interanuals, l'economia francesa ha assolit un creixement del 0,3%, el pitjor registre des del 2009. Cal tenir en compte que a finals del 2011 van coincidir un conjunt de factors temporals que van evitar que la desacceleració de l'economia francesa fos més pronunciada i que han contribuït a aturar en sec el creixement durant el primer trimestre del 2012. D'una banda, es va produir una anticipació en la compra d'automòbils per l'augment de la tributació que entrava en vigor l'1 de gener del 2012. D'altra banda, les exportacions es van beneficiar d'un creixement espectacular de les vendes del sector aeronàutic. I finalment, es va produir un augment del consum d'energia com a resultat de les baixes temperatures assolides a l'hivern.

Per components de demanda, la moderació del creixement del PIB ha estat conseqüència sobretot del fort alentiment del ritme d'augment de la inversió en béns d'equipament, mentre que la inversió residencial s'ha accelerat lleugerament, igual que el consum privat. Conseqüentment, la demanda interna ha moderat la seva contribució positiva al creixement del PIB, que ha passat de 0,3 punts el quart trimestre del 2011 a 0,1 punts el primer del 2012. La demanda externa, en canvi, ha contribuït negativament al creixement del PIB el primer trimestre, a diferència del que havia passat els quatre trimestres anteriors. Les importacions han renovat el creixement per la recuperació de la demanda interna, mentre que les exportacions s'han desaccelerat com a conseqüència de l'alentiment global d'Europa. >

En aquest context, la taxa d'atur s'ha estabilitzat en el 10% el primer trimestre de l'any 2012, lleugerament per sobre del 9,8% del trimestre anterior, i la taxa d'inflació harmonitzada s'ha situat els primers quatre mesos en el 2,5% de mitjana, si bé el nucli de la inflació, l'anomenada subjacent, s'ha mantingut per sota del 2%.

Les previsions assenyalen que després d'un estancament en el primer semestre del 2012, l'activitat econòmica podria experimentar un repunt modest. L'FMI preveu que el PIB francès creixerà al voltant del 0,3% el 2012 i del 0,8% el 2013, per sobre de la majoria de països de la zona euro, però unes dècimes menys del que es preveia a l'abril. La desacceleració de l'any 2012 serà el resultat d'un creixement menor de la demanda interna, fonamentalment de la inversió en béns d'equipament, i d'una contribució negativa dels inventaris, mentre que s'espera una aportació positiva del sector exterior. En canvi, el consum privat, que és la base de l'economia francesa, accelerarà unes dècimes el seu creixement i evitarà que l'economia entri de nou en recessió. Aquesta moderació en el ritme de creixement de l'activitat es podria traduir en un lleu repunt de la taxa d'atur fins al 10,2%, segons la Comissió Europea, i en una moderació de la taxa d'inflació de dues dècimes, fins al 2,1% en mitjana anual.

Malgrat la debilitat del creixement, es preveu que l'economia francesa aconsegueixi complir amb l'objectiu de dèficit públic que marca el Programa d'estabilitat francès per al 2012, del 4,5% del PIB, sobretot després d'haver aconseguit el 2011 un resultat millor del que es preveia. Les mesures aprovades durant el 2011 i principis del 2012, que s'estima que tindran un impacte equivalent a l'1% del PIB, i les que ha pres el nou Govern francès presidit per François Hollande al mes de juliol del 2012, han d'ajudar a aconseguir aquest objectiu.

El nou paquet de mesures es basa fonamentalment en una pujada d'impostos amb l'objectiu de recaptar 7.200 milions d'euros el 2012. Algunes d'aquestes mesures suposen fer marxa enrere en decisions del Govern anterior: s'eliminen les exempcions en l'impost sobre la fortuna (es preveu que tindrà un impacte de 2.300 milions en la recaptació), i s'anul·la la pujada de l'IVA, que hauria d'haver entrat en vigor al setembre del 2012 per compensar una reducció de les cotitzacions. Altres mesures que es prenen són la creació d'una taxa del 3% sobre els dividends i l'increment del tipus de la contribució social que s'ha de pagar per les opcions sobre accions. Així mateix, es crea un impost de caràcter excepcional que gravarà les reserves petroleres amb un 4%.

A més, s'han anunciat mesures com l'avançament de l'edat de jubilació dels 62 als 60 anys per a aquells que van començar a treballar amb 18 anys i hagin cotitzat 41 anys, l'augment del salari mínim i la reducció del salari dels directius de les empreses públiques, que no podran cobrar més de 20 vegades per sobre de l'empleat amb el sou més baix. La mesura s'aplicarà en les societats en què l'Estat controla almenys el 50% del capital.

Finalment, cal afegir que, d'acord amb les recomanacions de l'OCDE, l'estratègia de consolidació fiscal hauria d'anar acompanyada de mesures que augmentin el potencial de creixement de l'economia francesa, com ara canviar l'estructura tributària i aplicar una àmplia gamma de reformes als mercats de l'educació, del treball i d'alguns sectors econòmics. Cal assenyalar que, tot i la reducció del dèficit, la Comissió Europea preveu que la ràtio deute sobre PIB continuï augmentant el 2012 i se situï en el 90,5% del PIB.

FRANÇA. PRINCIPALS AGREGATS MACROECONÒMICS
Taxes de variació interanual

	2009	2010	2011
Components de demanda			
Consum privat	0,6	1,4	0,2
Consum públic	2,6	1,7	0,2
Formació bruta de capital fix	-7,0	1,0	3,5
Variació d'existències (a)	-1,8	0,0	0,8
Demanda interna (a)	-0,5	1,5	0,9
Exportació de béns i serveis	-12,2	9,2	5,5
Importació de béns i serveis	-10,6	8,4	5,2
Components d'oferta			
Agricultura	-0,6	-5,8	3,9
Indústria manufacturera	-11,8	3,5	0,7
Energia	-7,6	1,1	-0,6
Construcció	-5,1	-4,9	0,1
Comerç	-2,8	3,2	3,2
Transports	-5,9	3,7	3,4
Activitats financeres	2,0	-1,0	3,4
Activitats de no-mercat	2,1	0,9	1,2
PIB a preus de mercat	**-2,5**	**1,6**	**1,7**

(a) Aportació al creixement del PIB a preus de mercat

Quadre 2.1 *Font: INSEE*

3. L'ECONOMIA ESPANYOLA

3.1. Principals trets de l'evolució econòmica de l'any 2011

L'economia espanyola ha registrat un creixement modest de l'activitat el 2011. El PIB ha augmentat el 0,7%, després de dos anys de caigudes (-3,7% el 2009 i -0,1% el 2010). No obstant això, les dades trimestrals d'evolució del PIB assenyalen un alentiment en el procés de recuperació a mesura que avança l'any. En la primera meitat del 2011, l'economia espanyola va continuar amb la reactivació iniciada l'any anterior, afavorida entre altres factors per la reactivació de l'economia mundial, però a partir de l'estiu la modesta recuperació es va anar debilitant, en un entorn exterior caracteritzat per la reaparició de tensions en els mercats financers i la desacceleració de les principals economies avançades. En aquest context, es va debilitar la confiança dels agents econòmics i es van endurir les condicions de finançament, la qual cosa va afectar negativament la demanda interna.

A Espanya, el creixement econòmic ha estat més feble que a la resta d'economies europees, amb l'excepció de les tres rescatades (Grècia, Irlanda i Portugal). Com a conseqüència, s'ha produït un retrocés en el procés de convergència real amb les 27 economies europees, de manera que el PIB per càpita en paritat de poder adquisitiu de l'economia espanyola s'ha situat per sota de la mitjana de la UE-27 (99% el 2011), fet que no succeïa des de l'any 2001.

El creixement econòmic del 2011 s'ha sustentat en l'evolució fortament expansiva de la demanda exterior neta –que ha contribuït en 2,5 punts al creixement del PIB– mentre que, com ha succeït des de l'inici de la crisi, la demanda interna ha contribuït negativament al creixement del PIB, en 1,8 punts percentuals, vuit dècimes més que l'any anterior. Aquest comportament ha estat el resultat de la confluència del debilitament dels seus components públics i privats, en un context en què el consum de les llars i la inversió empresarial han acusat fortament els efectes negatius del deteriorament del mercat laboral, l'elevada incertesa i l'enduriment de les condicions de finançament.

CREIXEMENT DEL PIB A ESPANYA i LA ZONA EURO - Taxes de variació anual en %

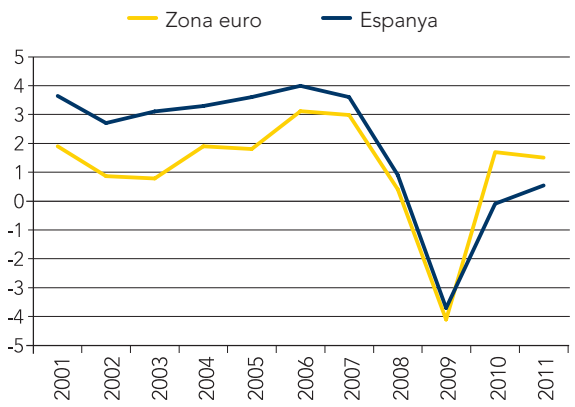

Gràfic 3.1 Font: Institut Nacional d'Estadística d'Espanya i Eurostat

Així, el consum privat pràcticament s'ha estancat en el conjunt del 2011 (-0,1%), després de l'avenç de set dècimes registrat l'any anterior, i en els últims mesos s'observen símptomes d'un debilitament més intens, en línia amb el descens de la renda bruta de les famílies i de la riquesa real i financera de les llars. A més, l'estalvi de les famílies ha seguit la trajectòria descendent iniciada l'any anterior, fins a situar-se en un 12% de la renda disponible el 2011. Paral·lelament, el consum públic ha entrat en una senda contractiva a partir del segon trimestre de l'any 2011, i ha tancat el conjunt de l'any amb un descens interanual del 2,2%, després del lleuger increment registrat el 2010, fet que no succeïa des del 1994, un reflex clar de la política de consolidació fiscal adoptada pel Govern espanyol.

La inversió en béns d'equipament ha perdut dinamisme –ha passat de créixer un 5,1% el 2010 a fer-ho l'1,4% el 2011–, tot i ser l'únic component del PIB que ha tingut un comportament positiu. La causa d'aquesta pèrdua de dinamisme ha estat el deteriorament de les perspectives econòmiques i les dificultats d'accés al crèdit, factors que han frenat la posada en marxa de nous projectes d'inversió per part de les empreses. La inversió en construcció, per la seva banda, ha continuat en caiguda lliure, amb un descens anual del 8,1%. Tot i la reducció dels preus de l'habitatge i la reabsorció progressiva de l'estoc d'habitatges, el sector constructor no mostra símptomes de recuperació. En conjunt, la formació bruta de capital fix ha moderat la magnitud de la caiguda interanual en 1,2 punts, fins al -5,1% el 2011.

Quant a la demanda externa, l'aportació positiva al creixement del PIB ha estat deguda a un comportament molt favorable de les exportacions, que en termes anuals han crescut un 9%, i han superat així amb escreix el creixement del comerç mundial >

de béns i serveis (5,8%), fet que suggereix un guany de quota de mercat mundial. Cal assenyalar que el 2011 les exportacions de béns dirigides a la Unió Europea –que són el 65% del total– han augmentat un 12%, mentre que les extracomunitàries ho han fet en un 21%, un percentatge molt similar al creixement registrat l'any anterior. Per destinació, les exportacions que han crescut més són, dins de la UE, les dirigides a França (18%), i fora de la UE les dirigides a la Xina (27%), al Japó (31%) i al Canadà (30%), entre altres. Les importacions, per la seva banda, han registrat un lleuger descens (-0,1%), després d'haver crescut gairebé un 9% l'any anterior, reflex de la caiguda de la demanda interna.

Aquesta contribució positiva del sector exterior s'ha traduït en una nova correcció del dèficit per compte corrent, des del 4,5% del PIB el 2010 fins al 3,5% el 2011. A més, és important assenyalar que el saldo positiu de la balança de serveis ha augmentat un 23,5% el 2011, gràcies tant als bons resultats aconseguits pel turisme estranger com a l'evolució positiva que està registrant des de fa uns anys l'exportació de serveis no turístics.

Des de la perspectiva de l'oferta, les principals branques d'activitat han contribuït positivament a l'avenç del PIB el 2011, a excepció de la construcció, que ha descendit un 3,8%, quatre punts menys, però, que l'any anterior. Entre els altres sectors, cal destacar el VAB industrial que ha tancat l'any amb un creixement de l'1,9%, superior al 0,6% de 2010, si bé en els mesos finals de l'any s'aprecia un deteriorament progressiu de l'activitat en línia amb la debilitat dels mercats exteriors. Els serveis, per part seva, han desaccelerat el ritme d'activitat tres dècimes respecte a l'any anterior, i han crescut l'1,1% en el conjunt de l'any, mentre que el VAB de la branca primària ho ha fet en un 0,6% després de tres anys de caigudes consecutives. Dins els serveis, només han registrat un descens de l'activitat el sector financer i el d'activitats artístiques i recreatives; la resta han crescut a taxes moderades.

Des d'una altra vessant, el lleuger creixement del PIB espanyol ha estat el resultat d'una reducció de les hores treballades de l'1%, i d'un augment de la productivitat per hora de l'1,7%. Aquest creixement de la productivitat, unit al creixement moderat del cost laboral per hora, s'ha traduït en una caiguda del cost laboral real per unitat produïda (CLU), per segon any consecutiu. Per branques, la indústria ha protagonitzat la reducció dels CLU, fet que li ha permès recuperar part de la competitivitat en costos perduda abans de la crisi.

Tot i que l'economia espanyola ha crescut l'any 2011, no s'ha aturat la destrucció d'ocupació. La taxa d'atur ha assolit el 22,9% el quart trimestre del 2011 i el nombre d'aturats ha pujat fins als 5,3 milions –577.000 persones més que al darrer trimestre de 2010. En termes anuals, el nombre d'aturats ha crescut un 7,9% el 2011, xifra que s'acumula a l'augment registrat els tres anys anteriors. Des de l'inici de la crisi, el nombre d'aturats ha augmentat en 3,3 milions de persones. El col·lectiu més afectat és el dels joves, atès que la taxa d'atur juvenil se situa prop del 50%. Un altre problema és el fort creixement de l'atur de llarga durada (persones que fa més d'un any que es troben en situació d'atur), que assoleix ja el 50% del total d'aturats.

En línia amb l'evolució de l'activitat, durant la segona meitat de l'any 2011 es va accentuar la caiguda de l'ocupació. En termes anuals, però, el ritme de destrucció d'ocupació s'ha moderat respecte de l'any anterior, des del -2,8% el 2010 fins al -2% el 2011, segons la Comptabilitat Nacional. Traduït en llocs de treball, han desaparegut 356,5 mil llocs a temps complet, una xifra inferior als 417 mil de l'any anterior.

Cal assenyalar que si bé el 2009 la pèrdua de llocs de treball es va concentrar en un 90% en els treballadors amb contracte temporal i el 2010 va afectar tant treballadors temporals com indefinits, el 2011 només s'ha reduït el nombre de treballadors indefinits. Com

TAXA D'ATUR A ESPANYA
En % de la població activa

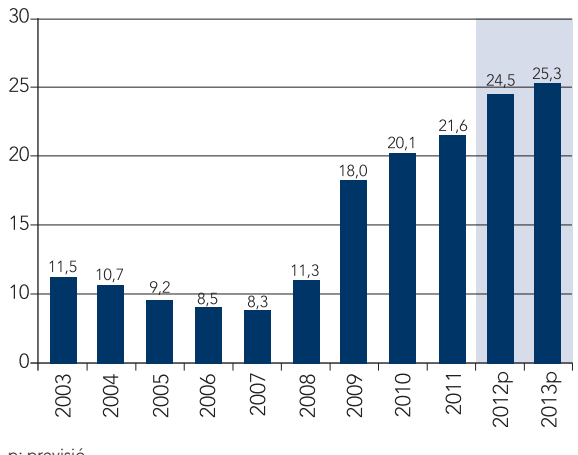

p: previsió

Gràfic 3.2 *Font: OCDE, maig del 2012*

a conseqüència d'això, la taxa de temporalitat ha augmentat quatre dècimes fins al 25,3% el 2011, un nivell molt superior al de la mitjana de la UE, que reflecteix l'existència de problemes estructurals en el funcionament del mercat laboral espanyol.

En efecte, la destrucció d'ocupació i l'augment de la taxa d'atur estan sent molt més intensos en l'economia espanyola que en la resta d'economies avançades. Aquest comportament diferencial, unit a una taxa de temporalitat més alta, revela que el mercat de treball espanyol és menys eficient i que fa recaure l'ajustament de l'activitat sobre l'ocupació i en molt menor mesura sobre els salaris, fet que comporta costos molt elevats per al creixement a llarg termini. Amb l'objectiu de resoldre aquests problemes es va aprovar al febrer del 2012 una nova reforma del mercat de treball, que introdueix canvis profunds, sobretot en l'àmbit de la negociació col·lectiva, ja que augmenta considerablement la flexibilitat interna de l'empresa pel fet que permet modificar les condicions dels treballadors (salaris, jornada, horari, funcions...), i en l'àmbit dels costos d'acomiadament (s'estableix una definició de causes econòmiques objectives que facilita l'acomiadament procedent amb 20 dies per any treballat, i l'acomiadament improcedent passa de 45 dies amb un límit de 42 mensualitats a 33 dies per any amb un límit de 24 mensualitats).

La inflació de l'economia espanyola s'ha moderat al llarg del 2011; ha tancat l'exercici en el 2,4% al desembre, sis dècimes menys que un any abans, i tres dècimes per sota de la inflació de la zona euro. Però cal distingir entre el primer terç de l'exercici, en què l'evolució va ser alcista, impulsada per la pujada dels preus del petroli, i la resta de l'any, en què va ser descendent. La reducció de la inflació s'ha degut, en gran mesura, a la correcció de l'efecte esglaó, que ha afectat els preus de l'alimentació, els dels combustibles i carburants i els de l'electricitat, pels increments de preus d'aquests components el 2010. A més d'aquests efectes de naturalesa transitòria, el descens de la inflació s'explica per la moderació dels costos laborals i per l'atonia de la demanda. Per aquest mateix motiu, la taxa d'inflació subjacent –que exclou l'energia i els aliments no elaborats– ha baixat des del 2,1% del maig fins a l'1,5% del desembre. En mitjana anual, però, la taxa d'inflació harmonitzada s'ha elevat des del 2% del 2010 fins al 3,1% del 2011.

Pel que fa a la situació de les finances públiques, el 2011 ha estat el segon any consecutiu d'ajustament fiscal, si bé la magnitud de l'ajustament s'ha moderat respecte de l'any anterior. Després que el dèficit del conjunt de les administracions públiques es rebaixés des del nivell màxim assolit el 2009 de l'11,2% del PIB fins al 9,3% el 2010, el 2011 només s'ha reduït en quatre dècimes fins al 8,9%, fet que no ha permès complir amb l'objectiu del 6% que s'havia aprovat en el Pla d'estabilitat i creixement. Aquesta desviació s'explica principalment per l'empitjorament del context econòmic nacional i internacional a partir de l'estiu. Les mesures fiscals adoptades, com la pujada de l'IVA, l'augment del tipus del pagament fraccionat per les grans empreses, la supressió parcial de la deducció dels 400 euros i l'augment del tipus impositiu sobre el tabac, no han permès compensar el descens d'ingressos provocat pel cicle econòmic. La despesa pública, per la seva banda, no s'ha ajustat suficientment, en bona mesura per l'augment de la partida de prestacions d'atur i per la pujada del cost del finançament del deute públic.

Per nivells d'administració, l'Estat ha disminuït el seu dèficit en sis dècimes, fins al 5,1% del PIB, però tot i així no ha assolit l'objectiu, que era arribar al 4,8%. Les comunitats autònomes van tancar l'exercici amb un dèficit quatre dècimes superior al de l'any anterior, del 3,3% del PIB, dos punts sencers per sobre de l'objectiu fixat, que era de l'1,3%. I les administracions locals són les que s'han desviat menys de l'objectiu, però el seu pes sobre el dèficit total és reduït.

El finançament d'aquest dèficit ha provocat un creixement del deute públic, fins al 68,5% del PIB el 2011, que supera el llindar màxim de referència establert al Pacte d'estabilitat i creixement (60%). >

DÈFICIT PÚBLIC A ESPANYA - En % del PIB

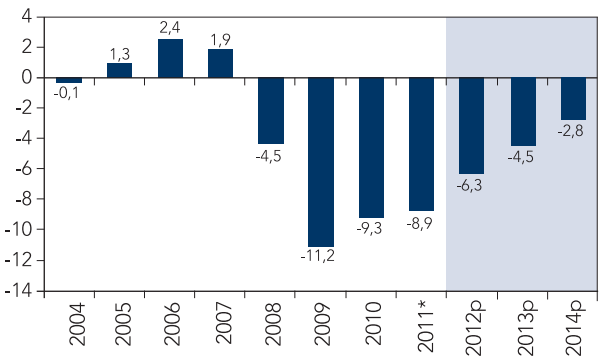

* El Govern espanyol ha revisat a l'alça quatre dècimes la dada final de dèficit públic, des del 8,5% del PIB fins al 8,9%.
p: previsions incloses dins els objectius del Programa d'estabilitat de l'economia espanyola.

Gràfic 3.3 *Font: Comissió Europea*

Finalment, cal assenyalar que l'incompliment de l'objectiu de dèficit compromès per al 2011 i l'empitjorament de les perspectives econòmiques de la segona meitat de l'any han suscitat recels en els mercats financers sobre la capacitat de finançament de l'economia espanyola. Al novembre del 2011, la prima de risc dels bons espanyols va assolir un nivell màxim de 490 punts bàsics, coincidint amb els dubtes sobre el rescat grec i la publicació de les desviacions pressupostàries a Espanya. Malgrat això, les subhastes de liquiditat a tres anys que va realitzar el Banc Central Europeu van aconseguir rebaixar les tensions financeres a Espanya.

El nou Govern escollit a les urnes el mes de novembre va iniciar el mandat amb l'aprovació d'un paquet de mesures urgents en matèria pressupostària, tributària i financera per contenir el dèficit el 2012. Pel que fa a la despesa, es va aprovar la congelació dels sous dels funcionaris i de la taxa de reposició de les plantilles, el manteniment del salari mínim interprofessional i la no renovació de la renda d'emancipació, entre altres mesures. Però, per altra banda, es va acordar un increment de les pensions de l'1% per al 2012. Pel que fa als canvis impositius, es va aprovar un augment de l'impost sobre la renda de les persones físiques (IRPF) i de l'impost sobre béns immobles (IBI) aplicable als exercicis 2012 i 2013.

3.2. Perspectives

El primer trimestre de 2012, l'economia espanyola ha entrat de nou en recessió, en un entorn europeu caracteritzat per l'alentiment econòmic i el manteniment dels riscos financers. Segons l'INE, l'economia espanyola ha registrat un descens intertrimestral del 0,3% en el primer trimestre de 2012, taxa similar a la del període precedent. En termes interanuals, la taxa de descens del PIB va ser del 0,4%, davant d'un creixement del 0,3% el quart trimestre del 2011. Aquest empitjorament és fruit d'una contribució menys positiva del sector exterior i d'una contracció més accentuada de la demanda nacional com a conseqüència exclusiva de la intensificació de la contracció de la inversió en capital fix. El consum final, en canvi, ha mantingut la mateixa taxa de creixement que el trimestre anterior. Quant al mercat laboral, l'ocupació ha caigut un 3,8% el primer trimestre, mig punt més que en el trimestre anterior, fet que suposa una reducció neta de 655 mil llocs de treball a temps complet en un any.

El debilitament de la demanda interna, la moderació dels preus del petroli i la contenció dels costos laborals unitaris han contribuït a contenir la inflació durant els primers cinc mesos del 2012, en un nivell entorn del 2%. En canvi, la inflació subjacent, que exclou l'alimentació no elaborada i els productes energètics, ha mantingut la tendència descendent i se situa en l'1,1% al maig. Cal destacar que el diferencial d'inflació amb la zona euro continua sent favorable a Espanya, atès que al maig la inflació a l'àrea de l'euro ha estat del 2,4%. Aquest diferencial d'inflació sumat a la contenció dels costos laborals unitaris es tradueix en un guany de competitivitat de l'economia espanyola que afavoreix les seves exportacions.

En aquest context de recessió econòmica, el Govern espanyol ha acordat amb la UE una rebaixa de l'objectiu de dèficit per al 2012. Està previst que el dèficit de les administracions públiques es redueixi del 8,9% del PIB del 2011 al 6,3% l'any 2012. Per assolir aquest objectiu l'Estat ha aprovat uns pressupostos molt restrictius quant a la despesa i s'han pres mesures fiscals per augmentar els ingressos tributaris. Concretament, l'Estat preveu recaptar 12.300 milions d'euros mitjançant la pujada de l'IRPF (que arriba fins al 7%), de l'impost de societats (en relació amb les quals, entre altres mesures, elimina la llibertat d'amortització per a les grans empreses, limita la reducció del fons de comerç i també posa límit a la deducció de les despeses financeres) i amb l'aprovació d'una amnistia fiscal temporal. I, per altra banda, preveu reduir la despesa no financera un 6,7% respecte al pressupost del 2011, amb fortes retallades en els àmbits de la inversió en transport, l'R+D+I, la sanitat i l'educació.

A més de mesures per reduir el dèficit, el nou Govern espanyol va aprovar en els primers mesos de l'any 2012 tota una sèrie de reformes estructurals amb les quals pretén millorar la competitivitat i l'accés al crèdit. Aquestes reformes són la del mercat laboral i la del sector financer (en dues etapes, una al febrer i l'altra al maig), així com la Llei orgànica d'estabilitat pressupostària i sostenibilitat financera de les administracions públiques, amb la qual es pretén garantir el compliment del nou mandat constitucional i reforçar el compromís d'Espanya amb la UE en matèria d'estabilitat pressupostària. Així mateix, va posar en marxa el mecanisme de finançament dels

deutes que mantenen les administracions territorials amb els seus proveïdors.

Els mesos d'abril i maig van tornar les turbulències en els mercats financers i aquesta vegada l'epicentre es va situar a Espanya. Els dubtes sobre les eleccions gregues i la possible sortida de Grècia de l'euro, la crisi del sistema bancari espanyol i els problemes de finançament de les administracions publiques, van situar la prima de risc del bo espanyol en un nou màxim històric a finals del mes de maig, per sobre dels 540 punts bàsics. La Comissió Europea va respondre donant a Espanya un any més per reduir el dèficit al 3% –un objectiu que s'havia d'assolir el 2013 i ara cal complir el 2014. Però la situació va arribar a ser insostenible a principis de juny i, finalment, el 9 de juny l'Eurogrup aprovava, a petició d'Espanya, un paquet d'ajuda financera per valor de 100.000 milions d'euros per a la recapitalització directa del sector bancari espanyol.

Poc després, el 13 de juliol, el Govern espanyol adopta el paquet de mesures per reduir el dèficit públic més important de la seva democràcia. El paquet inclou importants pujades impositives, com l'augment de l'IVA a partir de l'1 de setembre (del 8% al 10%, per al tipus reduït, i del 18% al 21% per al general, incloent-hi canvis de categoria d'alguns productes que passen del 8% al 21%) en part compensat amb una reducció de les cotitzacions socials d'un punt el 2013 i un altre punt el 2014; i també comprèn l'augment de les retencions de l'IRPF per als professionals i l'increment de l'impost de societats. En total, s'estima que les mesures fiscals tindran un impacte al llarg dels dos anys i mig d'implantació (2012-2014) de gairebé 29.500 milions. Per la banda de la despesa, s'han pres mesures en l'àmbit de la funció pública (eliminació de la paga extra de Nadal, menys dies de lliure disposició i menor sou durant els primers dies de baixa temporal), i s'han reduït les prestacions d'atur, les de dependència i les ajudes a l'habitatge. Els ajustaments de la despesa s'estimen en 27.000 milions d'euros. Per tant, en total serien uns 56.500 milions d'euros, més 8.500 milions que provindran d'una nova fiscalitat mediambiental. És a dir, l'ajustament total del dèficit s'estima en 65.000 milions, equivalent a sis punts del PIB, que és l'objectiu fixat per la Comissió Europea per aconseguir reduir el dèficit des del 8,9% del PIB el 2011 fins al 2,8% el 2014.

Per al conjunt de l'any 2012, el consens de les previsions assenyala que l'economia espanyola registrarà un descens del PIB d'entorn de l'1,7%, el registre més negatiu de tots els països avançats després de Grècia, Portugal i Irlanda. Aquest retrocés està basat fonamentalment en el fort ajustament fiscal que han de realitzar el conjunt d'administracions públiques del país. Així, el 2012 es preveu que l'aportació més important a la contracció de la demanda interna vingui de la despesa pública, si bé totes les variables de la demanda interna mantindran previsiblement una tendència contractiva almenys durant la primera meitat de l'any. Aquesta contracció de la demanda interior es traslladarà a les importacions, de manera que tot i el context recessiu a Europa, la demanda exterior tindrà, per cinquè any consecutiu, una contribució positiva al creixement. El consum privat aprofundirà la caiguda iniciada el 2011, com a conseqüència dels efectes de la reducció de l'ocupació, de la moderació de les rendes salarials, i de l'augment de la fiscalitat.

En l'àmbit empresarial, es mantindran els problemes d'accés al crèdit i la necessitat de reduir l'endeutament, i a això se sumarà l'impacte de les reduccions de >

ESPANYA. PRINCIPALS AGREGATS MACROECONÒMICS
Taxes de variació interanual

	2009	2010	2011
Components de demanda			
Consum privat	-4,4	0,7	-0,1
Consum públic	3,7	0,2	-2,2
Formació bruta de capital fix	-16,6	-6,3	-5,1
Demanda nacional (a)	-6,4	-1,0	-1,8
Exportació de béns i serveis	-10,4	13,5	9,0
Importació de béns i serveis	-17,2	8,9	-0,1
Components d'oferta			
Agricultura, ramaderia i pesca	-1,4	-1,1	0,6
Indústria	-10,9	0,6	1,9
Construcció	-8,0	-7,8	-3,8
Comerç, transport i hoteleria	-2,4	0,9	1,5
Informació i comunicacions	-1,2	1,2	0,7
Activitats financeres	-3,8	6,6	-1,0
Activitats immobiliàries	-1,0	1,5	1,1
Activitats professionals	-3,1	0,4	2,5
Administració pública sanitat i educació	2,9	1,6	1,0
Activitats artístiques, recreatives i altres	-0,3	-3,2	-1,8
PIB a preus de mercat	**-3,7**	**-0,1**	**0,7**

(a) Aportació al creixement del PIB a preus de mercat

Quadre 3.1 *Font: Institut Nacional d'Estadística (INE)*

despesa pública i de les licitacions, així com la pujada impositiva en l'impost de societats aprovada a l'abril. No obstant això, algunes empreses del sector de la construcció relacionades amb l'obra pública es poden veure beneficiades pel pla de pagament a proveïdors posat en marxa pel Govern, destinat a saldar el deute que tenen les administracions públiques amb aquestes empreses.

El mercat de treball tampoc experimentarà cap millora. Les previsions de l'OCDE assenyalen que l'ocupació accentuarà el descens i la taxa d'atur arribarà al 24,5% el 2012 i al 25,3% el 2013, la més elevada de tots els països avançats.

En resum, l'economia espanyola estarà en recessió almenys durant la primera meitat del 2012, amb l'agreujant que la taxa d'atur, que constitueix el principal problema econòmic i social del país, continuarà augmentant. A la política fiscal contractiva que hauran d'aplicar totes les administracions públiques, que afectarà sobretot el consum i la inversió pública, s'afegeixen altres elements que dificultaran la reactivació, com la desacceleració de les economies europees, l'aplicació del rescat del sistema bancari espanyol i l'impacte sobre el creixement de les mesures addicionals que s'han pres per reduir el dèficit públic.

4. POBLACIÓ, MERCAT DE TREBALL i FORMACIÓ

4.1. Població i fluxos migratoris

La població andorrana del 2011 s'ha situat en 78.115 persones segons les xifres oficials. Aquesta dada suposa una davallada del 8,1% respecte de l'any anterior i s'explica fonamentalment per la neteja del cens que han dut a terme els comuns. La neteja dels registres administratius es va iniciar a començaments del 2011, si bé aquesta disminució de la població no es produeix només en el darrer any, sinó que recull una caiguda progressiva de la població des dels quatre últims anys, motivada per la situació de recessió econòmica, que ha portat molts estrangers que s'han quedat sense feina a sortir del país.

Com a resultat, la reducció anual de les xifres oficials de població en termes absoluts ha estat de 6.900 persones, variació que no es pot comparar amb la d'anys anteriors a causa de la singularitat d'aquest exercici derivada de la revisió del cens esmentada. En perspectiva històrica, sí que es pot afirmar que la xifra revisada de població del 2011 suposa tornar als nivells de població del 2005, just quan va començar a flexionar el cicle econòmic.

Per nacionalitats, la disminució de la població total d'Andorra s'explica exclusivament per l'evolució de la població estrangera, mentre que la població autòctona continua creixent, si bé a un ritme més moderat. Concretament, la població de nacionalitat andorrana ha mostrat un augment de l'1,6% el 2011, 1,1 punts menys que en l'exercici anterior, i una evolució que estableix el registre més baix de la sèrie històrica anual, disponible des del 1980. D'aquesta manera, el creixement mitjà anual de la darrera dècada ha estat del 3,1%, força inferior a la mitjana del període 1980-2001 (4,5%).

En conseqüència, s'encadenen ja set exercicis consecutius en què la població autòctona ha evolucionat més favorablement que l'estrangera. Així, les xifres revisades del 2011 mostren una intensa davallada del nombre d'estrangers, del 14,3%, si bé com ja s'ha dit, es tracta d'un descens que s'hauria de repartir entre els darrers quatre anys, tal com indica l'evolució d'altres variables >

POBLACIÓ REGISTRADA
Taxa de variació interanual (%)

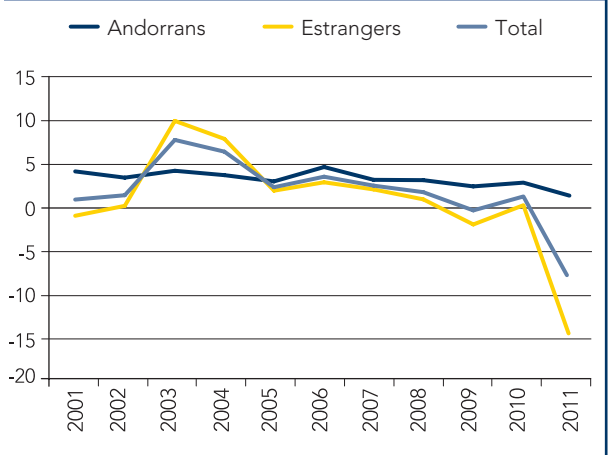

Gràfic 4.1 Font: Censos parroquials dels comuns; Departament d'Estadística. Govern d'Andorra

POBLACIÓ ANDORRANA PER NACIONALITATS

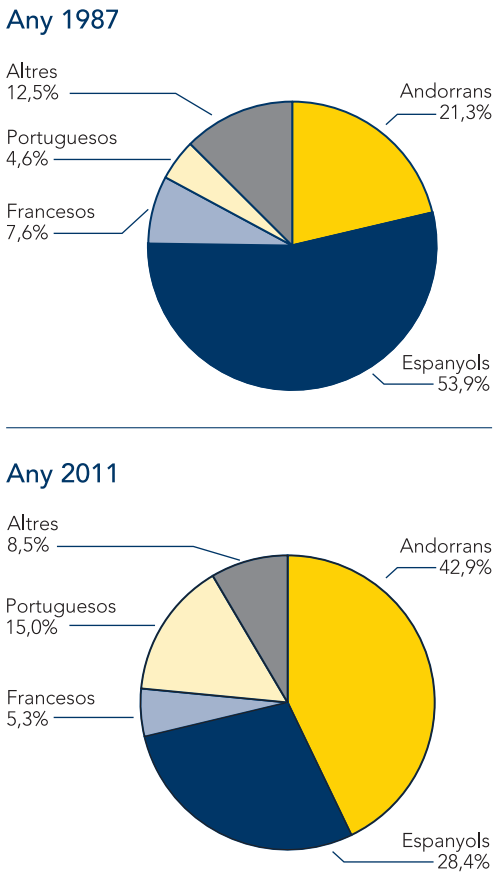

Gràfic 4.2 Font: Censos parroquials dels comuns; Departament d'Estadística. Govern d'Andorra

relacionades, com el nombre d'autoritzacions d'immigració per residència i treball i el nombre d'assalariats estrangers, que cauen des del 2008 i 2007, respectivament. Aquest fort descens dels estrangers residents a Andorra, contrasta amb l'etapa de dinamisme que es va viure durant el període 2003-2008, i s'explica per la situació de crisi econòmica que viu Andorra, que ha obligat molts estrangers que s'han quedat sense feina a marxar del país.

Dins del col·lectiu d'estrangers, cal destacar que la reducció ha afectat totes les nacionalitats i ha tingut una incidència especial en el cas del grup dels francesos, amb una davallada del 19,3%. A continuació hi ha el col·lectiu de nacionalitat espanyola, el més nombrós de la població estrangera, que ha caigut el 16,9%, mentre que el descens ha estat més moderat en el cas de la població portuguesa (-10,6%), després d'un període 2002-2008 en què el nombre de portuguesos registrats a Andorra es va duplicar. Per completar l'anàlisi, el grup de residents d'altres nacionalitats ha estat el que ha mostrat un comportament menys negatiu, amb una reducció del 7,6%, i són així el col·lectiu que sembla que es veu menys afectat per la crisi.

El resultat d'aquesta evolució ha estat que la participació de la població estrangera en la població total s'ha reduït 4,1 punts, fins al 57,1%, i continua allunyant-se del valor màxim assolit el 1987 (78,7%). Per contra, durant el 2011 el grup d'andorrans ha augmentat el pes en la mateixa magnitud –ara és del 42,9%–, i continua així la tendència alcista observada des de 1988 i només interrompuda pel procés de regularització d'estrangers dels anys 2003 i 2004.

Pel que fa al moviment natural de la població, l'any 2011 s'ha registrat un creixement vegetatiu de 518 persones, bastant inferior al de l'any anterior (-12,1%), xifra que representa una taxa del 6,6 per mil, també més baixa que la de l'any 2010. Aquesta evolució del creixement natural de la població és el resultat d'un increment del nombre de defuncions (15,1%) i una reducció del nombre de naixements (-4,2%), que ja acumulen tres anys consecutius de caigudes. Malgrat tot, les taxes de natalitat i mortalitat han augmentat, com a conseqüència de la revisió a la baixa de les xifres de població, i s'han situat en el 10,2 i 3,5 per mil, respectivament. A aquestes dades cal afegir-hi el saldo negatiu del moviment migratori, de 7.418 persones, que, com s'ha comentat anteriorment, respon a la revisió del cens.

Quant a la distribució de la població per parròquies, la revisió de les xifres del 2011 no ha trencat la tendència de fons que les parròquies altes i menys poblades guanyin pes en detriment de les parròquies baixes, una tendència que ha estat persistent des de l'inici de la dècada dels noranta, tot i que ha progressat a un ritme lent. Concretament, les parròquies en què la reducció de població ha estat més petita durant l'any 2011 han estat Ordino (-1,7%) i la Massana (-1,9%), mentre que a Encamp la disminució (-5,8%) ha estat més moderada que la mitjana, fets que han compensat la forta retallada de població de Canillo (-22,1%). La disminució de població també ha estat molt significativa a Escaldes-Engordany (-14,9%) i una mica més suau a Sant Julià de Lòria (-6,7%) i Andorra la Vella (-5,3%).

Tot i això, Andorra la Vella es manté amb diferència com la parròquia més poblada, amb el 28,5% del total de la població andorrana, i Ordino és la parròquia amb

MOVIMENT NATURAL DE LA POBLACIÓ

	2010	2011
Naixements	828	793
Defuncions	239	275
Creixement vegetatiu	589	518
Taxa de natalitat (tant per mil)	9,739	10,152
Taxa de mortalitat (tant per mil)	2,811	3,520
Taxa de creixement vegetatiu (tant per mil)	6,928	6,631
Augment migratori o per regularització del cens	344	-7.418
Augment total de la població*	933	-6.900
Casaments	287	283

*Creixement vegetatiu més augment migratori.

Quadre 4.1 *Font: Censos parroquials dels comuns / Departament d'Estadística. Govern d'Andorra*

POBLACIÓ ANDORRANA PER PARRÒQUIES

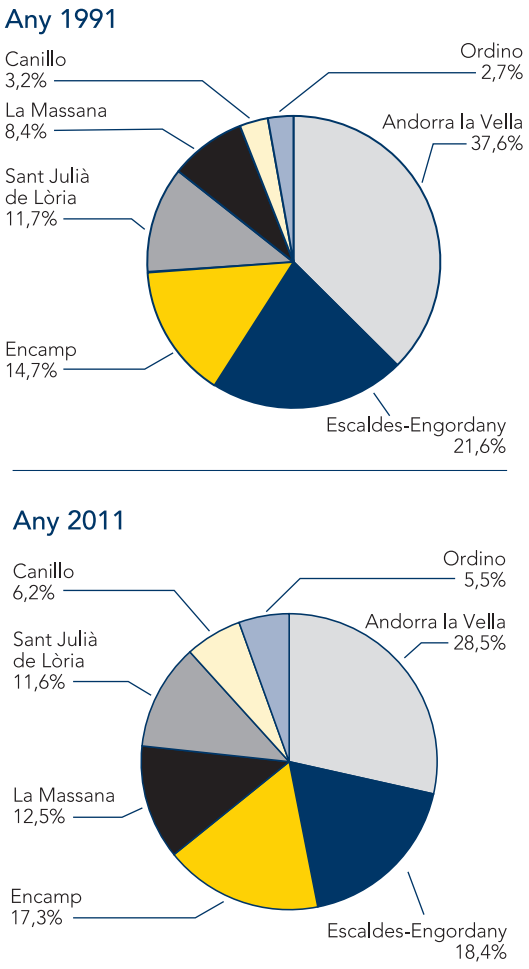

Gràfic 4.3 *Font: Censos parroquials dels comuns; Departament d'Estadística. Govern d'Andorra*

menys població (5,5% del total). A més, la població de les parròquies altes ha augmentat el pes en mig punt fins a representar el 41,5% del total, davant del 29,1% de l'inici de la dècada dels noranta; en canvi, les parròquies baixes han perdut posicions, tot i això concentren encara el 58,5% del total de la població. Tot plegat significa que Andorra continua avançant lentament cap a una distribució menys desigual de la població en el territori.

L'estructura de la població per sexes ha canviat una mica arran de la revisió del cens, amb un predomini de la població masculina que ha perdut rellevància. Així, el nombre d'homes encara supera el de les dones en tots els trams en edat de treballar, amb les excepcions de la població de més de 70 anys i del tram de la població de 25 a 29 anys. Tanmateix, la diferència entre el pes de la població masculina i la femenina s'ha escurçat fins a ser només de 2,1 punts percentuals, davant dels 4 calculats el 2010. La presència masculina és encara accentuada en el tram de 40 a 69 anys a causa de la proporció superior de mà d'obra estrangera, que tradicionalment ha estat majoritàriament masculina. Més concretament, el 73,1% de la població estrangera es concentra en el tram comprès entre 25 i 64 anys, mentre que els andorrans situats en aquest interval d'edat són el 47,5%. Així, la presència d'estrangers supera clarament la dels andorrans en tots els trams d'edat a partir dels 25 anys. En canvi, la proporció d'andorrans és molt majoritària en els trams de 0 a 9 anys (84,9%), de 10 a 19 anys (71,7%) i de 20 a 24 anys (60,6%); en sentit invers, la presència d'andorrans es redueix al 28,5% en el grup de les persones més grans de 65 anys, un percentatge que, no obstant això, ha augmentat bastant respecte del que hi havia fins ara (23,8% segons les xifres oficials del 2010), segurament fruit de la revisió censal.

Aquesta revisió també condiciona l'anàlisi dels canvis en la distribució de la població per edats. Així, les reduccions més importants s'han registrat en els trams de població a partir dels 20 anys i sobretot entre la gent més gran, de manera que el grup de població en edat de treballar (de 15 a 64 anys) ha disminuït el 8,6% i el de 65 i més anys, el 12,9%, tots dos per sobre de la mitjana (-8,1%). Com a resultat, el seu pes sobre el total ha baixat al 71,9% i el 12,6%, respectivament. En canvi, la població fins als 14 anys només s'ha reduït l'1,1%, i el seu pes sobre el total ha augmentat fins al 15,5%. Aquestes dades comporten un rejoveniment >

ESTRUCTURA DE LA POBLACIÓ PER SEXE i EDAT. ANY 2011

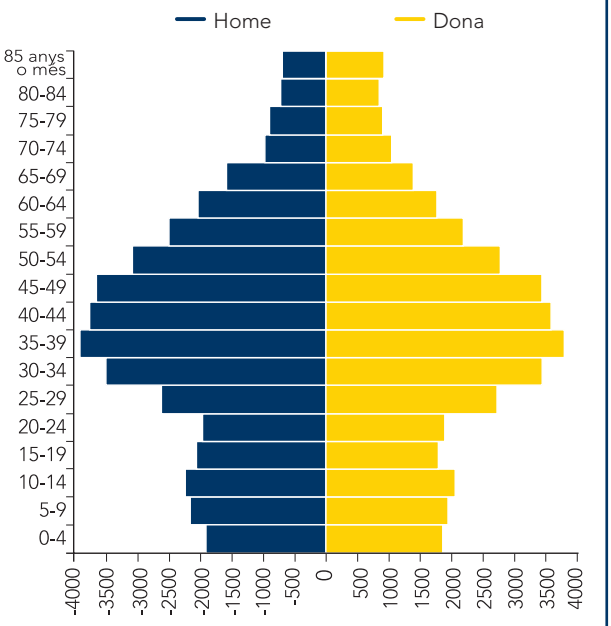

Gràfic 4.4 *Font: Censos parroquials dels comuns; Departament d'Estadística. Govern d'Andorra*

de la població andorrana, que no és fruit de l'evolució natural de la població, sinó de l'ajust que ha comportat la revisió del cens poblacional. L'edat mitjana de la població se situa, doncs, en 39,3 anys, mentre que abans de la revisió s'havia calculat en 40,1 anys.

4.2. Ocupació i atur

El comportament de l'ocupació a Andorra durant l'any 2011 ha estat negatiu, per cinquè exercici consecutiu, en sintonia amb la debilitat de l'activitat econòmica andorrana i malgrat les mesures de polítiques actives d'ocupació aprovades a finals del 2010, que consistien en dos programes: un de foment de l'ocupabilitat i la formació pràctica i teòrica en el si de les empreses, i un altre de foment de la contractació de treballadors provinents del sector de la construcció i dels seus annexos.

Segons les dades de la Caixa Andorrana de Seguretat Social (CASS), l'ocupació assalariada ha patit una caiguda del 3,5%, fins als 38.031 assalariats de mitjana anual, xifra que representa el retorn a nivells d'ocupació del període 2002-2003. Aquest descens és el segon pitjor de la sèrie històrica, després del de 2010 (-4%), i situa la caiguda acumulada de l'ocupació, respecte del valor màxim assolit el 2006, en el 12,3%, reducció que representa més de 5.300 assalariats que han perdut la feina i la destrucció de prop d'un terç de l'ocupació creada en l'etapa expansiva de 1993 a 2006. Com a resultat, la taxa d'ocupació –mesurada com el nombre d'assalariats en relació amb la població de 15 a 64 anys– s'ha situat en el 67,7%, un nivell que no es pot comparar en termes homogenis amb l'any anterior, a causa de la reducció de població que ha provocat la revisió del cens i que ha comportat un efecte esglaó a l'alça de la taxa d'ocupació. Igualment, aquesta revisió ha situat la taxa d'ocupació andorrana per sobre de la mitjana de la Unió Europea (64,3%).

L'anàlisi de la distribució per grans sectors posa de manifest que l'ocupació ha disminuït a tots els grans sectors, excepte en l'agricultura, seguint el mateix patró que l'any 2010. Per començar, la construcció ha continuat accelerant el ritme de destrucció d'ocupació, per cinquè any consecutiu, fins a assolir un nivell d'ocupació mínim històric. A més, ha estat el sector que ha destruït més ocupació en termes percentuals (-15,6%) i absoluts. La disminució d'assalariats també ha estat significativa i més intensa que l'exercici

POBLACIÓ ASSALARIADA
Taxa de variació interanual (%)

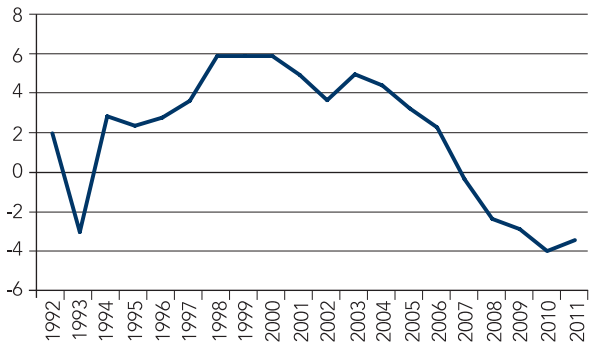

Gràfic 4.5 *Font: Caixa Andorrana de Seguretat Social*

anterior en la indústria (-6,5%), a causa del descens de les indústries manufactureres (-7,5%), que ha estat contrarestat només en part per l'augment de l'ocupació en l'àmbit de la producció i distribució d'energia, gas i aigua, tal com va passar l'any 2010. En contrast, el sector primari ha estat l'únic que ha experimentat un increment de l'ocupació, per tercer exercici consecutiu, del 4,3%, afavorit per l'augment de la producció de tabac. En tot cas, l'evolució d'aquest sector té una incidència molt menor en l'economia, atès que es tracta d'una activitat amb un pes molt petit dins el mercat de treball andorrà, amb només 159 ocupats.

La reducció d'ocupació en els serveis –el sector amb més concentració d'ocupació andorrana– ha estat de l'1,6%, més moderada que la del total de l'economia i que la registrada l'any anterior (-2,4%), quan es va patir un registre històric. Tot plegat s'ha traduït en un increment del pes dels serveis en l'ocupació total, d'1,6 punts, fins al 84,7% dels assalariats, xifra que estableix un nou màxim històric, que supera l'establert el 2010, mentre que la construcció ha perdut 1,5 punts de pes, fins al 10,3%, un altre mínim històric. Per part seva, la indústria i l'agricultura mantenen el seu pes bastant estabilitzat, entorn del 4,6% i 0,4%, respectivament.

Dins de les activitats terciàries, s'observa que el subsector que comprèn el comerç i la reparació de vehicles de motor es manté com el subsector de serveis més important, amb un pes en el total d'assalariats d'Andorra del 25,2%, una dècima inferior al de l'any anterior, que suposa reprendre amb moderació la tendència de caiguda observada des del 2004 i que s'havia frenat el 2010. En segon

NOMBRE D'ASSALARIATS

	2011	Var. 11/10	% s/total 2011
Agricultura, ramaderia, caça i silvicultura	159	4,3	0,4
Indústria	1.731	-6,5	4,6
Indústries extractives	2	-28,6	0,01
Indústries manufactureres	1.561	-7,5	4,1
Producció i distribució d'energia elèctrica, gas i aigua	168	4,0	0,4
Construcció	3.932	-15,6	10,3
Serveis	32.210	-1,6	84,7
Comerç i reparació de vehicles de motor (...)	9.574	-4,0	25,2
Hoteleria	4.877	-1,6	12,8
Sistema financer	1.695	1,4	4,5
Administració pública, defensa i seg. social obligatòria	4.452	-0,8	11,7
Altres	11.612	-0,3	30,5
Total	**38.031**	**-3,5**	**100,0**

Quadre 4.2 *Font: Caixa Andorrana de Seguretat Social*

lloc, se situa l'hoteleria, que concentra el 12,8% dels assalariats, un percentatge que ha augmentat per tercer any consecutiu, després de cinc anys de descensos. A continuació hi ha l'Administració pública, defensa i seguretat social obligatòria (11,7%), que torna a recuperar pes, a causa d'una retallada molt modesta de l'ocupació (-0,8%), després de reduir-se una mica per primer cop l'any passat. A continuació segueixen les activitats immobiliàries, de lloguer i serveis empresarials (10,7%); i l'epígraf "altres activitats socials i de serveis prestats a la comunitat; serveis personals" –els que no s'engloben en sanitat i educació– (6,5%). Per darrere es troben les activitats sanitàries i veterinàries (4,7%), el sector financer (4,5%) –que és dels pocs que incrementa l'ocupació–, les llars que ocupen personal domèstic (3,5%), i el transport, emmagatzematge i comunicacions (3%). La resta d'activitats terciàries tenen un pes en l'ocupació inferior al 3%.

La destrucció d'ocupació registrada el 2011 s'ha traduït en un increment, per tercer exercici consecutiu, del nombre de demandants d'ocupació (21,1%), que han arribat a ser 802 persones, el registre més elevat de la sèrie històrica disponible des del 2007. En paral·lel, els llocs oferts al servei d'ocupació han experimentat una forta davallada del 38,7%, ja que només s'han ofert 167 llocs, un mínim de la sèrie, i una evolució que redueix les possibilitats de col·locació dels demandants, ja que la ràtio nombre de demandants per oferta s'ha doblat (ha passat de 2,4 a 4,8). Cal afegir que el nombre de beneficiaris de la prestació per desocupació també ha pujat molt (43,6%), per segon exercici consecutiu, tot i que la cobertura encara és molt petita –només arriba al 9,9% dels demandants.

Per edats, l'empitjorament de les situacions de desocupació ha afectat sobretot els col·lectius de més edat: l'alça ha estat del 38,9% en el cas de les persones de 60 i més anys, i del 25,1% en el cas del grup de 40 a 59 anys, davant de l'increment d'un 18% aproximadament registrat en el col·lectiu de 18 a 39 anys. D'aquesta manera, els demandants d'ocupació es concentren, principalment, entre els 40 i 59 anys (44,1% del total) i entre els 26 i 39 anys (31,4% del total). L'únic grup d'edat que ha vist reduir el nombre de demandants d'ocupació ha estat el dels més joves, amb una disminució del 19%, si bé el seu pes sobre el total és poc significatiu (2,1%).

L'anàlisi dels demandants d'ocupació per nacionalitats mostra que l'alça més important del 2011 ha estat la dels andorrans, que han augmentat el 30%, fins a representar el 27,6% del total, una participació que, no obstant això, és inferior a la que tenen en l'àmbit de la població total en edat de treballar (37,1%). En contrast, l'increment més modest s'ha registrat entre els francesos (4,8%), de manera que el seu pes es limita al 2,7%, també inferior a la seva representació en el grup de la població total en edat de treballar (5,4%), i un percentatge que els col·loca com la nacionalitat amb menys demandants d'ocupació a Andorra. A l'altre extrem hi ha els espanyols, que són el col·lectiu més nombrós de demandants (33,4%), de tal manera que superen el pes que tenen en el segment de la població total en edat de treballar (29,7%), després >

d'experimentar un fort ascens el 2011, del 22,9%. Per darrere se situen els portuguesos, que han crescut el 14,5% i tenen un pes del 21,7%, també per sobre de la seva representativitat poblacional. Finalment, cal assenyalar que el grup d'altres nacionalitats ha registrat una alça del 14,7% de demandants d'ocupació, que ha situat la seva aportació al total en el 14,6%. Així doncs, es pot afirmar que l'atur a Andorra afecta proporcionalment més els estrangers que els andorrans, tot i que els primers tendeixen més a marxar del país quan es troben en aquesta situació, tal com ha posat de manifest la revisió del cens poblacional efectuada el 2011.

4.3. Formació

Durant el curs 2010-2011, la població escolaritzada a Andorra, incloent-hi la població escolar, universitària i no universitària a l'estranger, ha estat de 12.563 persones, el 0,4% més que la xifra registrada el curs anterior –la qual ha estat revisada respecte de la que es va publicar inicialment. Aquest augment ha estat impulsat, sobretot, per l'alça de la població universitària (4%), col·lectiu en què cal tenir en compte que també s'hi inclouen els alumnes d'FP superior, i en menor mesura, de la població no universitària a l'estranger (9,7%) –que tot i créixer més que els universitaris és un col·lectiu menys nombrós–; en canvi, la població escolar s'ha reduït el 0,3%. En conseqüència, la participació de la població no universitària a l'estranger sobre la població global en edat escolar ha pujat una dècima i ha arribat així fins al 2,2%.

La distribució per països d'estudi de la població escolaritzada total mostra que el nombre d'alumnes que estudien a Andorra s'ha reduït per segon any consecutiu (-0,8%) fins a situar-se en 11.230. Com a resultat, el seu pes sobre el total de la població escolaritzada s'ha retallat un punt fins al 89,4%, fet que frena la tendència a la concentració de la població escolaritzada a Andorra que s'havia observat, amb alguns alts i baixos els darrers anys. En canvi, la població que estudia a l'estranger ha pujat de forma més intensa (11,1%), una evolució que s'explica fonamentalment per l'augment del nombre d'estudiants universitaris a l'estranger –que són els que estudien principalment fora d'Andorra (el 70,8%).

Els andorrans que estudien en altres països ho fan majoritàriament a Espanya (8,9% del total), amb un pes que ha augmentat respecte del curs anterior, gràcies a un increment del nombre d'alumnes del 9%. La presència d'estudiants andorrans a França es limita a l'1,4%, tot i que també ha pujat respecte l'any passat, amb una alça significativa dels alumnes, del 16,8%. La distribució per països d'estudi es completa amb 45 estudiants repartits per altres països (el 0,4% del total), xifra que també supera la del curs 2009-2010 (29 estudiants).

4.3.1. Població escolar

Durant el curs 2010-2011, el nombre d'alumnes de l'etapa escolar ha estat de 10.802, el 0,3% menys que l'any anterior, una evolució que contrasta amb l'augment registrat el curs passat (0,4%) i que ha comportat una disminució del pes de la població escolar sobre el total de la població escolaritzada, de sis dècimes, fins al 86%. En el mateix sentit, la taxa d'escolarització –calculada com la proporció de població escolar sobre la població global en aquesta etapa– s'ha reduït al 55%, davant del 56,1% del curs anterior.

Els nivells amb un nombre més gran d'alumnes d'aquesta etapa són maternal i primera i segona

POBLACIÓ ESCOLAR PER NIVELLS

	2010-2011	% variació curs 10-11/09-10	% curs 2010-2011
Maternal	2.380	-1,3	22,0
Primera ensenyança	4.263	-2,4	39,5
Segona ensenyança	2.900	2,2	26,8
Batxillerat	889	4,1	8,2
Formació professional	370	0,8	3,4
Total	**10.802**	**-0,3**	**100,0**

Quadre 4.3 *Font: Ministeri d'Educació i Joventut*

ensenyança, que concentren el 88,3% de l'alumnat escolar, quatre dècimes menys que el 2010, de manera que acumulen quatre anys de reduccions del seu pes, en línia amb la tendència a l'envelliment de la població andorrana. Aquest descens s'explica per la disminució, per tercer exercici consecutiu, del nombre d'alumnes de primera ensenyança (-2,4%), a la qual se suma la dels alumnes de l'etapa maternal (-1,3%), que reprèn la tendència de descens iniciada el curs 2005-2006 i que s'havia aturat puntualment en el curs 2009-2010. En sentit contrari, el nivell de segona ensenyança ha registrat una alça del 2,2%, igual que l'any anterior.

En l'etapa d'ensenyança següent, el batxillerat, també s'ha incrementat el nombre d'alumnes (4,1%), per quart exercici consecutiu, fins a acollir el 8,2% del total de la població escolaritzada, el nivell més alt des del curs 1999-2000. Finalment, la formació professional ha mantingut el seu pes del 3,4% de la població escolar, després d'experimentar un modest increment del nombre d'alumnes, del 0,8%, que suposa una clara moderació respecte de les fortes alces registrades al llarg dels tres anys precedents.

Respecte al comportament de la població escolar per tipus d'ensenyament, s'observa un any més que durant el curs 2010-2011 ha continuat la implantació progressiva del sistema educatiu andorrà, amb un increment dels alumnes del 0,8%, que contrasta amb la caiguda de la població total d'aquesta etapa (-0,3%) i que ha elevat el seu pes mig punt, fins al 38,5% del conjunt de l'alumnat escolar. Així doncs, la població escolar del sistema educatiu andorrà ha crescut de forma ininterrompuda des de l'inici de la dècada dels noranta, fins a assolir el 2011 un nou màxim històric. Cal destacar que l'avenç del 2011 ha estat impulsat per l'Escola Andorrana (1,4%), mentre que la Formació Professional ha experimentat una davallada (-13,1%), fet que trenca amb la tendència de forts creixements observada els darrers tres anys, si bé el poc pes relatiu d'aquest últim ensenyament limita molt la seva aportació en termes absoluts.

En sentit contrari a la tendència mostrada pel sistema educatiu andorrà, el nombre d'estudiants en el sistema educatiu espanyol ha disminuït l'1,3%, una caiguda que fa que encadeni set descensos en els darrers vuit anys. En conseqüència, el seu pes sobre el total s'ha retallat tres dècimes, fins al 30%, xifra que estableix un nou mínim històric. Aquesta

POBLACIÓ ESCOLAR ANDORRANA PER TIPUS D'ENSENYAMENT

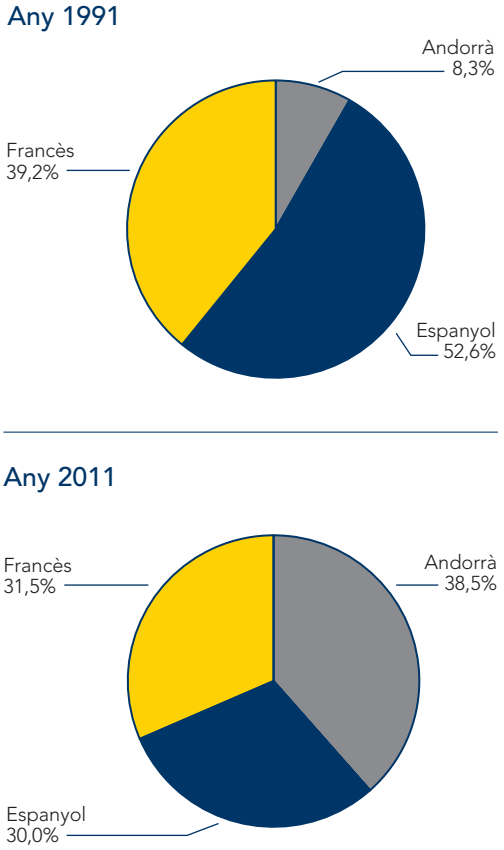

Gràfic 4.6 *Font: Ministeri d'Educació i Joventut*

evolució s'explica per la disminució, per vuitè any consecutiu, dels alumnes a les escoles espanyoles (-6,7%), que ha estat contrarestada en part per l'augment a les escoles congregacionals (1,3%), tal com va passar els tres cursos anteriors; l'alumnat escolaritzat en l'única escola privada també ha registrat una caiguda del 0,9%, un descens que dóna continuïtat a la tendència iniciada el curs 2006-2007.

Com a resultat d'aquestes dades, el pes de les escoles espanyoles tradicionals s'ha reduït sis dècimes, fins al 8,6% del total de la població escolar andorrana, mentre que el de les escoles congregacionals ha pujat tres dècimes fins al 19,5%. Al mateix temps, l'escola privada ha mantingut el seu pes estabilitzat en el 2% del total. Per acabar, el sistema educatiu francès ha patit una disminució de l'alumnat per sisè exercici consecutiu, del 0,8%, que ha retallat el seu percentatge sobre el total en dues dècimes fins a un altre mínim històric del 31,5%, tot i que es manté per sobre del pes del sistema educatiu espanyol. >

4.3.2. Població universitària

La població universitària d'Andorra durant el curs 2010-2011 ha estat de 1.466 estudiants, el 4% més que l'any anterior. La distribució per sexes reflecteix que continua la preponderància de les dones, les quals representen el 57,5% del total, igual que el curs passat. L'anàlisi per països d'estudi posa de manifest que l'increment d'estudiants s'ha concentrat a l'estranger, mentre que la Universitat d'Andorra ha registrat una disminució, per segon any consecutiu, del 10,6%, de manera que el seu pes s'ha reduït 4,8 punts fins a representar el 29,2% del total d'estudiants universitaris andorrans, fet que suposa tornar a nivells del curs 2004-2005. Aquesta evolució contrasta amb la tendència sostinguda a guanyar pes que l'havia caracteritzada des de la seva creació i que es va trencar per primer cop el curs passat. No obstant això, Andorra es manté en el segon lloc del rànquing, només per darrere d'Espanya, que n'és el primer, amb el 60,9% dels estudiants universitaris andorrans, després d'haver experimentat un creixement el curs 2010-2011 del 9,7%, superior al del total.

Molt per darrere se situa França, on el nombre d'universitaris ha pujat encara més significativament que a Espanya (17,5%), de manera que el seu pes s'ha incrementat nou dècimes fins al 7,8% del total. Per acabar, el 2,1% d'alumnes restants –que són 31 persones, 11 més que el curs anterior– es reparteixen per altres països (Portugal, Gran Bretanya, Argentina, Bèlgica, Alemanya, Estats Units, Canadà, Suïssa i Uruguai).

POBLACIÓ UNIVERSITÀRIA PER PAÏSOS D'ESTUDI

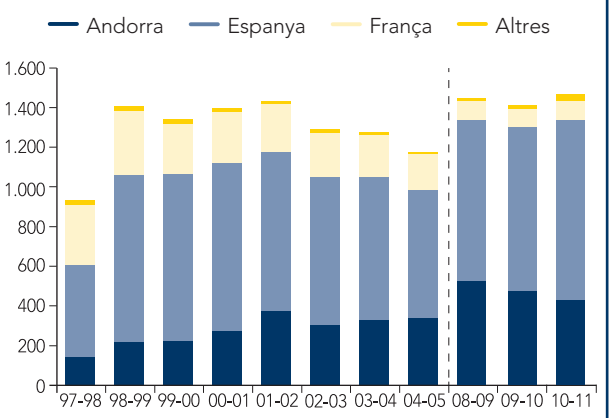

Gràfic 4.7 *Font: Institut d'Estudis Andorrans*

Finalment, l'anàlisi per àrees d'estudi mostra que l'àrea amb més alumnes universitaris d'Andorra continua sent la de les ciències jurídiques i econòmiques, que concentra el 29,8% del total d'universitaris. A continuació hi ha les ciències de la salut (18,8%) i les ciències tècniques (15,6%), i amb un pes més reduït, les àrees de ciències humanes i socials (11,7%) i ciències de l'educació (10,7%). En l'altre extrem se situen les àrees de turisme, de ciències experimentals i matemàtiques, i de comunicacions i relacions públiques, que només cursen 37, 79 i 81 estudiants, respectivament.

5. ACTIVITAT i DEMANDA

5.1. L'evolució de l'activitat econòmica durant l'any 2011

El 2011 ha continuat sent un any negatiu per a l'economia andorrana, que encadena així cinc exercicis consecutius de recessió. No obstant això, els indicadors disponibles suggereixen que l'activitat ha moderat una mica el ritme de descens per segon any consecutiu, després de la davallada històrica registrada el 2009. La millora de l'economia ha estat limitada per un context internacional poc favorable, sobretot a la zona euro i en particular en l'economia espanyola, on les tensions financeres i les polítiques d'ajust fiscal han coartat la recuperació. Pel que fa a la demanda, l'evolució andorrana ha estat desfavorable en tots els components, especialment en el cas de la inversió tant pública com privada, que cau intensament. Igualment, les exportacions de serveis turístics i el consum dels estrangers al país han continuat disminuint de forma significativa. Pel que fa a l'oferta, els indicadors mostren un comportament deprimit de la indústria, la construcció i els serveis vinculats al turisme, mentre que el sector financer i l'agricultura han millorat en relació amb el 2010.

Els indicadors d'activitat que apunten cap a una lleu desacceleració del ritme de descens de l'activitat econòmica andorrana durant el 2011 són bàsicament la moderació de la caiguda del nombre d'assalariats (-3,5%, davant del -4% del 2010) i l'acceleració suau del crèdit, fins al 4,1%. També millora una mica el comportament de les importacions, que augmenten

SÍNTESI D'INDICADORS D'ACTIVITAT - Taxes de variació interanual (%)

	2010	2011
Activitat		
Empreses	-1,4	-1,7
Assalariats	-4,0	-3,5
Indústria	-3,7	-6,5
Construcció	-13,9	-15,6
Serveis	-2,4	-1,6
Nombre de visitants(1)	-5,4	-2,2
Consum d'energia elèctrica(2)	1,2	-3,2
Importacions	0,4	0,7
Demanda		
Matriculació de turismes	8,9	-11,2
Matriculació de vehicles industrials	4,2	-25,7
Importació de béns d'equipament(3)	-14,1	-7,1
Importació de materials de construcció(4)	-17,4	-14,3
Crèdit de les entitats bancàries(5)	3,5	4,1
Despeses de funcionament de l'Administració	-1,2	0,3

(1) A partir del mes de maig de 2009 s'ha modificat la metodologia de càlcul del nombre de visitants al país i, per tant, la comparació de les dades del 2009 amb les de 2010 en termes absoluts no és homogènia. La variació del 2010 que apareix en el quadre ha estat estimada pel Departament d'Estadística del Govern a partir d'uns índexs que ha elaborat per facilitar la comparació de les dades.

(2) Excepte usos domèstics, enllumenat públic i altres distribuïdores.

(3) Inclou els capítols 84 i 85, segons la classificació de la Duana andorrana.

(4) Inclou els capítols 25, 68, 72 i 73, segons la classificació de la Duana andorrana.

(5) Inversió creditícia neta a clients.

Quadre 5.1 *Font: Elaboració pròpia*

el 0,7%, tres dècimes més que l'any anterior, si bé aquesta evolució s'explica més per l'augment de preus dels carburants que per un creixement real del volum de productes importats. Un altre indicador que augmenta és el de les despeses de funcionament de l'Administració (0,3%), però la forta retallada aplicada a les inversions públiques compensa amb escreix aquest factor, com a element impulsor de l'economia. L'augment del nombre de turistes (visitants que pernocten) del 7,7%, després de nou anys consecutius de caigudes, també és una variable que apunta en la bona direcció, tot i que l'estada mitjana i el seu consum han baixat, fets que n'han limitat la contribució positiva a l'economia.

En canvi, hi ha molts altres indicadors que mostren un comportament pitjor que el 2010, com ara el nombre d'empreses (-1,7%), el consum d'energia elèctrica (-3,2%) i les matriculacions de vehicles, tant de turismes (-11,2%) com industrials (-25,7%) –en contrast amb els increments que van experimentar el 2010. Les importacions de béns d'equipament i materials de construcció també cauen intensament, tot i que ho fan a un ritme més moderat que el 2010 (-7,1% i -14,3%, respectivament). En resum, el balanç general assenyala una evolució econòmica que encara ha estat desfavorable, amb una nova contracció del ritme d'activitat, si bé més moderada que en l'exercici passat.

Aquesta conclusió es veu reflectida també en les dades oficials del PIB que el Govern fa públiques des de l'any passat, segons les quals el descens de l'activitat d'Andorra durant el 2011 ha estat del 2,8% en termes reals (que l'efecte inflació retalla al -0,4% nominal), davant de la caiguda del 3,4% experimentada l'any anterior. Així, l'economia acumula ja cinc anys de crisi econòmica i unes pèrdues econòmiques que situen el valor del PIB real actual en nivells del 2004. En la mateixa línia, l'estimació del PIB que elabora la Cambra també apunta cap a la desacceleració del ritme de caiguda del PIB, tot i que dins d'uns registres una mica més negatius. En tot cas, l'evolució del PIB andorrà ha estat clarament pitjor que la mostrada pel PIB europeu, francès i espanyol durant el 2011, i com a resultat, Andorra ha continuat perdent posicions relatives respecte de les economies veïnes, en termes de nivell de riquesa.

Cal precisar, però, que la metodologia emprada per fer aquestes estimacions del PIB té algunes limitacions >

EVOLUCIÓ DEL PIB D'ANDORRA
Taxa de variació interanual (%)

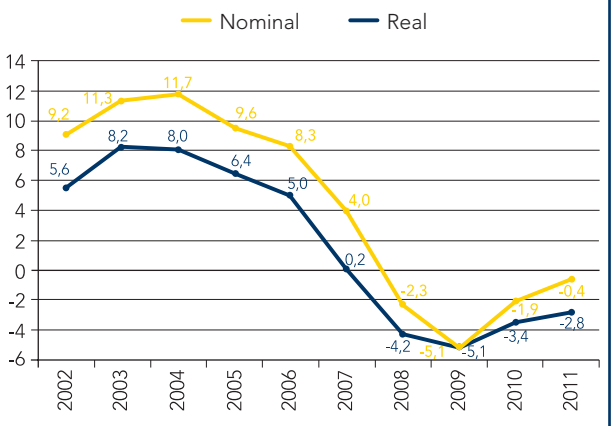

Gràfic 5.1 *Font: Departament d'Estadística. Govern d'Andorra*

importants, atès que es basa en un mètode d'estimació indirecta a partir de variables correlacionades a l'evolució del PIB, és a dir, que no és el resultat de la integració de totes les dades adequades en el sentit de la comptabilitat nacional, ja que la informació estadística disponible a Andorra encara no permet fer-ho. Així, per exemple, entre altres supòsits, l'aplicació del mètode del Govern implica l'assumpció que la productivitat de l'economia andorrana és idèntica a la de la zona de referència, que en el cas d'aquesta estimació és la zona euro, fet que, evidentment, és un supòsit certament qüestionable. Malgrat tot, i deixant de banda els valors concrets que s'obtenen per cada any, sí que es constata que el perfil de les dades del Govern i de la Cambra està molt correlacionat i que, al seu torn, també està molt correlacionat amb els principals indicadors d'activitat econòmica del país, de manera que, tot i les limitacions, es pot dir que l'estimació del Govern és una nova aportació estadística important i que cal tenir en compte en l'anàlisi de l'evolució econòmica d'Andorra.

L'anàlisi sectorial posa de manifest que la davallada del PIB andorrà del 2011 s'explica, en primer lloc, per la intensa caiguda de la construcció, que acumula cinc anys d'estancament i descensos, després del llarg cicle expansiu viscut entre 1997 i 2006. Així ho mostren els indicadors d'activitat disponibles del sector, amb una retallada del nombre d'assalariats del 15,6%, més intensa que la de l'any anterior, i amb reduccions significatives de les importacions de materials de construcció (-14,3%), del consum d'energia (-6%) i del nombre d'empreses (-6,3%), si bé en aquests tres casos la davallada ha estat menor que l'any 2010. En la mateixa línia, els resultats de les enquestes de la Cambra reflecteixen la continuïtat de l'empitjorament de la marxa dels negocis –que ha establert un nou mínim històric de la sèrie, disponible des de 1997–, fortes contraccions de l'obra contractada i executada i una disminució de la xifra de vendes (-19,5%) i de la inversió (-19,4%), tot i que aquestes últimes són una mica menys intenses que les registrades el 2010. L'únic indicador vinculat al sector que millora clarament és el de la superfície autoritzada per a la construcció, amb un increment del 28,7%, si bé encara se situa en uns nivells molt baixos comparats històricament.

La indústria és un altre dels sectors que contribueix a explicar la contracció del PIB andorrà del 2011. Així, les respostes de les empreses a les enquestes de la Cambra apunten un deteriorament de la marxa dels negocis i del clima de confiança, fins a nivells molt negatius, i disminucions significatives de la xifra de negocis, de la inversió i de la producció en el conjunt de l'any, tot i que una mica menors que les del 2010. A més, el consum energètic del sector ha baixat intensament (-10,4%), així com el nombre d'empreses (-7,7%) i d'assalariats (-6,5%), evolucions que en aquests casos han estat pitjor que les registrades l'any anterior.

Pel que fa als serveis, el 2011 també ha estat un any negatiu per al sector, exceptuant la branca financera, que s'ha comportat més favorablement. Aquesta evolució s'explica, principalment, pels resultats obtinguts per les activitats turístiques i comercials, sectors que han continuat afectats per l'evolució negativa de les entrades de visitants (-2,2%), si bé la caiguda s'ha moderat respecte al 2010 (-5,4%).

EVOLUCIÓ DE LA MARXA DELS NEGOCIS PER SECTORS - Saldo entre el percentatge de respostes positives i negatives

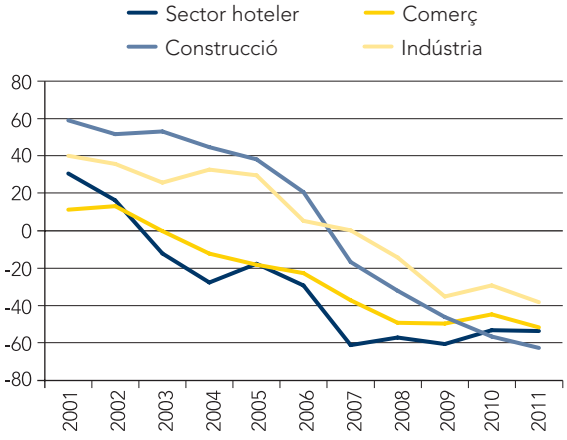

Gràfic 5.2 *Font: Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra*

Això és degut al fet que el descens del nombre d'excursionistes (-4,9%) ha estat en part compensat per un augment dels turistes (7,7%), que trenca amb una etapa de nou anys de caigudes. Tanmateix, l'estada mitjana dels turistes s'ha reduït de 2,7 a 2,3 dies, de manera que el nombre total de pernoctacions ha disminuït el 4,6%, i per això el grau d'ocupació hotelera i els resultats del sector se n'han ressentit igualment. Les enquestes de la Cambra també han reflectit aquesta debilitat de l'activitat turística i comercial, amb un empitjorament de la marxa dels negocis i una nova disminució de la xifra de negocis en el comerç (-11,6%), igual que la de l'any anterior, i en l'hoteleria (-13,4%), en aquest cas bastant més intensa que la del 2010. Un altre indicador que mostra el comportament desfavorable d'aquests dos sectors és la caiguda de l'ocupació del 4% en el comerç, més gran que l'any anterior, i de l'1,6% en el sector hoteler, davant del descens del 3,5% del 2010. Igualment, s'ha reduït el nombre d'empreses a tots dos sectors (-2,2% i -0,2%, respectivament), el consum d'energia i els dies d'esquí venuts (-9,9%).

Quant al subsector financer, l'any 2011 ha estat un exercici de recuperació, tot i les tensions financeres creixents que han caracteritzat el context internacional, amb creixements tant del volum de dipòsits, del 4,3%, xifra que contrasta amb el descens de l'any anterior (-7,1%), com del crèdit bancari, que ha accelerat sis dècimes el ritme de creixement, fins al 4,1%. A més, el nombre d'assalariats del sector ha augmentat l'1,4%, davant de la caiguda registrada l'exercici passat, tot i que el nombre d'empreses financeres i d'oficines bancàries s'ha reduït (-1,6% i -10,7%, respectivament). Malgrat tot, cal indicar que els beneficis del sector han patit una lleugera disminució (-1,8%) per segon exercici consecutiu, que es pot explicar per les dificultats que afecten els mercats financers internacionals, l'augment de provisions i les despeses associades a obertures a l'exterior.

Per completar l'anàlisi sectorial, cal destacar que el sector primari ha estat un dels pocs segments d'activitat que ha mostrat una evolució positiva el 2011, segons apunten alguns indicadors d'activitat relacionats. És el cas de la producció de tabac, que ha augmentat el 3,1%, en contrast amb el descens del 7,2% registrat l'any anterior, i del nombre d'ocupats del sector (4,3%). En canvi, el nombre d'empreses s'ha reduït (-5,7%) i el cens ramader s'ha mantingut pràcticament estabilitzat (-0,2%). En qualsevol cas, cal tenir present que l'aportació del sector primari al creixement econòmic global és molt petita atès el seu pes reduït sobre el VAB (valor afegit brut) total.

Per components de demanda, en general els indicadors de demanda interna mantenen una senda >

OPINIÓ DE LES EMPRESES SOBRE L'EVOLUCIÓ ECONÒMICA DE L'ANY 2011

Resultats de l'enquesta de conjuntura en la indústria

- Any 2011 comparat amb l'any 2010 (en % d'empreses)

*Xifra de negocis	Superior	21
	Igual	24
	Inferior	54
	Variació mitjana (%)	-9,6
*Volum d'inversió	Superior	26
	Igual	46
	Inferior	28
	Variació mitjana (%)	-3,3
*Personal ocupat	Més	11
	Igual	59
	Menys	30

- Perspectives per a l'any 2012 (en % d'empreses)

*Tendència de la xifra de negocis	Augmentar	9
	Mantenir-se	41
	Disminuir	51
*Tendència del volum d'inversió	Augmentar	10
	Mantenir-se	59
	Disminuir	31

Resultats de l'enquesta de conjuntura en la construcció

- Any 2011 comparat amb l'any 2010 (en % d'empreses)

*Xifra de negocis	Superior	4
	Igual	24
	Inferior	72
	Variació mitjana (%)	-19,5
*Volum d'inversió	Superior	2
	Igual	39
	Inferior	59
	Variació mitjana (%)	-19,4
*Personal ocupat	Més	4
	Igual	35
	Menys	61

- Perspectives per a l'any 2012 (en % d'empreses)

*Tendència de la xifra de negocis	Augmentar	8
	Mantenir-se	18
	Disminuir	74
*Tendència del volum d'inversió	Augmentar	4
	Mantenir-se	33
	Disminuir	63

Quadre 5.2 Font: Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra

OPINIÓ DE LES EMPRESES SOBRE L'EVOLUCIÓ ECONÒMICA DE L'ANY 2011

Resultats de l'enquesta de conjuntura en el comerç detallista

- Any 2011 comparat amb l'any 2010 (en % d'empreses)

		Total comerç detallista	Alimentació	Roba i calçat	Equipament de la llar	Higiene i sanitat	Electrònica	Vehicles i accessoris	Altres comerços	Superm. i grans magatzems
*Xifra de vendes	Superior	12	0	7	24	0	10	12	15	31
	Igual	15	13	14	24	35	0	23	13	0
	Inferior	73	88	79	52	65	90	65	72	69
	Variació mitjana (%)	-11,6	-16,5	-15,8	-11,7	-7,4	-14,3	-9,7	-8,6	-11,8
*Volum d'inversió	Superior	13	13	4	16	0	35	4	13	31
	Igual	56	68	58	64	75	50	68	43	46
	Inferior	31	19	38	20	25	15	28	43	23
	Variació mitjana (%)	-2,7	-0,4	-7,0	4,5	-4,1	-0,2	-7,2	-3,1	-4,8
*Personal ocupat	Més	4	0	0	4	5	15	0	5	8
	Igual	77	94	71	70	90	60	69	79	69
	Menys	19	6	29	26	5	25	31	16	23

- Perspectives per a l'any 2012 (en % d'empreses)

		Total comerç detallista	Alimentació	Roba i calçat	Equipament de la llar	Higiene i sanitat	Electrònica	Vehicles i accessoris	Altres comerços	Superm. i grans magatzems
*Tendència de la xifra de vendes	Augmentar	7	9	7	14	0	5	4	5	8
	Mantenir-se	44	56	33	46	70	20	56	40	38
	Disminuir	49	35	59	39	30	75	40	55	54
*Tendència del volum d'inversió	Augmentar	8	6	11	15	10	0	4	6	15
	Mantenir-se	57	59	37	56	70	60	69	55	54
	Disminuir	36	35	52	30	20	40	27	39	31

Quadre 5.3 *Font: Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra*

baixista. D'una banda, el consum privat ha continuat patint la contracció de la renda disponible, derivada de la intensa reducció de l'ocupació i de la intensificació de la pèrdua de poder adquisitiu dels salaris. Concretament, el diferencial entre el creixement dels salaris mitjans nominals dels assalariats (1,2%) i la inflació mesurada al desembre (2,5%) ha estat de -1,3 punts, una pèrdua significativa que s'afegeix a la de l'any 2010 (-0,2 punts). D'altra banda, els indicadors disponibles per analitzar l'evolució de la inversió també mostren la continuïtat de la tendència descendent d'anys anteriors. Així, en l'àmbit de la inversió en material de transport, s'observa una forta davallada de les matriculacions de camions i camionetes (-25,7%), que contrasta amb l'increment del 2010, mentre el ritme de caiguda de la inversió en béns d'equipament sembla que es modera, atesa la menor reducció de les importacions d'aquests béns (-7,1%) en comparació amb l'any anterior (-14,1%). Cal tenir en compte, però, que aquesta caiguda menor està molt condicionada també per l'augment de les reexportacions i per la moderació del descens de vendes del comerç d'electrònica de consum. En tot cas, aquests registres encara se situen en uns valors negatius, i per això no permeten parlar d'una millora apreciable de la situació. En la mateixa línia, la inversió en construcció ha registrat una evolució lleugerament menys negativa que l'any anterior, segons es desprèn de la moderació del ritme de caiguda de les importacions de materials de construcció (-14,3%) i del consum d'energia (-6%), de l'augment de la superfície autoritzada (28,7%) i dels resultats de les enquestes de conjuntura de la Cambra menys desfavorables.

Pel que fa a l'aportació del sector públic, l'actuació de l'Administració general durant el 2011 ha continuat molt marcada per les polítiques d'ajustament de la despesa, que es concentren sobretot en la inversió real (-40,9%), fins a situar-la en nivells mínims. A més, també s'ha moderat el creixement de les despeses de funcionament, des del 2,1% fins al 0,9%, fet que, juntament amb la davallada de la inversió, ha permès la contenció del dèficit públic. Igualment, els comuns han continuat aplicant polítiques d'austeritat que s'han reflectit en una retallada de la despesa (-3,3%) per quart exercici consecutiu, si bé aquesta ha estat bastant inferior a la del 2010. Aquest fet, juntament amb la reducció dels ingressos, ha comportat una disminució del seu superàvit conjunt. Com a resultat, l'actuació global del sector públic ha estat contractiva per tercer any consecutiu, sobretot pel que fa a la inversió pública, amb una reducció de la inversió real agregada del 35,3%, que s'afegeix a les retallades de dos dígits dels tres anys anteriors, i

OPINIÓ DE LES EMPRESES SOBRE L'EVOLUCIÓ ECONÒMICA DE L'ANY 2011

Resultats de l'enquesta de conjuntura en el sector hoteler

- Any 2011 comparat amb l'any 2010 (en % d'empreses)

*Xifra de negocis	Superior	11
	Igual	13
	Inferior	77
	Variació mitjana (%)	-13,4
*Volum d'inversió	Superior	18
	Igual	64
	Inferior	18
	Variació mitjana (%)	1,8
*Personal ocupat	Més	2
	Igual	43
	Menys	55
*Origen de la clientela segons el model de contractació (en %)	T.O. i ag. de viatges	47,1
	Client individual	46,7
	Altres	6,2
*Estada mitjana dels clients (nits)		2,3

- Perspectives per a l'any 2012 (en % d'empreses)

*Tendència de la xifra de negocis	Augmentar	2
	Mantenir-se	46
	Disminuir	52
*Tendència del volum d'inversió	Augmentar	6
	Mantenir-se	63
	Disminuir	31

Quadre 5.4 Font: Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra

que l'han situada en el nivell més baix des del 1994. En canvi, pel que fa al consum públic la contenció ha estat menor, amb un lleuger increment de les despeses de funcionament agregades del 0,3%, davant la disminució de l'1,2% del 2010. En suma, l'actuació del sector públic ha suposat un fre al ritme d'activitat econòmica andorrana experimentat el 2011, seguint el patró dels darrers dos anys.

En l'àmbit del sector exterior, l'any 2011 s'ha caracteritzat per una lleugera reducció del dèficit comercial, del 0,7%, que suposa un canvi de tendència respecte a l'alça moderada de l'any anterior i una petita millora de la seva contribució negativa tradicional al PIB del país. Aquest comportament és el resultat d'un fort augment de les exportacions (36,3%), que ha compensat amb escreix la lleugera acceleració de les importacions (0,7%). En tot cas, cal recordar que l'economia andorrana es caracteritza per una forta dependència exterior, que la vincula molt a l'evolució econòmica dels països de l'entorn, en particular Espanya i França, els seus clients i proveïdors principals. Per tant, l'evolució menys favorable del context internacional el 2011 en comparació amb el 2010 i, en particular, les dificultats econòmiques d'Espanya, han estat un factor que ha limitat el ritme d'activitat econòmica d'Andorra. Aquest fet s'ha traduït en una caiguda del nombre visitants –la principal font d'ingressos del país– procedents d'Espanya (-8,7%), compensada en part pel creixement dels visitants francesos (5,1%) i d'altres nacionalitats (33,2%). No obstant això, al marge de l'evolució conjuntural, cal indicar que hi ha altres factors de caràcter estructural que frenen l'atractiu turístic del país des de fa anys, com ara la competència creixent d'altres destinacions d'hivern. Els resultats de les enquestes de la Cambra en el sector hoteler fa anys que apunten aquest fet, amb una majoria de respostes empresarials que assenyalen l'augment de la competència, la pèrdua d'atractiu de la zona i l'augment dels costos d'explotació, entre els principals factors limitadors de la marxa dels negocis del sector.

La caiguda del nombre de visitants (-2,2%), tot i ser menys intensa que el 2010, s'ha combinat amb una reducció de l'estada mitjana i del grau mitjà d'ocupació hotelera, de manera que l'evolució dels ingressos per serveis turístics ha continuat sent desfavorable i, en conseqüència, l'aportació d'aquest component al creixement del PIB ha estat negativa.

Per acabar amb l'anàlisi general de la situació econòmica, les expectatives de les empreses per a l'any 2012 mostren un pessimisme més marcat que fa un any i apunten a una contracció més intensa i generalitzada de l'activitat econòmica, que seguirà acusant la marxa descendent del consum i de la inversió. Per sectors, la construcció continuarà presentant el comportament més negatiu, amb una previsió de caiguda encara molt notable de la xifra de negocis i una retallada significativa dels volums d'inversió. La resta de sectors –indústria, comerç minorista i, sobretot, hoteleria– també patiran un retrocés més acusat de l'activitat, que s'estima que es traduirà en descensos més importants de la xifra de negocis i del ritme inversor. A més, la demanda procedent dels països veïns també jugarà en contra de l'activitat econòmica del Principat, tenint en compte la recaiguda en recessió d'Espanya i les previsions de desacceleració del creixement de França i de la zona euro. Per tant, les previsions per a l'economia andorrana són d'un nou descens del PIB per al 2012, que difícilment es moderarà respecte dels registres obtinguts el 2011. >

L'evolució dels principals indicadors d'activitat disponibles per als primers mesos de l'any 2012 va en aquesta direcció, amb una intensificació del ritme de caiguda del nombre d'assalariats i una reducció de les importacions totals i de les matriculacions de turismes fins al maig. L'únic indicador avançat que, de moment, apunta més en positiu és el consum d'energia elèctrica, tot i que el seu creixement és moderat. En conclusió, les perspectives per a l'any 2012 són de caiguda de l'activitat econòmica global andorrana, de manera que s'allunya un any més la sortida de la recessió.

5.2. Els fluxos comercials amb l'exterior

Durant l'any 2011 Andorra ha importat mercaderies per valor de 1.149,2 milions d'euros, xifra que representa un augment del 0,7%, lleugerament superior al registrat l'exercici passat (0,4%), de manera que s'acumulen dos anys de petits increments, després de quatre de caigudes relativament intenses. Per capítols, la contribució més positiva ha estat la dels combustibles (2,1 punts), impulsada per l'increment de preus energètics. Els altres únics capítols que han fet una aportació positiva rellevant són els productes de perfumeria i tocador (0,4 punts) i les begudes (0,3 punts).

En sentit contrari, els capítols que han restat més al creixement de les importacions són les màquines i aparells elèctrics (-0,6 punts) i els vehicles automòbils (-0,4 punts), reduccions que reflecteixen la debilitat del consum d'electrònica i de la inversió en béns d'equipament i material de transport. Aquesta debilitat també es manifesta en la contribució negativa dels capítols d'aparells mecànics i de productes de fosa, ferro i acer (-0,3 punts cadascun).

COMERÇ EXTERIOR
Taxa de variació interanual (%)

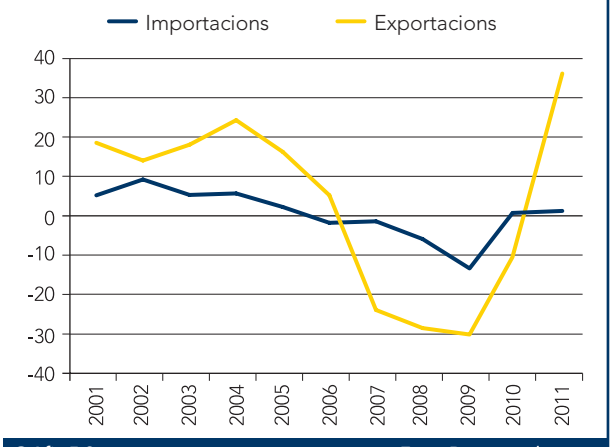

Gràfic 5.3 *Font: Duana andorrana*

Un altre capítol amb un pes rellevant que ha mostrat una evolució negativa és el de tabacs i succedanis de tabac fabricats, si bé la caiguda ha estat petita, de manera que si s'exclouen del total, el creixement de les importacions sense tabac continua sent del 0,7%. Tot plegat ha comportat un augment de la concentració sectorial de les importacions andorranes, a diferència del 2010, de manera que els tres primers grups (productes alimentaris, productes minerals i productes de les indústries químiques) representen el 40,8% del total, 1,8 punts més del que representaven els tres primers grups de l'any anterior.

Quant a les exportacions andorranes del 2011, l'evolució ha estat caracteritzada per un fort increment, del 36,3%, que trenca amb quatre anys de caigudes molt pronunciades. Així, les exportacions totals s'han elevat a una xifra de 55,8 milions d'euros, el nivell més alt dels darrers tres anys.

La distribució per grups sectorials mostra un augment de l'elevada concentració de les exportacions, amb un pes dels tres primers grups (material de transport, maquinària i material elèctric i pedres, perles i metalls preciosos) del 55,2% del total de les vendes, un nivell 3,5 punts superior al de l'any anterior, però encara bastant lluny del màxim històric assolit l'any 2005 (69,2%). Cal afegir que dos d'aquests tres grups, els de material de transport i maquinària i material elèctric, es troben també entre els primers grups d'importació, la qual cosa posa de manifest que una part significativa de les compres andorranes d'aquests béns han tingut com a objectiu la reexportació. Aquest fet s'ha vist afavorit per l'apreciació de l'euro, que ha incentivat les importacions de productes procedents de països de fora la unió monetària, per exportar-los després a la UE, segons mostra l'anàlisi dels fluxos comercials per àrees geogràfiques fet a continuació.

L'alça de les exportacions combinada amb el lleuger increment de les importacions ha elevat la taxa de cobertura al 4,9%, i trenca així amb una tendència de quatre anys de descensos.

5.3. Distribució geogràfica del comerç exterior

5.3.1. Importacions

El 2011 les importacions andorranes procedents d'Europa, origen geogràfic principal de les compres andorranes a l'exterior, han representat el 92% del

COMERÇ EXTERIOR PER ZONES GEOGRÀFIQUES

	IMPORTACIONS			EXPORTACIONS		
	M euros 2011	% var. 2011/10	% total 2011	M euros 2011	% var. 2011/10	% total 2011
Espanya	697,1	1,0	60,7	32,2	24,9	57,7
França	201,1	-0,6	17,5	13,4	55,1	24,0
Alemanya	49,8	-2,4	4,3	1,9	513,2	3,5
Itàlia	28,4	-10,3	2,5	0,4	2,5	0,7
Regne Unit	16,4	4,8	1,4	0,2	-15,6	0,3
Portugal	10,5	-2,3	0,9	0,3	-32,2	0,5
Bèlgica	4,9	11,5	0,4	0,5	206,3	0,9
Unió Europea-27	**1.040,4**	**0,2**	**90,5**	**50,1**	**36,3**	**89,8**
Suïssa	13,7	20,0	1,2	3,5	11,1	6,3
Europa	**1.057,5**	**0,4**	**92,0**	**53,8**	**34,6**	**96,4**
Estats Units	8,1	23,0	0,7	0,0	347,6	0,1
Amèrica	**12,7**	**12,6**	**1,1**	**0,5**	**-3,2**	**0,9**
Xina	48,8	3,6	4,2	0,0	-100,0	0,0
Japó	8,7	-17,3	0,8	0,0	-89,7	0,0
Vietnam	4,3	12,0	0,4	0,0	-100,0	0,0
Àsia	**76,4**	**1,4**	**6,6**	**1,4**	**278,4**	**2,4**
Total món	**1.149,2**	**0,7**	**100,0**	**55,8**	**36,3**	**100,0**

Quadre 5.5 *Font: Duana andorrana*

total, dues dècimes menys que l'any anterior, de manera que el seu pes es redueix per segon any consecutiu, des del màxim assolit el 2009 (92,7%). Aquesta tendència descendent és conseqüència d'un augment de les importacions procedents de la Unió Europea (0,2%) inferior al del total, que ha estat compensat en part amb el creixement de les compres als països europeus que no en formen part (20%).

L'evolució de les importacions provinents de la resta de continents ha estat en tots els casos positiva, si bé de magnitud molt diferent, afavorida per un tipus de canvi de l'euro que en mitjana anual ha estat més apreciat que el 2010 i ha abaratit, doncs, els productes procedents de fora de la unió monetària. L'augment de les compres a Àsia, segon continent proveïdor d'Andorra, ha estat força modest (1,4%) i inferior al de l'any anterior, de manera que el seu pes sobre el total s'ha mantingut en el 6,6%. El creixement de les importacions procedents d'Amèrica ha estat molt més significatiu (12,6%) i ha trencat amb tres anys consecutius de caigudes, fet que s'ha traduït en un increment d'una dècima de la seva participació en el total, fins a l'1,1%. L'alça ha estat encara més forta en el cas del continent africà (17%), i ha fet que es recuperés la tendència alcista que les havia caracteritzat durant el període 2006-2009 i que s'havia invertit el 2010. Tanmateix, el seu pes sobre el total no ha variat per causa del seu valor tan reduït (0,2%).

En el marc de la UE-27, Espanya ha continuat enfortint el paper de principal país proveïdor d'Andorra, amb un augment de les importacions de l'1%, superior a la mitjana, que ha elevat la seva participació al 60,7% de les compres andorranes a l'exterior, dues dècimes més que l'any anterior i un registre que estableix un nou màxim històric. En canvi, les importacions procedents de França han disminuït per vuitè any consecutiu (-0,6%), fet que ha comportat una reducció de dues dècimes del pes del país en el total, fins al 17,5%. Tanmateix, França es manté encara amb diferència com el segon país proveïdor d'Andorra, tot i que el seu pes se situa lluny del que havia tingut durant els anys noranta, superior al 30%.

En relació amb la resta dels països de la UE-27, Alemanya també ha disminuït la seva participació sobre el total d'importacions andorranes en dues dècimes, fins al 4,3%, fruit d'una davallada del 2,4%, que contrasta amb l'increment de l'any anterior, però que no ha impedit que es mantingui com el tercer país en el rànquing de proveïdors. Per darrere se situen les importacions d'Itàlia, tot i haver disminuït significativament (-10,3%), cosa que ha fet que la seva quota s'hagi retallat tres dècimes fins al 2,5%. >

Per contra, les compres al Regne Unit han augmentat (4,8%), per segon any consecutiu, encara que el seu pes s'ha mantingut en l'1,4%, una evolució que ha estat afavorida per l'apreciació de l'euro, a diferència del que ha passat amb Alemanya i Itàlia.

La resta de països de la UE-27 hi tenen una participació molt petita, per sota de l'1%. Dins d'aquest grup, destaca l'evolució positiva de les compres a Luxemburg (195,8%), Dinamarca (49,5%), Irlanda (31,7%), Suècia (31%), Romania (12,9%), Bèlgica (11,5%) i la República Txeca (11,2%). En canvi, han baixat les importacions andorranes de Polònia (-39,8%), els Països Baixos (-15%), Àustria (-6,3%) i Portugal (-2,3%).

Fora de la Unió Europea, les importacions de Suïssa han augmentat el 20%, amb la qual cosa s'ha deixat enrere una tendència descendent sostinguda des del 2001, amb l'única excepció de l'any 2009. Com a resultat, la seva participació en el total s'ha incrementat dues dècimes fins a l'1,2% del total, el nivell més elevat des del 2005. A més, cal destacar l'alça de les importacions procedents de Turquia (18,9%), després de dos anys de caigudes, que deixa la seva quota en el 0,2%.

Pel que fa a les importacions per països de la resta del món, cal recordar que només les procedents dels Estats Units i d'alguns països d'Àsia tenen alguna rellevància. En el primer cas, l'evolució ha estat positiva, amb un fort creixement del 23%, afavorit per un euro apreciat respecte al dòlar en mitjana anual, i que trenca amb una tendència descendent de tres anys. En conseqüència, el seu pes sobre el total ha pujat una dècima, fins al 0,7%.

En el cas de les compres procedents de països asiàtics, cal destacar en primer lloc l'increment de les importacions procedents de la Xina, del 3,6%, una evolució que dóna continuïtat a la tendència alcista registrada durant el període 2000-2010, només trencada puntualment el 2006 i 2009. En conseqüència, el seu pes sobre el total s'ha elevat fins a un nou màxim històric del 4,2%, fet que consolida la Xina com el primer proveïdor asiàtic d'Andorra i el quart del rànquing global, només per darrere d'Espanya, França i Alemanya. En sentit contrari, el Japó ha continuat perdent pes, fruit d'una disminució de les importacions per quart any consecutiu, que ha estat del 17,3% i que ha retallat la seva participació en el total a un nou mínim històric del 0,8%. En canvi, altres països com Vietnam i l'Índia estan guanyant posicions com a proveïdors d'Andorra, amb increments del 12% i 5%, respectivament, uns percentatges que han situat el seu pes en el 0,4% en ambdós casos.

5.3.2. Exportacions

L'evolució de les exportacions andorranes durant el 2011 s'ha caracteritzat per un fort increment, del 36,3%, que trenca amb quatre anys de caigudes intenses. Per àrees geogràfiques, aquesta alça tan significativa s'explica, d'una banda, per un creixement de la mateixa magnitud de les vendes a la UE-27 (36,3%) –principal destinació de les exportacions andorranes–, que contrasta amb el fort descens que havien experimentat al llarg dels darrers quatre anys, i per l'altra, per l'augment espectacular de les exportacions al continent asiàtic, que s'han multiplicat quasi per quatre. Com a resultat, el pes de la UE-27 sobre el total s'ha estabilitzat en el 89,8%, el nivell més baix dels darrers deu anys.

Per països, Espanya es manté com a primer consumidor de productes procedents d'Andorra l'any 2011, amb un augment de les exportacions del

IMPORTACIONS i EXPORTACIONS AMB ELS PAÏSOS VEÏNS D'ANDORRA
Percentatge sobre el total (%)

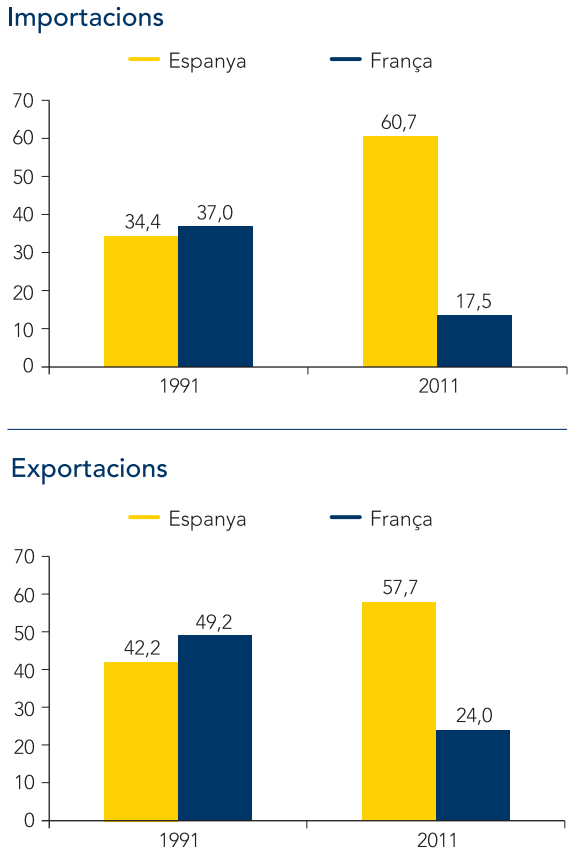

Gràfic 5.4 *Font: Duana andorrana*

24,9%, que tot i ser significatiu, és inferior a la mitjana. Per aquest motiu, el seu pes sobre el total ha baixat 5,3 punts, fins al 57,7%, el nivell més baix dels darrers set anys. Les vendes al segon gran mercat andorrà, França, han augmentat a un ritme encara més intens, del 55,1%, després de sis anys consecutius de caigudes, fet que ha comportat un augment de la seva participació sobre el total de 2,9 punts, fins al 24%, el nivell més elevat des de l'any 2002. Malgrat tot, la balança entre els dos socis principals d'Andorra es decanta clarament a favor d'Espanya, en contrast amb les participacions similars que tenien ambdós països a principis dels anys noranta.

De la resta dels països de la UE-27, cal destacar l'intens creixement de les vendes a Alemanya (513,2%), de manera que el seu pes sobre el total s'ha elevat des del 0,8% del 2010 fins al 3,5%, la qual cosa l'ha fet pujar un esglaó fins al tercer lloc en el rànquing de mercats de productes procedents d'Andorra i recuperar una posició que havia perdut els darrers dos anys. Les exportacions als Països Baixos també han experimentat una alça significativa (22,1%), però més modesta que la mitjana, una evolució que ha retallat el seu pes sobre el total una dècima fins a l'1,3%, i l'ha fet baixar un lloc en el rànquing de mercats d'exportació, fins al quart. Un altre país que ha incrementat molt les seves compres a Andorra és Bèlgica, que les ha triplicat, i ha representat un 0,9% del total, mig punt més que el 2010. Per darrere se situa Itàlia, amb una participació del 0,7%, tres dècimes menys que l'any anterior i la més baixa dels darrers cinc anys, fruit d'un augment modest, del 2,5%. En sentit negatiu, cal assenyalar que Portugal ha estat dels pocs mercats europeus a on les exportacions han caigut (-32,2%), fet que ha limitat el seu pes al 0,5%.

Les vendes a la resta d'Europa han registrat un creixement més modest que a la UE-27 (15,5%) i que la mitjana, després que es multipliquessin per cinc l'any 2010, de manera que la seva participació en el total s'ha reduït fins al 6,6%, deixant enrere el màxim històric assolit l'any passat (7,8%). Aquesta evolució és el resultat d'una evolució més moderada de les exportacions dirigides a Suïssa (11,1%), amb un pes que s'ha retallat 1,5 punts fins al 6,3%, mentre que la resta de països d'aquest grup tenen una participació mínima.

Pel que fa a les exportacions a la resta del món, la seva quota sobre el total s'ha ampliat, per segon any consecutiu, 1,2 punts fins al 3,6%. L'àrea que explica en exclusiva aquesta evolució alcista és Àsia (278,4%), seguint la pauta del que va succeir l'any anterior. Com a resultat, el pes d'aquest continent s'ha elevat des del 0,9% fins al 2,4%, el nivell més alt dels darrers tres anys. Per països, aquest fort increment s'ha concentrat en dues destinacions: Hong Kong, a on les vendes s'han multiplicat per més de set, una evolució que dóna continuïtat a una forta tendència alcista iniciada el 2008 i que ha situat el seu pes en l'1,3%, el nivell més alt de l'última dècada; i Israel, país a on les exportacions han passat de ser insignificants el 2010 a representar el 0,9% del total, un nivell que no s'havia vist mai abans.

En sentit contrari, Amèrica ha estat l'únic continent a on les exportacions andorranes han disminuït (-3,2%), una evolució que trenca amb una tendència alcista sostinguda durant quatre anys. En conseqüència, el seu pes sobre el total s'ha reduït quatre dècimes, fins al 0,9%. Aquest descens s'explica, principalment, per la caiguda de les vendes a Argentina (-28,1%) i Xile (-37,1%), que ha fet que el seu pes es retalli dues dècimes en ambdós casos, fins al 0,3% i 0,2%, respectivament. Aquests països són els únics del continent amb un pes mínimament significatiu, juntament amb els Estats Units, Nicaragua, Colòmbia i Uruguai –que tan sols pesen el 0,1% cadascun.

Finalment, cal assenyalar que les exportacions andorranes a l'Àfrica han registrat una progressió del 28,5%, que contrasta amb la reculada del 2010, fet que ha deixat el seu pes en el 0,2%, igual que l'any anterior. Per països, els únics que individualment han arribat a representar el 0,1% del total l'any 2011 són Tunísia i Guinea Equatorial.

5.4. Composició sectorial del comerç exterior

5.4.1. Importacions

La suau progressió de les importacions andorranes de l'any 2011 (0,7%) s'explica, principalment, per les aportacions positives dels productes minerals, dels productes de les indústries químiques, i dels alimentaris, begudes i tabac. Hi ha hagut altres grups que també han registrat increments d'intensitat diferent, si bé la seva contribució al total no ha estat tan gran com la dels tres grups esmentats, a causa del seu pes menor. En contrast, els grups que han restat més a l'evolució de les importacions són la maquinària i material elèctric, les mercaderies i productes diversos i els metalls comuns i les seves manufactures. >

PRINCIPALS SECTORS D'IMPORTACIÓ D'ANDORRA. ANY 2011 - Taxa de variació interanual (%)

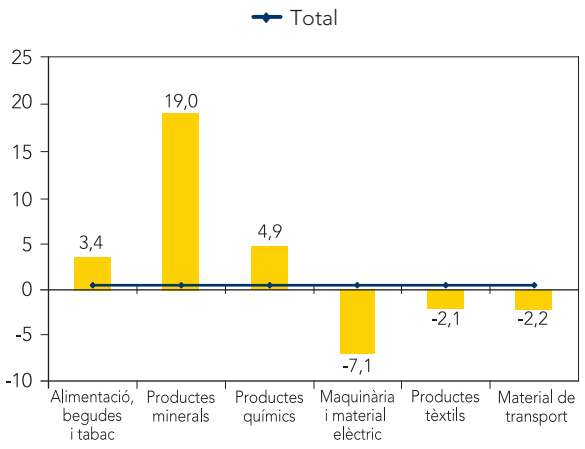

Gràfic 5.5 *Font: Duana andorrana*

Concretament, les importacions d'"aliments, begudes i tabac" han registrat un augment del 3,4%, inferior a l'any anterior (5%), però per sobre de la mitjana. D'aquesta manera, el seu pes sobre el total s'ha incrementat en quatre dècimes, fins al 15,3%, nivell que el reforça en el primer lloc del rànquing de productes importats l'any 2011. El capítol que fonamentalment explica aquesta progressió és el de begudes, líquids alcohòlics i vinagres –el més important del grup, amb un pes del 5,4% sobre el total de les importacions andorranes–, que ha registrat una alça del 5,2% i ha estat el tercer capítol que més ha contribuït al creixement de les importacions el 2011, després dels combustibles i dels productes de perfumeria. Aquesta evolució està relacionada, al seu torn, amb el comportament positiu que han experimentat les exportacions d'aquests productes, és a dir, amb el fet que una part de les importacions de begudes han tingut com a destinació la reexportació. En canvi, el capítol de tabac ha mostrat un descens de l'1,4%, i ha retallat així el seu pes una dècima, fins al 2,7%.

Les compres de "productes minerals" han estat les que han fet l'aportació més positiva a la variació de les importacions del 2011 (2,1 punts), seguint el mateix patró que l'any anterior, amb un fort augment del 19%. Com a resultat, la participació del grup sobre el total s'ha elevat 2 punts, fins al 13%, el nivell més alt de la sèrie històrica disponible, que l'ha fet pujar dos llocs en el rànquing d'importacions, fins a la segona posició. Aquesta evolució s'explica fonamentalment per l'augment de les importacions de combustibles, olis i ceres minerals (20,8%), el capítol més important del grup –amb un pes del 12,3% sobre el total de les importacions–, que ha estat impulsat per l'alça dels preus dels combustibles. De fet, les importacions de carburants mesurades en litres han caigut el 5,2% en relació amb el 2010, de manera que tot l'increment de les importacions d'aquest capítol s'ha d'atribuir a l'alça dels preus. Per tant, si es detreu aquest capítol del total d'importacions, s'obté que aquestes encara han patit una reducció, de l'1,7% l'any 2011. A més, les compres de sal, sofre, terres i pedres, guixos, calç i ciments, el segon capítol en importància del grup, han patit una disminució (-5,6%) per cinquè exercici consecutiu, que s'explica per la continuïtat del deteriorament del ritme d'activitat de la construcció.

El tercer grup del rànquing ha continuat sent el de "productes químics", amb un augment de les seves compres del 4,9%, que contrasta amb els descensos dels darrers tres anys, i que ha situat la seva proporció sobre la xifra global d'importacions en el 12,5%, mig punt més que el 2010. Aquesta evolució ha estat impulsada per l'alça del 6% dels productes de perfumeria –el capítol més important del grup, amb un pes del 7,9% en el total d'importacions– i del 6,2% dels productes farmacèutics –el segon en importància, amb un pes del 2,5%. En ambdós casos, s'observa que el creixement d'importacions ha anat paral·lel a una forta expansió de les reexportacions d'aquests productes.

En sentit contrari, les importacions de "maquinària i material elèctric" han experimentat una reducció per setè exercici consecutiu, que ha estat del 7,1% l'any 2011, tot i que ha estat menys intensa que l'experimentada l'any anterior (-14,1%), una evolució que l'ha mantingut com el grup que ha restat més al creixement de les compres andorranes a l'exterior (-0,9 punts). Com a resultat, la seva participació en el total ha disminuït un punt, fins a l'11,2%, que és el nivell més baix de la sèrie històrica disponible (des de 1991), i el grup ha perdut dues posicions en el rànquing d'importacions d'Andorra, fins a situar-se en la quarta. Aquesta evolució desfavorable ha estat sobretot el resultat de la reducció de les compres de màquines i aparells elèctrics (-7,4%), que encadenen quatre anys de fortes caigudes consecutives. Igualment, el capítol d'aparells mecànics ha continuat la tendència descendent iniciada l'any 2005, amb una disminució de les importacions del 6,7%. Entre els motius que expliquen aquesta evolució descendent cal destacar la forta crisi que pateix el comerç d'electrònica de consum des de fa anys i la debilitat de la inversió privada pel context de recessió que viu l'economia.

COMERÇ EXTERIOR PER SECTORS

	IMPORTACIONS			EXPORTACIONS		
	M euros 2011	% var. 2011/10	% total 2011	M euros 2011	% var. 2011/10	% total 2011
Animals vius i prod. regne animal	59,2	0,6	5,2	0,3	-20,2	0,6
Productes del regne vegetal	23,1	-5,8	2,0	0,0	-78,9	0,0
Greixos i olis	4,8	7,7	0,4	0,0	92,3	0,1
Prod. alimentaris, begudes i tabac	175,4	3,4	15,3	0,2	35,3	0,3
Productes minerals	149,8	19,0	13,0	0,2	-34,0	0,3
Prod. de les indústries químiques	143,7	4,9	12,5	3,9	99,5	7,1
Mat. plàstiques, cautxú i manuf.	23,6	-2,2	2,1	0,5	35,0	0,8
Pells, cuiros i les seves manuf.	16,6	3,7	1,4	0,7	7,5	1,3
Fusta, suro i les seves manuf.	6,9	-19,9	0,6	0,7	-15,7	1,3
Paper i arts gràfiques	26,9	-1,8	2,3	3,4	7,0	6,1
Tèxtil	112,7	-2,1	9,8	3,8	12,4	6,7
Calçat, barrets, paraigües, etc.	37,1	-0,7	3,2	2,7	71,8	4,9
Manuf. pedra, ciment, ceràmica	13,9	-16,9	1,2	0,4	-29,7	0,6
Pedres, perles i metalls preciosos	11,4	10,8	1,0	5,4	69,2	9,7
Metalls comuns i manuf.	34,3	-10,8	3,0	3,6	-0,5	6,5
Maquinària i material elèctric	129,0	-7,1	11,2	9,4	15,5	16,9
Material de transport	82,9	-2,2	7,2	16,0	71,0	28,6
Òptica, fotografia, ap. precisió	44,1	3,1	3,8	2,2	72,6	3,9
Armament i munició	1,0	-0,7	0,1	0,1	27,7	0,2
Mercaderies i prod. diversos	51,7	-12,8	4,5	1,3	-6,7	2,2
Objectes d'art, antiguitats	1,2	77,4	0,1	0,9	75,7	1,7
Total	**1.149,2**	**0,7**	**100,0**	**55,8**	**36,3**	**100,0**

Quadre 5.6 *Font: Duana andorrana*

Pel que fa al grup "tèxtil", les compres a l'exterior han mostrat una reducció moderada del 2,1% durant el 2011, que contrasta amb l'increment de la mateixa magnitud experimentat l'any anterior. Així, el seu pes s'ha retallat tres dècimes, fins al 9,8%, però es manté en la cinquena posició del rànquing importador. Dins d'aquest grup, el capítol que explica principalment el descens és el dels vestits i accessoris del vestit de gènere de punt (-4,4%), que és el segon més important del grup, amb un pes del 2,8% sobre les importacions totals, mentre que el primer, que és el dels vestits i accessoris que no són de gènere de punt, ha experimentat un petit augment del 0,2%, que ha deixat el seu pes en el 6,3%. Aquest comportament respon a la debilitat de les vendes del comerç de roba, tal com reflecteixen les enquestes de la Cambra.

Quant a les importacions de "material de transport", cal assenyalar que es mantenen en la mateixa posició que l'any passat, la sisena, tot i haver perdut una mica de pes, ja que han passat del 7,4% al 7,2%, fruit d'una disminució del 2,2%, que suposa reprendre la tendència descendent del període 2006-2009, trencada puntualment amb una alça moderada el 2010. L'explicació d'aquesta evolució es troba fonamentalment en la caiguda de les importacions del capítol de vehicles automòbils, tractors, motos i bicicletes (-5%), el més important del grup, en sintonia amb la reducció de les matriculacions en el mercat andorrà, que ha estat en part compensada per un increment significatiu de les reexportacions de vehicles.

Per darrere se situen les importacions d'animals vius i productes del regne animal, que l'any 2011 han registrat un lleuger augment del 0,6%, després de dos anys de descensos, de manera que el seu pes sobre el total s'ha mantingut en el 5,2%. Aquesta evolució és el resultat del fet que les importacions de carns i menuts comestibles i de llet i productes lactis, els dos capítols més importants, han experimentat creixements molt petits (1,3% i 0,2%, respectivament).

Finalment, pel que fa als principals grups de productes amb una participació inferior al 5% de les compres a >

l'exterior, l'evolució ha divergit molt segons el cas. D'una banda, destaquen les caigudes d'importacions de mercaderies i productes diversos (-12,8%) i de metalls comuns i les seves manufactures (-10,8%), que són els grups que han restat més al creixement total (set i quatre dècimes, respectivament), després de la maquinària i material elèctric. La contribució també ha estat negativa, de dues dècimes, en el cas de la fusta i suro (-19,9%) i de les manufactures de pedra, ciment i productes ceràmics (-16,9%). Altres grups que han disminuït les compres a l'exterior, però de forma més moderada, són els de calçat, barrets, paraigües i plomes (-0,7%); armament i munició (-0,7%); paper i arts gràfiques (-1,8%); matèries plàstiques i cautxú (-2,2%), i productes del regne vegetal (-5,8%). La resta de grups han registrat increments, que oscil·len entre el 77,4% dels objectes d'art i antiguitats i el 3,1% de l'òptica, fotografia i aparells de precisió, si bé el seu pes reduït, limita molt la seva aportació al total.

5.4.2. Exportacions

El fort creixement de les exportacions andorranes registrat l'any 2011, del 36,3%, es pot explicar, en primer lloc, per l'elevada contribució positiva del grup de material de transport, de 16,2 punts, resultat d'un intens increment del 71%. A força distància, cal assenyalar també l'aportació positiva dels grups de pedres, perles i metalls preciosos, productes de les indústries químiques, maquinària i material elèctric, i calçat, barrets, paraigües i plomes (5,4, 4,8, 3,1 i 2,8 punts, respectivament). En sentit contrari, les contribucions més negatives han estat les de les exportacions de manufactures de pedra, ciment i productes ceràmics, i les de fusta i suro. Més detalladament, l'evolució dels principals grups de productes exportats ha estat la que s'explica a continuació.

El "material de transport" es manté i reforça com a primer grup exportador andorrà del 2011, amb un pes del 28,6%, 5,8 punts més que l'exercici passat, i el més elevat que ha tingut des del 2002, gràcies a un creixement de les exportacions del 71%. Aquesta evolució cal atribuir-la, d'una banda, al comportament del capítol de vehicles automòbils, que concentra el 92% del grup i ha experimentat un creixement del 59,1%, i de l'altra, a l'increment de les vendes del capítol de navegació marítima i fluvial, les quals s'han multiplicat per disset i han passat de representar tan sols el 0,2% del total de les exportacions del 2010 a tenir un pes del 2,2% el 2011. Cal precisar que en tots dos casos es tracta en bona part de productes prèviament importats que es reexporten a altres països.

En segon lloc, també es manté el grup de "maquinària i material elèctric" –especialment material electrònic–, que ha crescut el 15,5%, per sota del total, de manera que el seu pes ha baixat 3,1 punts fins al 16,9%, i s'allunya així del nivell rècord que va assolir el 2007 (38,1%). L'increment d'aquest grup s'explica per l'evolució del capítol d'aparells mecànics, que augmenta el 50,7% fins a representar el 7,4% del total, mentre que el de màquines i aparells elèctrics, el més important d'aquest grup, amb un pes del 9,5%, ha reduït les vendes a l'exterior el 2,3%, en contrast amb l'augment que va registrar l'any anterior.

Per darrere, es troba el grup de "pedres, perles i metalls preciosos", que gràcies a una forta progressió del 69,2%, ha elevat la seva quota sobre el total 1,9 punts fins al 9,7%, un nivell que no havia assolit mai abans i que l'ha fet pujar dues posicions en el rànquing exportador. A més, aquesta evolució l'ha situat com el segon grup que ha fet l'aportació més positiva al creixement exportador del 2011 (5,4 punts), només per darrere del material de transport.

Un altre grup que ha fet una aportació important a l'increment de les exportacions (4,8 punts) ha estat el de "productes de les indústries químiques", amb una alça molt significativa, concretament del 99,5%. Com a resultat, la seva participació en el total s'ha incrementat 2,3 punts, fins al 7,1%, i la seva posició el rànquing ha passat de la setena posició a la quarta.

PRINCIPALS SECTORS D'EXPORTACIÓ D'ANDORRA. ANY 2011 - Taxa de variació interanual (%)

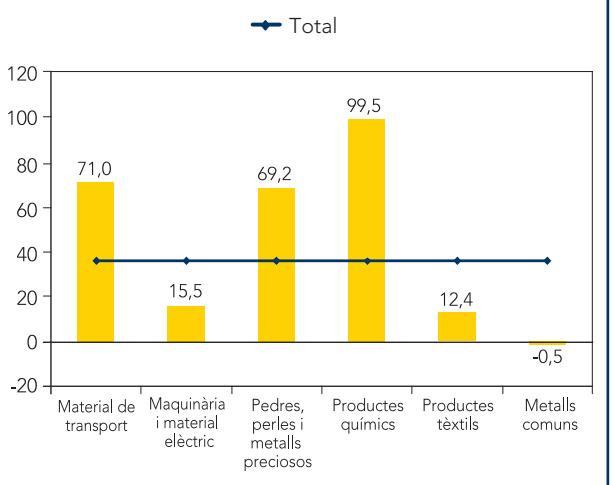

Gràfic 5.6 *Font: Duana andorrana*

Aquest fort creixement s'explica fonamentalment per l'expansió de les vendes de productes de perfumeria i tocador (87,1%), el capítol més important del grup, i dels productes farmacèutics, que s'han multiplicat quasi per tretze.

En el cas del grup del "tèxtil", la progressió de les exportacions ha estat més moderada, amb un increment del 12,4%, inferior al del total, tot i que suposa una millora respecte del descens que van experimentar el 2010 (-2,9%). En conseqüència, la seva participació en el total ha baixat 1,5 punts fins al 6,7%. Dins d'aquest grup, destaca l'increment de les vendes a l'exterior dels vestits i accessoris del vestit que no són de gènere de punt (15,5%) –el capítol més important del grup–, mentre que les exportacions de vestits i accessoris del vestit de gènere de punt –el segon capítol en importància– han crescut de forma bastant més moderada (3,7%).

En sentit contrari, les vendes a l'exterior de "metalls comuns" han registrat una disminució del 0,5%, que contrasta amb el fort increment registrat l'any anterior (20,7%), i que ha retallat el seu pes en el total 2,4 punts, fins al 6,5%. Aquesta caiguda s'explica principalment per la reducció dels capítols de coure i manufactures de coure (-27,4%) i dels productes de fosa, ferro i acer (-7,8%), que ha estat compensada en part per l'increment de les vendes de fosa ferro i acer (9,5%), el capítol més important del grup.

Un altre grup que ha perdut pes el 2011 ha estat el de "paper i arts gràfiques", fruit d'un creixement de les exportacions (7%) inferior al del total que representa una moderació respecte de l'any anterior. D'aquesta manera, la seva participació en el global d'exportacions andorranes s'ha retallat 1,7 punts, fins a situar-se en el 6,1%. Aquesta evolució ha estat el resultat d'una caiguda de les vendes de papers i cartrons (-6,3%), combinada amb les alces dels productes de l'edició o de les indústries gràfiques (1,9%) i de la pasta de fusta (24,1%), de manera que aquest últim s'ha convertit en el capítol més important del grup, i ha superat, a més, per primer cop des del 1993 els productes de l'edició.

Pel que fa a la resta de grups, amb una proporció inferior al 5% de les exportacions totals, el comportament ha estat divers. En el vessant positiu, destaquen els augments superiors a la mitjana de les exportacions de calçat, barrets, paraigües i plomes, que han aportat 2,8 punts al creixement total, i també els d'òptica, fotografia i aparells de precisió, amb una aportació de 2,3 punts més, i finalment els d'objectes d'art i antiguitats. També han crescut, però de forma més moderada, els productes alimentaris, begudes i tabac; les matèries plàstiques, cautxú i les seves manufactures; l'armament i munició, i les pells, cuiros i les seves manufactures. La resta de grups amb un pes mínimament significatiu han experimentat caigudes, en alguns casos significatives, com ara les manufactures de pedra, ciment i productes ceràmics, que han restat quatre dècimes al creixement exportador, o la fusta, suro i les seves manufactures, que n'han restat tres. També han disminuït les vendes de productes minerals; mercaderies i productes diversos, i d'animals vius i productes del regne animal, si bé la seva aportació negativa ha estat més limitada, per raó del seu pes reduït.

6. PREUS i COSTOS

6.1. Preus de consum

Malgrat el context de debilitat de la demanda, durant l'any 2011 l'economia andorrana ha experimentat un increment de les pressions inflacionistes, derivades principalment de l'alça dels costos energètics, dels preus dels aliments i de l'increment d'impostos. Concretament, els preus de consum van mostrar una tendència força ascendent fins al maig, que es va suavitzar una mica als mesos de juny i juliol, per tornar a reprendre la senda alcista a l'agost i fins a l'octubre, quan la taxa interanual va assolir un registre del 2,9%, si bé al novembre i desembre es va moderar de nou fins a tancar l'any en el 2,5%. Cal assenyalar que aquest valor representa un increment de la inflació de nou dècimes respecte de l'any passat, i el nivell més alt dels darrers quatre anys. A més, a diferència dels dos exercicis anteriors, la inflació andorrana s'ha situat per sobre de l'espanyola (2,4% d'inflació harmonitzada), d'on provenen la major part dels béns de consum, però encara s'ha mantingut lleugerament per sota de la de França (2,7% al desembre) i de la mitjana de la zona euro corresponent al mateix període (2,7%). Aquest comportament implica que Andorra no ha guanyat competitivitat en preus respecte d'Espanya, en contrast amb el que ha passat els darrers dos anys, >

ÍNDEX DE PREUS DE CONSUM D'ANDORRA - Taxa de variació interanual (%)

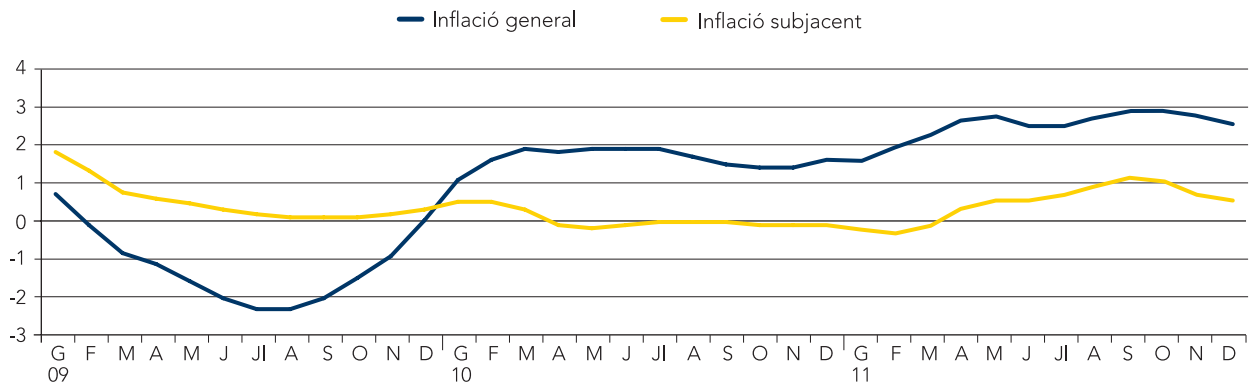

Gràfic 6.1 *Font: Departament d'Estadística. Govern d'Andorra*

mentre que sí que ha millorat una mica respecte de la resta de la zona euro.

Per components, el comportament ha estat molt divers. En primer lloc, destaca la intensa caiguda dels preus de la roba i el calçat (-5,3%), per segon exercici consecutiu, que esdevé l'únic component que mostra una evolució negativa, segurament motivada per la debilitat de la demanda. En l'altre extrem, hi ha el transport, que ha estat el component més inflacionista, amb un increment de preus del 5,6%, impulsat per l'alça dels preus del petroli, seguit de l'habitatge (3,8%), que també ha patit l'impacte dels costos energètics, ja que es tracta de dos serveis de caràcter bàsic i amb una demanda molt inelàstica als preus, de manera que el context de costos energètics a l'alça que ha caracteritzat l'any 2011 s'ha traslladat ràpidament, com és habitual, als preus. Altres components que també han crescut per sobre de la mitjana són l'ensenyament (2,7%), que ha moderat el creixement respecte del 2010, i els aliments, begudes i tabac, que l'acceleren (2,6%).

ÍNDEX DE PREUS DE CONSUM PER COMPONENTS. DESEMBRE DEL 2011 - Taxa de variació interanual (%)

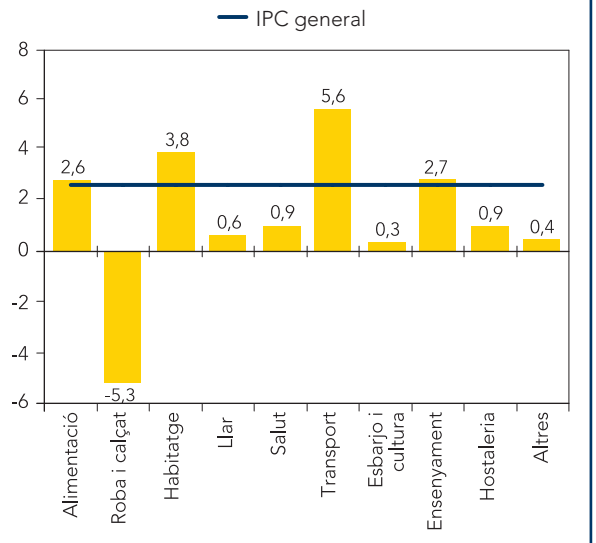

Gràfic 6.2 *Font: Departament d'Estadística. Govern d'Andorra*

La resta de components també han augmentat preus, però a uns ritmes bastant inferiors a la mitjana. És el cas de la salut (0,9%), que modera força el creixement de preus respecte de l'any anterior, i dels hotels, cafès i restaurants, que han incrementat els preus el 0,9%, davant de l'1,2% de l'any passat, una evolució molt moderada que segurament respon a la continuïtat de la davallada del nombre de visitants. Les alces de preus han estat encara més modestes en l'àmbit dels mobles, estris domèstics i serveis per a la llar (0,6%), tot i que mostren una recuperació respecte del descens aplicat el 2010; dels béns i serveis diversos (0,4%); i de l'esbarjo, espectacles i cultura (0,3%), que també suposen una acceleració respecte del comportament observat l'any passat.

Pel que fa a l'anàlisi dels preus per grups especials, s'observa que el grup de l'energia ha registrat un augment molt significatiu, del 14,9%, que supera el registrat l'exercici anterior, i que deriva de la tendència ascendent dels preus del petroli experimentada durant el 2011. Els preus també han crescut, tot i que de forma bastant més moderada, en el cas dels aliments (1,9%), si bé aquesta evolució suposa una acceleració respecte del modest avenç del 0,1% observat l'any passat. En canvi, els serveis sense lloguers han moderat l'increment de preus, des del 0,8% fins al 0,4%, afectats per la debilitat de la demanda.

Com a resultat, si es considera només el nucli de la inflació mesurat per la inflació subjacent –que exclou

energia i aliments–, s'observa una acceleració suau, ja que es passa d'un registre negatiu de -0,1% el 2010 a un increment del 0,5% al desembre del 2011, una progressió que trenca amb quatre exercicis consecutius de moderació. Aquest valor, molt més baix que la inflació general, també és inferior a la taxa d'inflació subjacent registrada a Espanya (1,5%), un factor que s'ha de valorar positivament des del punt de vista de la millora de la competitivitat de l'economia andorrana, si bé és fruit de la contracció de la demanda, una situació negativa, que per tant no és desitjable que continuï.

6.2. Salaris

Les estadístiques de salaris que publica la Caixa Andorrana de Seguretat Social reflecteixen que l'augment de les pressions inflacionistes del 2011 no s'ha traslladat a l'evolució salarial, ja que l'augment del salari mitjà ha estat de l'1,2%, dues dècimes menys que el 2010, una dada que suposa una desacceleració per cinquè exercici consecutiu, i la progressió més baixa des que es disposa de sèrie històrica (1992). A més, l'augment salarial s'ha situat, per segon any consecutiu, per sota de l'alça de la inflació, de manera que els assalariats han patit una pèrdua de poder adquisitiu d'1,3 punts, que se suma a la del 2010 (0,2 punts).

Així, es consolida el trencament d'un patró d'increments salarials clarament superiors a la inflació que s'havia repetit en els darrers anys a Andorra i que representava un augment significatiu i continu de costos per a les empreses andorranes, la qual cosa les obligava a reduir els marges empresarials o a traslladar-los als preus, amb

SALARIS MITJANS i INFLACIÓ
Taxa de variació interanual (%)

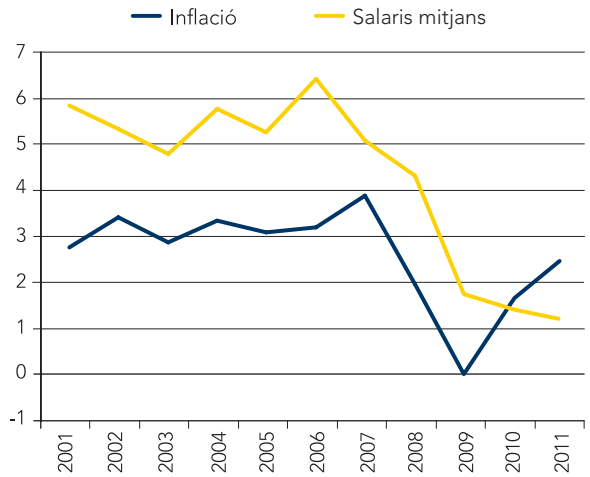

Gràfic 6.3 Font: CASS / Departament d'Estadística. Govern d'Andorra

la pèrdua de competitivitat conseqüent per al conjunt de l'economia. D'aquesta manera, es pot afirmar que l'economia andorrana ha establert una dinàmica que afavoreix la seva competitivitat, si bé encara és aviat per contrastar la contribució que pot tenir aquest factor per impulsar la recuperació econòmica.

Pel que fa al salari mínim interprofessional, l'evolució ha estat una mica més inflacionista que la del salari mitjà, atès que segons el que estableix la llei, s'actualitza cada any amb l'índex de preus de consum de l'any anterior, que en el cas de 2010 va ser de l'1,6%, per sobre de l'1,2% de la mitjana salarial del 2011. En conseqüència, el salari mínim horari ha quedat establert en 5,36 euros per hora el 2011 (per als treballadors de 18 anys i més), que equivalen a 929,07 euros mensuals, per una jornada de 40 hores a la setmana.

Com és habitual, la desagregació sectorial mostra que el comportament salarial ha estat força divergent per sectors. L'increment més destacable ha estat aplicat en el sector financer (3,5%), tot i que s'ha moderat una mica respecte del 2010. En segon lloc, se situen les indústries manufactureres, amb un augment del 2,7%, que contrasta amb el descens del 0,6% de l'any anterior, seguit del transport, emmagatzematge i comunicacions, que han accelerat l'increment salarial dues dècimes fins al 2%. Altres sectors que han augmentat salaris per sobre de la mitjana són la construcció (1,7%), les llars que ocupen personal domèstic (1,6%) i l'Administració pública (1,3%). En aquests dos últims casos, s'ha produït una moderació respecte dels increments registrats el 2010, mentre que en la construcció ha estat el contrari, ja que l'any passat els salaris van baixar, si bé aquesta alça resulta sorprenent, atesa la forta caiguda de l'ocupació en el sector.

La resta de sectors s'han situat per sota del creixement mitjà i en alguns casos fins i tot han mostrat una evolució negativa. Dins d'aquest grup, s'han registrat augments salarials modestos en l'àmbit de les activitats immobiliàries i de lloguer i serveis empresarials (0,7%), en el comerç i reparació de vehicles (0,6%), i en activitats de caràcter social com l'educació (0,6%), el treball domèstic a la comunitat (0,6%), i les activitats sanitàries i veterinàries i serveis socials (0,5%). En tots aquests casos, excepte en les activitats immobiliàries i de lloguer, l'evolució salarial ha estat més modesta que l'experimentada l'exercici passat. L'alça salarial ha estat encara més escassa en el cas de l'hoteleria i dels organismes extraterritorials >

SALARIS MITJANS - Euros

	2011	Var. 2011/10	Índex mitjana d'Andorra=100
Agricultura, ramaderia, caça i silvicultura	1.452,10	-0,6	73,57
Indústries extractives	1.404,41	-53,7	71,16
Indústries manufactureres	2.038,43	2,7	103,28
Producció i distribució d'energia elèctrica, gas i aigua	3.161,40	-3,0	160,18
Construcció	1.952,70	1,7	98,94
Comerç i reparació de vehicles de motor (...)	1.697,23	0,6	85,99
Hoteleria	1.476,32	0,3	74,80
Transport, emmagatzematge i comunicacions	2.223,76	2,0	112,67
Sistema financer	4.535,97	3,5	229,82
Activitats immobiliàries i de lloguer; serveis empresarials	1.851,16	0,7	93,79
Administració pública, defensa i seguretat social obligatòria	2.449,42	1,3	124,10
Educació	2.083,17	0,6	105,55
Activitats sanitàries i veterinàries, serveis socials	2.318,05	0,5	117,45
Altres act. socials i de serv. prestats a la comunitat; serv. personals	1.622,66	-3,6	82,21
Llars que ocupen personal domèstic	1.236,93	1,6	62,67
Organismes extraterritorials	2.411,81	0,2	122,20
Treball domèstic a la comunitat	1.149,60	0,6	58,25
Mitjana	**1.973,69**	**1,2**	**100,0**

Quadre 6.1 *Font: Caixa Andorrana de Seguretat Social*

(0,3% i 0,2%, respectivament). Cal recordar que l'hoteleria i el comerç, dos dels sectors més importants de l'economia andorrana, acumulen ja tres anys d'augments molt moderats, que responen al context de debilitat de la demanda que els afecta des de fa uns quants anys. Per completar l'anàlisi, cal afegir que els salaris s'han reduït en l'àmbit de l'agricultura (-0,6%), de la producció i distribució d'energia elèctrica (-3%), i de les altres activitats socials i serveis prestats a la comunitat (-3,6%), tots sectors en què els salaris baixen per primer cop. A més, en el cas de les indústries extractives, la mitjana salarial cau un 53,7%, si bé aquesta evolució no es pot considerar en l'anàlisi per raons de representativitat estadística, perquè es un sector on només hi treballen dues persones.

Paral·lelament, les dades relatives als nivells salarials reflecteixen diferències prou importants entre sectors, desigualtats que s'han ampliat una mica durant el 2011, amb un augment de la diferència entre el salari més elevat i el més baix en relació amb l'exercici anterior. Així, les retribucions més altes es troben, un any més, en el sector financer, on els salaris doblen amb escreix la mitjana. Com s'ha dit, aquest nivell contrasta amb el del treball domèstic a la comunitat, que amb un salari inferior en un 41,8% a la mitjana, és el sector de menys retribució. El segon sector del rànquing salarial és el de producció i distribució d'energia elèctrica, gas i aigua –amb uns salaris que són un 60,2% superiors a la mitjana–, seguit de l'Administració pública –que paga el 24,1% més–, i dels organismes extraterritorials –amb un salari que és el 22,2% superior. Bastant per darrere es troben les activitats sanitàries, veterinàries i serveis socials; el transport, emmagatzematge i comunicacions; l'educació, i les indústries manufactureres –amb salaris que són entre el 17% i el 3% superiors a la mitjana.

La resta de branques se situen per sota del nivell salarial mitjà, en percentatges que oscil·len entre l'1% de la construcció, sector que es troba per segon any consecutiu per sota de la mitjana, i el 42% menys que perceben els assalariats que fan treball domèstic a la comunitat. Dintre d'aquest grup de sectors, cal destacar els casos del comerç i l'hoteleria, que ocupen bona part de la població andorrana (38% del total d'assalariats), amb unes retribucions un 14% i un 25,2% inferiors a la mitjana, respectivament. A més, també s'observa que durant el 2011 tots dos sectors han continuat ampliant les distàncies amb el salari mitjà, fet que en el cas de l'hoteleria es dóna per setè any consecutiu i en el del comerç, per quart. D'aquesta manera, des del 2004 ambdós sectors acumulen 5 punts de pèrdua de nivell respecte de la mitjana.

7.SECTOR PÚBLIC

7.1. Actuació del Govern

Segons la liquidació provisional, l'any 2011 s'ha tancat per catorzè any consecutiu, amb un dèficit de caixa no financer als comptes del Govern de 50,9 milions d'euros, xifra que suposa un descens del 3,9% respecte al dèficit liquidat el 2010, i que representa entorn del 2% del PIB andorrà. Aquesta retallada és menor que la que es va aplicar l'any passat (-54,6%), però suposa que s'encadenin dos exercicis consecutius de reducció del dèficit, després que el 2009 s'assolís un màxim històric. Igual que l'any anterior, el 2011 no es pot fer l'anàlisi de la desviació de la liquidació respecte del que s'havia pressupostat perquè el projecte de pressupost per a l'exercici no va ser aprovat, per la impossibilitat d'aconseguir una majoria suficient al Consell General que hi donés suport, de manera que es va haver de prorrogar el pressupost del 2009 una altra vegada.

Quan s'incorpora el moviment dels actius i passius financers durant l'any 2011 al dèficit de caixa s'obté un resultat pressupostari final positiu de 13,9 milions d'euros, xifra que és molt inferior a l'obtinguda l'any passat, de 38,7 milions d'euros. Aquesta evolució és el resultat d'un creixement menor de l'endeutament de l'Administració general. A més, la composició d'aquest endeutament ha experimentat modificacions, ja que el Govern ha fet noves emissions de lletres del Tresor a 18 mesos per un import nominal total de 120 milions d'euros, que eleva el saldo viu total de deute a llarg termini fins als 380 milions, i a canvi ha reduït el deute a curt termini per dues bandes: d'una banda, el volum de deute en préstecs a curt termini ha passat de 150 a 100 milions d'euros, i de l'altra, el saldo disposat a 31 de desembre de les pòlisses de crèdit ha baixat de 206,7 a 187,9 milions. En conjunt, l'endeutament total de l'Administració general s'ha elevat a un nou rècord històric de 767,9 milions d'euros, el 7,1% més que l'exercici anterior i més del doble del que hi havia fa quatre anys. Ara bé, en proporció del PIB, aquest volum de deute tan sols arriba al llindar del 30%, un nivell molt inferior al de la gran majoria de governs europeus. A més, la seva composició ha millorat el 2011 perquè s'ha allargat una mica el termini mitjà del deute emès, de manera que el pes del deute a curt termini s'ha reduït 13,2 punts fins a representar el 50,5% del total, una tendència que contribueix a una millor sostenibilitat de les finances públiques.

EXECUCIÓ DEL PRESSUPOST DEL GOVERN
Milers d'euros

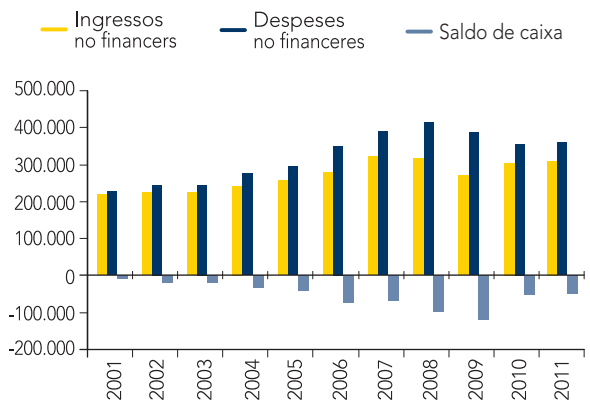

Gràfic 7.1 *Font: Ministeri de Finances i Funció Pública*

La disminució del dèficit andorrà de l'any 2011 ha estat possible per un augment dels ingressos superior al de les despeses, si bé en ambdós casos ha estat força modest. L'increment moderat de les despeses s'explica per la forta reducció aplicada a les despeses de capital, del 29%, més intensa que l'any anterior i que dóna continuïtat a la tendència descendent iniciada el 2008. En canvi, les despeses corrents han registrat un augment força significatiu del 16,3%, bastant més intens que el de l'any anterior (3,5%). En paral·lel, l'alça dels ingressos ha estat impulsada per l'increment de la recaptació d'impostos, tant directes com indirectes.

Quant a les novetats fiscals, cal recordar que el 2011 ha estat el primer any d'aplicació de l'impost sobre la renda dels no residents fiscals, que es va aprovar al desembre del 2010, juntament amb l'impost sobre societats i l'impost sobre la renda de les activitats econòmiques, si bé aquests dos últims no han començat a aplicar-se fins al 2012, després d'algunes modificacions aprovades durant el 2011. Aquestes noves figures impositives graven per primer cop les rendes econòmiques generades al país amb un tipus impositiu general únic del 10%, que en termes comparats amb els països de la UE, se situa entre els més baixos.

Paral·lelament, durant el 2011 Andorra ha continuat avançant en l'aplicació de la Llei d'intercanvi d'informació en matèria fiscal amb sol·licitud prèvia, aprovada el 2009 seguint els principis establerts per >

l'OCDE, amb la signatura d'un acord d'intercanvi d'informació amb Austràlia, que eleva a dinou el total d'acords signats des del 2009 i fins al tancament del 2011. A més, al juny del 2012 s'ha signat un altre acord amb Polònia. Cal recordar que el resultat d'aquest procés ha estat la sortida progressiva d'Andorra de les llistes de paradisos fiscals d'aquests països, i també de la llista de l'OCDE.

7.1.1. Els ingressos

Els ingressos no financers liquidats l'any 2011 s'han elevat a un total de 308,2 milions d'euros, xifra que representa una taxa d'execució del 86% sobre la partida corresponent del pressupost prorrogat i una alça de l'1,4% interanual, bastant més moderada que el 12,1% que van augmentar el 2010. Aquest increment s'explica, fonamentalment, per l'alça dels impostos indirectes, del 7%, un ritme idèntic al de l'exercici passat, i dels impostos directes, que s'han més que triplicat, en contrast amb el descens que han experimentat els tres anys anteriors. Les transferències corrents també han augmentat molt (103,5%), si bé el seu petit volum fa que la seva aportació al total no sigui gaire significativa. La resta de capítols d'ingressos han experimentat una evolució negativa durant el 2011, amb descensos d'intensitat diferent.

Més detalladament, hi ha hagut un fort increment dels ingressos per impostos directes, del 231,6%, que trenca amb una etapa de tres anys de caigudes. El motiu d'aquest canvi de tendència és l'entrada en vigor a l'abril de 2011 del nou impost sobre la renda dels no residents fiscals, que ha aportat a les arques públiques 4,1 milions, als quals se sumen 1,5 milions obtinguts per l'impost sobre les plusvàlues immobiliàries, un

INGRESSOS NO FINANCERS DEL GOVERN
Milers d'euros

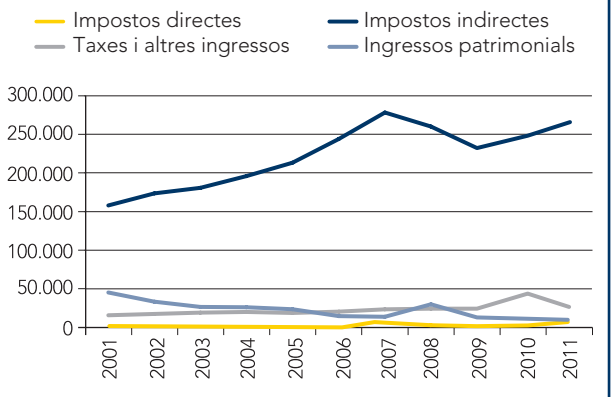

Gràfic 7.2 *Font: Ministeri de Finances i Funció Pública*

concepte que acumula quatre anys de reduccions, a causa de la forta crisi que pateix el sector immobiliari. Així, la taxa d'execució pressupostària, calculada sobre el pressupost prorrogat, s'ha elevat al 90% i la participació d'aquest capítol sobre el total d'ingressos no financers s'ha més que triplicat fins a situar-se en l'1,8%.

Pel que fa al comportament de la recaptació per impostos indirectes, la progressió del 2011 (7%) ha estat igual que la del 2010, i el seu grau d'execució s'ha situat en el 85,1% de la xifra pressupostada, per sobre de l'any anterior. A més, el pes d'aquesta partida sobre el total d'ingressos no financers ha pujat 4,6 punts respecte al 2010, fins a situar-se en el 86,2%, una evolució que reforça la seva importància com a principal font de finançament del Govern.

Aquest creixement dels impostos indirectes s'explica fonamentalment per fort augment de la recaptació pels impostos sobre el tràfic exterior (155,8%) que, al seu torn, es deriva de l'increment dels ingressos per la taxa sobre el consum (que grava els capítols d'importació 1 a 24) de prop del 165%. Dins d'aquesta partida, els conceptes més importants fan referència a la importació de begudes, que pràcticament s'ha mantingut respecte a l'exercici 2010 (0,4%), i a la importació de tabac, que s'ha incrementat el 71,7%, sobretot per l'aprovisionament degut a l'increment de les taxes sobre el consum. Cal destacar que, dels quasi 67 milions d'euros recaptats per aquest concepte, 26 milions es van recaptar en només dos mesos: febrer i juny. Com a resultat d'aquest augment impositiu, els impostos sobre el tràfic exterior s'han convertit en la segona partida d'ingressos del Govern més important del 2011, només per darrere de l'ISI.

L'altre component que ha contribuït al creixement dels ingressos per impostos indirectes, tot i que de forma molt més modesta, ha estat el dels impostos sobre el consum de mercaderies (IMI i IAC), amb un augment del 2,7%. Cal assenyalar que el capítol més important al qual s'aplica l'IMI és el 27, dedicat als carburants, pel qual s'ha obtingut un increment d'ingressos de l'1,8%, afavorit per l'alça dels preus energètics.

La resta de partides d'ingressos han experimentat un descens. En el cas de l'impost indirecte sobre la prestació de serveis (ISI) –primera figura tributària d'Andorra– la caiguda ha estat del 4%, en contrast amb l'augment del 20,7% de l'any anterior, amb una taxa d'execució pressupostària del 80,8%. Aquesta

EXECUCIÓ DEL PRESSUPOST DEL GOVERN[1] - Milions d'euros

	Liquidació 2011	Variació % Liq. 11/Liq. 10	% execució 2011[2]
Impostos directes	5,64	231,6	90
Sobre plusvàlues immobiliàries	1,50	-11,8	24
Sobre la renda de no residents	4,13	-	-
Impostos indirectes	265,76	7,0	85
Sobre transmissions patrimonials i actes jurídics documentats	7,55	-11,1	61
Sobre el consum de béns	54,66	2,7	39
-Impost sobre mercaderies indirecte	*44,68*	*2,6*	*49*
-Impost sobre activitats comercials	*9,98*	*3,3*	*68*
Sobre el consum de serveis	75,78	-4,0	81
Sobre la producció	2,79	-28,2	77
Impostos especials	48,16	-25,2	-
Sobre el tràfic exterior	67,62	155,8	147
Cànons	7,02	-34,2	54
Sobre el joc	2,18	-2,3	74
Taxes i altres ingressos	27,47	-36,3	111
Transferències corrents	0,04	103,5	56
Ingressos patrimonials	9,32	-14,4	65
Ingressos no financers	**308,23**	**1,4**	**86**
Despeses corrents	271,56	16,3	91
Despeses de personal	95,23	2,0	99
Consum de béns i serveis	40,90	-1,6	87
Despeses financeres	18,80	76,0	87
Transferències corrents	116,62	32,6	86
Despeses de capital	87,57	-29,0	39
Inversions reals	34,14	-40,9	20
Transferències de capital	53,43	-18,6	98
Despeses no financeres	**359,13**	**0,6**	**69**

(1) Les liquidacions dels pressupostos del 2010 i del 2011 són provisionals.
(2) Calculat sobre el pressupost prorrogat de l'exercici 2009, ja que el Consell General no va aprovar el Projecte de pressupost per als anys 2010 i 2011. En el cas de les despeses, es calcula sobre el pressupost final, el qual comprèn els crèdits de despeses corrents en dotzenes parts del pressupost de l'exercici 2009 quant als seus crèdits definitius, els crèdits per fer-se càrrec de les transferències de capital als comuns, els crèdits d'inversió real amb caràcter plurianual que el Govern ha posat en vigor, els compromisos de crèdits contrets durant l'exercici anterior corresponents a despeses que es van proposar per a l'exercici següent, i les modificacions i les ampliacions de crèdits pressupostaris. En total, durant l'any 2011, aquestes modificacions han representat un augment del 117,1% del pressupost inicial de despeses prorrogat de 2009.

Quadre 7.1 *Font: Ministeri de Finances i Funció Pública*

reducció és el resultat dels descensos de tots els seus components: ISI bancari i financer (-3,5%), ISI sobre la prestació de serveis d'empresaris i professionals (-4,6%) i ISI sobre les assegurances (-6,7%), en sintonia amb la caiguda de l'activitat econòmica que ha caracteritzat l'any 2011.

Un altre component important que ha mostrat una evolució negativa ha estat el dels impostos especials, amb una disminució del 25,2%, que els ha fet passar de la segona posició a la quarta en el rànquing d'ingressos per impostos indirectes. Cal recordar que aquests impostos són de creació recent i s'apliquen des de l'entrada en vigor de la Llei 27/2008 d'impostos especials a principis del 2009, i que fins a aquesta data n'hi havia una part que es meritaven tant en concepte d'IMI i IAC com en concepte de taxes sobre el consum (taxa fluctuant i sobre el tràfic exterior).

En la mateixa línia, l'evolució de la recaptació per l'impost sobre transmissions patrimonials ha registrat un descens de l'11,1%, fet que reflecteix el clima de recessió que encara viu el sector, i que ha deixat la taxa d'execució de l'impost en el 60,8%. Igualment, >

els ingressos per cànons procedents de les entitats parapúbliques (FEDA i Andorra Telecom) han caigut per segon exercici consecutiu, i ho han fet en el 34,2%, una evolució que ha rebaixat el grau d'execució pressupostària al 53,9%. Aquesta disminució es deu principalment a la rebaixa aplicada al cànon sobre el consum d'electricitat i telèfon, que va entrar en vigor el 31 de març del 2010, i que ha suposat una reducció del tipus impositiu aplicable des del 10% fins al 5,5%, una mesura adoptada amb l'objectiu de contribuir a la reactivació econòmica.

Per completar l'anàlisi dels impostos indirectes, cal assenyalar que la recaptació per l'impost sobre la producció interna (IPI) també ha registrat una disminució molt significativa, del 28,2%, un indicador més de la manca de pols econòmic del país, mentre que la de l'impost sobre el joc del bingo s'ha reduït de forma més moderada (-2,3%).

En l'àmbit de taxes i altres ingressos, l'evolució del 2011 també ha estat molt negativa, amb una davallada del 36,3%, fet que contrasta amb l'alça del 77,6% de l'any anterior, si bé el grau d'execució pressupostària ha estat igualment elevat (110,6%). Aquesta evolució ha estat clarament pitjor que la del total d'ingressos liquidats, fet que ha comportat una reducció de 5,3 punts del seu pes, fins al 8,9%.

Una anàlisi més detallada per partides mostra que el fort descens de l'any 2011 ha estat fonamentalment el resultat de l'evolució de l'epígraf d'imprevistos, ja que l'any passat hi va haver uns ingressos extraordinaris corresponents als imports comissats a favor de l'Estat andorrà d'acord amb les decisions del Tribunal de Corts sobre operacions de blanqueig de diner, que el 2011 han estat molt menys importants. Per aquesta raó, la partida d'altres ingressos, on s'inclou aquest epígraf, mostra una caiguda del 46,4%, davant del creixement del 774,5% de 2010, una disminució que podria haver estat superior si no hagués estat en part compensada pel creixement dels ingressos per sancions (147,3%) i per recàrrecs (8,8%). Tanmateix, per donar una visió menys distorsionada s'hauria de treure de l'anàlisi aquest epígraf d'imprevistos, de forma que la recaptació total de 2011 liquidada per taxes i altres ingressos creix el 97,3%.

Quant a la resta de partides, s'observa una tendència a la reducció força generalitzada. Per començar, els ingressos per taxes han baixat el 28,5%, en contrast amb el creixement de l'any anterior, un canvi de tendència que s'explica per l'evolució de la recaptació per la taxa judicial, que es redueix el 86,5%, després d'haver-se multiplicat quasi per set el 2010. En aquest cas, tal com s'ha explicat pel que fa als ingressos per imprevistos, l'evolució està fortament condicionada pels ingressos extraordinaris que es van obtenir el 2010 per comisos a favor de l'Estat andorrà. Per tant, si també s'exclou la taxa judicial de l'anàlisi, s'obté que la recaptació per taxes i altres ingressos ha experimentat, en realitat, un descens més moderat, del 3,9%, en lloc de la davallada del 36,3% que resulta si s'hi afegeixen les dues partides extraordinàries.

Pel que fa a la resta de taxes, cal destacar els lleugers increments dels ingressos per la taxa d'activitats econòmiques (2,3%) i per la taxa de vehicles (0,3%), en un context de manteniment de tarifes, per tercer exercici consecutiu. En canvi, s'han produït descensos de l'entorn de l'11-12% en la taxa de sol·licituds de treball –que reflecteixen la debilitat del mercat de treball– i en la taxa de marques, mentre que a la taxa notarial la reducció ha estat bastant més limitada (-0,6%).

Igualment, el comportament dels ingressos per prestació de serveis ha estat, per segon any consecutiu, negatiu (-33,2%). L'ingrés més important d'aquest epígraf és el que fa referència a les retencions sobre rendiments de l'estalvi, en aplicació de la Llei 11/2005, del 13 de juny, d'aplicació de l'Acord entre el Principat d'Andorra i la Comunitat Europea relatiu a l'establiment de mesures equivalents a les previstes a la Directiva 2003/48/CE del Consell en matèria de fiscalitat dels rendiments de l'estalvi en forma de pagament d'interessos. Per aquest concepte s'ha ingressat la quantitat retinguda referent a l'exercici 2010, d'1,9 milions d'euros, la qual representa una reducció del 58,7% sobre l'any anterior.

Els altres dos grans components inclosos al grup de taxes i altres ingressos han registrat increments, si bé el seu volum petit, implica una aportació al total en termes absoluts molt limitada. És el cas dels ingressos per reintegraments (5%) i de la venda de béns, que augmenta el 18%, en contrast amb la caiguda que va experimentar l'any anterior, i que s'explica principalment per l'evolució positiva dels epígrafs d'impresos i d'altres béns.

L'evolució dels ingressos patrimonials durant el 2011 mostra un descens del 14,4% i encadena així tres exercicis consecutius de caigudes, que han retallat

el seu pes sobre el total al 3%, davant de més del 9% que havien representat el 2008. La partida més important dins d'aquest apartat és la distribució de resultats de les entitats parapúbliques (87,4% del total el 2011), la qual ha registrat una disminució del 22,4%, fins a 8,1 milions d'euros. Aquest factor s'ha vist una mica compensat per l'increment dels ingressos per interessos de dipòsits i comptes bancaris (156%), resultats d'operacions comercials (cànon de la ITV i de les marquesines del Bus Exprés), rendes d'immobles (75%), interessos de demora i altres ingressos patrimonials.

Per acabar amb l'anàlisi dels ingressos, cal afegir que les transferències corrents s'han més que duplicat, si bé la repercussió sobre el total d'ingressos és molt petita, a causa del seu pes mínim (0,01%).

7.1.2. Les despeses

L'any 2011 s'han liquidat despeses no financeres per un import de 359,1 milions d'euros, el 0,6% més que l'exercici passat, una evolució que trenca amb dos exercicis consecutius de caigudes. Aquesta evolució sembla indicar que l'Administració general ha relaxat una mica el grau d'austeritat de la política fiscal, en sentit contrari al que succeeix en altres economies veïnes de la zona euro. Tot i així, el grau d'execució sobre les despeses previstes en el pressupost final (les del pressupost prorrogat més les modificacions i ampliacions aprovades durant l'exercici) ha estat del 68,6%, inferior al de l'any anterior i més baix que el percentatge d'execució dels ingressos.

El creixement moderat de les despeses durant el 2011 s'explica per l'alça important de les despeses corrents (16,3%), que ha estat contrarestada en bona part per la disminució de les despeses de capital (-29%), les quals cauen per quart exercici consecutiu. El fort augment de les despeses corrents és el resultat, d'una banda, d'un intens increment de les despeses financeres (76%), derivat del volum superior d'endeutament del Govern i de la pujada dels tipus d'interès; i de l'altra, del creixement de les transferències corrents (32,6%). Com a conseqüència, el pes d'aquestes dues partides sobre el total de despeses no financeres ha pujat 2,2 i 7,8 punts, fins al 5,2% i 32,5%, respectivament.

L'augment de les despeses de personal –la partida més important de les despeses corrents, amb un

DESPESES NO FINANCERES DEL GOVERN
Milers d'euros

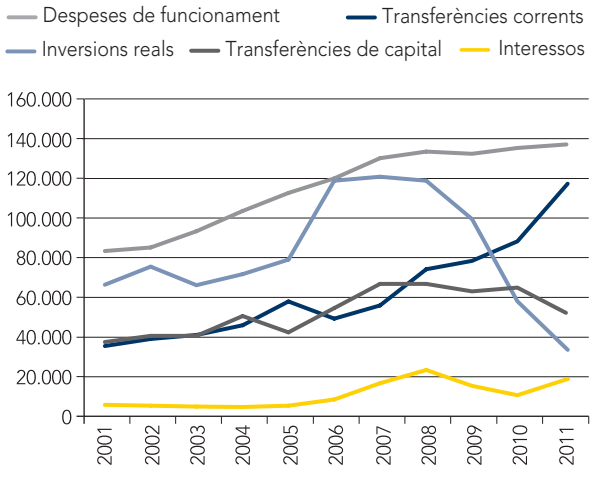

Gràfic 7.3 *Font: Ministeri de Finances i Funció Pública*

pes del 26,5% del total de despeses no financeres– ha estat molt més moderat (2%) i s'ha desaccelerat respecte del registrat el 2010 (4,5%), en concordança amb la moderació del creixement salarial mitjà (1,3% en el conjunt d'administracions) i amb la reducció del nombre d'ocupats.

L'única partida de despeses corrents que ha disminuït, i ho ha fet per quart any consecutiu, és la del consum de béns corrents i serveis (-1,6%), de forma que el seu pes s'ha reduït dues dècimes, fins a l'11,4%. En suma, les despeses corrents han representat el 75,6% de les despeses no financeres del Govern, més de 10 punts per sobre de l'exercici anterior, i el seu grau d'execució ha augmentat fins al 90,5%.

Pel que fa a les despeses de capital, l'evolució del 2011 ha estat, un any més, molt negativa, amb una davallada rècord del 29%. Així doncs, ja s'acumulen quatre anys de caigudes que han rebaixat el volum total de despeses de capital a només 87,6 milions d'euros, un registre que no es veia des de l'any 1999, mentre que el seu pes sobre el total s'ha limitat al 24,4%, 10,2 punts menys que el 2010, i el nivell d'execució del pressupost ha quedat en tan sols el 39,2%, un registre molt més baix que el de les despeses corrents. Per capítols, la retallada de les despeses de capital s'explica pel descens dels seus dos components. Així, les inversions reals han caigut el 40,9%, una evolució que dóna continuïtat a la tendència de descens iniciada el 2008. En conseqüència, el seu import total ha estat el més baix des de l'any 1996, amb un nivell d'execució de només el 20,2% del pressupost i un pes sobre el total de les >

despeses no financeres que ha disminuït 6,7 punts, fins al 9,5%. En la mateixa línia, les transferències de capital han patit una forta disminució (-18,6%), que contrasta amb l'increment de l'any anterior (4,6%). Com a resultat, el grau d'execució del pressupost per transferències de capital s'ha situat en el 98,4%, i el seu pes sobre la despesa no financera total del Govern durant el 2011 ha estat del 14,9%, 3,5 punts menys que a l'exercici passat, nivell que supera el de les inversions reals per segon any consecutiu.

7.2. Actuació dels comuns

Segons les dades de liquidació dels pressupostos de les administracions comunals, els ingressos dels comuns durant l'any 2011 han sumat 128,9 milions d'euros, una xifra superior als 125,1 milions d'euros de despeses liquidades. Com a resultat, el conjunt de les administracions comunals han saldat l'exercici amb un superàvit pressupostari, per quart any consecutiu, de 3,8 milions d'euros, si bé aquest saldo positiu s'ha reduït el 14,8% respecte del registrat l'exercici 2010. Aquesta disminució del superàvit fiscal dels comuns ha estat el resultat d'una caiguda dels ingressos, més intensa que la retallada aplicada sobre les despeses, seguint el patró dels darrers dos anys.

L'anàlisi desagregada de les dades posa de manifest que hi ha cinc comuns que han registrat un superàvit que millora les previsions d'equilibri fiscal o superàvit que havien pressupostat, i dos que han acabat l'exercici amb dèficit (Encamp i Escaldes-Engordany), en contrast amb el superàvit que havien obtingut el 2010. Entre els cinc comuns que tenen superàvit, n'hi ha tres –Ordino, la Massana i Sant Julià de Lòria– que l'han incrementat respecte al de l'any passat, mentre que els altres dos (Canillo i Andorra la Vella) han vist reduir el seu saldo pressupostari positiu. La Massana ha passat a ser el Comú que ha obtingut el superàvit més important (1,54 milions d'euros), pràcticament el doble que el 2010. En segon lloc s'ha situat Sant Julià de Lòria, amb un superàvit d'1,48 milions d'euros, xifra que multiplica per nou la de l'any anterior. Molt a prop, hi ha Ordino (1,42 milions), que també augmenta molt el superàvit (131,1%), i Andorra la Vella, que l'ha reduït una mica (-2,1%), fins a 1,37 milions, després d'haver estat el primer del rànquing de l'any passat. El superàvit obtingut per Canillo ha disminuït més intensament (-76,8%), mentre que, com s'ha dit, Encamp i Escaldes-Engordany han passat del saldo positiu de 2010 a tancar l'exercici 2011 amb dèficit (1,68 i 0,41 milions, respectivament), fet que en el cas d'aquest últim, no succeïa des del 2006.

Pel que fa a l'endeutament, els comuns han tancat el 2011 amb un deute acumulat de 238,9 milions d'euros, segons les dades que han publicat i que encara són provisionals perquè estan pendents de revisió per part del Tribunal Comptes. Si es compara aquesta xifra amb el deute comunal del 2010, segons les dades revisades pel Tribunal, s'observa una disminució de prop del 6%, que s'afegeix al descens del 4,9% registrat l'any anterior, i que ha estat possible gràcies al superàvit fiscal obtingut. D'aquesta manera, els comuns representen el 23,7% del deute públic total (entès com la suma del deute de l'Administració general i dels comuns), una proporció que se situa bastant en línia amb la seva participació en la despesa pública global de les administracions, i que suposa entorn del 9% del PIB andorrà. Per parròquies, totes han reduït l'endeutament, amb l'única excepció d'Encamp, que l'ha augmentat una mica (0,4%), a conseqüència del dèficit que ha registrat el 2011. Cal afegir que el Comú més endeutat és Andorra la Vella (24,4% del total del deute dels comuns), en concordança amb el seu pes econòmic superior, mentre que el menor nivell de deute públic es troba a Sant Julià de Lòria (7,3% del total).

7.2.1. Els ingressos

Durant l'any 2011, els ingressos totals liquidats pels comuns han registrat una disminució del 3,7%, que dóna continuïtat a la tendència de descens iniciada el 2009, tot i que la modera, i està en línia amb la persistència d'un context econòmic general força negatiu. Com a resultat, la liquidació s'ha quedat per sota de la xifra pressupostada, amb un grau d'execució del 97,4%, i el pes dels ingressos dels comuns sobre el total d'ingressos del sector públic (entès com l'Administració general més els comuns) s'ha retallat dues dècimes fins a representar el 17%. Cal dir, però, que aquest nivell tan baix està molt distorsionat pel volum de passius financers de l'Administració general, resultat de les seves necessitats d'endeutament, i que a partir del 2009 va elevar molt el total dels seus ingressos, la qual cosa va fer baixar artificialment la participació dels comuns en el total.

Per parròquies, la davallada més forta dels ingressos s'ha registrat per segon exercici consecutiu a Escaldes-Engordany (-19,6%), fet que explica que hagi passat

LIQUIDACIONS DE PRESSUPOSTOS DE LES ADMINISTRACIONS COMUNALS 2011
Milers d'euros

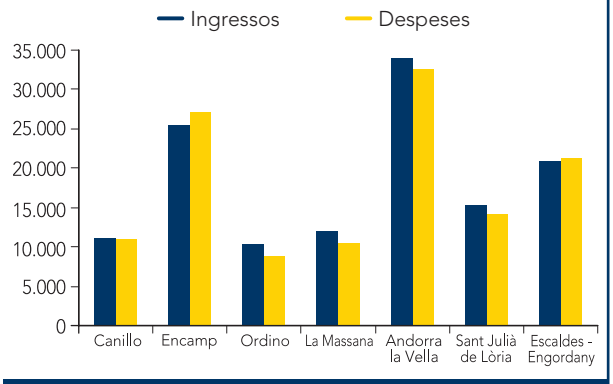

Gràfic 7.4 *Font: Administracions comunals; Departament d'Estadística. Govern d'Andorra*

a tenir dèficit. A continuació hi ha Encamp i Canillo, amb caigudes del 6,8% i 6,6%, respectivament, de manera que tots dos encadenen tres anys consecutius de descensos que expliquen l'empitjorament del seu saldo pressupostari. La reducció d'ingressos ha estat una mica més modesta a la Massana (-5,4%) i Ordino (-4,6%), que a més ha estat inferior a l'experimentada el 2010, tot i que ja acumulen tres anys de caigudes que no han impedit que obtinguessin un superàvit més elevat que el de l'any anterior.

D'altra banda, Ordino s'ha mantingut com el Comú amb el volum d'ingressos més baix d'Andorra, equivalent a 10,3 milions d'euros (el 8% del total). En sentit contrari, Andorra la Vella ha vist incrementar els seus ingressos el 2,8%, després de dos anys de caigudes, fet que li ha permès mantenir la primera posició del rànquing dels comuns per volum d'ingressos, amb una xifra de 34 milions d'euros (el 26,4% del total) i contenir la reducció del seu superàvit fiscal. Finalment, Sant Julià de Lòria també ha augmentat els ingressos, concretament el 24,1%, una alça molt significativa que explica la important millora observada del seu superàvit, i que contrasta amb la forta reducció que va patir el 2010.

7.2.2. Les despeses

Les despeses totals liquidades pels comuns en l'exercici 2011 han mostrat una disminució, per quart exercici consecutiu, que ha estat del 3,3%, xifra que representa una moderació del ritme de caiguda respecte al 2010, quan es va registrar la pitjor evolució amb diferència de la sèrie històrica disponible. Aquesta davallada ha situat el percentatge d'execució en relació amb el pressupost en el 95,6% i ha rebaixat la participació de les despeses dels comuns en el total de despeses del sector públic (entès com l'Administració general més els comuns) a Andorra en 0,8 punts, fins al 16,9%, un percentatge molt similar al seu pes en els ingressos. Cal afegir que aquesta baixa participació dels comuns en les despeses totals del sector públic està condicionada artificialment, com ja s'ha comentat en l'apartat d'ingressos, per les variacions de passius financers de l'Administració general, vinculades a les seves necessitats d'endeutament. Així, si només es tenen en compte les despeses no financeres, el pes de les despeses dels comuns sobre el total de despeses baixa fins al 23,9%.

Per capítols, el descens de les despeses dels comuns s'explica per la reducció de les despeses tant corrents com de capital. Més concretament, les despeses corrents baixen, per tercer any consecutiu, i ho fan el 0,6%, un ritme que representa una moderació respecte al 2010 (-7,1%). Dins d'aquest apartat, les despeses de personal –que són el capítol més important amb un pes del 41% de la despesa total– es redueixen l'1,9%, un fet que es produeix per primera vegada en la història i posa de manifest l'esforç de contenció fiscal que estan fent els comuns. Un altre capítol que es contrau és el de les transferències corrents (-11,4%), després de quatre anys d'elevats increments. Aquestes retallades han estat compensades, en part, per l'augment de la despesa per consum de béns i serveis, de l'1,2%, i de les despeses financeres (20,5%), impulsades per l'alça dels tipus d'interès.

Pel que fa a les despeses de capital, els comuns han mantingut la política de reducció aplicada els darrers tres anys, amb un descens del 8%, de manera que la caiguda acumulada respecte al 2007 és del 82%, fet que evidencia que la inversió està concentrant bona part de les polítiques d'ajust fiscal. Com a resultat, el nivell de despeses de capital dels comuns de l'any 2011 (13,9 milions d'euros) és el mes baix registrat des de 1991. La disminució de les despeses de capital és resultat exclusiu de la contracció de les inversions reals (-10,6%), mentre que les transferències de capital han augmentat el 7,3%, en contrast amb la forta davallada de l'any passat (-55,4%), tot i que són menys importants en volum.

Per acabar, l'anàlisi per parròquies mostra que hi ha cinc comuns que han aplicat reduccions de despeses i dos que les han augmentat (Andorra la Vella i Sant Julià de Lòria), coincidint amb el signe del comportament >

respectiu dels ingressos. La davallada més gran ha tingut lloc a Escaldes-Engordany (-14,5%), igual que l'any anterior, una evolució que concorda amb el fet que també ha estat el Comú en què s'han reduït més els ingressos. El segueixen Ordino (-12,8%) i la Massana (-12,2%), mentre que la disminució ha estat més suau en el cas de Canillo (-4,8%). Per la seva banda, Encamp ha mantingut les despeses pràcticament estables. D'aquesta manera, Ordino s'ha mantingut com el Comú que ha fet menys despeses el 2011 (el 7,1% del total). En canvi, Andorra la Vella ha aplicat un augment del 3%, cosa que el referma en la primera posició del rànquing dels comuns per volum de despeses, igual que en el cas dels ingressos, amb un pes del 26,1%. Finalment, cal afegir que Sant Julià de Lòria ha estat el Comú que ha augmentat més les despeses (13,8%), en sintonia amb el fort creixement dels seus ingressos, si bé ho ha fet a un ritme inferior a aquests, la qual cosa contribueix a explicar l'augment significatiu del seu superàvit.

LIQUIDACIONS DELS PRESSUPOSTOS DE LES ADMINISTRACIONS COMUNALS - Milers d'euros

	Ingressos			Despeses		
	2011	Var. 11/10	% 2011	2011	Var. 11/10	% 2011
Canillo	11.052,54	-6,6	8,6	10.983,56	-4,8	8,8
Encamp	25.032,66	-6,8	19,4	26.714,16	-0,0	21,4
Ordino	10.262,63	-4,6	8,0	8.844,20	-12,8	7,1
La Massana	11.992,33	-5,4	9,3	10.455,66	-12,2	8,4
Andorra la Vella	33.989,41	2,8	26,4	32.615,19	3,0	26,1
Sant Julià de Lòria	15.678,77	24,1	12,2	14.196,88	13,8	11,3
Escaldes-Engordany	20.871,10	-19,6	16,2	21.280,53	-14,5	17,0
Total	**128.879,44**	**-3,7**	**100,0**	**125.090,17**	**-3,3**	**100,0**

Quadre 7.2 *Font: Administracions comunals / Departament d'Estadística. Govern d'Andorra*

L'ECONOMIA ANDORRANA: EVOLUCIÓ DELS PRINCIPALS SECTORS

8. EL SECTOR PRIMARI

En l'exercici passat ja s'apuntava un intent d'introduir canvis en l'agricultura i la ramaderia tradicionals del Principat a fi d'obtenir millors rendiments econòmics. Avui s'estan experimentant diverses iniciatives per rellançar el sector primari, que pesa relativament poc en el conjunt de l'economia del país.

Així, es consolida el cultiu de la vinya, evidentment de dimensions petites per les característiques geogràfiques pròpies del país, amb quatre explotacions que produeixen vi de qualitat i d'alt valor afegit. Enguany també s'han consolidat els esforços per produir una patata de qualitat autòctona. Es va sembrar al maig i a finals de setembre se'n va fer una collita de 130.000 kg, que s'ha pogut comercialitzar en restaurants i comerços del país. Aquesta iniciativa l'ha impulsat la Cooperativa de Pagesos, Sabors i Aromes d'Andorra, una institució que també ha iniciat les proves per al cultiu de plantes aromàtiques i medicinals, que es preveu que es podran collir i comercialitzar durant l'exercici 2012.

D'altra banda, fa temps que Andorra avança en la producció de la carn de vedella de qualitat, i des de fa un parell d'anys s'ha fixat l'objectiu d'aconseguir el reconeixement d'identificació geogràfica protegida (IGP) de la UE, que a l'hora d'escriure aquest Informe encara no s'ha aconseguit. Finalment, també s'han iniciat accions per fomentar el consum de carn de cavall.

En contrast amb la collita de tabac del 2010, que es va veure molt perjudicada per la climatologia, les pedregades i les gelades –la meitat de la producció va ser classificada de dolenta–, la collita del 2011 ha estat millor, en particular a les parròquies baixes.

COLLITA DE TABAC PER PARRÒQUIES
Quilograms

	2011	Var. 11/10 (%)
Canillo	16.798,8	0,9
Encamp	28.153,0	0,3
Ordino	34.518,0	-2,1
La Massana	46.335,9	2,7
Andorra la Vella	30.869,1	3,4
Sant Julià de Lòria	81.759,9	8,0
Escaldes-Engordany	11.871,5	-1,5
Total	250.306,2	3,1

Quadre 8.1 *Font: Associació de Fabricants de Productes de Tabac d'Andorra (AFPTA)*

El volum total de la collita ha estat de 250.306 kg, un 3,1% més que l'any 2010. A totes les parròquies, excepte a Ordino i a Escaldes-Engordany, ha augmentat, especialment a Sant Julià de Lòria (+8,0%), i la qualitat ha estat notablement millor que la de l'any anterior.

La ramaderia, com ha passat en els últims anys, s'ha mantingut en conjunt pràcticament estable. El cens ramader només ha augmentat un 0,2%: el boví ha crescut un 0,4%, l'equí un 1,5%, i en canvi, l'oví ha crescut un 6,6% –ja fa quatre anys que creix– i el cabrum ha tingut una forta davallada.

El nombre de persones que treballen al sector primari també s'ha mantingut estable, només ha augmentat en set empleats. Els salaris pràcticament tampoc han variat, ja que només han disminuït un 0,6%.

9. LA INDÚSTRIA

Tant els resultats de les enquestes de conjuntura de la Cambra com les xifres del sector mostren que en l'exercici del 2011 s'ha tornat a accentuar la caiguda de l'activitat del sector industrial i ha augmentat el clima de desconfiança.

Així, el nombre d'empreses ha disminuït en 18 unitats i el nombre d'assalariats, que únicament han augmentat lleugerament en el subsector de producció i distribució d'energia elèctrica, gas i aigua, també ha caigut un 6,5%. Els salaris mitjans han augmentat un 2,3%.

Els resultats de l'enquesta de conjuntura en la indústria relatius a la primera meitat de l'any 2011 reflecteixen un increment dels ànims pessimistes i apunten a una accentuació clara de la dinàmica contractiva de >

l'activitat industrial, una circumstància que trenca amb la tendència d'estabilització dels nivells de deteriorament del sector detectada a principis de l'any 2010. En aquest sentit, l'anàlisi de l'evolució de la marxa dels negocis, amb unes valoracions de les empreses majoritàriament dolentes i força més negatives que les apuntades els dos semestres anteriors, mostra aquesta reculada important de la confiança empresarial, que ha tornat a situar-se en nivells molt propers als mínims del 2009.

Per la seva banda, la producció ha continuat accentuant el seu ritme de caiguda i ja acumula nou semestres consecutius de forts descensos interanuals. El fet que moltes empreses hagin patit una disminució considerable de la demanda dels seus productes respon, d'una banda, al menor dinamisme del mercat exterior –amb unes perspectives de recuperació de l'economia global febles i incertes– i, de l'altra, a l'atonia del mercat interior, caracteritzat per una caiguda notable del consum i de la inversió tant pública com privada. El procés d'ajust de les empreses al descens de la demanda s'ha traduït en un grau d'utilització de la capacitat productiva molt reduït, del 56,7%, que constitueix el percentatge més baix de la sèrie disponible des de 1997, i és netament inferior a la mitjana històrica, que se situa prop del 70%. Paral·lelament, el comportament de la cartera de comandes, que sol ser un bon indicador avançat de la producció futura, ha persistit en una evolució molt negativa durant el primer semestre del 2011, la qual cosa no permet anticipar un canvi de tendència cap a una situació de millora de l'activitat per als propers mesos. Els estocs de productes acabats s'han considerat adequats per a l'època de l'any i, pel que fa al mercat de treball, s'ha mantingut el to contractiu de les contractacions de personal del sector. Finalment, les empreses han continuat aplicant reduccions en els preus de venda per tal d'intentar millorar els seus índexs de competitivitat i impulsar d'aquesta manera l'activitat productiva en el context actual de feblesa econòmica.

En el segon semestre de l'exercici 2011 la indústria ha continuat oferint senyals creixents de feblesa, en un context en què la notable falta d'impuls de la demanda i la difícil recuperació econòmica internacional motiven un increment del pessimisme empresarial, en especial pel que fa a l'evolució futura de l'activitat. Així, d'acord amb les opinions recollides en l'enquesta de conjuntura de la Cambra, la trajectòria de la marxa dels negocis ha

MARXA DELS NEGOCIS - Sector industrial

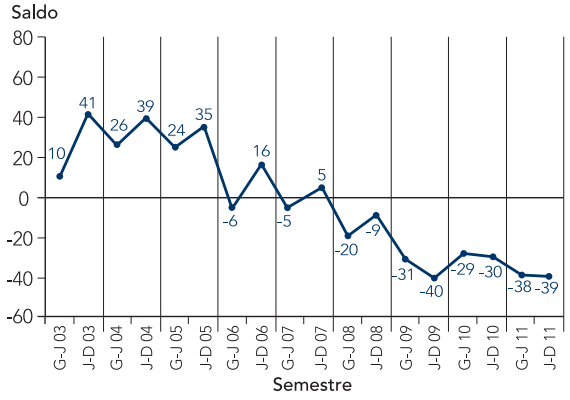

Saldo: Diferència de respostes extremes (positives i negatives), en percentatge.

Gràfic 9.1 Font: Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra

mantingut un perfil clarament desfavorable, i s'ha situat novament en línia amb els resultats anotats el segon semestre de l'any 2009, el moment més pessimista de la crisi econòmica actual.

Paral·lelament, i com a resultat de l'ajust significatiu a la baixa de la demanda de consum i d'inversió, les empreses han assenyalat una caiguda interanual notable dels volums de producció, d'intensitat similar a la que es va anotar el semestre anterior. A més, aquesta tònica de retrocés de l'activitat que caracteritza el sector ha derivat en un descens força generalitzat de l'ús de la capacitat productiva, que de mitjana s'ha situat per sota del 56% del total instal·lat, el nivell més baix de la sèrie històrica, disponible des de fa 15 anys. La situació de la cartera de comandes també preocupa els empresaris industrials, que majoritàriament l'han situat en uns nivells molt baixos, una circumstància que no apunta a una sortida a curt termini de la fase de reculada de l'activitat. D'altra banda, els estocs de productes acabats han sobrepassat lleugerament els nivells considerats normals per a l'època de l'any. Finalment, aquest escenari d'afebliment dels negocis ha seguit repercutint en el mercat laboral, amb una evolució descendent de les contractacions de personal en el sector i també en el comportament dels preus de venda, que, malgrat la pressió creixent dels costos de producció, han mantingut el recorregut baixista dels semestres anteriors.

Les perspectives de les empreses per a la primera meitat de l'any 2012 fan pensar que la tendència negativa a la indústria no ha tocat fons. En concret, el pessimisme sobre l'evolució de la marxa dels negocis en els propers mesos ha augmentat de manera considerable i es preveuen reduccions més acusades

de la cartera de comandes i dels volums de producció. Així mateix, el grau d'utilització de la capacitat productiva seguirà en cotes mínimes (per sota del 60%). L'ocupació de personal tendirà a disminuir i els preus de venda mantindran una orientació a la baixa per no perjudicar la competitivitat.

L'indicador de clima industrial també reflecteix un empitjorament de la situació. Així, el valor d'aquest índex ha reculat 10,3 punts respecte al semestre anterior i ha assolit el nivell negatiu de -41,0 punts, el pitjor registre dels últims dos anys i mig.

Entre els factors que limiten la bona marxa dels negocis, la debilitat de la demanda es manté com el principal obstacle per a la millora de l'activitat (citada pel 88% dels enquestats). D'altra banda, el 32% de les indústries enquestades han expressat la seva preocupació per altres obstacles, entre els quals destaquen: l'augment de les pràctiques d'intrusisme i de competència deslleial mitjançant preus, els problemes de liquiditat arran d'impagaments per part de clients, i la dificultat de mantenir uns preus competitius en un escenari d'increment dels costos i d'augment de la pressió fiscal a les empreses. >

INDICADOR DE CONFIANÇA(1) - Sector industrial

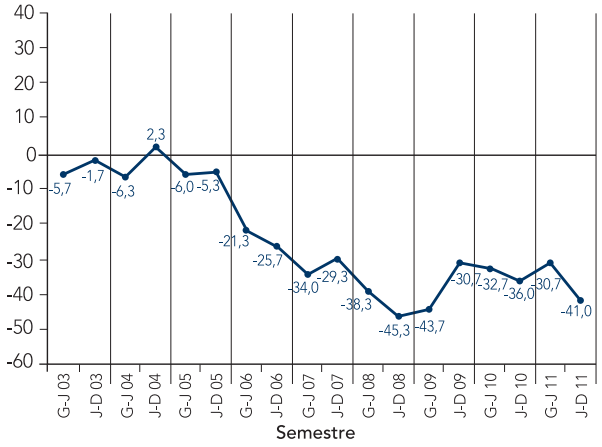

(1) Mitjana dels saldos de la cartera de comandes total, de la tendència de la producció i dels estocs de productes acabats canviats de signe.

Gràfic 9.2 *Font: Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra*

OPINIÓ DE LES EMPRESES SOBRE L'EVOLUCIÓ INDUSTRIAL - % d'empreses

		2009			2010			2011		
		Gen-Jun	Jul-Des	Mitjana	Gen-Jun	Jul-Des	Mitjana	Gen-Jun	Jul-Des	Mitjana
1. Marxa dels negocis (semestre observat)	Bona	7	12	9,5	12	14	13	14	10	12
	Regular	55	36	45,5	47	42	44,5	34	41	37,5
	Dolenta	38	52	45	41	44	42,5	52	49	50,5
	Saldo	-31	-40	-35,5	-29	-30	-29,5	-38	-39	-38,5
2. Comandes (semestre observat)	Elevades	0	5	2,5	6	7	6,5	3	6	4,5
	Normals	24	22	23	32	25	28,5	34	25	29,5
	Baixes	76	72	74	62	68	65	63	69	66
	Saldo	-76	-67	-71,5	-56	-61	-58,5	-60	-63	-61,5
3. Estocs de productes acabats (semestre observat)	Excessiu	13	11	12	9	14	11,5	6	13	9,5
	Adequat	31	46	38,5	34	44	39	38	36	37
	Insuficient	0	2	1	3	5	4	5	1	3
	Sense estocs	56	42	49	54	37	45,5	52	50	51
	Saldo	13	9	11	6	9	7,5	1	12	6,5
4. Grau mitjà d'utilització de la capacitat productiva (en %) (semestre observat)		63,7	60,0	61,8	58,7	62,9	60,8	56,7	55,6	56,2
5. Producció (en comparació amb el mateix semestre de l'any anterior)	Més alta	7	9	8	14	14	14	14	10	12
	Semblant	24	24	24	33	28	30,5	22	35	28,5
	Més baixa	69	67	68	52	58	55	64	55	59,5
	Saldo	-62	-58	-60	-38	-44	-41	-50	-45	-47,5
6. Preus de venda (en comparació amb el semestre anterior)	Més alts	2	0	1	3	2	2,5	8	3	5,5
	Iguals	65	66	65,5	53	75	64	58	67	62,5
	Més baixos	33	34	33,5	44	24	34	34	31	32,5
	Saldo	-31	-34	-32,5	-41	-22	-31,5	-26	-28	-27
7. Personal ocupat (en comparació amb el semestre anterior)	Més	6	5	5,5	8	3	5,5	9	8	8,5
	Igual	67	83	75	74	85	79,5	70	68	69
	Menys	28	12	20	18	12	15	20	24	22
	Saldo	-22	-7	-14,5	-10	-9	-9,5	-11	-16	-13,5

Quadre 9.1 *Font: Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra*

La indústria del tabac també s'ha ressentit del clima pessimista i de desconfiança existent a tota l'activitat industrial. Les importacions de tabac han passat de 31,4 milions d'euros, en l'exercici 2010, a 30,9 milions l'any 2011, el que representa una disminució de l'1,4%. El nombre mitjà d'assalariats ha passat de 274 a 280 i els salaris mitjans han crescut un 4,2%.

Un any irregular climatològicament ha fet baixar la producció de l'electricitat hidràulica, que concretament ha passat de 100.034 MWh el 2010 a només 78.915 MWh en l'exercici present, el que representa una reducció del 21,1%, després dels dos anys anteriors força bons. La producció tèrmica de residus urbans ha estat de 12.323 MWh, lleugerament inferior a la de l'any anterior, un -2,7%. En conjunt, la producció andorrana d'energia elèctrica ha disminuït un 19,0%. Malgrat aquesta caiguda de la producció nacional, les importacions no han augmentat; concretament han disminuït un 0,4%, com a conseqüència de la forta caiguda del consum real d'electricitat, que ha disminuït un 3,5%. Aquesta disminució del consum s'ha produït pràcticament a tots els sectors, excepte en l'enllumenat públic i en el sector públic, però la caiguda ha estat especialment intensa en la demanda del sector industrial (-10,4%) i de les estacions d'esquí (-12,2%); finalment, el consum d'energia elèctrica també ha disminuït significativament en els usos domèstics.

D'altra banda, el consum total de carburants també ha baixat. En conjunt, les importacions de carburants han caigut un 5,2%. Per tipus, han disminuït molt significativament les importacions de fuel domèstic (-18,7%), i en menor mesura les de gasolina sense plom (-1,7%); en canvi, les de gasoil locomoció han augmentat lleugerament (+2,8%).

10. LA CONSTRUCCIÓ i LA INDÚSTRIA AUXILIAR

Aquest és el sector més durament afectat per la crisi. Durant molts anys va ser un dels motors de l'economia andorrana, però a partir del 2008 entra en plena recessió i de moment no hi ha perspectives que assenyalin una possible sortida. Tots els indicadors disponibles són netament negatius: nombre d'ocupats, comportament dels salaris, consum d'energia, obra executada, inversions públiques, resultats de les enquestes de la Cambra, etc.

Així, el nombre mitjà d'assalariats en actiu durant el 2011 ha estat de 3.932, 725 treballadors menys que la mitjana del 2010, que representa una disminució del 15,6%; si comparem aquesta xifra a la del 2006, el nivell més alt assolit, veiem que l'ocupació s'ha reduït quasi a la meitat, exactament un -43,1%. El consum d'energia elèctrica ha caigut un 6,0%. Les importacions de materials per a la construcció també han tingut, conseqüentment, una forta disminució (-14,3%): d'un valor de 38,0 milions d'euros l'any 2010 han baixat a 32,6 milions el 2011, menys de la meitat del valor dels materials importats el 2006.

Evidentment, aquesta situació de contracció general de l'activitat té un reflex clar en les demandes i autoritzacions de noves superfícies per construir edificacions. L'any 2011 les autoritzacions de noves superfícies han estat de 72.853 metres quadrats, molt lluny de les xifres del període 1998-2005 i també dels anys de crisi, excepte de les dades del 2010, respecte al qual es produeix un augment del 28,7%.

Com ja és habitual en els darrers anys, el comportament de la inversió pública no ha estat favorable per al sector de la construcció. En aquest exercici les inversions reals del Govern andorrà han estat de 34,1 milions d'euros, davant dels 57,7 milions de l'any 2010; la davallada és important, després d'un 2010 que també va ser molt contractiu. Les inversions reals dels comuns han estat d'11,6 milions d'euros, un 10,6% inferiors a les de l'any 2010. No totes les inversions reals públiques són inversions en obra pública, però sí que en són una part important i reflecteixen com ha influït el sector públic en la situació del sector de la construcció.

Les respostes de les empreses del sector a les enquestes de la Cambra mostren molt clarament quina ha estat la situació que han viscut durant l'any 2011: ja són cinc anys seguits de disminució any rere any.

D'acord amb els resultats de l'enquesta de conjuntura de la Cambra, la construcció ha mantingut un ritme de caiguda de l'activitat molt elevat durant els sis primers mesos de l'any 2011, si bé és cert que, tímidament, es comencen a observar lleus senyals d'alentiment en la intensa correcció que pateix el sector des de l'inici de la crisi. Les opinions de les empreses sobre la marxa dels negocis han marcat un to molt negatiu, però en

MARXA DELS NEGOCIS - Sector de la construcció

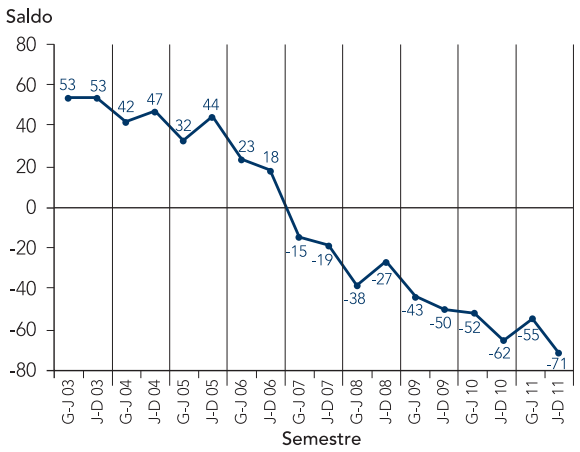

Saldo: Diferència de respostes extremes (positives i negatives), en percentatge.

Gràfic 10.1 Font: Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra

conjunt no s'han mostrat tan pessimistes com les del semestre anterior, un fet que no succeïa des de finals de l'any 2008 i que apunta a una certa tendència a l'estabilització del ritme de contracció.

El volum d'obra executada ha registrat novament una forta reculada en relació amb els dos semestres anteriors, com a resultat de les retallades en inversió pública, i també per l'escassa demanda de nova construcció residencial, en un entorn en què la important frenada de les transaccions immobiliàries continua elevant l'estoc d'habitatge pendent de venda. Per la seva banda, el volum d'obra contractada ha seguit anotant una trajectòria molt desfavorable, en línia amb els registres pèssims dels semestres anteriors. Per tipus d'obra, el declivi de les contractacions en l'edificació residencial confirma la correcció severa de la demanda en aquest segment d'obra, molt deprimida per la feblesa del mercat de treball i la limitació creixent de la capacitat real de compra de les famílies, en l'escenari actual de debilitat econòmica i de restricció del crèdit. La resta de branques –edificació no habitatge i obra civil– han continuat aprofundint en l'evolució contractiva dels últims semestres i han contribuït així a aguditzar el perfil descendent de l'activitat del sector. Aquesta conjuntura adversa que pateix el sector de la construcció s'ha reflectit intensament en el mercat laboral, amb una pèrdua significativa de llocs de treball, i en l'evolució dels preus de venda, que han mantingut una clara progressió baixista.

Els resultats de l'enquesta de conjuntura del segon semestre de l'any 2011 confirmen un tancament d'exercici de la construcció francament negatiu, en què l'agreujament dels problemes ja coneguts des de fa cinc anys –la caiguda constant de la demanda i un clar excés d'oferta– ha contribuït a accentuar el declivi de l'activitat del sector. Les valoracions sobre l'evolució de la marxa dels negocis reflecteixen una nova reculada històrica de la confiança empresarial, que s'ha situat en nivells excepcionalment baixos. En concret, un percentatge rècord d'empreses (el 71% del total) ha assenyalat un empitjorament de la situació dels negocis, i a l'altra banda, cap empresa no ha ofert una percepció favorable de la seva evolució.

L'indicador del volum d'obra executada ha registrat una disminució significativa en relació amb el semestre anterior i també ha intensificat el seu ritme de caiguda respecte al mateix període de l'any 2010. Aquest fet recull en part l'esgotament d'una certa inèrcia de l'activitat, a causa de la finalització de la major part de les obres contractades en els mesos inicials de la crisi, quan la capacitat de reacció de l'oferta davant els canvis en les condicions de mercat era més limitada. Paral·lelament, les impressions dels agents del sector sobre l'evolució de l'obra contractada han estat les més negatives de tota la sèrie de resultats de l'enquesta i anticipen la continuïtat d'una reculada intensa i general de l'activitat en els pròxims mesos. Per tipus de construccions, destaca la persistència d'un ajust especialment sever en les contractacions d'obra residencial. Així, la menor disponibilitat de crèdit i el deteriorament general de les expectatives de renda i d'ocupació han continuat condicionant un comportament molt deprimit de la demanda, que alhora segueix alimentant la sobreoferta existent en el mercat immobiliari. A més, l'inici d'un ajust >

OBRA CONTRACTADA - Sector de la construcció
Semestre juliol-desembre 2011

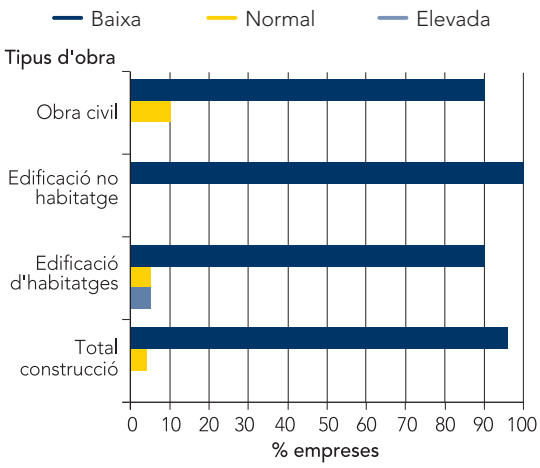

Gràfic 10.2 Font: Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra

OPINIÓ DE LES EMPRESES SOBRE L'EVOLUCIÓ DEL SECTOR DE LA CONSTRUCCIÓ - % d'empreses

		2009			2010			2011		
		Gen-Jun	Jul-Des	Mitjana	Gen-Jun	Jul-Des	Mitjana	Gen-Jun	Jul-Des	Mitjana
1. Marxa dels negocis (semestre observat)	Bona	0	4	2	2	0	1	4	0	2
	Regular	57	42	49,5	45	38	41,5	37	29	33
	Dolenta	43	54	48,5	54	62	58	59	71	65
	Saldo	-43	-50	-46,5	-52	-62	-57	-55	-71	-63
2. Volum d'obra executada (en comparació amb el mateix semestre de l'any anterior)	Superior	4	6	5	9	4	6,5	4	4	4
	Igual	20	12	16	9	13	11	22	15	18,5
	Inferior	76	82	79	81	83	82	74	81	77,5
	Saldo	-72	-76	-74	-72	-79	-75,5	-70	-77	-73,5
3. Preus unitaris de contractació (en comparació amb el semestre anterior)	Més alts	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Iguals	22	35	28,5	34	40	37	36	38	37
	Més baixos	78	65	71,5	66	60	63	64	63	63,5
	Saldo	-78	-65	-71,5	-66	-60	-63	-64	-63	-63,5
4. Personal ocupat (en comparació amb el semestre anterior)	Més	0	2	1	5	2	3,5	2	4	3
	Igual	40	41	40,5	43	47	45	57	50	53,5
	Menys	60	57	58,5	52	51	51,5	41	46	43,5
	Saldo	-60	-55	-57,5	-47	-49	-48	-39	-42	-40,5

Quadre 10.1 *Font: Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra*

demogràfic a la baixa en un context caracteritzat per la manca de dinamisme del mercat laboral també dificulta la recuperació del sector immobiliari i, per tant, pressiona a la baixa el conjunt de l'activitat.

Pel que fa a la resta de branques –edificació no habitatge i obra civil–, el retrocés de l'obra contractada també ha estat apreciable i ha suggerit una aturada molt brusca de l'activitat en aquests segments d'obra. La duresa de la crisi que viu el sector de la construcció s'ha continuat traslladant al mercat de treball, amb una forta disminució dels nivells d'ocupació, i a la trajectòria dels preus de venda, que han mantingut la tònica contractiva dels últims semestres.

Les perspectives per a la primera meitat de l'any 2012 mantenen un grau de desànim molt elevat i apunten a un sensible empitjorament de la situació empresarial, sense que, ara com ara, s'apreciïn senyals de moderació en la tònica de caiguda de l'activitat.

Segons les empreses, la marxa dels negocis anirà de mal en pitjor i el ritme de descens de l'obra executada seguirà sent notable. Així mateix, el volum previst de contractacions es preveu molt desfavorable tant en el subsector de l'edificació com en el de l'obra civil, a causa de la continuïtat de la feble dinàmica econòmica i del manteniment dels plans d'austeritat del sector públic en projectes d'infraestructures. Els preus mantindran el perfil descendent dels últims mesos i el procés de destrucció d'ocupació seguirà sent intens.

Finalment, pel que fa als factors que limiten la millora dels negocis, la debilitat de la demanda –citada pel 88% dels enquestats– s'ha mantingut com el principal obstacle a l'augment de l'activitat, amb una incidència molt superior a la d'altres factors, com l'augment de la competència (33%) o les dificultats de finançament o tresoreria (27%).

OBRES DEL MINISTERI D'ECONOMIA i TERRITORI.
Obres adjudicades l'any 2011 o els anys anteriors, i acabades l'any 2011

Nom projecte pressupostari	Denominació de l'obra	Empresa	Data inici contractual	Termini	Import	Estat actual (juny 2012)
Refugis de muntanya	Construcció del refugi guardat de Juclar. Proj. 0059/2005	CONSITECH	set-06	2 mesos	533.014,55 €	*Acabada*
CG2 - CS220 - pont de Molleres	Galeria de serveis de l'obra d'eixampla i rectificació de la CG2; torrent Pregó - pont de les Molleres; tram II. Proj. 0053/2006	TP ARMENGOL	ag-07	21 mesos	5.825.954,95 €	*Acabada*
Infraestructures muntanya	Equipament del refugi guardat de Juclar; fase II. Proj. 170/07	CONSITECH	des-07	2 mesos	91.280,53 €	*Acabada*

Quadre 10.2

Continuació

Nom projecte pressupostari	Denominació de l'obra	Empresa	Data inici contractual	Termini	Import	Estat actual (juny 2012)
Carreteres generals. Infraestructures	Eixampla i rectificació de la CG2, en el tram del pont de Mereig a Canillo; fase II A: zona Perecaus - Canillo. Proj. 0036/2008	TREBISA	set-08	21 mesos	7.074.454,07 €	*Acabada*
Senyalització carreteres	Senyalització horitzontal de la xarxa de carreteres. Campanya 2011	MULTISERVEIS COPRÍNCEPS	abr-09	8 mesos	116.952,37 €	*Acabada*
Infraestructures del transport	Treballs de senyalització d'orientació, patrimonial i turística de la xarxa bàsica d'Andorra. Proj. 0017/2009	MULTISERVEIS COPRÍNCEPS	abr-09	8 mesos	183.878,34 €	*Acabada*
Túnel dels Dos Valires	Túnel dels Dos Valires; fase III - accessos a la boca est. Proj. 28/2004	UTE COPSA / ACSA	maig-09	20 mesos	15.779.960,39 €	*Acabada*
CG2; rotonda Miquel Mateu - rotonda Copríncep Episcopal	Eixampla i rectificació de la CG2, 4t tram: urbanització Valira Nova - cruïlla de la desviació d'Encamp. Proj. 40/2008	UTE TP ARMENGOL / TP MONTANÉ	maig-09	25 mesos	7.973.677,06 €	*Acabada*
Informes proteccions riscos naturals	Galeria de protecció d'allaus a la CG3, zona Basers del Corb; fase IV. Proj. 2/2009	DRAGASA	maig-09	26 mesos	1.067.387,61 €	*Acabada*
Proteccions torrents i rius	Millora de la cruïlla a la CG1 - CS101, zona del pont de Tobira. Canalització del riu de la Comella i del torrent del Forn	UTE COMESA / APESA	juny-09	7 mesos	1.606.177,39 €	*Acabada*
CG2; Ransol - Soldeu	Eixampla de la CG2 a l'entrada a Soldeu; fase I, del PK 17+000 al PK 17+525. Proj. 0014/2008	LOCUBSA	juny-09	19 mesos	4.339.988,04 €	*Acabada*
Proteccions allaus i riscos	Subministrament i col·locació de paraallaus al vessant de l'Avier de Percanela. Proj. 0020/2008	TREPOSA	jul-09	14 mesos	1.950.671,00 €	*Acabada*
Millores puntuals / funcionals xarxa	Ampliació de la voravia esquerra del pont de París. Proj. 0030/2009	PROGEC	des-10	3 setmanes	33.218,20 €	*Acabada*
Proteccions allaus i riscos	Estabilització directa del vessant del roc dels Corbs a la Solana d'Andorra la Vella. Proj. 0013/2010	INACCÉS	des-10	4 mesos	864.541,45 €	*Acabada*
Construcció (col·lectors)	Actuacions de reparació del col·lector del sistema de sanejament nord-oriental; fase II. Proj. 0018/2010	TP LA COMA	des-10	4 mesos	207.982,43 €	*Acabada*
CG2 - pont de Molleres - Canillo	Eixampla i rectificació de la CG2, en el tram del pont de Mereig fins a Canillo; fase II B: zona Perecaus - Canillo. Proj. 0009/2010	CEACSA	des-10	10 mesos	2.061.482,21 €	*Acabada*
CG3; cruïlla CG4 - cruïlla CS340	Eixampla i rectificació de la CG3 des del PK 6+290 al PK 6+530; fase I. Proj. 0028/2009	TP ARMENGOL	feb-11	2,5 mesos	254.998,20 €	*Acabada*
Refeccions, obres fàbrica, ctres.	Arranjament del mur de sosteniment de la plataforma de la CG4 a la sortida de Pal, prop del PK 6+400; fase I. Proj. 0054/2008	DRAGASA	març-11	2 mesos	41.424,36 €	*Acabada*
Refeccions, obres fàbrica, ctres.	Arranjament del mur de sosteniment de la plataforma de la CG4 a la sortida de Pal, prop del PK 6+400; fase II. Proj. 0055/2008	CONSTRUCCIONS MODERNES	març-11	3 mesos	145.541,15 €	*Acabada*
Refeccions, obres fàbrica, ctres.	Estabilització de la carretera del Puiol del Piu CS500; fase I. Proj. 0015/2010	CONSTRUCCIONS LOAN	març-11	3 mesos	252.780,99 €	*Acabada*
Refeccions, obres fàbrica, ctres.	Estabilització de la CS520 al PK 4. Proj. 0016/2010	COPSA	març-11	4 mesos	117.620,21 €	*Acabada*
Refeccions, obres fàbrica, ctres.	Mur, col·locació barreres a la CG2, PK21+000 rotonda túnel d'Envalira	CAPICSA	maig-11	1 mes	10.298,45 €	*Acabada*
Refeccions, obres fàbrica, ctres.	Reposició mur / barrera CG2; port Envalira al PK 29+000	CAPICSA	nov-11	8 dies	11.125,00 €	*Acabada*
Refeccions, obres fàbrica, ctres.	Refecció mur sosteniment CG3 - Llorts	CONSTRUCCIONS PURROY	nov-11	15 dies	9.360,00 €	*Acabada*
Refeccions, obres fàbrica, ctres.	Mur sosteniment CG3 al PK 15+000 - Ordino	TP CIANSA	nov-11	2 setmanes	14.777,22 €	*Acabada*
Refeccions, obres fàbrica, ctres.	Mur sosteniment CS140 - Fontaneda	TP A.VINYAL	nov-11	20 dies	18.470,40 €	*Acabada*
Refeccions, obres fàbrica, ctres.	Mur sosteniment CS140 - ctra. Fontaneda	COPITRAN	nov-11	1 mes	32.328,40 €	*Acabada*
Refeccions, obres fàbrica, ctres.	Estabilització de talús al PK4+200 de la CS340 - carretera del coll d'Ordino. Proj. 0010/2011	CONSTRUCCIONS MODERNES	nov-11	5 setmanes	53.689,45 €	*Acabada*
Refeccions, obres fàbrica, ctres.	Mur CS140 - Fontaneda, PK+900	TP COMESA	des-11	3 setmanes	13.878,28 €	*Acabada*

Quadre 10.2 *Font: Departament d'Ordenament Territorial. Govern d'Andorra*

OBRES DEL MINISTERI D'ECONOMIA i TERRITORI.
Obres adjudicades l'any 2011 o els anys anteriors, acabades o en fase d'execució l'any 2012

Nom projecte pressupostari	Denominació de l'obra	Empresa	Data inici contractual	Termini	Import	Estat actual (juny 2012)
Nova seu de Justícia	Nova seu de Justícia i ampliació de l'edifici administratiu del Govern; fase I (estructura, tancaments, paviments i divisòries). Proj. 0018/2002	LOCUBSA	gen-05	89 mesos	18.073.121,10 €	*En curs*
Pla sectorial noves infraestructures	Túnel dels Dos Valires; fase II - accessos boca oest. Proj. 0027/2004	UTE DRAGADOS / DRAGASA / TP ARMENGOL	nov-07	24 mesos	31.273.452,88 €	*Acabada*
Pla sectorial noves infraestructures	Desviació de Sant Julià de Lòria, 3r tram: enllaç amb av. Francesc Cairat a la zona de la plaça Laurèdia fins a la boca nord del túnel de la Tàpia. Proj. 9/2005	UTE CEVALLS / COPISA / TP MONTANÉ	gen-09	30 mesos	24.422.774,63 €	*En curs*
Millores puntuals i funcionals a la xarxa de carreteres	Rotonda a la CG3 a la sortida d'Escaldes-Engordany del PK 2+200. Proj. 47/2008	CEVALLS	maig-09	20 mesos	4.035.213,71 €	*En curs*
Desviació de Sant Julià de Lòria	Desviació de Sant Julià de Lòria, 4t tram: enllaç amb av. Francesc Cairat des de la boca nord del túnel de la Tàpia fins a l'enllaç amb la CG1 a la zona del Grau Vell. Proj. 10/2005	UTE CEVALLS / TP MONTANÉ / CEACSA	maig-09	22 mesos	15.002.982,20 €	*En curs*
Pla de sanejament (col·lectors)	Col·lector general d'aigües residuals al marge del riu Valira del Nord des del pont Pla fins a l'entorn del pont del carrer Josep Viladomat. Proj. 0021/2009	TP ARMENGOL	des-09	18 mesos	1.207.572,98 €	*En curs*
Túnel Dos Valires	Túnel Dos Valires; fase IV (instal·lacions). Proj. 0029/2004	UTE COPSA / INDRA	abr-10	15 mesos	19.114.815,28 €	*En curs*
Proteccions allaus i riscos	Dic de protecció per caiguda de blocs rocosos a la Solana d'Andorra la Vella i zona del Forat Negre. Proj. 0014/2010	COMESA	des-10	2 mesos	166.056,16 €	*Acabada*
Proteccions allaus i riscos	Estabilització directa de zones puntuals del roc del Quer; fase II. Proj. 0025/2009	HC PIRINEUS DELTA	des-10	4 mesos	241.080,94 €	*Acabada*
Vial d'enllaç entre la CG2 - desviació d'Encamp	Enllaç CG2 - des de la desviació d'Encamp a l'av. Joan Martí; fase II: zona de la rotonda de la desviació. Proj. 0020/2010	UTE TP ARMENGOL / TP MONTANÉ	des-10	5 mesos	663.749,73 €	*En curs*
Vial d'enllaç entre la CG2 - desviació d'Encamp	Enllaç CG2 - des de la desviació d'Encamp a l'av. Joan Martí; fase I: zona de la rotonda del Prat del Genil. Proj. 0010/2010	PROGEC	des-10	5,5 mesos	770.638,70 €	*En curs*
Zona esportiva d'Ordino	Zona esportiva d'Ordino; fase III: edifici de serveis (dependències esportives). Proj. 0012/2010	UTE COPSA / LOCUBSA	des-10	20 mesos	3.240.534,79 €	*En curs*
Pavimentació de CG, CS i carrers	Nova pavimentació o reforç de les calçades de les CG i CS i carrers -any 2011.	PAVAND	març-11	10 mesos	3.245.500,00 €	*Acabada*
Infr. escolars, esportives i altres	Pati escoles franceses. Proj. 0012/2011	CEVALLS	nov-11	4 mesos	313.715,03 €	*En curs*
Refeccions, obres fàbrica, ctres.	Plataforma calçada CS329; Cortals Sispony. Proj. 0014/2011	DRAGASA	des-11	12 setmanes	93.468,80 €	*Acabada*

Quadre 10.3 *Font: Departament d'Ordenament Territorial. Govern d'Andorra*

OBRES DEL MINISTERI D'ECONOMIA i TERRITORI. Obres adjudicades l'exercici 2012 i en fase d'execució

Nom projecte pressupostari	Denominació de l'obra	Empresa	Data inici contractual	Termini	Import	Estat actual (juny 2012)
Pavimentació de CG, CS i carrers	Nova pavimentació de les CG, CS, any 2012. Proj. 001/2012	PAVAND	març-12	9 mesos	2.922.014,16 €	*En curs*
Millores puntuals / funcionals xarxa	Modificació rotonda de la Unió PK 0. Proj. 0007/2012	PIDASA	maig-12	6 setmanes	42.010,20 €	*En curs*
Centres escolars	Ancoratges escoles d'Encamp i de Fiter i Rossell	GEOTECH	maig-12	8 setmanes	21.184,80 €	*En curs*
Centres escolars	Ancoratges Institut Margineda	PIRINEU INSPECCIÓ i CONTROL	maig-12	8 setmanes	71.385,60 €	*En curs*
Viabilitat hivernal	Rehabilitació de la base COEX a la Cortinada. Proj. 0006/2012	COANSA	maig-12	8 setmanes	84.726,64 €	*En curs*
Estabilització de talussos	Sembra talussos xarxa ctres. Proj. 0001/2011	INACCÉS	maig-12	6 mesos	542.696,19 €	*En curs*
Enllaç CG2 - desviació Encamp	Vial CG2; desviació d'Encamp - av. Joan Miquel; fase III. Proj. 0021/2010	TP COMESA	maig-12	12 mesos	750.409,07 €	*En curs*
CG3; cruïlla CG4 - cruïlla CS340	CG3; PK 6+290-PK 6+530; fase II. Proj. 0004/2012	TP ARMENGOL	juny-12	5 mesos	369.986,41 €	*En curs*
Centres escolars	Instal·lació d'un ascensor a l'escola francesa de Sta. Coloma. Proj. 0016/2012	LOCUBSA	jul-12	8 setmanes	69.612,44 €	*En curs*
Centres escolars	Refecció dels sanitaris de l'escola andorrana de St. Julià de Lòria. Proj. 0017/2012	EMPUB	jul-12	8 setmanes	240.029,52 €	*En curs*

Quadre 10.4 *Font: Departament d'Ordenament Territorial. Govern d'Andorra*

Continuació

Nom projecte pressupostari	Denominació de l'obra	Empresa	Data inici contractual	Termini	Import	Estat actual (juny 2012)
Centres escolars	Instal·lació d'un ascensor a l'escola francesa el Roc d'Andorra la Vella, condicionament d'un accés adaptat des del carrer i tancament perimetral del conjunt escolar. Proj. 0019/2012	CONSTRUCCIONS LOAN	jul-12	8 setmanes	120.531,60 €	*En curs*
Centres escolars	Construcció d'una escala d'emergència i refecció de patis al centre escolar Fiter i Rossell. Proj. 0018/2012	CONSTRUCCIONS MODERNES	jul-12	8 setmanes	274.966,93 €	*En curs*
Proteccions torrents i rius	Arranjament dels murs de canalització del riu de Montaup aigües amunt de Canillo. Proj. 0023/2012	DRAGASA	jul-12	2 mesos	67.856,08 €	*En curs*

Quadre 10.4 *Font: Departament d'Ordenament Territorial. Govern d'Andorra*

OBRES DEL MINISTERI D'ECONOMIA i TERRITORI. Obres amb inici previst l'any 2012

	Nom projecte pressupostari	Títol de l'obra
Canillo	Construcció (col·lectors)	Col·lector gral. sistema sanejament nord-oriental, tram Bordes Envalira - Soldeu; fase II: prat de la Borda - prat de Botàs
Ordino	Refeccions, obres fàbrica, ctres.	Estabilització i arranjament dels drenatges - zona Arcalís
	Refeccions, obres fàbrica, ctres.	Arranjament de la CG3 al PK 15+200 (torrent de Farreres)
La Massana	CG3; pont riu Montaner - cruïlla CG4	Arranjament de l'encreuament de la CG3 amb la CS320 - cruïlla de Sispony
	Refeccions, obres fàbrica, ctres.	Estabilització CS del Puiol del Piu
Andorra la Vella	Rotonda cruïlla av Dr. Vilanova - av. Tarragona	Rotonda a l'encreuament de la CG1 amb el C/ Dr. Vilanova (pont Casadet)
	CG1; c. Unió - rotonda Sta. Coloma	Arranjament del costat esquerre de la CG1 entre el PK0+600 i el PK0+900 a l'av. Tarragona
Diverses	Refeccions, obres fàbrica, ctres.	Inventari, inspecció principal i programa de rehabilitació i manteniment de les obres de fàbrica de la xarxa de carreteres

Quadre 10.5 *Font: Departament d'Ordenament Territorial. Govern d'Andorra*

11. ELS SERVEIS

La crisi afecta durament el sector serveis del país, especialment les branques que han constituït l'estructura bàsica de l'economia andorrana –comerç, hoteleria, restauració i altres activitats lligades als moviments turístics. En l'exercici 2010 es va frenar una mica la forta caiguda del 2009, però el 2011 la crisi s'ha tornat a intensificar.

Els indicadors globals posen de manifest que els resultats han estat negatius. Totes les branques dels serveis han registrat una disminució de l'ocupació, llevat del sistema financer –el qual ha crescut un modest 1,4%– i de les activitats sanitàries i veterinàries, i altres activitats socials i serveis personals, que han augmentat un 2,2% i un 1,5%, respectivament. En canvi, la branca del comerç ha vist reduït el nombre d'assalariats un -4,0%; la del transport, un -2,4%, i la d'educació, un -2,3%. La situació general de crisi ha comportat que els salaris mitjans s'hagin mantingut pràcticament estancats, excepte al sector financer, que és el que té el nivell de salari mitjà més alt. A continuació es presenta l'anàlisi branca per branca amb l'evolució que ha tingut cadascuna en aquest exercici.

11.1. El comerç

El comerç andorrà viu principalment de les compres dels turistes. A partir del 2003 les entrades de turistes canvien de tendència: els comerços ho noten, primer començant a créixer menys i des del 2007 reduint les vendes de forma significativa. L'exercici 2011 ha continuat amb la mateixa tendència. Com s'ha dit, l'ocupació ha disminuït un 4,0%, els salaris s'han mantingut estancats (+0,6%), les importacions en la major part de tipus de comerç també han disminuït i >

els resultats de les enquestes posen en relleu aquesta continuïtat en la baixa general de l'activitat i el manteniment del clima pessimista.

L'enquesta de conjuntura en el comerç minorista del primer semestre de l'any 2011 manté el clima pessimista dels darrers exercicis i reflecteix la continuïtat de la tònica contractiva de la demanda de consum. En efecte, la disminució de les expectatives de renda de les llars, arran de la delicada conjuntura laboral i econòmica, ha continuat pressionant a la baixa sobre el consum privat, que es manté molt deprimit. En opinió dels comerciants, l'evolució de la marxa dels negocis ha estat predominantment dolenta, en línia amb els resultats que el sector està assolint des del 2008, quan els efectes de la crisi global es van començar a acusar amb intensitat amb la davallada de l'activitat.

Des d'una òptica sectorial, la situació dels negocis s'ha mostrat més favorable als supermercats i grans magatzems que a la resta de comerços, amb unes valoracions, que tot i ser encara dolentes, han estat en conjunt menys pessimistes que les apuntades per al mateix període de l'any passat. En el vessant més negatiu, destaca el comportament molt desfavorable de l'activitat de la branca de roba i calçat –en què el clima pessimista dels negocis s'ha intensificat força en relació amb els semestres anteriors. En un context més moderat però també desfavorable, cal ressaltar els resultats de la branca d'higiene i sanitat, que s'ha apartat del patró de descens gradual dels darrers

OPINIÓ DE LES EMPRESES SOBRE L'EVOLUCIÓ DEL COMERÇ DETALLISTA - % d'empreses

1. Marxa dels negocis (semestre observat)		2009			2010			2011		
		Gen-Jun	Jul-Des	Mitjana	Gen-Jun	Jul-Des	Mitjana	Gen-Jun	Jul-Des	Mitjana
Total comerç detallista	Bona	5	7	6	7	7	7	7	5	6
	Regular	34	42	38	35	48	41,5	37	36	36,5
	Dolenta	61	51	56	58	46	52	57	59	58
	Saldo	-56	-44	-50	-51	-39	-45	-50	-54	-52
Alimentació	Bona	4	15	9,5	10	0	5	15	0	7,5
	Regular	36	39	37,5	26	53	39,5	30	42	36
	Dolenta	61	46	53,5	64	47	55,5	55	58	56,5
	Saldo	-57	-31	-44	-54	-47	-50,5	-40	-58	-49
Roba i calçat	Bona	3	0	1,5	2	3	2,5	5	0	2,5
	Regular	28	35	31,5	32	32	32	18	21	19,5
	Dolenta	69	65	67	66	65	65,5	78	79	78,5
	Saldo	-66	-65	-65,5	-64	-62	-63	-73	-79	-76
Equipament de la llar	Bona	7	0	3,5	6	4	5	0	7	3,5
	Regular	36	48	42	27	52	39,5	41	39	40
	Dolenta	57	52	54,5	67	44	55,5	59	54	56,5
	Saldo	-50	-52	-51	-61	-40	-50,5	-59	-47	-53
Higiene i sanitat	Bona	10	26	18	12	5	8,5	9	5	7
	Regular	55	63	59	52	74	63	43	40	41,5
	Dolenta	35	11	23	36	21	28,5	48	55	51,5
	Saldo	-25	15	-5	-24	-16	-20	-39	-50	-44,5
Electrònica	Bona	0	6	3	6	6	6	0	5	2,5
	Regular	35	41	38	28	29	28,5	44	50	47
	Dolenta	65	53	59	67	65	66	56	45	50,5
	Saldo	-65	-47	-56	-61	-59	-60	-56	-40	-48
Vehicles i accessoris	Bona	0	3	1,5	4	4	4	0	8	4
	Regular	13	40	26,5	33	54	43,5	40	20	30
	Dolenta	87	57	72	63	42	52,5	60	72	66
	Saldo	-87	-54	-70,5	-59	-38	-48,5	-60	-64	-62
Altres comerços	Bona	8	6	7	11	12	11,5	8	7	7,5
	Regular	31	39	35	41	49	45	40	36	38
	Dolenta	62	55	58,5	48	39	43,5	51	57	54
	Saldo	-54	-49	-51,5	-37	-27	-32	-43	-50	-46,5
Supermercats i grans magatzems	Bona	0	8	4	0	15	7,5	13	8	10,5
	Regular	60	46	53	54	39	46,5	53	46	49,5
	Dolenta	40	46	43	46	46	46	33	46	39,5
	Saldo	-40	-38	-39	-46	-31	-38,5	-20	-38	-29

Quadre 11.1 *Font: Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra*

semestres i ha dibuixat un recorregut descendent de l'activitat una mica més acusat, si bé encara de perfil menys intens que el del conjunt del comerç.

En termes interanuals, el descens de la xifra de vendes ha continuat sent intens i força generalitzat en la majoria de branques, i només s'ha frenat bastant en les grans superfícies, en què les vendes han corregit la forta tendència contractiva dels últims exercicis i han marcat una trajectòria a la baixa bastant més moderada. D'altra banda, les úniques branques que han experimentat un retrocés interanual de la xifra de vendes més accentuat que el d'ara fa un any han estat les de roba i calçat, higiene i sanitat, vehicles i accessoris, i en particular, la del ram de l'electrònica, que després d'encadenar set semestres consecutius de forts descensos, ha tornat a registrar un nivell mínim de vendes. En conjunt els comerços enquestats han considerat els estocs adequats per a l'època de l'any i, d'acord amb l'afebliment de l'activitat, han indicat una reducció del personal ocupat i un ajustament a la baixa dels preus de venda, que ha estat força comú a totes les branques.

En la segona meitat de l'any 2011, el comerç minorista ha tornat a presentar un balanç força decebedor. Aquest baix to del sector s'associa, sens dubte, a la combinació negativa d'una demanda domèstica molt deprimida i un entorn econòmic europeu debilitat i incert, que ha continuat motivant una davallada constant de la despesa de consum dels nostres visitants. Així, en termes globals, les valoracions dels >

OPINIÓ DE LES EMPRESES SOBRE L'EVOLUCIÓ DEL COMERÇ DETALLISTA - % d'empreses

2. Xifra de vendes
(semestre observat comparat amb el mateix semestre de l'any anterior)

		2009			2010			2011		
		Gen-Jun	Jul-Des	Mitjana	Gen-Jun	Jul-Des	Mitjana	Gen-Jun	Jul-Des	Mitjana
Total comerç detallista	Més alta	3	6	4,5	8	9	8,5	9	7	8
	Semblant	19	25	22	24	23	23,5	23	20	21,5
	Més baixa	78	69	73,5	68	69	68,5	68	74	71
	Saldo	-75	-63	-69	-60	-60	-60	-59	-67	-63
Alimentació	Més alta	4	10	7	13	0	6,5	9	6	7,5
	Semblant	22	20	21	15	21	18	25	17	21
	Més baixa	74	70	72	72	79	75,5	66	77	71,5
	Saldo	-70	-60	-65	-59	-79	-69	-57	-71	-64
Roba i calçat	Més alta	3	6	4,5	13	12	12,5	5	7	6
	Semblant	17	29	23	23	9	16	23	14	18,5
	Més baixa	79	66	72,5	64	79	71,5	72	79	75,5
	Saldo	-76	-60	-68	-51	-67	-59	-67	-72	-69,5
Equipament de la llar	Més alta	4	0	2	10	8	9	12	8	10
	Semblant	22	15	18,5	16	24	20	15	35	25
	Més baixa	74	85	79,5	74	68	71	73	58	65,5
	Saldo	-70	-85	-77,5	-64	-60	-62	-61	-50	-55,5
Higiene i sanitat	Més alta	0	16	8	0	11	5,5	5	0	2,5
	Semblant	26	47	36,5	42	26	34	23	25	24
	Més baixa	74	37	55,5	58	63	60,5	73	75	74
	Saldo	-74	-21	-47,5	-58	-52	-55	-68	-75	-71,5
Electrònica	Més alta	12	6	9	6	0	3	0	10	5
	Semblant	18	18	18	11	19	15	7	10	8,5
	Més baixa	71	76	73,5	83	81	82	93	80	86,5
	Saldo	-59	-70	-64,5	-77	-81	-79	-93	-70	-81,5
Vehicles i accessoris	Més alta	4	3	3,5	13	8	10,5	4	4	4
	Semblant	9	20	14,5	25	33	29	30	15	22,5
	Més baixa	87	77	82	63	58	60,5	65	81	73
	Saldo	-83	-74	-78,5	-50	-50	-50	-61	-77	-69
Altres comerços	Més alta	2	5	3,5	4	12	8	11	9	10
	Semblant	18	26	22	33	26	29,5	24	21	22,5
	Més baixa	80	69	74,5	62	62	62	65	70	67,5
	Saldo	-78	-64	-71	-58	-50	-54	-54	-61	-57,5
Supermercats i grans magatzems	Més alta	0	8	4	0	8	4	33	0	16,5
	Semblant	22	25	23,5	23	25	24	27	15	21
	Més baixa	78	67	72,5	77	67	72	40	85	62,5
	Saldo	-78	-59	-68,5	-77	-59	-68	-7	-85	-46

Quadre 11.2 *Font: Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra*

MARXA DELS NEGOCIS - Sector comercial

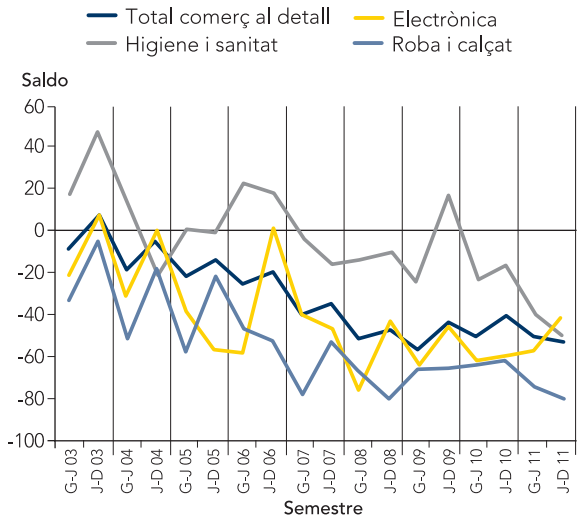

Saldo: Diferència de respostes extremes (positives i negatives), en percentatge.

Gràfic 11.1 Font: Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra

comerciants sobre la marxa dels negocis han estat les més negatives per a aquest període des que la Cambra va iniciar l'enquesta l'any 1997 i suggereixen que el sector ha registrat uns nivells d'activitat molt baixos per a aquesta època de l'any. Des d'una perspectiva sectorial, el deteriorament dels negocis ha estat la tònica comuna en la majoria de branques, però sobretot s'ha notat amb especial intensitat en el subsector de vehicles i accessoris i, en particular, en el ram de roba i calçat, una tendència que ja es va apuntar també el semestre anterior. Per contra, la branca d'electrònica, tot i presentar encara uns resultats molt pobres, ha estat l'única que ha mostrat un lleu alentiment en el ritme de descens de l'activitat, en comparació amb el mateix semestre de l'any 2010, una moderació que es pot considerar induïda només per l'acumulació de molts semestres consecutius d'evolució negativa. D'altra banda, cal remarcar el comportament desfavorable de la branca d'higiene i sanitat, que ha intensificat força el ritme d'empitjorament dels negocis, fins a situar-se més en la línia de la resta del comerç, a diferència de períodes anteriors, en què mostrava un perfil de descens de l'activitat més contingut.

La xifra de vendes global ha experimentat una disminució notable en relació amb els dos semestres

IMPORTACIONS - En milers d'euros

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Secció 0 (Capítol 00)	-	-	-	-	-	-	-
Secció I (Capítols 01-05) Animals vius i productes del regne animal	64.862,80	65.294,51	65.485,18	67.536,29	62.284,73	58.907,76	59.235,51
Secció II (Capítols 06-14) Productes del regne vegetal	19.057,22	19.882,47	21.295,74	22.605,94	22.087,89	24.550,12	23.118,05
Secció III (Capítol 15) Greixos i olis	5.773,31	6.035,06	5.537,94	5.613,66	4.705,33	4.433,04	4.774,08
Secció IV (Capítols 16-24) Productes alimentaris, begudes i tabac	188.361,85	178.319,43	161.717,34	172.381,93	161.633,98	169.679,09	175.407,59
Secció V (Capítols 25-27) Productes minerals	81.043,45	100.335,56	108.799,45	138.676,80	107.659,88	125.842,18	149.795,03
Secció VI (Capítols 28-38) Productes de les indústries químiques	145.566,97	148.308,58	153.654,44	148.373,01	139.931,64	136.943,38	143.659,56
Secció VII (Capítols 39-40) Matèries plàstiques, cautxú i manufactures	28.087,73	27.886,57	28.469,40	27.699,87	25.477,20	24.087,08	23.561,97
Secció VIII (Capítols 41-43) Pells, cuirs i les seves manufactures	23.396,14	23.259,17	23.151,70	20.843,64	15.739,85	16.033,36	16.633,42
Secció IX (Capítols 44-46) Fusta, suro i les seves manufactures	16.653,28	16.488,65	15.039,67	12.173,31	9.945,09	8.672,18	6.946,32
Secció X (Capítols 47-49) Paper i arts gràfiques	24.897,77	23.672,36	24.120,96	24.034,86	22.652,34	27.344,74	26.853,16
Secció XI (Capítols 50-63) Tèxtil	123.204,43	126.283,54	129.900,27	121.536,36	112.692,13	115.109,90	112.735,95
Secció XII (Capítols 64-67) Calçat, barrets, paraigües, plomes	39.299,37	37.166,85	37.046,21	34.985,56	34.715,46	37.344,13	37.100,52
Secció XIII (Capítols 68-70) Manuf. de pedra, ciment, prod. ceràmica	27.074,08	27.818,24	28.015,20	24.724,21	18.034,19	16.778,57	13.938,81
Secció XIV (Capítol 71) Pedres, perles i metalls preciosos	17.785,50	13.482,20	13.543,25	11.738,28	10.820,89	10.284,83	11.390,51
Secció XV (Capítols 72-83) Metalls comuns i les seves manufactures	61.020,83	66.633,94	59.422,25	54.507,73	44.016,87	38.450,39	34.287,19
Secció XVI (Capítols 84-85) Maquinària i material elèctric	272.790,04	247.956,79	243.208,35	196.767,22	161.723,01	138.848,30	128.965,07
Secció XVII (Capítols 86-89) Material de transport	165.661,77	153.130,44	130.727,95	102.218,25	79.694,32	84.694,28	82.863,22
Secció XVIII (Capítols 90-92) Òptica, fotografia, aparells de precisió	53.338,86	53.210,92	54.543,37	50.442,90	39.904,65	42.755,54	44.076,99
Secció XIX (Capítol 93) Armament i munició	1.427,98	1.281,48	1.370,07	1.293,41	1.142,14	971,16	964,32
Secció XX (Capítols 94-96) Mercaderies i productes diversos	79.418,00	77.187,02	82.282,13	71.093,12	60.464,16	59.317,80	51.701,46
Secció XXI (Capítols 97-99) Objectes d'art, antiguitats	2.858,59	2.047,69	8.018,22	3.433,78	2.025,77	654,47	1.161,34
Total	1.441.579,93	1.415.681,45	1.395.349,11	1.312.680,15	1.137.351,51	1.141.702,31	1.149.170,06

Quadre 11.3 *Font: Duana andorrana*

anteriors, malgrat la intensa campanya de rebaixes i promocions duta a terme pels comerços, més agressiva i prolongada que la de l'any anterior. Per subsectors, el descens interanual de les vendes ha estat bastant generalitzat i ha afectat de manera considerable tant el comerç especialitzat com els supermercats i grans magatzems. A més, en funció de la classe d'articles, tant el component d'alimentació com la resta de productes han registrat una reducció de la xifra de vendes molt significativa, un fet que posa de manifest l'extensió de la davallada del consum a tots els àmbits de la despesa familiar.

En opinió de les empreses, els estocs de productes s'han considerat més aviat reduïts, sobretot en la branca d'alimentació, i força elevats en el ram de roba i calçat. Finalment, el declivi de l'activitat ha continuat afectant l'ocupació de personal en el sector, amb importants ajustos de les plantilles de les empreses.

XIFRA DE VENDES EN RELACIÓ AMB EL MATEIX PERÍODE DE L'ANY ANTERIOR - Sector comercial

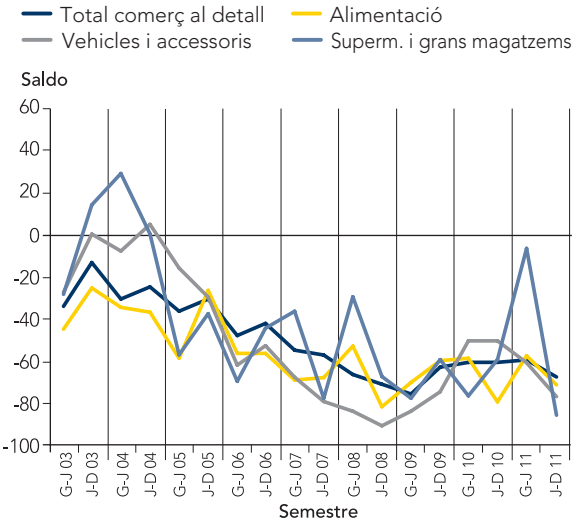

Saldo: Diferència de respostes extremes (positives i negatives), en percentatge.

Gràfic 11.2 Font: Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra

Les perspectives per al primer semestre de l'any 2012 reflecteixen una tendència de fons més negativa i descarten a curt termini un escenari de millora de l'activitat comercial. Les expectatives de la marxa dels negocis són poc satisfactòries en termes generals i superen en pessimisme les del mateix període de l'any passat. A més, les empreses preveuen que les vendes cauran de manera més accentuada els propers mesos, en consonància amb uns nivells de confiança dels consumidors que sembla que >

ESTRUCTURA DE LES IMPORTACIONS - %

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Secció 0 (Capítol 00)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Secció I (Capítols 01-05) Animals vius i productes del regne animal	4,5	4,6	4,7	5,1	5,5	5,2	5,2
Secció II (Capítols 06-14) Productes del regne vegetal	1,3	1,4	1,5	1,7	1,9	2,2	2,0
Secció III (Capítol 15) Greixos i olis	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Secció IV (Capítols 16-24) Productes alimentaris, begudes i tabac	13,1	12,6	11,6	13,1	14,2	14,9	15,3
Secció V (Capítols 25-27) Productes minerals	5,6	7,1	7,8	10,6	9,5	11,0	13,0
Secció VI (Capítols 28-38) Productes de les indústries químiques	10,1	10,5	11,0	11,3	12,3	12,0	12,5
Secció VII (Capítols 39-40) Matèries plàstiques, cautxú i manufactures	1,9	2,0	2,0	2,1	2,2	2,1	2,1
Secció VIII (Capítols 41-43) Pells, cuirs i les seves manufactures	1,6	1,6	1,7	1,6	1,4	1,4	1,4
Secció IX (Capítols 44-46) Fusta, suro i les seves manufactures	1,2	1,2	1,1	0,9	0,9	0,8	0,6
Secció X (Capítols 47-49) Paper i arts gràfiques	1,7	1,7	1,7	1,8	2,0	2,4	2,3
Secció XI (Capítols 50-63) Tèxtil	8,5	8,9	9,3	9,3	9,9	10,1	9,8
Secció XII (Capítols 64-67) Calçat, barrets, paraigües, plomes	2,7	2,6	2,7	2,7	3,1	3,3	3,2
Secció XIII (Capítols 68-70) Manuf. de pedra, ciment, prod. ceràmica	1,9	2,0	2,0	1,9	1,6	1,5	1,2
Secció XIV (Capítol 71) Pedres, perles i metalls preciosos	1,2	1,0	1,0	0,9	1,0	0,9	1,0
Secció XV (Capítols 72-83) Metalls comuns i les seves manufactures	4,2	4,7	4,3	4,2	3,9	3,4	3,0
Secció XVI (Capítols 84-85) Maquinària i material elèctric	18,9	17,5	17,4	15,0	14,2	12,2	11,2
Secció XVII (Capítols 86-89) Material de transport	11,5	10,8	9,4	7,8	7,0	7,4	7,2
Secció XVIII (Capítols 90-92) Òptica, fotografia, aparells de precisió	3,7	3,8	3,9	3,8	3,5	3,7	3,8
Secció XIX (Capítol 93) Armament i munició	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Secció XX (Capítols 94-96) Mercaderies i productes diversos	5,5	5,5	5,9	5,4	5,3	5,2	4,5
Secció XXI (Capítols 97-99) Objectes d'art, antiguitats	0,2	0,1	0,6	0,3	0,2	0,1	0,1
Total	100	100	100	100	100	100	100

Quadre 11.4 *Font: Duana andorrana*

VARIACIONS DE LES IMPORTACIONS - %

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Secció 0 (Capítol 00)	-	-	-	-	-	-	-
Secció I (Capítols 01-05) Animals vius i productes del regne animal	0,2	0,7	0,3	3,1	-7,8	-5,4	0,6
Secció II (Capítols 06-14) Productes del regne vegetal	2,2	4,3	7,1	6,2	-2,3	11,1	-5,8
Secció III (Capítol 15) Greixos i olis	15,3	4,5	-8,2	1,4	-16,2	-5,8	7,7
Secció IV (Capítols 16-24) Productes alimentaris, begudes i tabac	10,7	-5,3	-9,3	6,6	-6,2	5,0	3,4
Secció V (Capítols 25-27) Productes minerals	8,0	23,8	8,4	27,5	-22,4	16,9	19,0
Secció VI (Capítols 28-38) Productes de les indústries químiques	2,4	1,9	3,6	-3,4	-5,7	-2,1	4,9
Secció VII (Capítols 39-40) Matèries plàstiques, cautxú i manufactures	1,0	-0,7	2,1	-2,7	-8,0	-5,5	-2,2
Secció VIII (Capítols 41-43) Pells, cuirs i les seves manufactures	3,7	-0,6	-0,5	-10,0	-24,5	1,9	3,7
Secció IX (Capítols 44-46) Fusta, suro i les seves manufactures	7,4	-1,0	-8,8	-19,1	-18,3	-12,8	-19,9
Secció X (Capítols 47-49) Paper i arts gràfiques	2,7	-4,9	1,9	-0,4	-5,8	20,7	-1,8
Secció XI (Capítols 50-63) Tèxtil	1,8	2,5	2,9	-6,4	-7,3	2,1	-2,1
Secció XII (Capítols 64-67) Calçat, barrets, paraigües, plomes	5,3	-5,4	-0,3	-5,6	-0,8	7,6	-0,7
Secció XIII (Capítols 68-70) Manuf. de pedra, ciment, prod. ceràmica	4,7	2,7	0,7	-11,7	-27,1	-7,0	-16,9
Secció XIV (Capítol 71) Pedres, perles i metalls preciosos	15,4	-24,2	0,5	-13,3	-7,8	-5,0	10,8
Secció XV (Capítols 72-83) Metalls comuns i les seves manufactures	0,2	9,2	-10,8	-8,3	-19,2	-12,6	-10,8
Secció XVI (Capítols 84-85) Maquinària i material elèctric	-7,6	-9,1	-1,9	-19,1	-17,8	-14,1	-7,1
Secció XVII (Capítols 86-89) Material de transport	4,2	-7,6	-14,6	-21,8	-22,0	6,3	-2,2
Secció XVIII (Capítols 90-92) Òptica, fotografia, aparells de precisió	-0,4	-0,2	2,5	-7,5	-20,9	7,1	3,1
Secció XIX (Capítol 93) Armament i munició	1,5	-10,3	6,9	-5,6	-11,7	-15,0	-0,7
Secció XX (Capítols 94-96) Mercaderies i productes diversos	8,9	-2,8	6,6	-13,6	-15,0	-1,9	-12,8
Secció XXI (Capítols 97-99) Objectes d'art, antiguitats	10,9	-28,4	291,6	-57,2	-41,0	-67,7	77,4
Total	2,2	-1,8	-1,4	-5,9	-13,4	0,4	0,7

Quadre 11.5 *Font: Duana andorrana*

seguiran empitjorant. Els preus de venda mantindran un recorregut a la baixa en el conjunt del comerç i, quant a l'ocupació, els comerços també apunten un lleuger descens del nombre de treballadors ocupats en el sector.

La debilitat de la demanda persisteix com l'obstacle principal que dificulta la millora dels negocis, amb una incidència del 81% del total, seguit de la pèrdua d'atractiu de la zona (citada pel 46% de les empreses enquestades). Aquest últim factor, tot i perdre una mica de pes en relació amb els dos semestres anteriors, s'ha mantingut per davant d'altres obstacles, com ara l'augment dels costos d'explotació (31%) o l'augment de la competència (30%).

Aquesta situació de continuïtat de la contracció general del comerç que reflecteixen les respostes de les empreses a les enquestes de la Cambra la corroboren i reafirmen les xifres de les importacions, que és el que els comerciants venen majoritàriament a residents i visitants. La xifra total de productes importats ha estat de 1.149,2 milions d'euros, quantitat que suposa un augment del 0,7% en relació amb l'any 2010. Però, si restem el valor de les importacions de materials de la construcció, dels combustibles i carburants i les del tabac, resulta que aquesta xifra de variació positiva es converteix en negativa, i esdevé un -1,2%.

L'anàlisi detallada capítol per capítol de l'evolució de les importacions mostra que n'hi ha una part important que han quedat estancats al nivell del 2010. Entre els que han crescut cal posar en relleu les importacions de begudes alcohòliques i no alcohòliques (+5,2%), les de productes farmacèutics (+6,2%), les de perfumeria (+6,0%), la pelleteria (+40,6%), els productes de joieria, pedres, perles i metalls preciosos (+10,8%), la rellotgeria (+11,7%) i els objectes d'art, de col·lecció i antiguitats (+19,4%). Per contra, han disminuït de forma significativa les importacions de cafè (-2,6%), de productes fotogràfics o cinematogràfics (-41,7%), de productes d'edició i arts gràfiques (-9,5%), de vestits de gènere de punt (-4,4%) i altres confeccions tèxtils (-16,0%), de coberteria i ganiveteria (-3,4%), d'aparells elèctrics i electrònics (-7,4%), de vehicles automòbils (-5,0%), d'aparells d'òptica i fotografia (-2,0%), de mobles i aparells d'enllumenat (-13,2%), i de joguines i material d'oci (-13,1%).

11.2. El sistema financer

El sistema financer és un dels principals pilars de l'economia andorrana que contribueix aproximadament en un 16% al producte interior brut. En relació amb altres places financeres, el sistema financer andorrà, centrat principalment en la banca, es caracteritza per les seves elevades ràtios de solvència i liquiditat, d'un 20,96% i 66,58%, respectivament, gràcies a una gestió conservadora i prudent. El 2011 ha estat un any mundialment complicat i convuls, però el sistema financer andorrà ha viscut aquesta situació amb ordre i garanties. El nombre d'ocupats en el conjunt del sector financer ha crescut un 1,4% i el salari mitjà ha augmentat un 3,5%.

El sector bancari andorrà està constituït per un total de cinc grups bancaris i té una experiència en aquesta activitat de més de 80 anys. Està basat en un model de banca universal, sense perdre de vista els serveis bancaris especialitzats, banca privada i banca comercial. Els bancs andorrans poden oferir tots els serveis bancaris, incloent-hi operacions de crèdit, gestió de patrimonis i assessorament financer, operacions de passiu, anàlisi financera i altres serveis (targetes de crèdit, transferències, etc.). Així mateix, tenen filials especialitzades de finançament, assegurances i gestió d'actius.

El sistema financer andorrà ha confirmat la seva solidesa al llarg de l'any 2011, donant continuades mostres de solvència en un context internacional particularment complex per al sector bancari. Les excel·lents ràtios de solvència i liquiditat estan entre les més elevades dels països europeus. Aquests indicadors denoten una bona evolució del sistema financer andorrà, així com la seva consolidació en el mercat intern i el bon comportament del procés d'internacionalització de la banca andorrana, que es tradueix en una diversificació i un creixement del negoci, i també en un increment de les seves estructures i del nombre d'empleats agregat en més d'un 22%, sense patir grans increments de les seves ràtios d'eficiència.

DADES AGREGADES MÉS SIGNIFICATIVES DE LA BANCA ANDORRANA - En milers d'euros

	2010	2011
Total actius	13.142.190	14.102.898
Inversió creditícia bruta	7.136.042	7.431.342
Recursos gestionats	27.519.719	31.089.863
Resultats(*)	200.512	196.541
ROE	14,24%	13,09%
ROA	1,50%	1,48%
Ràtio d'eficiència	40,03%	44,37%
Ràtio de solvència	21,58%	20,96%
Ràtio de liquiditat	71,90%	66,58%
Ràtio de morositat	2,93%	2,96%

(*) Resultats atribuïts al grup.

Quadre 11.6 *Font: Associació de Bancs Andorrans*

RÀTINGS ATRIBUÏTS A LA BANCA ANDORRANA

	Ràtings (2011)			Agència
	Llarg termini	Curt termini	Fortalesa financera	
Grup Andbank	A-	F2	B/C	Fitch Ratings
Grup MoraBanc	A2	P-1	C+	Moody's
Banca Privada d'Andorra	BB+	B	C/D	Fitch Ratings
Grup Crèdit Andorrà	A-	F2	B/C	Fitch Ratings
BancSabadell d'Andorra(*)	-	-	-	-

(*) Participat al 51% per Banc Sabadell.

Quadre 11.7 *Font: Informes de les agències de ràting a juny de 2012*

Un altre dels indicadors de la solvència de les entitats bancàries són els *ràtings* elaborats per agències especialitzades com Fitch Ratings, Moody's o Standard & Poor's. En el quadre 11.7 es mostra els *ràtings* atribuïts el 2011 a algunes entitats bancàries andorranes.

Durant l'exercici 2011, el balanç agregat de la banca andorrana ha experimentat un increment del 7,3%, principalment pel capítol d'"Inversions creditícies", amb un augment del 4,1% respecte l'any 2010 (representa el 52,1% del total actiu) i el capítol de "Cartera de valors" amb un increment del 6,3% respecte a l'any 2010 (representa el 28,2% del total actiu).

La composició del passiu agregat a tancament de l'exercici 2011 es caracteritza pel significatiu pes relatiu dels "Dipòsits" en l'estructura de finançament de la banca andorrana, que representen el 75,2% del passiu agregat (el 77,4% al 2010). Els "Fons propis (capital + reserves)" representen el 9,4% i els "Resultats", l'1,4%, mentre que la resta del passiu està constituït principalment pels capítols "Altres passius", amb un 6,1%, i "Intermediaris financers", amb un 5,9%.

Després de la desacceleració que va patir la inversió creditícia el 2009, tenint en compte que va passar >

BALANÇOS DELS BANCS ANDORRANS. ANYS 2010-2011 - Milers d'euros

	GRUP ANDBANK		GRUP MORABANC		BANCA PRIVADA D'ANDORRA		GRUP CRÈDIT ANDORRÀ		BANCSABADELL D'ANDORRA		BALANÇ AGREGAT DELS BANCS ANDORRANS	
	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011
ACTIU												
Efectiu i bancs	455.253	451.918	213.715	241.387	194.866	321.569	499.748	429.659	74.755	59.085	1.438.337	1.503.618
Inversió creditícia[1]	1.611.225	1.684.136	1.066.574	1.096.393	909.501	1.077.964	3.084.616	3.090.775	390.296	399.449	7.062.212	7.348.717
Cartera de valors	948.844	940.059	866.144	889.675	547.818	596.708	1.235.854	1.426.527	141.389	121.155	3.740.049	3.974.124
Actius materials	116.838	128.522	94.977	96.172	92.977	143.153	278.752	281.523	19.060	18.239	602.604	667.609
Actius immaterials	12.189	13.053	15.935	16.075	8.465	13.979	41.095	46.053	3.234	3.124	80.918	92.284
Altres actius	60.715	149.969	26.092	28.797	34.579	182.065	84.815	143.558	11.869	12.157	218.070	516.546
TOTAL ACTIU	3.205.064	3.367.657	2.283.437	2.368.499	1.788.206	2.335.438	5.224.880	5.418.095	640.603	613.209	13.142.190	14.102.898
PASSIU												
Capital social	78.061	78.061	42.407	42.407	70.000	70.000	70.000	70.000	30.068	30.068	290.536	290.536
Reserves[2]	296.651	310.842	162.293	180.816	126.016	150.236	370.077	379.998	15.039	19.173	970.076	1.041.065
Resultat	40.778	54.246	50.629	46.687	25.142	18.809	77.816	70.628	6.135	6.452	200.500	196.822
Passius subordinats	-	-	60.000	60.000	32.605	63.667	150.000	150.000	-	-	242.605	273.667
Intermediaris financers	214.389	158.687	50.441	123.981	170.828	362.778	159.686	142.723	34.573	45.280	629.917	833.449
Dipòsits	2.494.884	2.603.367	1.867.277	1.851.030	1.210.332	1.484.676	4.181.704	4.315.606	417.658	357.442	10.171.855	10.612.121
Altres passius	80.301	162.454	50.390	63.578	153.283	185.272	215.597	289.140	137.130	154.794	636.701	855.238
TOTAL PASSIU	3.205.064	3.367.657	2.283.437	2.368.499	1.788.206	2.335.438	5.224.880	5.418.095	640.603	613.209	13.142.190	14.102.898

(1) Inversió creditícia neta a clients.
(2) *Reserves* inclou els interessos minoritaris, els dividends a compte i els resultats d'exercicis anteriors pendents d'afectació.

Quadre 11.8 *Font: Associació de Bancs Andorrans i informes anuals de les entitats bancàries*

d'una taxa de creixement del 8,4% el 2008 a un 2,1% el 2009 principalment a causa dels efectes de la desacceleració econòmica i d'una prudència més accentuada en la concessió d'operacions de crèdit per part de les entitats, durant el 2010 i 2011 la taxa agregada de creixement ha estat del 3,5% i 4,1%, respectivament, fet que denota una certa recuperació de la confiança en els mercats financers.

La ràtio de morositat agregada de la banca andorrana és del 2,96% a 31 de desembre de 2011 (crèdits dubtosos / inversió creditícia a clients). Aquesta ràtio ha experimentat una tendència alcista en els darrers exercicis en línia amb el deteriorament de la situació econòmica, si bé la ràtio de morositat de la banca andorrana es manté en nivells considerablement inferiors als enregistrats per les entitats de crèdits dels països del nostre entorn.

Els recursos gestionats per les entitats bancàries andorranes, entesos com a dipòsits de clients i mediació de clients tan custodiats com no custodiats, han experimentat un creixement del 13,0% durant l'exercici 2011 i del 0,4% durant el 2010. La incertesa global internacional ha afectat el sentiment dels mercats, amb un augment de l'aversió al risc, raó per la qual els dipòsits de clients han experimentat una evolució positiva amb un increment del 4,3% respecte el 2010. Addicionalment, l'evolució negativa dels mercats financers durant el 2011 s'ha contrarestat amb l'efecte de la internacionalització mitjançant la compra d'entitats financeres estrangeres, que ha comportat la incorporació de la seva cartera de clients.

El conjunt de les entitats bancàries andorranes ha obtingut en l'exercici 2011 un benefici de 196,8 milions d'euros, un 1,8% menys que en l'exercici anterior (2009 vs 2010: -0,5%; 2008 vs 2009: +2,2%). La lleu disminució dels beneficis de la banca andorrana enregistrada al 2011 ha estat motivada principalment per un increment significatiu de les despeses de personal i les despeses generals degudes a la significativa expansió internacional en què estan immerses quatre de les cinc entitats, i també per una davallada del marge financer de l'1,8% atès l'any advers en els mercats financers. Cal tenir en compte, però, que l'increment en les comissions netes per serveis fa incrementar el resultat del marge ordinari en un 3,2% respecte al 2010.

Així mateix, la rendibilitat mitjana dels recursos propis de la banca andorrana per a l'exercici anual acabat el 31 de desembre del 2011 ha estat del 13,09% (calculada Beneficis / Recursos propis mitjans) i la rendibilitat mitjana dels actius mitjans per a l'exercici anual acabat el 31 de desembre del 2011 s'ha situat en un 1,48% (calculada Beneficis / Actius totals mitjans).

11.3. El turisme

Els turistes són els que donen vida a la majoria de sectors productius del país. Si fallen, totes les activitats se'n ressenten. L'exercici 2011 tampoc ha estat un any de recuperació. Ja fa vuit anys, des del 2003, que, any darrere any, el nombre de visitants disminueix. La situació econòmica dels països del nostre entorn, especialment França i Espanya, afecta fortament el comportament dels seus habitants.

L'entrada de visitants ha disminuït (un 2,2%), encara que no tant com ho va fer els tres anys anteriors. Hi ha algun aspecte positiu en el comportament del turisme de l'any 2011: els visitants que han pernoctat han augmentat un 7,7%, cosa que beneficia l'hoteleria i la restauració. En canvi, els excursionistes, els que no pernocten, han continuat disminuint, enguany un -4,9%. Un altre aspecte positiu és que els visitants francesos i d'altres països han tingut un comportament positiu. En informes anteriors assenyalàvem que era dolent que la demanda turística s'anés concentrant en un sol país, Espanya, i que els esforços que feia el Principat –iniciativa privada i institucions públiques– per diversificar la demanda, no tinguessin resultats. Enguany els visitants francesos han crescut un 5,1%, tant els que pernocten (+5,3%) com els excursionistes (+5,0%). Els visitants d'altres nacionalitats també han augmentat, un 33,2% en conjunt –un 36,5% els que han pernoctat i un 31,2% els excursionistes. En canvi, en termes globals, els visitants espanyols han baixat notablement (-8,7%), a causa de la davallada intensa dels excursionistes (-14,9%).

La climatologia no ha acompanyat la temporada d'esquí. Les precipitacions han estat molt irregulars i aquesta circumstància ha afectat les estacions. Aquesta temporada es va obrir el 3 de desembre del 2011 i es va tancar el 15 d'abril del 2012. Però la irregularitat ha estat la nota rellevant. El nombre de forfets/dia venuts ha estat d'1.994.028, el que representa una disminució del 9,9% respecte de la temporada anterior. Cal remuntar-se a la temporada 2006-2007 per trobar una xifra semblant.

Com es deia en l'Informe del 2010, les estacions d'esquí han reduït bastant les inversions per a la millora i l'equipament. En l'exercici anterior únicament es van invertir 6,4 milions d'euros; en aquest s'hi han invertit 7 milions. En canvi, han continuat les campanyes de promoció a l'exterior i s'han fet esforços organitzant i diversificant moltes activitats per a l'atracció dels clients.

FORFETS/DIA VENUTS PER TEMPORADA

TEMPORADA	DIES D'ESQUÍ (forfets/dia venuts)
1996 – 1997	1.970.271
1997 – 1998	2.157.641
1998 – 1999	2.250.000
1999 – 2000	2.308.000
2000 – 2001	2.255.650
2001 – 2002	2.482.000
2002 – 2003	2.458.000
2003 – 2004	2.519.333
2004 – 2005	2.554.000
2005 – 2006	2.528.000
2006 – 2007	1.892.990
2007 – 2008	2.282.000
2008 – 2009	2.342.427
2009 – 2010	2.331.105
2010 – 2011	2.214.342
2011 – 2012	1.994.028

Nota: Per als forfets vàlids per a tota la temporada s'ha estimat una utilització de 20 dies per abonament.

Quadre 11.9 *Font: Ski Andorra*

El Centre de Caldea també és una instal·lació que atreu visitants al país. En informes anteriors ja s'ha indicat que també s'havia ressentit de la crisi general que pateix el país. Enguany, l'efecte ha estat més intens. S'han venut 312.530 entrades, un 8,1% menys que el 2010. Els ingressos no s'han vist tan afectats, ja que han caigut un 5,8%. Els resultats, malgrat tot, han continuat sent positius, amb 1,9 milions d'euros de benefici.

En l'Informe de l'any anterior s'assenyalava que els esforços que estava fent el Palau de Gel d'Andorra estaven donant resultats positius. En l'exercici 2011 els ingressos han caigut un 15,2%, però les despeses corrents també ho han fet un -12,6%. S'han fet unes inversions en millores de 119.562 euros. La instal·lació ha rebut unes subvencions per despeses corrents de 457.385 euros i unes subvencions de capital de 120.000 euros.

L'Ecoparc temàtic Naturlàndia (Camprabassa SAU) s'ha vist aquest exercici molt afectat per la manca de neu; les activitats vinculades a la neu només han pogut funcionar una setmana. La temporada d'hivern 2011-2012 únicament ha tingut aproximadament uns 40.000 visitants i ha fet una facturació de 680.832 euros, un 23% menys que la temporada anterior, que ha correspost totalment a activitats no vinculades a la neu, especialment al Tobotronc. Durant tot l'exercici 2011 >

OFERTA D'ALLOTJAMENTS TURÍSTICS PER PARRÒQUIES

	2008		2009		2010(*)		2011(*)	
	Establ.	Llits	Establ.	Llits	Establ.	Llits	Establ.	Llits
Canillo	49	6.599	49	6.657	55	7.831	56	7.823
Encamp	61	7.145	56	6.747	65	10.070	66	10.884
Ordino	28	1.989	28	2.013	27	1.914	28	2.002
La Massana	39	5.274	38	5.209	41	5.445	40	5.427
Andorra la Vella	45	6.297	44	6.195	43	6.672	41	6.570
Sant Julià de Lòria	13	1.447	12	1.329	12	1.254	11	1.216
Escaldes-Engordany	35	5.763	33	5.550	34	5.412	35	5.560
TOTAL	270	34.514	260	33.700	277	38.598	277	39.482

Nota: Dades a 31 de desembre de l'any corresponent.

(*) 1. A partir de l'any 2010, les dades recullen un increment significatiu del nombre d'establiments i llits classificats, a causa de la inclusió d'una nova tipologia d'establiment, els "Apartaments moblats per vacances", que es crea a partir de la Llei 26/2008, del 20 de novembre, de regulació dels apartaments moblats per a vacances i de les empreses que els exploten, i del Reglament regulador de la classificació dels apartaments moblats per vacances del 25-11-2009.

2. A partir de l'any 2010, la dada referent al nombre total d'establiments inclou també les empreses comercials autoritzades que s'encarreguen de la gestió dels apartaments moblats per vacances.

3. A diferència dels apartaments turístics, que estan situats en un mateix edifici, els apartaments moblats per vacances són unitats independents situades en edificis diferents.

Quadre 11.10 *Font: Departament d'Estadística. Govern d'Andorra / Departament de Turisme. Govern d'Andorra*

l'Ecoparc ha facturat 2.068.201 euros, un 5% menys que el 2010 i ha tingut a l'entorn de 140.000 visitants.

Enguany la Unió Hotelera d'Andorra no ha fet entre els seus membres l'estudi sobre l'ocupació hotelera dels establiments del país, i per tant no tenim un indicador significatiu sobre aquest àmbit.

Segons l'indicador d'Andorra Turisme, les pernoctacions del total de l'any han disminuït un 4,6% malgrat que els

OFERTA D'ALLOTJAMENTS TURÍSTICS PER TIPUS D'ESTABLIMENT i CATEGORIA

		2008						2009						2010(1)						2011(1)					
		Total	1*	2*	3*	4*	5*	Total	1*	2*	3*	4*	5*	Total	1*	2*	3*	4*	5*	Total	1*	2*	3*	4*	5*
Hotels	Establ.	193	7	39	85	53	9	185	5	34	84	53	9	183	4	34	84	53	8	183	3	32	84	56	8
	Hab.	11.151	140	1.240	4.238	4.769	764	10.777	97	1.021	4.126	4.769	764	10.885	92	1.035	4.172	4.885	701	10.952	74	1.001	4.093	5.083	701
	Llits	27.462	388	2.936	9.836	12.184	2.118	26.628	264	2.482	9.580	12.184	2.118	27.193	223	2.500	9.758	12.707	2.005	27.419	175	2.410	9.568	13.261	2.005
Hostals o residències	Establ.	17	7	8	2	-	-	15	5	8	2	-	-	15	5	9	1	-	-	14	6	8	-	-	-
	Hab.	349	103	174	72	-	-	319	73	174	72	-	-	267	84	154	29	-	-	229	88	141	-	-	-
	Llits	781	223	414	144	-	-	719	161	414	144	-	-	620	170	334	116	-	-	486	178	308	-	-	-
Pensions	Establ.	11	9	2	-	-	-	9	7	2	-	-	-	7	5	2	-	-	-	7	5	2	-	-	-
	Hab.	224	193	31	-	-	-	198	167	31	-	-	-	144	111	33	-	-	-	144	111	33	-	-	-
	Llits	401	351	50	-	-	-	361	311	50	-	-	-	293	223	70	-	-	-	293	223	70	-	-	-
Aparthotels	Establ.	25	2	4	16	3	-	24	2	4	15	3	-	24	2	4	15	3	-	22	2	4	13	3	-
	Hab.	814	88	122	446	158	-	808	88	122	440	158	-	863	89	152	455	167	-	812	89	152	404	167	-
	Llits	3.616	313	701	1.830	772	-	3.586	313	701	1.800	772	-	3.388	282	578	1.882	646	-	3.128	282	578	1.622	646	-
Apart. turístics	Establ.	24	5	10	9	-	-	27	6	10	11	-	-	29	4	12	12	1	-	27	3	11	12	1	-
	Apart.	473	74	221	178	-	-	511	80	221	210	-	-	505	39	250	191	25	-	471	33	222	191	25	-
	Llits	2.254	391	1.030	833	-	-	2.406	421	1.030	955	-	-	2.294	164	1.160	870	100	-	2.120	134	1.016	870	100	-
Apart. moblats(2)	Establ.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19(3)	-	-	-	-	-	24(3)	-	-	-	-	-
	Apart.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	982	419	480	83	-	-	1.229	533	620	76	-	-
	Llits	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4.810	1.851	2.557	402	-	-	6.036	2.415	3.243	378	-	-
Total	Establ.	270	30	63	112	56	9	260	25	58	112	56	9	277(4)	20	61	112	57	8	277(4)	19	57	109	60	8
	Hab./Apart.	13.011	598	1.788	4.934	4.927	764	12.613	505	1.569	4.848	4.927	764	13.646	834	2.104	4.930	5.077	701	13.837	928	2.169	4.764	5.275	701
	Llits	34.514	1.666	5.131	12.643	12.956	2.118	33.700	1.470	4.677	12.479	12.956	2.118	38.598	2.913	7.199	13.028	13.453	2.005	39.482	3.407	7.625	12.438	14.007	2.005

Nota: Dades a 31 de desembre de l'any corresponent.

(1) A partir de l'any 2010, les dades totals recullen un increment significatiu de l'oferta d'allotjaments turístics, a causa de la inclusió dels "Apartaments moblats per vacances", una nova tipologia d'establiment, que es crea a partir de la Llei 26/2008, del 20 de novembre, de regulació dels apartaments moblats per a vacances i de les empreses que els exploten, i del Reglament regulador de la classificació dels apartaments moblats per vacances del 25-11-2009.

(2) A diferència dels apartaments turístics, que estan situats en un mateix edifici, els apartaments moblats per vacances són unitats independents situades en edificis diferents.

(3) Dada relativa al nombre d'empreses comercials autoritzades que gestionen aquest tipus d'establiment.

(4) A partir de l'any 2010, la dada referent al nombre total d'establiments inclou també les empreses comercials autoritzades que gestionen els apartaments moblats per vacances.

Quadre 11.11 *Font: Departament d'Estadística. Govern d'Andorra / Departament de Turisme. Govern d'Andorra*

visitants de més d'un dia han augmentat, de manera que la mitjana d'estada ha baixat. Els mesos en què hi ha més utilització de les habitacions disponibles són agost, desembre i febrer, i els mesos de menys utilització són maig, juny i novembre.

En els quadres adjunts es reprodueixen les dades d'allotjaments turístics per parròquies i les dades per tipus d'establiments i categoria. Sembla que tot és molt estable: com que la demanda és baixa, els canvis en l'estructura són molt petits. Es pot dir que millora l'oferta de categories més altes i les de llits en apartaments particulars.

Les enquestes de conjuntura de la Cambra confirmen les dades estadístiques que s'han comentat. Els resultats de les dues consultes semestrals són més aviat dolents, especialment els de la segona meitat de l'any.

Els resultats de l'enquesta de conjuntura del primer semestre de l'any 2011 mostren que el sector hoteler torna a afrontar un exercici certament complicat, en què l'escenari actual de crisi econòmica segueix agreujant la situació conjuntural adversa que pateix el sector des de fa gairebé una dècada, molt afectat per la davallada constant de turistes. En aquest sentit, la difícil situació econòmica que travessen els països veïns, principalment Espanya, però sobretot factors estructurals interns derivats de la mateixa maduresa del mercat turístic andorrà, continuen limitant seriosament la capacitat de recuperació de l'activitat en el sector. >

MARXA DELS NEGOCIS - Sector hoteler

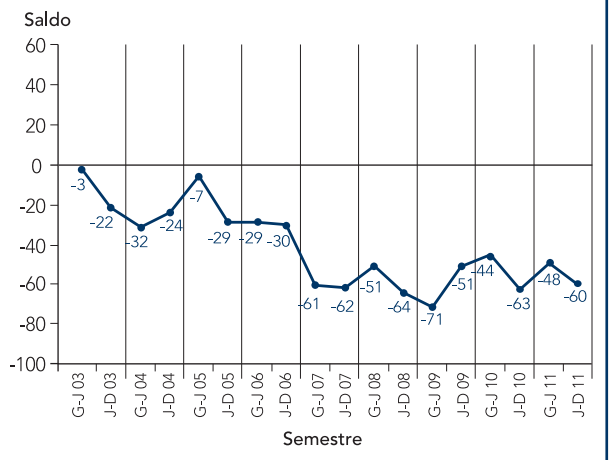

Saldo: Diferència de respostes extremes (positives i negatives), en percentatge.

Gràfic 11.3 Font: Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra

OPINIÓ DE LES EMPRESES SOBRE L'EVOLUCIÓ DE L'HOTELERIA - % d'empreses

		2009			2010			2011		
		Gen-Jun	Jul-Des	Mitjana	Gen-Jun	Jul-Des	Mitjana	Gen-Jun	Jul-Des	Mitjana
1. Marxa dels negocis (semestre observat)	Bona	0	0	0	3	2	2,5	6	7	6,5
	Regular	29	49	39	50	33	41,5	41	26	33,5
	Dolenta	71	51	61	47	65	56	54	67	60,5
	Saldo	-71	-51	-61	-44	-63	-53,5	-48	-60	-54
2. Distribució mitjana dels clients (%) (semestre observat)	Catalunya	40	43	41,5	40	36	38	34	40	37
	Resta Espanya	26	28	27	28	28	28	26	27	26,5
	França	15	16	15,5	15	23	19	17	18	17,5
	Altres	19	14	16,5	17	12	14,5	23	14	18,5
3. Nivell de reserves (semestre observat)	Alt	0	5	2,5	2	4	3	1	0	0,5
	Adequat per al període	12	24	18	24	19	21,5	15	16	15,5
	Baix	88	71	79,5	71	75	73	82	84	83
	No es treballa amb reserves	0	0	0	3	2	2,5	1	0	0,5
	Saldo	-88	-66	-77	-69	-71	-70	-81	-84	-82,5
4. Grau mitjà d'ocupació (en comparació amb el mateix semestre de l'any anterior)	Superior	8	20	14	24	13	18,5	4	7	5,5
	Igual	4	20	12	19	23	21	16	25	20,5
	Inferior	88	60	74	57	65	61	80	68	74
	Saldo	-80	-40	-60	-33	-52	-42,5	-76	-61	-68,5
5. Preus pagats pels clients (en comparació amb el semestre anterior)	Més alts	6	7	6,5	5	4	4,5	8	7	7,5
	Iguals	38	15	26,5	31	43	37	36	41	38,5
	Més baixos	56	78	67	64	53	58,5	56	52	54
	Saldo	-50	-71	-60,5	-59	-49	-54	-48	-45	-46,5
6. Personal ocupat (en comparació amb el semestre anterior)	Més	17	7	12	17	4	10,5	13	2	7,5
	Igual	33	42	37,5	41	38	39,5	55	44	49,5
	Menys	50	51	50,5	41	58	49,5	32	54	43
	Saldo	-33	-44	-38,5	-24	-54	-39	-19	-52	-35,5

Quadre 11.12 *Font: Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra*

Les opinions dels hotelers sobre la marxa dels negocis s'han mantingut en la mateixa línia negativa dels darrers semestres i han suggerit una nova reculada de l'activitat hotelera al llarg de la primera meitat de l'any 2011. Des d'una perspectiva territorial, la tendència dels negocis ha empitjorat notablement a les parròquies amb una oferta més concentrada en les activitats de comerç, com és el cas d'Andorra la Vella i d'Escaldes-Engordany; però també ha seguit un perfil clarament negatiu a la resta de zones més orientades al turisme de neu. En concret, les parròquies amb estacions d'esquí, malgrat beneficiar-se de l'augment estacional propi d'aquest semestre, també han patit una forta contracció de l'activitat en relació amb un any enrere, una circumstància que respon a una campanya turística d'hivern poc favorable, a la qual han contribuït diversos factors negatius, com la manca de neu a final de temporada i una Setmana Santa molt tardana.

En conjunt, el grau mitjà d'ocupació ha persistit en una trajectòria descendent, ha empitjorat respecte al semestre anterior i sobretot s'ha situat netament per sota dels nivells ja força negatius d'un any enrere. En aquesta situació d'afebliment dels negocis i forta pressió competitiva, els hotelers han continuat aplicant ajustos importants en els preus de venda, en un esforç per incentivar l'arribada de turistes i mitigar en la mesura del possible la davallada de l'activitat, un fet que, no cal dir-ho, continua debilitant la situació econòmica i financera de les empreses, que han de fer front a reduccions significatives de marges. D'altra banda, davant la caiguda dels ingressos i la pressió creixent dels costos d'explotació, els establiments hotelers han assenyalat nous ajustos a la baixa del nombre de treballadors ocupats en el sector.

GRAU D'OCUPACIÓ EN RELACIÓ AMB EL MATEIX PERÍODE DE L'ANY ANTERIOR - Sector hoteler

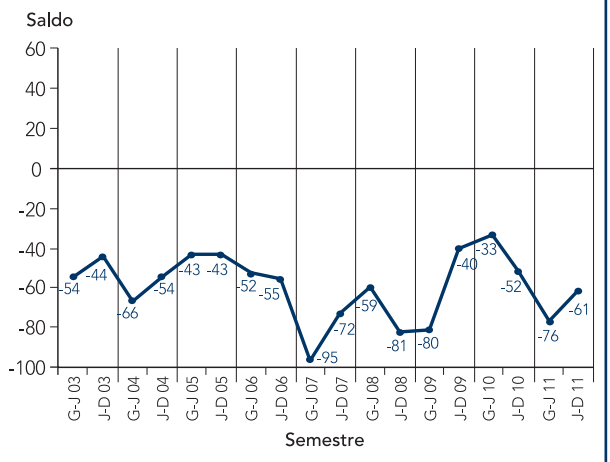

Saldo: Diferència de respostes extremes (positives i negatives), en percentatge.

Gràfic 11.4 Font: Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra

Els resultats de l'enquesta d'opinió de la Cambra confirmen un diagnòstic negatiu de la conjuntura hotelera al llarg de la segona meitat de l'any 2011. En efecte, el sector hoteler segueix acusant intensament els nous canvis en el patró de comportament de la demanda turística (disminució del temps d'estada, recerca d'una millor relació qualitat-preu o retallada del consum per turista), cada cop més condicionats per la difícil situació econòmica que travessen els nostres principals mercats turístics emissors, especialment l'espanyol. Les valoracions de les empreses sobre la marxa dels negocis mantenen el to pessimista d'un any enrere i reflecteixen la continuïtat de la tònica d'escassa activitat que caracteritza el sector, des de l'any 2007.

Des d'una perspectiva territorial, la situació dels negocis ha afluixat bastant en la majoria de parròquies altes, amb una davallada de l'activitat més important que la que calia esperar per motius estacionals, però també ha seguit un perfil clarament negatiu en les àrees més comercials del país –Andorra la Vella i Escaldes-Engordany–, que són les que habitualment concentren la major part dels fluxos turístics fora de la temporada d'esquí. També la parròquia de Sant Julià de Lòria destaca pels seus mals resultats, atès que tots els hotels de la zona, sense excepció, han assenyalat una evolució pèssima dels nivells d'activitat.

En conjunt, el grau mitjà d'ocupació ha empitjorat en relació amb el semestre anterior i també s'ha situat en uns nivells inferiors als anotats un any abans. Aquest descens interanual, que ha estat molt general per zones, respon a un balanç turístic força discret durant el període estival i a un inici de la temporada de neu molt decebedor, que va perjudicar de manera significativa els registres d'ocupació hotelera en el tram final de l'exercici 2011.

Davant l'afebliment del ritme d'activitat, els empresaris hotelers han reduït el nombre de treballadors ocupats en el sector. I en matèria de preus, han persistit els esforços d'ajustament en els preus de venda, en un intent de guanyar competitivitat i evitar així una davallada de l'activitat més important. Quant a la distribució de la clientela per origen, els catalans continuen sent els clients principals, amb una participació que s'ha elevat al 40% del total, seguit dels clients de la resta d'Espanya, que ha mantingut el seu pes força estable (27%). Com ja és habitual, en aquest període, els viatgers francesos s'han situat en el tercer lloc del rànquing –amb el 18% del total de la

clientela–, per davant dels clients procedents d'altres països, que han passat a representar el 14% del total.

Les perspectives per al primer semestre del 2012 es mantenen en un rang força pessimista, d'acord amb una demanda turística que es preveu que continuarà sent dèbil. Les empreses indiquen un empitjorament substancial de la situació dels negocis i la continuïtat dels descensos dels nivells d'ocupació hotelera, que es preveuen significatius en la majoria de parròquies. A més, el volum global de reserves es considera molt baix per a l'època de l'any i s'anticipen noves reduccions de personal en les plantilles de les empreses i el manteniment d'una dinàmica de preus a la baixa.

El percentatge d'hotels que han assenyalat la debilitat de la demanda com a factor que limita la millora dels negocis s'ha situat en el 82%, molt per sobre d'altres obstacles com l'augment dels costos d'explotació (citat pel 58% dels enquestats) i la pèrdua d'atractiu de la zona (citada pel 51%).

11.4. El transport i les comunicacions

Evidentment, aquesta branca de serveis també s'ha continuat ressentint de la situació de crisi que viu el país. Així, en el transport el nombre d'assalariats ha disminuït un 2,4%, xifra similar a la de l'any anterior. Els salaris mitjans han crescut un 2,0%, increment també semblant al del 2010. Les matriculacions de vehicles han tornat a disminuir, un 12,7% (un -11,2% els turismes i un -27,7% els camions). Cal tenir en compte que aquest fort descens ha vingut després d'un 2010 en què hi va haver una lleugera recuperació, després de quatre anys de davallades contínues. També s'ha de tenir present que en aquest exercici les matriculacions de nous vehicles han estat menys de la meitat de les que es van registrar els anys 2004 i 2005. El parc automobilístic s'ha mantingut en les mateixes xifres del 2010, ja que únicament hi ha hagut una disminució del -0,3%.

Com és lògic la mala situació econòmica que viu el país es reflecteix clarament en les telecomunicacions. Així, els abonaments han disminuït, tant els de telefonia fixa com els de mòbil; els primers s'han reduït un 1,2% i els segons un 0,7%. En canvi, els abonaments a Internet de banda ampla han augmentat un 5,1%, un increment propiciat per l'avenç novament significatiu d'Internet via fibra òptica, malgrat que l'ADSL ha continuat retrocedint. El tràfic telefònic també ha disminuït, únicament el d'Internet de banda ampla ha crescut. El tràfic telefònic nacional ha disminuït un 4,1% –el corresponent a xarxa fixa ho ha fet un -4,6% i el relatiu a la mòbil un -2,8%. El tràfic internacional és el que més se n'ha ressentit, l'entrant ha disminuït un -7,9% i el sortint un -7,8%. En canvi, el d'Internet de banda ampla nacional ha crescut un 143,3% i l'internacional ho ha fet un 24,1%. La baixa activitat econòmica que, com s'ha dit, repercuteix en les telecomunicacions, no ha influït en canvi en les últimes novetats tecnològiques.

Cambra de Comerç
Indústria i Serveis d'Andorra

apèndix estadístic 2011

L'ECONOMIA ANDORRANA: ESTADÍSTIQUES GENERALS

1.POBLACIÓ, MERCAT DE TREBALL i FORMACIÓ

1.1 Població

Població registrada per nacionalitats (persones)

	2007	2008	2009	2010	2011
Andorrans	30.441	31.363	32.085	32.962	33.481
Estrangers	52.696	53.121	51.997	52.053	44.634
Espanyols	*27.476*	*27.300*	*26.662*	*26.688*	*22.187*
Portuguesos	*13.519*	*13.794*	*13.362*	*13.100*	*11.711*
Francesos	*5.200*	*5.214*	*5.099*	*5.087*	*4.104*
Altres	*6.501*	*6.813*	*6.874*	*7.178*	*6.632*
Total	**83.137**	**84.484**	**84.082**	**85.015**	**78.115**

Població registrada per parròquies (persones)

	2007	2008	2009	2010	2011
Canillo	5.422	5.625	5.903	6.194	4.826
Encamp	14.029	14.234	14.263	14.357	13.521
Ordino	3.685	3.947	4.187	4.396	4.322
La Massana	9.357	9.635	9.773	9.937	9.744
Andorra la Vella	24.574	24.678	23.380	23.505	22.256
Sant Julià de Lòria	9.595	9.651	9.715	9.706	9.051
Escaldes-Engordany	16.475	16.714	16.861	16.920	14.395
Total	**83.137**	**84.484**	**84.082**	**85.015**	**78.115**

Moviment natural de la població

	2007	2008	2009	2010	2011
Naixements	826	875	838	828	793
Defuncions	230	237	272	239	275
Creixement vegetatiu	596	638	566	589	518
Taxa de natalitat (tpm)	9,935	10,357	9,966	9,739	10,152
Taxa de mortalitat (tpm)	2,767	2,805	3,235	2,811	3,520
Taxa de creixement vegetatiu (tpm)	7,169	7,552	6,732	6,928	6,631
Augment de la població	1.915	1.347	-402	933	-6.900
Augment migratori o per regularització del cens	1.319	709	-968	344	-7.418

Estructura per edats de la població (persones)

	2007	2008	2009	2010	2011
Fins a 14 anys	12.155	12.211	12.150	12.229	12.095
De 15 a 64 anys	61.044	61.902	61.122	61.463	56.163
65 anys i més	9.938	10.371	10.810	11.323	9.857
Total	**83.137**	**84.484**	**84.082**	**85.015**	**78.115**

Nota: L'any 2011 es produeix una disminució excepcional de la població respecte a l'any anterior, a causa de la neteja del cens que duen a terme els comuns de cada parròquia. No obstant això, s'ha de tenir present que aquesta davallada de la població no es produeix només en el darrer any, sinó que recull una caiguda progressiva de la població dels quatre últims anys.

Font: Censos parroquials dels comuns / Departament d'Estadística. Govern d'Andorra

1.2 Mercat de treball

Llocs de treball (mitjana anual)

	2007	2008	2009	2010	2011
Llocs de treball	49.608	48.380	46.968	45.869	44.405

Nota: Dades elaborades pel Departament d'Estadística del Govern prenent com a base les cotitzacions dels assalariats facilitades per la CASS.

Font: Caixa Andorrana de Seguretat Social / Departament d'Estadística. Govern d'Andorra

Noves matriculacions a la CASS (total anual)

	2007	2008	2009	2010	2011
Noves matriculacions	5.509	4.811	3.596	3.821	3.548

Nota: Les dades 2011 són provisionals

Nombre d'assalariats per grans sectors (mitjana)

	2007	2008	2009	2010	2011
Primari	147	147	148	152	159
Indústria	1.889	1.900	1.923	1.851	1.731
Construcció	6.682	6.094	5.410	4.657	3.932
Serveis	34.517	34.081	33.538	32.733	32.210
Total	**43.234**	**42.222**	**41.019**	**39.393**	**38.031**

Nombre d'assalariats per sectors (mitjana)

	2007	2008	2009	2010	2011
Agricultura, ramaderia, caça i silvicultura	147	147	148	152	159
Indústries extractives	-	-	4	3	2
Indústries manufactureres	1.730	1.736	1.765	1.687	1.561
Producció i distribució d'energia elèctrica, gas i aigua	159	164	154	161	168
Construcció	6.682	6.094	5.410	4.657	3.932
Comerç i reparació de vehicles de motor (...)	11.316	10.870	10.362	9.977	9.574
Hoteleria	5.523	5.242	5.136	4.956	4.877
Transport, emmagatzematge i comunicacions	1.300	1.291	1.220	1.185	1.156
Sistema financer	1.609	1.665	1.696	1.671	1.695
Activitats immobiliàries i de lloguer; serveis empresarials	4.215	4.100	4.115	4.132	4.076
Administració pública, defensa i seguretat social obligatòria	4.452	4.675	4.698	4.487	4.452
Educació	670	684	594	584	571
Activitats sanitàries i veterinàries, serveis socials	1.431	1.505	1.695	1.762	1.800
Altres act. socials i de serveis prestats a la comunitat; serveis personals	2.441	2.442	2.445	2.419	2.456
Llars que ocupen personal domèstic	1.334	1.382	1.354	1.326	1.324
Organismes extraterritorials	9	12	23	26	26
Treball domèstic a la comunitat (comunitat de propietaris)	201	204	200	206	203
Declarant voluntari sense activitat (voluntaris)	16	9	2	1	-
Total	**43.234**	**42.222**	**41.019**	**39.393**	**38.031**

Font: Caixa Andorrana de Seguretat Social

Demandants d'alta al servei d'ocupació per nacionalitats (mitjana)

	2007	2008	2009	2010	2011
Andorrana	134	136	159	170	221
Espanyola	232	163	219	218	268
Francesa	20	18	23	21	22
Portuguesa	157	145	162	152	174
Altres	86	68	94	102	117
Total	**630**	**529**	**656**	**662**	**802**

Demandants d'alta al servei d'ocupació per trams d'edat (mitjana)

	2007	2008	2009	2010	2011
Fins a 17 anys	31	28	28	21	17
De 18 a 25 anys	125	116	126	109	129
De 26 a 39 anys	238	185	211	213	252
De 40 a 59 anys	217	186	261	283	354
60 anys i més	19	14	30	36	50
Total	**630**	**529**	**656**	**662**	**802**

Font: Departament de Treball. Govern d'Andorra / Departament d'Estadística. Govern d'Andorra

1.3 Formació

Població escolaritzada per nivells educatius

	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011
Escolar	10.804	10.850	10.796	10.837	10.802
Universitària(*)	nd	nd	1.444	1.410	1.466
No universitària a l'estranger	185	199	265	269	295
Total	**10.989**	**11.049**	**12.505**	**12.516**	**12.563**

(*) Les dades de població universitària corresponents als cursos 2008-2009 i 2009-2010 han estat revisades i actualitzades per l'Institut d'Estudis Andorrans.
nd: No disponible
Nota 1: Pel que fa als cursos 2006-2007 i 2007-2008 la població escolaritzada total no inclou els alumnes universitaris, fet que n'impedeix la comparació amb la de la resta d'exercicis.
Nota 2: Les dades dels escolars andorrans i dels estudiants no universitaris a l'estranger corresponen a alumnes de nivells de maternal, primera i segona ensenyança, batxillerat i formació professional de grau mitjà.
Nota 3: A partir del curs 2008-2009, la població universitària inclou també els alumnes d'FP superior i no inclouen els de la UNED.

Població escolaritzada per països d'estudi

	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011
Andorra	10.804	10.850	11.327	11.316	11.230
Espanya	122	141	998	1.022	1.114
França	58	56	156	149	174
Altres	5	2	24	29	45
Total	**10.989**	**11.049**	**12.505**	**12.516**	**12.563**

Nota 1: Pel que fa als cursos 2006-2007 i 2007-2008 les dades no inclouen els alumnes universitaris. Per aquest motiu, aquestes dades no són comparables a les de la resta d'exercicis.
Nota 2: Pel que fa als cursos 2006-2007 i 2007-2008 les dades tampoc inclouen els alumnes de formació professional de grau superior.
Nota 3: A partir del curs 2008-2009 les dades d'estudiants universitaris no inclouen els de la UNED.
Nota 4: Les dades de població universitària corresponents als cursos 2008-2009 i 2009-2010 han estat revisades i actualitzades per l'Institut d'Estudis Andorrans.

Població escolar per nivells

	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011
Maternal	2.558	2.507	2.408	2.411	2.380
Primera ensenyança	4.427	4.492	4.474	4.367	4.263
Segona ensenyança	2.774	2.782	2.776	2.838	2.900
Batxillerat	800	807	826	854	889
Formació Professional	245	262	312	367	370
Total	**10.804**	**10.850**	**10.796**	**10.837**	**10.802**

Població escolar per tipus d'ensenyament

	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011
Sistema educatiu francès	**3.570**	**3.549**	**3.468**	**3.430**	**3.402**
Escoles franceses	*3.570*	*3.549*	*3.468*	*3.430*	*3.402*
Sistema educatiu espanyol	**3.434**	**3.390**	**3.326**	**3.285**	**3.243**
Escoles espanyoles	*1.216*	*1.142*	*1.030*	*997*	*930*
Escoles congregacionals	*1.976*	*2.006*	*2.071*	*2.075*	*2.102*
Escoles privades	*242*	*242*	*225*	*213*	*211*
Sistema educatiu andorrà	**3.800**	**3.911**	**4.002**	**4.122**	**4.157**
Escoles andorranes	*3.720*	*3.817*	*3.888*	*3.977*	*4.031*
Escoles professionals	*68*	*90*	*114*	*145*	*126*
Aula taller	*12*	*4*	-	-	-
Total	**10.804**	**10.850**	**10.796**	**10.837**	**10.802**

Nota: A partir del curs 2008-2009 els alumnes de l'aula taller consten inscrits al seu centre d'origen.

Població universitària per països d'estudi

	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011
Andorra	nd	nd	531	479	428
Espanya	nd	nd	799	814	893
França	nd	nd	96	97	114
Altres	nd	nd	18	20	31
Total	**nd**	**nd**	**1.444**	**1.410**	**1.466**

nd: No disponible
Nota 1: A partir del curs 2008-2009, les dades d'estudiants universitaris inclouen els alumnes d'FP superior i no inclouen els de la UNED.
Nota 2: Les dades de població universitària corresponents als cursos 2008-2009 i 2009-2010 han estat revisades i actualitzades per l'Institut d'Estudis Andorrans.

Font: Ministeri d'Educació i Joventut / Institut d'Estudis Andorrans

Consum d'energia elèctrica (MWh)

	2007	2008	2009	2010	2011
Usos domèstics	86.914	91.904	91.476	95.267	90.475
Construcció i activitats annexes	11.493	6.455	5.715	5.136	4.826
Indústries	5.156	5.476	5.048	4.751	4.258
Distribució	78.356	76.240	75.886	76.384	74.799
Hoteleria i restauració	74.594	70.537	68.029	68.381	66.263
Serveis financers	26.577	26.065	25.743	24.289	23.320
Altres serveis	67.732	68.714	69.771	71.599	68.883
Enllumenat públic	6.591	7.133	7.698	7.480	7.789
Estacions d'esquí	18.224	17.001	15.272	17.221	15.125
Administracions	22.356	23.636	22.866	23.900	24.997
Altres distribuïdores	178.597	182.010	182.157	185.771	179.272
Total	**576.591**	**575.171**	**569.662**	**580.179**	**560.007**

Font: Forces Elèctriques d'Andorra

Matriculacions de vehicles (unitats)

	2007	2008	2009	2010	2011
Turismes	3.119	2.422	1.945	2.118	1.881
Motos	858	560	462	437	408
Camionetes	250	163	139	128	96
Camions(1)	75	71	29	47	34
Vehicles especials	201	111	80	27	28
Ciclomotors	50	36	26	26	14
Motos de neu	14	11	11	21	11
Altres(2)	123	123	96	89	53
Total	**4.690**	**3.497**	**2.788**	**2.893**	**2.525**

(1) L'apartat "Camions" inclou autobusos, semiremolcs i remolcs industrials.
(2) L'apartat "Altres" és format per remolcs particulars i tractors agrícoles.

Font: Departament d'Indústria. Govern d'Andorra

Nombre d'empreses per sectors d'activitat (mitjana)

	2007	2008	2009	2010	2011
Primari(*)	89	83	89	99	94
Indústries extractives	-	-	1	1	1
Indústries manufactureres	201	210	218	217	200
Producció i distribució d'energia elèctrica, gas i aigua	8	7	5	6	6
Construcció	682	659	594	539	506
Comerç i reparació de vehicles de motor (...)	1.530	1.569	1.411	1.369	1.339
Hoteleria	749	756	720	691	690
Transport, emmagatzematge i comunicacions	191	181	175	155	149
Sistema financer	79	74	83	77	76
Activitats immobiliàries i de lloguer; serveis empresarials	802	800	785	775	791
Administració pública, defensa i seguretat social obligatòria	42	45	43	42	42
Educació	45	50	51	53	47
Activitats sanitàries i veterinàries, serveis socials	185	201	194	196	202
Altres act. socials i de serveis prestats a la comunitat; serveis personals	371	380	373	377	386
Llars que ocupen personal domèstic	3.440	3.601	3.574	3.593	3.526
Organismes extraterritorials	4	6	8	9	8
Treball domèstic a la comunitat (comunitat de propietaris)	530	543	566	577	569
Declarant voluntari sense activitat (voluntaris)	26	16	12	4	-
Total	**8.972**	**9.181**	**8.902**	**8.781**	**8.630**

(*) Inclou les seccions A (agricultura, ramaderia, caça i silvicultura) i B (pesca).

Font: Caixa Andorrana de Seguretat Social

Nombre d'empreses per nombre d'assalariats (mitjana)	2007	2008	2009	2010	2011
D'1 a 5	7.348	7.564	7.371	7.361	7.272
De 6 a 10	736	776	730	672	635
D'11 a 25	573	542	521	487	471
De 26 a 100	263	246	227	208	201
Més de 100	53	52	53	52	51
Total	**8.972**	**9.181**	**8.902**	**8.781**	**8.630**

Font: Caixa Andorrana de Seguretat Social

3. PREUS i COSTOS

Índex de preus de consum (taxa de variació interanual al desembre) (%) - Base 2001	2007	2008	2009	2010	2011
Aliments, begudes i tabac	3,1	2,8	-0,3	0,7	2,6
Roba i calçat	1,7	-1,7	3,6	-4,7	-5,3
Habitatge, aigua, gas, electricitat i altres combustibles	8,5	3,2	-0,8	2,9	3,8
Mobles, estris domèstics i serveis per a la llar	1,1	2,3	1,6	-1,1	0,6
Salut (despeses sense subvenció)	1,9	3,1	1,1	4,3	0,9
Transport	4,0	0,2	0,6	5,2	5,6
Esbarjo, espectacles i cultura	0,4	-0,3	-3,2	-2,4	0,3
Ensenyament	2,2	3,2	0,8	3,3	2,7
Hotels, cafès i restaurants	3,0	2,4	0,4	1,2	0,9
Béns i serveis diversos	2,1	1,1	-0,2	0,1	0,4
Total	3,9	2,0	0,0	1,6	2,5

Grups especials - Base 2001	2007	2008	2009	2010	2011
Inflació subjacent	2,8	2,3	0,3	-0,1	0,5
Aliments	3,4	2,8	-1,0	0,1	1,9
Índex general sense tabac	3,9	2,0	-0,1	1,4	2,4
Energia	15,5	-0,7	-3,0	13,4	14,9
Serveis (excloent-ne el lloguer dels habitatges)	1,5	2,9	0,1	0,8	0,4

Font: Departament d'Estadística. Govern d'Andorra

Salaris mitjans mensuals (euros)	2007	2008	2009	2010	2011
Agricultura, ramaderia, caça i silvicultura	1.299,62	1.366,06	1.431,76	1.461,48	1.452,10
Indústries extractives	-	-	2.371,92	3.036,48	1.404,41
Indústries manufactureres	1.901,88	1.935,00	1.996,77	1.985,78	2.038,43
Producció i distribució d'energia elèctrica, gas i aigua	3.052,38	3.115,95	3.222,45	3.260,46	3.161,40
Construcció	1.904,64	1.937,01	1.931,91	1.919,58	1.952,70
Comerç i reparació de vehicles de motor (...)	1.596,46	1.658,51	1.671,50	1.687,64	1.697,23
Hoteleria	1.406,42	1.463,59	1.467,63	1.472,57	1.476,32
Transport, emmagatzematge i comunicacions	1.938,87	2.048,81	2.142,85	2.181,08	2.223,76
Sistema financer	4.049,24	4.153,70	4.215,38	4.380,86	4.535,97
Activitats immobiliàries i de lloguer; serveis empresarials	1.734,65	1.798,65	1.846,60	1.838,15	1.851,16
Administració pública, defensa i seguretat social obligatòria	2.206,43	2.290,15	2.318,68	2.417,51	2.449,42
Educació	1.904,20	1.987,38	2.033,69	2.070,55	2.083,17
Activitats sanitàries i veterinàries, serveis socials	1.962,46	2.198,48	2.301,08	2.306,96	2.318,05
Altres act. socials i de serveis prestats a la comunitat; serveis personals	1.558,44	1.651,35	1.661,55	1.683,36	1.622,66
Llars que ocupen personal domèstic	1.087,83	1.159,20	1.172,94	1.217,26	1.236,93
Organismes extraterritorials	1.619,54	1.791,01	2.521,89	2.407,69	2.411,81
Treball domèstic a la comunitat (comunitat de propietaris)	1.055,03	1.036,99	1.126,05	1.142,74	1.149,60
Declarant voluntari sense activitat (voluntaris)	1.333,80	1.093,51	1.537,75	1.182,19	-
Mitjana	**1.810,67**	**1.889,11**	**1.922,25**	**1.949,35**	**1.973,69**

Font: Caixa Andorrana de Seguretat Social

4.1 Administració general

Pressupost d'ingressos de l'Administració general (milers d'euros)	2007	2008	2009	2010(*)	2011(*)
Impostos directes	11.072,33	11.072,33	6.266,73	-	-
Impostos indirectes	323.818,14	319.836,49	312.366,66	-	-
Taxes i altres ingressos	21.749,67	24.649,77	24.838,87	-	-
Transferències corrents	34,39	203,29	78,77	-	-
Ingressos patrimonials	14.085,66	75.833,40	14.234,80	-	-
Total ingressos no financers	370.760,18	431.595,29	357.785,83	-	-
Actius financers	120,95	127,04	149,37	-	-
Passius financers	16.674,07	26,87	260.023,94	-	-
TOTAL INGRESSOS	387.555,20	431.749,20	617.959,14	-	-

Pressupost de despeses de l'Administració general (milers d'euros)	2007	2008	2009	2010(*)	2011(*)
Despeses corrents	*206.272,78*	*225.849,25*	*242.742,22*	-	-
Despeses de personal	82.530,38	86.975,59	92.650,69	-	-
Consum de béns i serveis	46.163,33	45.051,98	45.565,78	-	-
Despeses financeres	14.413,64	23.106,10	29.188,46	-	-
Transferències corrents	63.165,43	70.715,58	75.337,28	-	-
Despeses de capital	*181.132,78*	*193.327,91*	*114.872,49*	-	-
Inversions reals	126.421,06	127.129,01	50.171,48	-	-
Transferències de capital	54.711,72	66.198,90	64.701,01	-	-
Total despeses no financeres	387.405,56	419.177,16	357.614,71	-	-
Operacions financeres	*117,38*	*12.572,03*	*260.275,44*	-	-
Actius financers	105,00	105,00	165,00	-	-
Passius financers	12,38	12.467,03	260.110,44	-	-
TOTAL DESPESES	387.522,94	431.749,20	617.890,14	-	-

Superàvit o dèficit de caixa no financer (milers d'euros)	2007	2008	2009	2010(*)	2011(*)
Superàvit o dèficit no financer	-16.645,37	12.418,13	171,13	-	-

(*) Projectes de pressupost per als exercicis 2010 i 2011 no aprovats.
Nota: Pressupostos inicials de l'Administració general; no inclouen les modificacions i les ampliacions de crèdits pressupostaris.

Liquidació d'ingressos de l'Administració general (milers d'euros)	2007	2008	2009	2010	2011
Impostos directes	6.266,73	2.767,17	1.736,73	1.699,73	5.636,57
Impostos indirectes	278.398,10	259.895,22	232.109,31	248.266,30	265.758,61
Taxes i altres ingressos	23.375,47	24.396,33	24.276,61	43.119,76	27.470,86
Transferències corrents	183,70	78,77	66,80	21,73	44,22
Ingressos patrimonials	13.708,85	29.762,14	13.055,45	10.885,34	9.320,40
Venda d'inversions reals	-	-	1,12	1,02	-
Total ingressos no financers	321.932,85	316.899,63	271.246,02	303.993,87	308.230,66
Actius financers	95,44	87,06	133,86	48,35	82,81
Passius financers	36.762,91	132.239,16	379.287,96	338.210,52	320.723,13
TOTAL INGRESSOS	358.791,20	449.225,85	650.667,84	642.252,75	629.036,60

Font: Ministeri de Finances i Funció Pública

Liquidació de despeses de l'Administració general (milers d'euros)	2007	2008	2009	2010	2011
Despeses corrents	*202.415,79*	*230.703,14*	*225.754,42*	*233.598,52*	*271.561,33*
Despeses de personal	83.811,74	88.088,35	89.328,99	93.373,97	95.227,09
Consum de béns i serveis	46.109,86	45.347,89	42.832,60	41.558,32	40.904,90
Despeses financeres	16.605,45	23.336,83	15.262,29	10.685,73	18.804,67
Transferències corrents	55.888,73	73.930,05	78.330,55	87.980,51	116.624,67
Despeses de capital	*187.449,92*	*185.347,65*	*162.052,75*	*123.336,35*	*87.571,23*
Inversions reals	120.756,51	118.612,11	99.301,45	57.718,36	34.137,62
Transferències de capital	66.693,41	66.735,54	62.751,29	65.617,99	53.433,61
Total despeses no financeres	389.865,71	416.050,79	387.807,17	356.934,87	359.132,56
Operacions financeres	*130,60*	*81,98*	*260.269,64*	*246.590,12*	*256.016,14*
Actius financers	130,60	81,98	269,64	46,42	93,21
Passius financers	-	-	260.000,00	246.543,70	255.922,93
TOTAL DESPESES	389.996,31	416.132,76	648.076,80	603.525,00	615.148,70
Despeses de funcionament(*)	129.921,60	133.436,25	132.161,59	134.932,28	136.131,99

(*) Inclou les despeses de personal i el consum de béns i serveis.

Superàvit o dèficit de caixa no financer (milers d'euros)	2007	2008	2009	2010	2011
Superàvit o dèficit no financer	-67.932,85	-99.151,15	-116.561,14	-52.941,00	-50.901,91

Endeutament de l'Administració general (milers d'euros)	2007	2008	2009	2010	2011
Endeutament l/t	*260.000,00*	*260.000,00*	*260.000,00*	*260.000,00*	*380.000,00*
Deute públic (Emprèstit)	260.000,00	260.000,00	260.000,00	260.000,00	260.000,00
Deute públic (Lletres del Tresor) -l/t	-	-	-	-	120.000,00
Endeutament c/t	*110.124,46*	*242.338,55*	*361.602,19*	*456.722,15*	*387.880,85*
Pòlisses de crèdit	110.124,46	242.338,55	361.602,19	206.722,15	187.880,85
Deute públic (Lletres del Tresor) -c/t	-	-	-	100.000,00	100.000,00
Préstec a c/t	-	-	-	150.000,00	100.000,00
TOTAL ENDEUTAMENT	370.124,46	502.338,55	621.602,19	716.722,15	767.880,85

Nota: Les liquidacions de comptes de l'Administració general corresponents als anys 2010 i 2011 són provisionals.

Font: Ministeri de Finances i Funció Pública

4.2 Administracions comunals

Pressupostos d'ingressos de les administracions comunals (milers d'euros)	2007	2008	2009	2010	2011
Canillo	17.370,27	17.927,90	16.416,15	14.163,38	11.956,83
Encamp	37.828,79	33.542,24	30.334,67	31.813,63	29.376,21
Ordino	18.917,08	14.982,45	12.616,74	11.279,95	9.818,81
La Massana	20.358,01	20.099,91	14.560,92	14.194,59	11.608,97
Andorra la Vella	48.661,40	46.979,82	39.366,46	38.898,41	34.908,80
Sant Julià de Lòria	16.403,08	15.456,62	15.791,04	12.875,20	12.600,54
Escaldes-Engordany	35.180,84	31.400,45	26.921,77	27.522,04	22.072,44
Total	194.719,47	180.389,39	156.007,73	150.747,20	132.342,60

Pressupostos de despeses de les administracions comunals (milers d'euros)	2007	2008	2009	2010	2011
Canillo	17.370,27	17.927,90	16.416,15	14.163,38	11.956,83
Encamp	37.828,79	33.542,24	30.334,67	31.813,63	29.376,21
Ordino	17.516,86	14.097,19	12.616,74	11.279,95	9.818,81
La Massana	20.358,01	20.099,91	14.560,92	14.194,59	10.446,37
Andorra la Vella	48.661,40	46.979,82	39.366,46	38.898,41	34.908,80
Sant Julià de Lòria	16.403,09	15.456,62	15.791,04	12.875,20	12.242,01
Escaldes-Engordany	35.180,84	31.400,45	26.921,77	27.522,04	22.072,44
Total	193.319,25	179.504,13	156.007,73	150.747,20	130.821,47

Font: Administracions comunals / Departament d'Estadística. Govern d'Andorra

Saldo pressupostari de les administracions comunals (milers d'euros)

	2007	2008	2009	2010	2011
Canillo	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Encamp	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ordino	1.400,22	885,26	0,00	0,00	0,00
La Massana	0,00	0,00	0,00	0,00	1.162,60
Andorra la Vella	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Sant Julià de Lòria	0,00	0,00	0,00	0,00	358,53
Escaldes-Engordany	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Total	**1.400,22**	**885,26**	**0,00**	**0,00**	**1.521,12**

Liquidacions d'ingressos de les administracions comunals (milers d'euros)

	2007	2008	2009	2010	2011
Canillo	14.876,18	15.031,48	12.399,10	11.830,92	11.052,54
Encamp	24.252,97	39.770,30	28.021,50	26.863,35	25.032,66
Ordino	21.169,80	37.030,35	13.098,30	10.760,63	10.262,63
La Massana	17.572,65	18.517,93	13.846,94	12.678,67	11.992,33
Andorra la Vella	39.658,49	53.057,21	41.382,11	33.061,22	33.989,41
Sant Julià de Lòria	15.499,54	13.533,88	15.263,55	12.638,29	15.678,77
Escaldes-Engordany	34.038,07	30.560,73	58.769,32	25.960,05	20.871,10
Total	**167.067,69**	**207.501,88**	**182.780,82**	**133.793,13**	**128.879,44**

Liquidacions de despeses de les administracions comunals (milers d'euros)

	2007	2008	2009	2010	2011
Canillo	15.009,29	15.010,02	14.575,02	11.534,21	10.983,56
Encamp	33.607,70	33.159,31	30.897,39	26.722,23	26.714,16
Ordino	22.027,07	27.887,16	10.955,09	10.146,88	8.844,20
La Massana	19.508,87	18.630,82	14.537,80	11.907,73	10.455,66
Andorra la Vella	52.964,56	46.708,45	36.011,84	31.657,80	32.615,19
Sant Julià de Lòria	13.862,65	15.693,32	12.958,23	12.477,57	14.196,88
Escaldes-Engordany	33.972,42	28.023,81	52.172,93	24.901,25	21.280,53
Total	**190.952,57**	**185.112,88**	**172.108,31**	**129.347,68**	**125.090,17**

Superàvit o dèficit de les administracions comunals (milers d'euros)

	2007	2008	2009	2010	2011
Canillo	-133,11	21,47	-2.175,92	296,71	68,98
Encamp	-9.354,73	6.610,99	-2.875,89	141,11	-1.681,49
Ordino	-857,28	9.143,19	2.143,20	613,75	1.418,43
La Massana	-1.936,23	-112,89	-690,85	770,94	1.536,68
Andorra la Vella	-13.306,07	6.348,76	5.370,27	1.403,42	1.374,22
Sant Julià de Lòria	1.636,89	-2.159,44	2.305,31	160,72	1.481,89
Escaldes-Engordany	65,64	2.536,92	6.596,39	1.058,81	-409,43
Total	**-23.884,88**	**22.388,99**	**10.672,50**	**4.445,45**	**3.789,27**

Nota: Les dades de pressupostos i liquidacions d'ingressos i despeses dels comuns han estat elaborades pel Departament d'Estadística del Govern a partir de les dades publicades pels comuns.

Font: Administracions comunals / Departament d'Estadística. Govern d'Andorra

Endeutament consolidat dels comuns - amb societats participades (milers d'euros)

	2007	2008	2009	2010	2011
Canillo	29.149,47	27.229,85	28.835,60	25.642,09	23.714,38
Encamp	36.195,17	44.043,12	41.907,89	39.125,32	39.285,60
Ordino	18.877,89	24.803,08	24.771,35	24.669,72	23.309,90
La Massana	39.297,36	42.932,65	48.965,50	45.686,18	42.111,19
Andorra la Vella	47.867,71	61.121,16	61.867,39	61.081,10	58.348,78
Sant Julià de Lòria	17.907,46	20.475,69	20.819,13	20.584,41	17.331,19
Escaldes-Engordany	32.450,01	37.360,40	39.823,33	37.210,58	34.750,28
Total	**221.745,07**	**257.965,95**	**266.990,20**	**253.999,39**	**238.851,33**

Nota: Dades 2007-2010 relatives a l'estat d'endeutament a 31 de desembre de cada any calculat pel Tribunal de Comptes prenent com a base els imports disposats d'acord amb els criteris que determina la Llei de les finances comunals. Dades 2011 relatives a l'estat d'endeutament presentat pels comuns.

Font: Tribunal de Comptes / Administracions comunals

L'ECONOMIA ANDORRANA: ESTADÍSTIQUES SECTORIALS

5. SECTOR PRIMARI

Nombre d'empreses per nombre d'assalariats (mitjana)

	2007	2008	2009	2010	2011
D'1 a 5	82	75	81	93	87
De 6 a 10	6	7	8	5	4
D'11 a 25	1	1	1	2	2
Total	**89**	**83**	**89**	**99**	**94**

Nombre d'assalariats (mitjana)

	2007	2008	2009	2010	2011
Agricultura, ramaderia, caça i activitats dels serveis annexos	137	137	136	139	145
Silvicultura, explotació forestal i activitats dels serveis annexos	10	10	11	13	14
Total	**147**	**147**	**148**	**152**	**159**

Salaris mitjans mensuals (euros)

	2007	2008	2009	2010	2011
Agricultura, ramaderia, caça i activitats dels serveis annexos	1.278,89	1.344,87	1.414,61	1.448,04	1.447,75
Silvicultura, explotació forestal i activitats dels serveis annexos	1.588,81	1.655,33	1.636,59	1.600,41	1.498,27
Mitjana	**1.299,62**	**1.366,06**	**1.431,76**	**1.461,48**	**1.452,10**

Font: Caixa Andorrana de Seguretat Social

Collita de tabac per parròquies (quilograms)

	2007	2008	2009	2010	2011
Canillo	17.189	16.495	16.796	16.656	16.799
Encamp	31.630	29.430	28.912	28.069	28.153
Ordino	33.056	32.358	33.946	35.273	34.518
La Massana	51.630	46.235	47.988	45.118	46.336
Andorra la Vella	32.838	30.229	31.070	29.855	30.869
Sant Julià de Lòria	94.280	89.609	90.574	75.726	81.760
Escaldes-Engordany	13.562	11.966	12.219	12.056	11.872
Producció total	**274.185**	**256.321**	**261.504**	**242.753**	**250.306**

Font: Associació de Fabricants de Productes de Tabac d'Andorra (AFPTA)

Cens ramader (bestiar adult)

	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011
Braus	71	69	77	69	62
Vaques	1.407	1.454	1.483	1.496	1.497
Animals de treball	-	-	-	-	-
Sementals	168	191	204	196	198
Eugues	679	726	700	700	711
Marrans	56	65	80	73	75
Ovelles	2.002	2.102	2.126	2.291	2.446
Bocs	35	43	37	32	29
Cabres	434	502	525	521	349
Total	**4.852**	**5.152**	**5.232**	**5.378**	**5.367**

Font: Departament d'Agricultura. Govern d'Andorra

Nombre d'explotacions per parròquia

	2007	2008	2009	2010	2011
Canillo	47	48	48	48	48
Encamp	52	52	51	55	55
Ordino	45	45	45	46	46
La Massana	64	66	66	67	67
Andorra la Vella	48	49	48	49	49
Sant Julià de Lòria	65	65	64	64	64
Escaldes-Engordany	29	29	29	30	30
Total	**350**	**354**	**351**	**359**	**359**

Total explotacions per tipus (superfície en metres quadrats)

	2007	2008	2009	2010	2011
Dall	5.371.533	5.380.048	5.395.818	5.205.044	5.161.003
Tabac	1.715.362	1.632.356	1.592.175	1.592.491	1.516.629
Peixeder	11.685.342	12.075.381	12.213.949	12.407.330	12.606.943
Patates	174.931	174.550	174.129	152.935	234.019
Hort	132.586	124.882	126.356	127.839	112.590
PAM (1)	-	-	-	-	47.566
Vinya	-	-	-	-	96.571
Farratge(2)	38.886	38.010	40.889	28.570	32.750
Diversos(3)	nd	nd	94.537	114.753	13.591
Erm	242.571	249.172	250.272	489.475	473.913
Altres	598.123	598.568	537.303	415.595	408.391
Total	**19.959.334**	**20.272.967**	**20.425.428**	**20.534.032**	**20.703.966**
Superfície agrària útil	19.118.640	19.425.226	19.637.853	19.628.963	19.821.663

nd: No disponible
(1) Plantes aromàtiques i medicinals
(2) Farratge per peixeder
(3) Arbres fruiters, gerds, remolatxa

Font: Departament d'Agricultura. Govern d'Andorra

6. INDÚSTRIA

Nombre d'empreses (mitjana)

	2007	2008	2009	2010	2011
Indústries extractives	-	-	1	1	1
Indústries manufactureres	201	210	218	217	200
Producció i distribució d'energia elèctrica, gas i aigua	8	7	5	6	6
Total	**209**	**217**	**224**	**225**	**207**

Nombre d'empreses per nombre d'assalariats (mitjana)

	2007	2008	2009	2010	2011
D'1 a 5	117	123	128	134	125
De 6 a 10	32	35	35	37	35
D'11 a 25	42	42	42	37	33
De 26 a 100	16	16	17	15	13
Més de 100	1	1	1	2	2
Total	**209**	**217**	**224**	**225**	**207**

Font: Caixa Andorrana de Seguretat Social

Consum d'energia elèctrica per indústries (MWh)

	2007	2008	2009	2010	2011
Consum d'energia elèctrica	5.156	5.476	5.048	4.751	4.258

Font: Forces Elèctriques d'Andorra

Nombre d'assalariats (mitjana)

	2007	2008	2009	2010	2011
Indústries extractives	-	-	4	3	2
Extracció de minerals no metàl·lics ni energètics	-	-	4	3	2
Indústries manufactureres	1.730	1.736	1.765	1.687	1.561
Indústries de productes alimentaris i begudes	231	232	244	233	222
Indústries del tabac	265	272	276	274	280
Indústries tèxtils	61	66	57	48	27
Indústries de la confecció i de la pelleteria	1	1	2	0	0
Indústries de la fusta i del suro, llevat de mobles, cistelleria i esparteria	290	271	221	188	161
Edició, arts gràfiques i reproducció de suports enregistrats	286	282	270	263	240
Indústries químiques	87	94	88	92	99
Fabricació de productes de cautxú i matèries plàstiques	1	1	3	3	1
Fabricació d'altres productes minerals no metàl·lics	65	63	58	53	44
Metal·lúrgia	3	3	0	0	0
Fabricació de productes metàl·lics, llevat de maquinària i equips	160	169	155	157	140
Indústries de la construcció de maquinària i equips mecànics	138	134	162	162	152
Fabricació de maquinària i materials elèctrics	10	10	17	13	8
Fabricació de materials electrònics; d'equips i d'aparells de ràdio (...)	1	1	0	0	0
Fabricació d'equips i instruments medicoquirúrgics, de precisió, òptica i rellotgeria	72	80	142	137	130
Fabricació de vehicles de motor, remolcs i semiremolcs	0	1	2	2	2
Fabricació d'altres materials de transport	0	0	0	0	1
Fabricació de mobles; altres indústries manufactureres	46	43	54	48	38
Reciclatge	14	14	14	15	16
Producció i distribució d'energia elèctrica, gas i aigua	159	164	154	161	168
Producció i distribució d'energia elèctrica, gas, vapor i aigua calenta	132	134	125	126	128
Captació, depuració i distribució d'aigua	27	30	29	35	40
Total	**1.889**	**1.900**	**1.923**	**1.851**	**1.731**

Salaris mitjans mensuals (euros)

	2007	2008	2009	2010	2011
Indústries extractives	-	-	2.371,92	3.036,48	1.404,41
Extracció de minerals no metàl·lics ni energètics	-	-	2.371,92	3.036,48	1.404,41
Indústries manufactureres	1.901,88	1.935,00	1.996,77	1.985,78	2.038,43
Indústries de productes alimentaris i begudes	1.523,99	1.523,27	1.605,54	1.606,26	1.677,53
Indústries del tabac	2.151,54	2.058,91	2.150,07	2.082,83	2.169,53
Indústries tèxtils	1.377,45	1.388,33	1.291,08	1.423,51	1.454,51
Indústries de la confecció i de la pelleteria	1.696,67	1.651,15	1.097,17	-	-
Indústries de la fusta i del suro, llevat de mobles, cistelleria i esparteria	1.968,03	2.030,51	2.063,74	1.989,72	1.881,31
Edició, arts gràfiques i reproducció de suports enregistrats	1.765,46	1.810,91	1.850,26	1.877,39	1.817,99
Indústries químiques	1.475,43	1.523,82	1.625,23	1.755,07	1.792,26
Fabricació de productes de cautxú i matèries plàstiques	1.280,00	1.326,86	1.660,29	1.697,50	1.877,65
Fabricació d'altres productes minerals no metàl·lics	2.700,03	2.785,52	2.850,24	3.036,82	3.257,32
Metal·lúrgia	1.143,00	1.126,67	-	-	-
Fabricació de productes metàl·lics, llevat de maquinària i equips	2.169,13	2.318,88	2.117,57	2.008,90	2.070,15
Indústries de la construcció de maquinària i equips mecànics	2.136,74	2.307,64	2.310,96	2.335,78	2.437,31
Fabricació de maquinària i materials elèctrics	1.331,68	1.416,83	1.726,16	1.481,88	1.492,09
Fabricació de materials electrònics; d'equips i d'aparells de ràdio (...)	2.273,33	2.390,00	-	-	-
Fabricació d'equips i instruments medicoquirúrgics, de precisió, òptica i rellotgeria	1.780,86	1.796,78	2.281,82	2.200,97	2.477,52
Fabricació de vehicles de motor, remolcs i semiremolcs	-	1.854,61	1.935,43	2.126,85	2.115,13
Fabricació d'altres materials de transport	-	-	-	-	1.565,00
Fabricació de mobles; altres indústries manufactureres	1.729,98	1.634,33	1.818,22	1.968,58	1.786,48
Reciclatge	2.489,26	2.619,22	2.635,10	1.957,37	2.029,15
Producció i distribució d'energia elèctrica, gas i aigua	3.052,38	3.115,95	3.222,45	3.260,46	3.161,40
Producció i distribució d'energia elèctrica, gas, vapor i aigua calenta	3.268,90	3.345,03	3.495,85	3.601,73	3.532,31
Captació, depuració i distribució d'aigua	1.994,49	2.093,99	2.029,79	2.036,91	1.983,24
Mitjana	**1.998,68**	**2.036,83**	**2.095,82**	**2.098,47**	**2.146,53**

Font: Caixa Andorrana de Seguretat Social

7. ENERGIA

Electricitat

	2007	2008	2009	2010	2011
Exportació (MWh)	25	-	9	7	1
Producció (MWh)	75.987	79.022	101.011	112.700	91.238
Producció tèrmica residus urbans	*19.293*	*16.305*	*15.163*	*12.666*	*12.323*
Producció hidràulica	*56.694*	*62.717*	*85.848*	*100.034*	*78.915*
Importació (MWh)	519.764	521.108	497.732	497.948	495.796
Total consum	**595.723**	**600.129**	**598.735**	**610.641**	**587.033**

Consum real d'electricitat per tarifes (kWh)

	2007	2008	2009	2010	2011
Tarifa "BD" blava domèstica	87.028.989	91.262.767	91.496.232	95.267.139	90.455.256
Tarifa "BP" blava professional (fins a 20 kW contractats)	53.776.281	54.075.277	53.265.461	53.850.180	50.663.371
Enllumenat públic	-	-	-	-	178.966
Tarifa "VR" vermella professional (de 25 kW a 250 kW contractats)	115.533.057	114.780.088	114.748.571	116.429.505	113.183.475
Tarifa "VD" verda professional (més de 250 kW contractats)	136.109.353	132.285.234	127.835.680	129.069.468	126.254.384
Total consum clients baixa tensió (BT)	*392.447.680*	*392.403.366*	*387.345.944*	*394.616.292*	*380.735.452*
Tarifa altres distribuïdores	178.596.616	182.009.984	182.157.180	185.771.007	179.271.641
Total	**571.044.296**	**574.413.350**	**569.503.124**	**580.387.299**	**560.007.093**

Consum d'electricitat per sectors (MWh)

	2007	2008	2009	2010	2011
Usos domèstics	86.914	91.904	91.476	95.267	90.475
Construcció i activitats annexes	11.493	6.455	5.715	5.136	4.826
Indústries	5.156	5.476	5.048	4.751	4.258
Distribució	78.356	76.240	75.886	76.384	74.799
Hoteleria i restauració	74.594	70.537	68.029	68.381	66.263
Serveis financers	26.577	26.065	25.743	24.289	23.320
Altres serveis	67.732	68.714	69.771	71.599	68.883
Enllumenat públic	6.591	7.133	7.698	7.480	7.789
Estacions d'esquí	18.224	17.001	15.272	17.221	15.125
Administracions	22.356	23.636	22.866	23.900	24.997
Altres distribuïdores	178.597	182.010	182.157	185.771	179.272
Total	**576.591**	**575.171**	**569.662**	**580.179**	**560.007**

Font: Forces Elèctriques d'Andorra

Importacions de carburants (litres)

	2007	2008	2009	2010	2011
Gasolina sense plom	33.724.557	31.621.725	29.960.088	28.563.574	28.080.840
Gasoil de locomoció	103.065.935	104.104.455	100.287.482	99.399.880	102.216.532
Fuel domèstic	66.396.534	67.454.616	64.467.574	66.778.762	54.298.678
Carbureactors	141.367	144.832	93.427	127.936	131.958
Total	**203.328.393**	**203.325.628**	**194.808.571**	**194.870.152**	**184.728.008**

Font: Duana andorrana

Evolució dels diferents consums d'energia (TEP)

	2007	2008	2009	2010	2011
Electricitat	132.251	133.229	132.919	135.538	130.321
Gasolina	26.204	24.570	23.279	22.194	21.819
Gasoil	149.466	151.315	145.314	146.570	138.046
Propà	2.415	2.255	2.244	2.399	2.353
Butà	739	911	595	541	461
Total	**311.074**	**312.280**	**304.350**	**307.242**	**293.001**

Font: Departament d'Indústria. Govern d'Andorra

8. CONSTRUCCIÓ

Nombre d'empreses per nombre d'assalariats (mitjana)

	2007	2008	2009	2010	2011
D'1 a 5	358	344	322	294	292
De 6 a 10	135	140	118	109	99
D'11 a 25	123	118	102	91	75
De 26 a 100	62	55	51	45	39
Més de 100	3	2	2	0	1
Total	**682**	**659**	**594**	**539**	**506**

Nombre d'assalariats (mitjana)

	2007	2008	2009	2010	2011
Construcció	6.682	6.094	5.410	4.657	3.932

Salaris mitjans mensuals (euros)

	2007	2008	2009	2010	2011
Construcció	1.904,64	1.937,01	1.931,91	1.919,58	1.952,70

Font: Caixa Andorrana de Seguretat Social

Consum d'energia elèctrica (MWh)

	2007	2008	2009	2010	2011
Construcció i activitats annexes	11.493	6.455	5.715	5.136	4.826

Font: Forces Elèctriques d'Andorra

Superfícies autoritzades per a l'edificació (metres quadrats)

	2007	2008	2009	2010	2011
Apartaments	48.381	69.639	75.639	13.770	21.475
Xalets	11.146	14.732	12.261	13.735	10.265
Altres edificis (inclou despatxos, magatzems i hotels)	19.158	20.038	20.341	29.105	41.113
Total	**78.685**	**104.409**	**108.241**	**56.610**	**72.853**

Superfícies autoritzades per a l'edificació per parròquies (metres quadrats)

	2007	2008	2009	2010	2011
Canillo	12.059	21.002	2.656	6.317	5.040
Encamp	4.975	14.901	11.017	18.566	18.816
Ordino	3.090	15.059	19.075	2.363	3.054
La Massana	34.567	9.122	8.512	5.021	6.570
Andorra la Vella	4.314	10.071	15.893	2.244	2.324
Sant Julià de Lòria	7.183	14.783	22.990	3.112	34.866
Escaldes-Engordany	12.497	19.471	28.098	18.987	2.183
Total	**78.685**	**104.409**	**108.241**	**56.610**	**72.853**

Font: Administracions comunals / Departament d'Estadística. Govern d'Andorra

Importacions de materials de construcció (milers d'euros)

	2007	2008	2009	2010	2011
Sal, sofre, terres, pedres, guixos, calç, ciment (25)	15.704,62	13.988,79	10.880,02	8.480,53	8.003,17
Manufactures de pedra, guix i mica (68)	11.521,20	11.128,94	6.615,19	6.425,78	4.740,19
Fosa, ferro i acer (72)	11.049,12	10.220,42	5.025,07	5.037,97	5.160,43
Manufactures de fosa, ferro i acer (73)	26.712,07	24.855,07	23.459,61	18.052,85	14.666,62
Total	**64.987,01**	**60.193,22**	**45.979,89**	**37.997,13**	**32.570,42**

Font: Duana andorrana

9.SERVEIS

Nombre d'empreses (mitjana)

	2007	2008	2009	2010	2011
Comerç i reparació de vehicles de motor (...)	1.530	1.569	1.411	1.369	1.339
Hoteleria	749	756	720	691	690
Transport, emmagatzematge i comunicacions	191	181	175	155	149
Sistema financer	79	74	83	77	76
Activitats immobiliàries i de lloguer; serveis empresarials	802	800	785	775	791
Administració pública, defensa i seguretat social obligatòria	42	45	43	42	42
Educació	45	50	51	53	47
Activitats sanitàries i veterinàries, serveis socials	185	201	194	196	202
Altres act. socials i de serveis prestats a la comunitat; serveis personals	371	380	373	377	386
Llars que ocupen personal domèstic	3.440	3.601	3.574	3.593	3.526
Organismes extraterritorials	4	6	8	9	8
Treball domèstic a la comunitat (comunitat de propietaris)	530	543	566	577	569
Declarant voluntari sense activitat (voluntaris)	26	16	12	4	-
Total	**7.992**	**8.222**	**7.995**	**7.917**	**7.823**

Nombre d'empreses per nombre d'assalariats (mitjana)

	2007	2008	2009	2010	2011
D'1 a 5	6.790	7.023	6.840	6.841	6.768
De 6 a 10	562	594	569	521	498
D'11 a 25	406	380	376	358	361
De 26 a 100	185	176	159	148	149
Més de 100	48	49	50	50	48
Total	**7.992**	**8.222**	**7.995**	**7.917**	**7.823**

Nombre d'assalariats (mitjana)

	2007	2008	2009	2010	2011
Comerç i reparació de vehicles de motor (...)	**11.316**	**10.870**	**10.362**	**9.977**	**9.574**
Venda, manteniment i reparació de vehicles de motor (...)	1.389	1.389	1.235	1.219	1.176
Comerç a l'engròs i intermediaris del comerç, llevat de vehicles de motor i motocicletes	2.444	2.342	2.815	2.687	2.549
Comerç al detall, llevat de comerç de vehicles de motor (...)	7.483	7.138	6.313	6.071	5.849
Hoteleria	**5.523**	**5.242**	**5.136**	**4.956**	**4.877**
Transport, emmagatzematge i comunicacions	**1.300**	**1.291**	**1.220**	**1.185**	**1.156**
Transport terrestre; transport per canonades	606	634	555	532	503
Transport aeri i espacial	6	8	9	9	9
Activitats afins al transport; activitats d'agències de viatges	420	378	380	370	376
Correus i telecomunicacions	268	271	277	273	268
Sistema financer	**1.609**	**1.665**	**1.696**	**1.671**	**1.695**
Activitats del sistema financer, llevat de les act. d'assegurances	1.344	1.402	1.447	1.432	1.461
Activitats d'assegurances, llevat de la seguretat social obligatòria	262	259	245	235	229
Activitats auxiliars del sistema financer	3	4	4	4	4
Activitats immobiliàries i de lloguer; serveis empresarials	**4.215**	**4.100**	**4.115**	**4.132**	**4.076**
Activitats immobiliàries	740	693	639	609	615
Lloguer de maquinària i equips sense operari, d'efectes personals i estris domèstics	164	155	170	169	177
Activitats informàtiques	287	267	305	325	334
Recerca i desenvolupament	0	1	1	7	10
Altres activitats empresarials	3.024	2.984	2.999	3.023	2.940
Administració pública, defensa i seguretat social obligatòria	**4.452**	**4.675**	**4.698**	**4.487**	**4.452**
Educació	**670**	**684**	**594**	**584**	**571**
Activitats sanitàries i veterinàries, serveis socials	**1.431**	**1.505**	**1.695**	**1.762**	**1.800**
Altres act. socials i de serveis prestats a la comunitat; serveis personals	**2.441**	**2.442**	**2.445**	**2.419**	**2.456**
Activitats de sanejament públic	42	44	56	70	83
Activitats associatives	203	203	165	177	196
Activitats recreatives, culturals i esportives	1.616	1.637	1.721	1.685	1.694
Activitats diverses de serveis personals	581	558	503	487	483
Llars que ocupen personal domèstic	**1.334**	**1.382**	**1.354**	**1.326**	**1.324**
Organismes extraterritorials	**9**	**12**	**23**	**26**	**26**
Treball domèstic a la comunitat (comunitat de propietaris)	**201**	**204**	**200**	**206**	**203**
Declarant voluntari sense activitat (voluntaris)	**16**	**9**	**2**	**1**	**-**
Total	**34.517**	**34.081**	**33.538**	**32.733**	**32.210**

Font: Caixa Andorrana de Seguretat Social

Salaris mitjans mensuals (euros)

	2007	2008	2009	2010	2011
Comerç i reparació de vehicles de motor (...)	**1.596,46**	**1.658,51**	**1.671,50**	**1.687,64**	**1.697,23**
Venda, manteniment i reparació de vehicles de motor (...)	1.683,55	1.784,86	1.789,70	1.806,81	1.866,87
Comerç a l'engròs i intermediaris del comerç, llevat de vehicles de motor i motocicletes	1.779,51	1.846,82	1.856,29	1.856,97	1.874,47
Comerç al detall, llevat de comerç de vehicles de motor (...)	1.520,49	1.572,13	1.565,99	1.588,78	1.585,89
Hoteleria	**1.406,42**	**1.463,59**	**1.467,63**	**1.472,57**	**1.476,32**
Transport, emmagatzematge i comunicacions	**1.938,87**	**2.048,81**	**2.142,85**	**2.181,08**	**2.223,76**
Transport terrestre; transport per canonades	1.817,25	1.877,27	1.927,23	1.900,39	1.935,49
Transport aeri i espacial	4.069,96	3.319,18	3.491,27	3.250,98	3.809,29
Activitats afins al transport; activitats d'agències de viatges	1.670,22	1.771,42	1.833,73	1.845,46	1.848,24
Correus i telecomunicacions	2.588,80	2.802,33	2.957,12	3.147,29	3.237,62
Sistema financer	**4.049,24**	**4.153,70**	**4.215,38**	**4.380,86**	**4.535,97**
Activitats del sistema financer, llevat de les activitats d'assegurances	4.416,04	4.494,70	4.525,88	4.690,79	4.855,41
Activitats d'assegurances, llevat de la seguretat social obligatòria	2.188,84	2.337,19	2.408,55	2.523,18	2.536,91
Activitats auxiliars del sistema financer	2.189,80	2.119,75	2.731,41	2.469,31	2.402,88
Activitats immobiliàries i de lloguer; serveis empresarials	**1.734,65**	**1.798,65**	**1.846,60**	**1.838,15**	**1.851,16**
Activitats immobiliàries	1.835,32	1.950,81	2.007,37	2.149,18	2.184,73
Lloguer de maquinària i equips sense operari, d'efectes personals i estris domèstics	1.470,29	1.593,51	1.701,97	1.738,88	1.841,43
Activitats informàtiques	2.253,26	2.350,77	2.500,24	2.545,08	2.469,91
Recerca i desenvolupament	-	895,79	700,99	1.707,03	1.707,75
Altres activitats empresarials	1.675,15	1.724,70	1.754,52	1.705,39	1.712,13
Administració pública, defensa i seguretat social obligatòria	**2.206,43**	**2.290,15**	**2.318,68**	**2.417,51**	**2.449,42**
Educació	**1.904,20**	**1.987,38**	**2.033,69**	**2.070,55**	**2.083,17**
Activitats sanitàries i veterinàries, serveis socials	**1.962,46**	**2.198,48**	**2.301,08**	**2.306,96**	**2.318,05**
Altres activitats socials i de serveis prestats a la comunitat; serveis personals	**1.558,44**	**1.651,35**	**1.661,55**	**1.683,36**	**1.622,66**
Activitats de sanejament públic	2.013,78	1.973,94	1.869,80	1.792,09	1.706,92
Activitats associatives	1.255,34	1.332,26	1.450,18	1.506,36	1.370,98
Activitats recreatives, culturals i esportives	1.668,89	1.762,60	1.715,99	1.751,95	1.686,60
Activitats diverses de serveis personals	1.324,37	1.415,93	1.521,50	1.495,04	1.486,19
Llars que ocupen personal domèstic	**1.087,83**	**1.159,20**	**1.172,94**	**1.217,26**	**1.236,93**
Organismes extraterritorials	**1.619,54**	**1.791,01**	**2.521,89**	**2.407,69**	**2.411,81**
Treball domèstic a la comunitat (comunitat de propietaris)	**1.055,03**	**1.036,99**	**1.126,05**	**1.142,74**	**1.149,60**
Declarant voluntari sense activitat (voluntaris)	**1.333,80**	**1.093,51**	**1.537,75**	**1.182,19**	-
Mitjana	**1.784,37**	**1.874,56**	**1.912,90**	**1.947,42**	**1.969,53**

Font: Caixa Andorrana de Seguretat Social

Consum d'energia elèctrica (MWh)

	2007	2008	2009	2010	2011
Distribució	78.356	76.240	75.886	76.384	74.799
Hoteleria i restauració	74.594	70.537	68.029	68.381	66.263
Serveis financers	26.577	26.065	25.743	24.289	23.320
Altres serveis	67.732	68.714	69.771	71.599	68.883
Enllumenat públic	6.591	7.133	7.698	7.480	7.789
Estacions d'esquí	18.224	17.001	15.272	17.221	15.125
Administracions	22.356	23.636	22.866	23.900	24.997
Altres distribuïdores	178.597	182.010	182.157	185.771	179.272
Total	**473.028**	**471.335**	**467.422**	**475.025**	**460.447**

Font: Forces Elèctriques d'Andorra

9.1 Comerç

Nombre d'empreses (mitjana)

	2007	2008	2009	2010	2011
Comerç i reparació de vehicles de motor (...)	1.530	1.569	1.411	1.369	1.339

Font: Caixa Andorrana de Seguretat Social

Nombre d'empreses per nombre d'assalariats (mitjana)

	2007	2008	2009	2010	2011
D'1 a 5	1.096	1.131	1.018	997	985
De 6 a 10	212	231	209	197	186
D'11 a 25	144	135	119	116	111
De 26 a 100	63	56	50	44	40
Més de 100	15	15	14	15	16
Total	**1.530**	**1.569**	**1.411**	**1.369**	**1.339**

Nombre d'assalariats (mitjana)

	2007	2008	2009	2010	2011
Venda, manteniment i reparació de vehicles de motor (...)	1.389	1.389	1.235	1.219	1.176
Comerç a l'engròs i intermediaris del comerç, llevat de vehicles de motor i motocicletes	2.444	2.342	2.815	2.687	2.549
Comerç al detall, llevat de comerç de vehicles de motor (...)	7.483	7.138	6.313	6.071	5.849
Total	**11.316**	**10.870**	**10.362**	**9.977**	**9.574**

Salaris mitjans mensuals (euros)

	2007	2008	2009	2010	2011
Venda, manteniment i reparació de vehicles de motor (...)	1.683,55	1.784,86	1.789,70	1.806,81	1.866,87
Comerç a l'engròs i intermediaris del comerç, llevat de vehicles de motor i motocicletes	1.779,51	1.846,82	1.856,29	1.856,97	1.874,47
Comerç al detall, llevat de comerç de vehicles de motor (...)	1.520,49	1.572,13	1.565,99	1.588,78	1.585,89
Mitjana	**1.596,46**	**1.658,51**	**1.671,50**	**1.687,64**	**1.697,23**

Font: Caixa Andorrana de Seguretat Social

Consum d'energia elèctrica (MWh)

	2007	2008	2009	2010	2011
Sector distribució	78.356	76.240	75.886	76.384	74.799

Font: Forces Elèctriques d'Andorra

9.2 Sector financer

Nombre d'empreses (mitjana)

	2007	2008	2009	2010	2011
Sistema financer	79	74	83	77	76

Nombre d'empreses per nombre d'assalariats (mitjana)

	2007	2008	2009	2010	2011
D'1 a 5	47	45	56	50	49
De 6 a 10	15	16	12	12	10
D'11 a 25	10	6	8	9	11
De 26 a 100	3	3	2	1	1
Més de 100	5	5	5	5	5
Total	**79**	**74**	**83**	**77**	**76**

Nombre d'assalariats (mitjana)

	2007	2008	2009	2010	2011
Activitats del sistema financer, llevat de les act. d'assegurances	1.344	1.402	1.447	1.432	1.461
Activitats d'assegurances, llevat de la seguretat social obligatòria	262	259	245	235	229
Activitats auxiliars del sistema financer	3	4	4	4	4
Total	**1.609**	**1.665**	**1.696**	**1.671**	**1.695**

Font: Caixa Andorrana de Seguretat Social

Salaris mitjans mensuals (euros)

	2007	2008	2009	2010	2011
Activitats del sistema financer, llevat de les act. d'assegurances	4.416,04	4.494,70	4.525,88	4.690,79	4.855,41
Activitats d'assegurances, llevat de la seguretat social obligatòria	2.188,84	2.337,19	2.408,55	2.523,18	2.536,91
Activitats auxiliars del sistema financer	2.189,80	2.119,75	2.731,41	2.469,31	2.402,88
Mitjana	**4.049,24**	**4.153,70**	**4.215,38**	**4.380,86**	**4.535,97**

Font: Caixa Andorrana de Seguretat Social

Consum d'energia elèctrica (MWh)

	2007	2008	2009	2010	2011
Serveis financers	26.577	26.065	25.743	24.289	23.320

Font: Forces Elèctriques d'Andorra

Nombre d'oficines bancàries

	2007	2008	2009	2010	2011
Nombre d'oficines bancàries	57	57	55	56	50

Nombre d'empleats del sector bancari

	2007	2008	2009	2010	2011
Nombre d'empleats del sector bancari(*)	1.272	1.425	1.588	1.703	2.078

(*) A partir de l'any 2008 s'inclouen els empleats tant a Andorra com a l'estranger.

Font: Associació de Bancs Andorrans

Dipòsits de les entitats bancàries (milions d'euros)

	2007	2008	2009	2010	2011
Grup Andbank	2.050,60	3.291,76	2.439,70	2.494,88	2.603,37
Banca Privada d'Andorra	1.212,55	1.458,13	1.415,76	1.210,33	1.484,68
Grup MoraBanc	2.826,35	3.294,09	2.263,85	1.867,28	1.851,03
Grup Crèdit Andorrà	3.821,54	4.879,47	4.373,75	4.181,70	4.315,61
BancSabadell d'Andorra	552,47	586,70	457,87	417,66	357,44
Total	**10.463,52**	**13.510,15**	**10.950,94**	**10.171,86**	**10.612,12**

Inversió creditícia neta de les entitats bancàries (milions d'euros)

	2007	2008	2009	2010	2011
Grup Andbank	1.513,07	1.558,71	1.594,26	1.611,23	1.684,14
Banca Privada d'Andorra	812,98	1.119,46	804,84	909,50	1.077,96
Grup MoraBanc	1.041,45	1.060,64	1.030,81	1.066,57	1.096,39
Grup Crèdit Andorrà	2.732,01	2.882,29	3.002,65	3.084,62	3.090,78
BancSabadell d'Andorra	334,64	351,07	390,05	390,30	399,45
Total	**6.434,15**	**6.972,17**	**6.822,61**	**7.062,21**	**7.348,72**

Nota: Inversió creditícia neta, és a dir, se n'han deduït els "Fons de provisió per a insolvències"; no incorpora saldos d'inversió creditícia amb Bancs i Entitats de Crèdit, sinó exclusivament inversió creditícia de clients.

Benefici per entitat bancària (milers d'euros)

	2007	2008	2009	2010	2011
Grup Andbank	85.657	31.410	44.357	40.778	54.246
Banca Privada d'Andorra	37.588	23.346	25.125	25.142	18.809
Grup MoraBanc	94.393	52.224	50.116	50.629	46.687
Grup Crèdit Andorrà	128.001	85.005	76.655	77.816	70.628
BancSabadell d'Andorra	8.202	5.186	5.252	6.135	6.452
Total	**353.841**	**197.171**	**201.505**	**200.500**	**196.822**

Font: Associació de Bancs Andorrans i balanços de les entitats bancàries

9.3 Turisme

Nombre d'empreses (mitjana)

	2007	2008	2009	2010	2011
Hoteleria	749	756	720	691	690

Nombre d'empreses per nombre d'assalariats (mitjana)

	2007	2008	2009	2010	2011
D'1 a 5	463	485	454	455	449
De 6 a 10	121	115	110	92	92
D'11 a 25	109	101	104	93	98
De 26 a 100	54	52	50	51	49
Més de 100	2	2	2	1	1
Total	**749**	**756**	**720**	**691**	**690**

Nombre d'assalariats (mitjana)

	2007	2008	2009	2010	2011
Hoteleria	5.523	5.242	5.136	4.956	4.877

Salaris mitjans mensuals (euros)

	2007	2008	2009	2010	2011
Hoteleria	1.406,42	1.463,59	1.467,63	1.472,57	1.476,32

Font: Caixa Andorrana de Seguretat Social

Consum d'energia elèctrica (MWh)

	2007	2008	2009	2010	2011
Hoteleria i restauració	74.594	70.537	68.029	68.381	66.263
Estacions d'esquí	18.224	17.001	15.272	17.221	15.125

Font: Forces Elèctriques d'Andorra

Total visitants (qualsevol persona no resident que visita el país)

		2007	2008	2009(*)	2010	2011
Total per nacionalitats	Espanyols	6.276.058	5.962.460	5.216.607	4.951.063	4.518.651
	Francesos	4.174.649	3.963.389	3.659.936	3.387.767	3.559.439
	Altres	292.494	267.900	235.316	212.434	283.053
Sant Julià de Lòria	Espanyols	6.073.922	5.767.669	5.026.236	4.769.427	4.247.018
	Francesos	500.193	459.893	388.962	354.579	324.636
	Altres	178.468	165.835	141.954	130.173	150.679
El Pas de la Casa	Espanyols	202.136	194.791	190.371	181.636	271.633
	Francesos	3.674.456	3.503.496	3.270.974	3.033.188	3.234.803
	Altres	114.026	102.065	93.362	82.261	132.374
Total visitants (turistes i excursionistes)		**10.743.201**	**10.193.749**	**9.111.859**	**8.551.264**	**8.361.143**

(*) A partir del mes de maig de 2009, s'ha modificat la metodologia de càlcul del nombre de visitants al país. Les dades extretes amb metodologies diferents no són comparables.

Font: Andorra Turisme SAU

Turistes (qualsevol visitant que passa més d'un dia al país, és a dir, que passa com a mínim una nit al país)

		2007	2008	2009(*)	2010	2011
Total per nacionalitats	Espanyols	1.628.528	1.555.475	1.409.868	1.414.298	1.507.111
	Francesos	450.780	402.299	332.783	310.800	327.250
	Altres	110.113	101.677	87.218	82.903	113.170
Sant Julià de Lòria	Espanyols	1.562.428	1.495.397	1.349.729	1.351.951	1.400.379
	Francesos	113.020	103.154	81.788	76.285	75.378
	Altres	71.072	65.994	55.218	52.782	65.853
El Pas de la Casa	Espanyols	66.100	60.078	60.139	62.347	106.732
	Francesos	337.760	299.145	250.995	234.515	251.872
	Altres	39.041	35.683	32.000	30.121	47.317
Total turistes		**2.189.421**	**2.059.451**	**1.829.869**	**1.808.001**	**1.947.531**

Excursionistes (qualsevol visitant que només passa un dia al país)

		2007	2008	2009(*)	2010	2011
Total per nacionalitats	Espanyols	4.647.530	4.406.985	3.806.739	3.536.765	3.011.540
	Francesos	3.723.869	3.561.090	3.327.153	3.076.967	3.232.189
	Altres	182.381	166.223	148.098	129.531	169.883
Sant Julià de Lòria	Espanyols	4.511.494	4.272.272	3.676.507	3.417.476	2.846.639
	Francesos	387.173	356.739	307.174	278.294	249.258
	Altres	107.396	99.841	86.736	77.391	84.826
El Pas de la Casa	Espanyols	136.036	134.713	130.232	119.289	164.901
	Francesos	3.336.696	3.204.351	3.019.979	2.798.673	2.982.931
	Altres	74.985	66.382	61.362	52.140	85.057
Total excursionistes		**8.553.780**	**8.134.298**	**7.281.990**	**6.743.263**	**6.413.612**

Nombre de pernoctacions per tipus d'allotjament

	2007	2008	2009(*)	2010	2011
Hotel	4.644.019	4.298.357	3.521.589	3.799.857	3.573.005
Apartament	801.025	578.138	369.340	467.234	470.776
Càmping	293.515	189.127	251.895	289.240	179.496
Casa particular	483.778	551.225	511.958	585.168	631.411
No determinat	289.624	283.054	123.235	88.253	133.329
Total	**6.511.961**	**5.899.901**	**4.778.017**	**5.229.752**	**4.988.017**

(*) A partir del mes de maig de 2009, s'ha modificat la metodologia de càlcul del nombre de visitants al país. Les dades extretes amb metodologies diferents no són comparables.

Font: Andorra Turisme SAU

9.4 Transports i comunicacions

Nombre d'assalariats (mitjana)

	2007	2008	2009	2010	2011
Transport terrestre; transport per canonades	606	634	555	532	503
Transport aeri i espacial	6	8	9	9	9
Activitats afins al transport; activitats d'agències de viatges	420	378	380	370	376
Correus i telecomunicacions	268	271	277	273	268
Total	**1.300**	**1.291**	**1.220**	**1.185**	**1.156**

Salaris mitjans mensuals (euros)

	2007	2008	2009	2010	2011
Transport terrestre; transport per canonades	1.817,25	1.877,27	1.927,23	1.900,39	1.935,49
Transport aeri i espacial	4.069,96	3.319,18	3.491,27	3.250,98	3.809,29
Activitats afins al transport; activitats d'agències de viatges	1.670,22	1.771,42	1.833,73	1.845,46	1.848,24
Correus i telecomunicacions	2.588,80	2.802,33	2.957,12	3.147,29	3.237,62
Mitjana	**1.938,87**	**2.048,81**	**2.142,85**	**2.181,08**	**2.223,76**

Font: Caixa Andorrana de Seguretat Social

Parc automobilístic

	2007	2008	2009	2010	2011
Vehicles amb placa de matrícula normal					
Turismes	51.679	51.648	51.676	52.336	52.284
Camionetes	966	984	973	982	966
Furgonetes	3.398	3.375	3.348	3.343	3.288
Vehicles de transport de persones (a partir de 12 pers.)	210	207	208	208	207
Camions	1.031	994	970	954	896
Semiremolcs	333	323	314	311	284
Remolcs industrials	8	9	9	10	9
Remolcs particulars	2.986	3.034	3.061	3.095	3.097
Motos (+ 50 cc)	9.594	9.836	10.027	10.255	10.415
Tractors agrícoles	357	355	353	358	357
Total	70.562	70.765	70.939	71.852	71.803
Vehicles amb matrícula especial					
Ciclomotors (- 50 cc)	3.224	3.079	2.908	2.836	2.711
Vehicles especials	1.908	1.965	1.998	2.004	1.984
Motos de neu	511	482	471	471	453
Total	5.643	5.526	5.377	5.311	5.148
TOTAL PARC AUTOMOBILÍSTIC	**76.205**	**76.291**	**76.316**	**77.163**	**76.951**

Vehicles del parc automobilístic per 1.000 habitants

	2007	2008	2009	2010	2011
Vehicles/1.000 habitants	917	903	908	908	985

Nota: La dada relativa a l'any 2011 reflecteix un augment interanual del nombre de vehicles per cada mil habitants, del 8,5%. Aquest augment respon al descens excepcional de la població total registrat durant aquest any, a causa de la neteja del cens que duen a terme els comuns de cada parròquia.

Font: Departament d'Indústria. Govern d'Andorra

Abonaments a serveis de telecomunicacions (unitats)

	2007	2008	2009	2010	2011
Telefonia fixa	**48.079**	**48.621**	**49.505**	**49.765**	**49.171**
Línies telefòniques	37.153	37.375	37.882	38.171	38.401
Canals XDSI	10.926	11.246	11.623	11.594	10.770
Telefonia mòbil	**68.483**	**64.202**	**64.549**	**65.495**	**65.044**
Mobiland contracte(1)	37.988	38.299	38.845	40.020	41.269
Mobiland Clic prepagament(2)	30.495	25.903	25.704	25.475	23.775
Línies de dades	**615**	**565**	**474**	**409**	**-**
Línies commutades(3)	213	194	150	135	-
Línies especialitzades	402	371	324	274	-
Capacitat total contractada en kBps(3)	**345.801**	**397.218**	**349.555**	**350.568**	**-**
Accessos de dades punt a punt	**-**	**-**	**-**	**-**	**824**
Ipsilon (coure)	-	-	-	-	368
Intranet Empreses (FTTH)	-	-	-	-	456
Internet de banda ampla	**18.526**	**20.272**	**22.941**	**24.502**	**25.763**
ADSL	18.526	20.272	17.902	13.264	8.337
Internet via fibra òptica	-	-	5.039	11.238	17.426

Nota: Dades del mes de desembre de l'any corresponent.
(1) Les dades de *Mobiland contracte* no inclouen targetes cedides a altres operadors.
(2) Les dades de *Mobiland Clic* corresponen a les targetes de prepagament en servei.
(3) S'hi inclouen les capacitats de tots els productes instal·lats i no se n'exclouen línies d'Andorra Telecom i del Govern.

Font: Andorra Telecom

Tràfic telefònic

	2007	2008	2009	2010	2011
TRÀFIC TELEFÒNIC (minuts)					
Total Nacional	254.114.991	219.542.091	196.721.664	183.263.474	175.724.899
Xarxa fixa (1)	*204.301.372*	*170.918.584*	*149.162.757*	*137.971.339*	*131.684.410*
Telefonia –xarxa fixa(1)	150.613.739	144.973.183	135.508.359	132.359.694	-
Internet (accés analògic)	51.489.592	24.942.712	13.331.673	5.320.153	-
Internet (accés digital)	2.198.041	1.002.689	322.725	291.492	-
Xarxa mòbil (1)	*49.813.619*	*48.623.507*	*47.558.907*	*45.292.135*	*44.040.489*
Internacional entrant	62.811.426	61.225.472	58.084.482	54.194.186	49.913.074
Internacional sortint	69.577.408	66.537.257	61.065.343	60.107.157	55.404.485
TRAFIC TELEFÒNIC (Gb)					
Internet banda ampla –Nacional	-	21.087	36.776	106.500	259.074
Via ADSL	-	21.087	28.738	53.222	99.590
Via fibra òptica	-	-	8.038	53.278	159.484
Internet banda ampla –Internacional	-	2.889.854	3.338.559	3.834.043	4.757.016
Via ADSL	-	2.889.854	2.845.628	2.314.292	1.980.786
Via fibra òptica	-	-	492.931	1.519.751	2.776.230

(1) Inclou el tràfic corresponent a números gratuïts (110, 112, 115, 118...).
Nota 1: El nombre de minuts Internet no inclou el tràfic des de banda ampla (ADSL, fibra òptica).
Nota 2: La disminució del tràfic telefònic es deu a una utilització més gran d'Internet banda ampla, de la qual no es disposa dels minuts originats.

Font: Andorra Telecom

L'ECONOMIA ANDORRANA: ESTADÍSTIQUES DE COMERÇ EXTERIOR

10. IMPORTACIONS i EXPORTACIONS

10.1 Composició del comerç exterior

Importacions per productes (milers d'euros)

		2007	2008	2009	2010	2011
01	Animals vius	339,27	180,47	122,51	263,48	151,51
02	Carns i menuts comestibles	26.390,46	26.568,64	24.955,30	24.945,34	25.262,38
03	Peixos i crustacis, mol·luscs i altres	12.089,93	11.581,17	10.719,10	11.107,75	11.187,21
04	Llet i productes làctics; ous i mel	26.575,31	29.106,59	26.401,52	22.486,40	22.537,78
05	Altres productes d'origen animal	90,21	99,42	86,29	104,79	96,62
06	Plantes vives i productes de floricultura	1.961,33	1.854,20	1.588,45	1.574,34	1.473,34
07	Llegums, plantes, arrels i tubercles alimentaris	10.739,54	10.551,36	9.851,65	10.751,06	9.514,59
08	Fruits comestibles; peles de cítrics o de melons	4.167,64	4.355,31	4.133,33	4.878,50	4.892,72
09	Cafè, te, herba mate i espècies	2.679,94	3.576,67	4.532,75	5.565,53	5.423,05
10	Cereals	341,81	485,89	508,33	444,29	378,41
11	Productes de farinera, malt, midons, etc.	808,25	1.004,34	905,92	815,18	873,13
12	Llavors i fruits, plantes industrials o medicinals, etc.	575,48	634,08	494,25	482,63	474,21
13	Gomes, resines i altres sucs i extractes vegetals	17,33	135,46	71,81	12,75	84,15
14	Matèries per trenar i altres productes d'origen vegetal	4,43	8,64	1,39	25,83	4,45
15	Greixos i olis animals o vegetals; ceres	5.537,94	5.613,66	4.705,33	4.433,04	4.774,08
16	Preparats de carn, de peixos o de crustacis, etc.	13.507,30	13.555,19	13.138,42	12.961,99	13.641,94
17	Sucres i articles confiters	10.288,00	10.401,46	9.449,32	7.938,90	8.208,04
18	Cacau i els seus preparats	7.456,04	8.128,93	8.101,36	8.311,59	8.765,06
19	Preparats de cereals, farina, etc.; pastissos	16.645,17	17.704,21	17.653,75	16.873,48	17.171,89
20	Preparats de llegums, de fruits, etc.	8.933,81	9.906,90	8.708,26	8.417,46	8.386,01
21	Preparats alimentaris diversos	19.796,53	19.596,55	20.264,83	22.042,88	23.054,51
22	Begudes, líquids alcohòlics i vinagres	57.468,36	57.262,67	54.836,80	59.444,14	62.524,46
23	Residus de les indústries alimentàries, etc.	1.812,25	2.090,95	2.188,94	2.272,05	2.685,11
24	Tabacs i succedanis de tabac fabricats	25.809,90	33.735,07	27.292,30	31.416,58	30.970,58
25	Sal; sofre; terres i pedres; guixos, calç i ciments	15.704,62	13.988,79	10.880,02	8.480,53	8.003,17
26	Minerals, escòries i cendres	1,41	3,55	2,46	0,20	0,55
27	Combustibles, olis i ceres minerals; matèries bituminoses	93.093,42	124.684,46	96.777,40	117.361,45	141.791,31
28	Productes químics inorgànics	584,02	586,12	617,04	640,31	669,03
29	Productes químics orgànics	369,99	438,02	396,47	772,14	783,49
30	Productes farmacèutics	28.309,82	28.201,75	29.420,43	27.234,35	28.925,50
31	Adobs	477,17	398,36	385,93	372,00	372,51
32	Pintures i vernissos, màstics, tintes	6.614,63	5.665,81	4.933,48	5.206,32	5.333,33
33	Productes de perfumeria o de tocador	99.033,87	96.515,99	85.905,09	85.257,67	90.370,37
34	Sabons, productes orgànics, ceres, espelmes	8.678,02	8.861,15	10.566,41	10.423,61	11.300,95
35	Matèries albuminoides, coles, enzims	421,16	392,02	386,51	460,33	384,61
36	Pólvores i explosius, matèries inflamables	1.276,55	278,94	802,60	978,06	336,21
37	Productes fotogràfics o cinematogràfics	984,15	1.198,90	1.120,01	659,47	384,78
38	Productes diversos de les indústries químiques	6.905,07	5.835,94	5.397,67	4.939,12	4.798,77
39	Matèries plàstiques i manufactures de plàstic	17.216,64	16.777,30	14.480,56	13.093,56	12.345,32
40	Cautxú i manufactures de cautxú	11.252,76	10.922,57	10.996,64	10.993,51	11.216,66
41	Pells en brut (excloses les pelleteries) i cuirs	10,11	18,67	10,93	9,71	2,11
42	Objectes de cuir, albarderia, etc.	21.744,03	19.797,98	14.946,35	15.347,60	15.680,97
43	Pelleteries i pells treballades, pelleteries factícies	1.397,56	1.026,99	782,57	676,06	950,35
44	Fusta, carbó vegetal i articles de fusta	14.890,63	12.025,77	9.692,03	8.402,72	6.814,62
45	Suro i articles de suro	9,99	14,86	26,58	18,93	3,81
46	Articles d'esparteria o de cistelleria	139,05	132,69	226,48	250,53	127,89
47	Pasta de fusta o d'altres matèries fibroses	0,54	3,10	4,32	3,37	1,21
48	Papers i cartrons	16.129,71	15.922,07	15.350,88	15.949,81	16.539,05
49	Productes de l'edició o de les indústries gràfiques	7.990,71	8.109,69	7.297,14	11.391,56	10.312,89
50	Seda	31,25	18,16	17,88	25,05	20,20
51	Llana, pèls fins o bastos, fils i teixits de crin	129,67	117,15	93,19	70,12	77,47
52	Cotó	147,20	140,58	104,41	121,48	131,37
53	Altres fibres tèxtils vegetals, fils i teixits de fils de paper	21,12	24,61	12,76	15,26	11,25
54	Filaments sintètics o artificials	792,60	773,33	204,65	157,57	140,28
55	Fibres sintètiques o artificials discontínues	914,59	1.125,52	1.026,20	889,83	1.172,89

Importacions per productes (milers d'euros) - Continuació

		2007	2008	2009	2010	2011
56	Buates, feltres i teles sense teixir, articles de corderia	824,02	987,41	1.081,49	1.339,06	1.206,66
57	Catifes i revestiments per al sòl fets de matèries tèxtils	728,31	498,99	584,33	525,65	321,27
58	Teixits especials, tapissos, passamaneries, brodats	247,50	301,05	206,20	139,74	171,39
59	Articles tècnics fets de matèries tèxtils	229,22	132,84	130,84	182,56	134,82
60	Gèneres de punt	72,32	42,92	108,79	35,23	36,69
61	Vestits i accessoris del vestit, de gènere de punt	37.001,09	33.359,76	32.801,10	33.419,23	31.935,42
62	Vestits i accessoris del vestit, no de gènere de punt	83.173,18	78.709,95	71.109,39	72.118,75	72.274,25
63	Altres articles tèxtils confeccionats, assortiments, etc.	5.588,21	5.304,09	5.210,89	6.070,37	5.102,00
64	Sabates i articles anàlegs	28.880,90	27.738,48	27.963,03	30.496,64	30.440,34
65	Capells i parts de capells	7.448,93	6.395,45	5.963,79	6.105,91	5.936,44
66	Paraigües, ombrel·les, para-sols, bastons	554,29	629,83	670,06	628,13	601,20
67	Plomes, flors artificials, objectes a base de cabells	162,10	221,80	118,58	113,46	122,53
68	Productes de pedres, guix, ciment, amiant, mica	11.521,20	11.128,94	6.615,19	6.425,78	4.740,19
69	Productes ceràmics	10.315,39	8.083,34	6.463,97	5.892,26	4.773,77
70	Vidre i manufactures de vidre	6.178,61	5.511,92	4.955,03	4.460,53	4.424,84
71	Perles, pedres i metalls preciosos, bijuteria, monedes	13.543,25	11.738,28	10.820,89	10.284,83	11.390,51
72	Fosa, ferro i acer	11.049,12	10.220,42	5.025,07	5.037,97	5.160,43
73	Productes de fosa, ferro i acer	26.712,07	24.855,07	23.459,61	18.052,85	14.666,62
74	Coure i manufactures de coure	635,00	929,87	607,74	502,86	562,54
75	Níquel i manufactures de níquel	0,09	1,75	0,42	-	1,77
76	Alumini i manufactures d'alumini	10.896,46	9.625,20	7.412,37	6.940,20	6.171,78
77	Capítol en reserva	-	-	-	-	-
78	Plom i manufactures de plom	8,65	6,85	8,32	10,99	2,54
79	Zinc i manufactures de zinc	163,30	146,78	148,24	125,63	53,66
80	Estany i manufactures d'estany	7,13	6,80	14,15	10,82	19,77
81	Els altres metalls comuns, cermets	207,10	85,14	26,22	1,50	10,80
82	Eines, articles de ganiveteria i coberts de taula	5.205,47	4.803,93	3.969,89	4.229,00	4.085,63
83	Productes diversos fets de metalls comuns	4.537,86	3.825,91	3.344,85	3.538,58	3.551,64
84	Reactors nuclears, calderes, aparells mecànics	75.527,19	68.486,54	54.008,60	52.490,13	48.957,09
85	Màquines i aparells elèctrics, etc.	167.681,16	128.280,68	107.714,41	86.358,16	80.007,98
86	Vehicles i material ferroviari	10,54	49,25	61,68	75,88	120,47
87	Vehicles automòbils, tractors, motos, bicicletes	128.827,81	100.180,54	78.713,75	84.328,68	80.110,41
88	Navegació aèria o espacial	42,57	12,33	17,49	12,64	140,23
89	Navegació marítima o fluvial	1.847,03	1.976,13	901,39	277,09	2.492,11
90	Aparells d'òptica, fotografia, cinematografia, mesura, etc.	27.728,97	26.598,21	22.564,43	21.965,44	21.533,88
91	Rellotgeria	25.007,24	22.192,70	15.956,18	19.366,44	21.622,75
92	Instruments de música	1.807,15	1.651,99	1.384,03	1.423,65	920,36
93	Armes i municions	1.370,07	1.293,41	1.142,14	971,16	964,32
94	Mobles i aparells d'enllumenat	40.525,10	32.747,80	29.442,17	26.771,80	23.248,36
95	Joguines, jocs i articles per a diversió o per a esport	37.880,74	34.797,66	27.192,20	28.710,67	24.950,62
96	Productes diversos	3.876,29	3.547,65	3.829,80	3.835,33	3.502,48
97	Objectes d'art, de col·lecció o d'antiguitat	8.018,22	3.433,78	2.025,77	654,47	781,17
98	Sense codificació assignada	-	-	-	-	-
99	Moviments específics de mercaderia	-	-	-	-	380,17
Total		**1.395.349,11**	**1.312.680,15**	**1.137.351,51**	**1.141.702,31**	**1.149.170,06**

Font: Duana andorrana

Exportacions per productes (milers d'euros)

		2007	2008	2009	2010	2011
01	Animals vius	84,94	119,75	86,76	69,82	48,91
02	Carns i menuts comestibles	85,07	201,65	253,78	340,19	264,63
03	Peixos i crustacis, mol·luscs i altres	-	0,75	-	-	14,24
04	Llet i productes làctics; ous i mel	8,42	2,58	1,23	2,81	-
05	Altres productes d'origen animal	1,23	0,21	-	-	1,56
06	Plantes vives i productes de floricultura	0,98	-	-	-	-
07	Llegums, plantes, arrels i tubercles alimentaris	50,68	1,06	1,81	-	-
08	Fruits comestibles; peles de cítrics o de melons	-	-	-	-	-
09	Cafè, te, herba mate i espècies	-	-	-	19,69	0,31
10	Cereals	-	2,18	2,11	-	-

Exportacions per productes (milers d'euros) - Continuació						
		2007	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**
11	Productes de farinera, malt, midons, etc.	-	0,48	0,02	-	0,41
12	Llavors i fruits, plantes industrials o medicinals, etc.	-	3,27	-	-	3,44
13	Gomes, resines i altres sucs i extractes vegetals	-	-	-	-	-
14	Matèries per trenar i altres productes d'origen vegetal	-	-	0,52	-	-
15	Greixos i olis animals o vegetals; ceres	10,89	19,45	26,04	21,18	40,73
16	Preparats de carn, de peixos o de crustacis, etc.	5,85	1,02	17,25	-	2,44
17	Sucres i articles confiters	318,38	3,87	32,47	4,07	13,33
18	Cacau i els seus preparats	14,08	3,40	0,03	-	0,05
19	Preparats de cereals, farina, etc.; pastissos	0,99	1,19	2,09	-	0,43
20	Preparats de llegums, de fruits, etc.	0,81	-	32,26	0,86	0,47
21	Preparats alimentaris diversos	1.331,95	13.045,21	6.702,29	3,00	9,42
22	Begudes, líquids alcohòlics i vinagres	22,92	133,68	231,06	55,84	89,55
23	Residus de les indústries alimentàries, etc.	-	-	-	-	0,07
24	Tabacs i succedanis de tabac fabricats	185,31	42,19	37,62	54,38	44,04
25	Sal; sofre; terres i pedres; guixos, calç i ciments	558,23	415,95	259,26	247,44	161,97
26	Minerals, escòries i cendres	16,23	14,61	11,10	11,50	7,41
27	Combustibles, olis i ceres minerals; matèries bituminoses	18,12	6,81	48,58	1,20	2,43
28	Productes químics inorgànics	0,14	-	2,25	-	2,86
29	Productes químics orgànics	-	-	-	-	8,14
30	Productes farmacèutics	29,12	13,53	3,77	17,17	219,52
31	Adobs	-	-	-	0,02	-
32	Pintures i vernissos, màstics, tintes	65,20	37,31	47,20	13,18	64,19
33	Productes de perfumeria o de tocador	3.410,21	3.032,67	2.992,13	1.893,36	3.543,40
34	Sabons, productes orgànics, ceres, espelmes	41,79	31,92	65,02	11,26	66,26
35	Matèries albuminoides, coles, enzims	5,46	3,30	0,28	7,59	3,25
36	Pólvores i explosius, matèries inflamables	-	-	-	0,13	0,27
37	Productes fotogràfics o cinematogràfics	-	3,00	4,21	2,20	2,74
38	Productes diversos de les indústries químiques	35,18	83,67	71,11	30,55	30,58
39	Matèries plàstiques i manufactures de plàstic	398,92	395,88	419,45	318,82	439,95
40	Cautxú i manufactures de cautxú	86,76	64,24	60,75	28,94	29,63
41	Pells en brut (excloses les pelleteries) i cuirs	32,94	27,23	12,86	36,66	49,38
42	Objectes de cuir, albarderia, etc.	450,04	472,80	561,70	621,95	668,51
43	Pelleteries i pells treballades, pelleteries factícies	69,54	41,19	18,61	10,18	0,74
44	Fusta, carbó vegetal i articles de fusta	1.273,25	1.137,77	834,63	880,10	739,58
45	Suro i articles de suro	-	-	-	-	0,15
46	Articles d'esparteria o de cistelleria	8,27	-	0,01	-	2,51
47	Pasta de fusta o altres matèries fibroses	573,77	635,59	579,91	1.061,63	1.317,14
48	Papers i cartrons	395,12	245,83	442,61	874,63	819,66
49	Productes de l'edició o de les indústries gràfiques	1.336,97	1.575,76	1.729,07	1.245,23	1.268,76
50	Seda	-	-	-	-	-
51	Llana, pèls fins o bastos, fils i teixits de crin	-	-	-	-	-
52	Cotó	0,00	1,32	0,69	2,77	-
53	Altres fibres tèxtils vegetals, fils i teixits de fils de paper	-	-	-	2,77	-
54	Filaments sintètics o artificials	2,39	-	5,01	-	-
55	Fibres sintètiques o artificials discontínues	3,30	3,62	0,76	-	0,91
56	Buates, feltres i teles sense teixir, articles de corderia	882,67	16,47	46,20	8,46	17,66
57	Catifes i revestiments per al sòl fets de matèries tèxtils	91,05	16,89	6,30	3,14	15,20
58	Teixits especials, tapissos, passamaneries, brodats	376,73	3,06	0,28	1,17	2,77
59	Articles tècnics fets de matèries tèxtils	114,40	0,49	-	0,73	0,80
60	Gèneres de punt	-	-	-	-	-
61	Vestits i accessoris del vestit, de gènere de punt	819,42	1.093,52	941,10	1.175,93	1.219,62
62	Vestits i accessoris del vestit, no de gènere de punt	2.018,52	2.146,66	2.357,89	2.065,67	2.386,39
63	Altres articles tèxtils confeccionats, assortiments, etc.	147,49	101,79	88,88	88,09	120,02
64	Sabates i articles anàlegs	362,51	311,11	655,42	879,09	1.770,07
65	Capells i parts de capells	293,32	480,84	810,15	717,55	972,92
66	Paraigües, ombrel·les, para-sols, bastons	0,51	0,28	0,23	0,11	1,23
67	Plomes, flors artificials, objectes a base de cabells	0,29	0,75	-	1,09	0,32
68	Productes de pedres, guix, ciment, amiant, mica	239,22	231,04	136,25	151,57	77,90
69	Productes ceràmics	198,00	119,18	69,89	48,64	45,82
70	Vidre i manufactures de vidre	190,57	171,05	226,25	310,25	235,01
71	Perles, pedres i metalls preciosos, bijuteria, monedes	562,66	890,93	1.271,54	3.195,95	5.406,02
72	Fosa, ferro i acer	1.774,27	2.098,92	1.096,11	1.596,44	1.748,61
73	Productes de fosa, ferro i acer	4.541,02	2.320,53	826,79	637,84	588,06
74	Coure i manufactures de coure	513,17	520,56	416,95	707,41	513,47
75	Níquel i manufactures de níquel	-	-	-	-	-

Exportacions per productes (milers d'euros) - Continuació						
		2007	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**
76	Alumini i manufactures d'alumini	1.476,07	838,24	463,25	514,50	542,70
77	Capítol en reserva	-	-	-	-	-
78	Plom i manufactures de plom	-	-	16,43	6,24	8,83
79	Zinc i manufactures de zinc	-	1,09	2,30	8,67	2,13
80	Estany i manufactures d'estany	-	-	-	0,16	0,75
81	Els altres metalls comuns, cermets	3,13	-	10,86	-	-
82	Eines, articles de ganiveteria i coberts de taula	201,26	147,90	159,90	164,71	208,45
83	Productes diversos fets de metalls comuns	40,75	17,98	27,26	9,42	15,89
84	Reactors nuclears, calderes, aparells mecànics	11.633,64	6.440,79	2.809,49	2.747,40	4.139,10
85	Màquines i aparells elèctrics, etc.	23.165,81	9.664,77	4.391,08	5.427,09	5.304,39
86	Vehicles i material ferroviari	1,00	-	8,45	19,63	2,00
87	Vehicles automòbils, tractors, motos, bicicletes	17.053,11	9.793,62	9.067,79	9.237,54	14.694,25
88	Navegació aèria o espacial	4,10	664,41	12,00	13,00	43,00
89	Navegació marítima o fluvial	565,49	79,04	139,36	73,36	1.242,49
90	Aparells d'òptica, fotografia, cinematografia, mesura, etc.	9.297,54	602,56	555,28	397,02	881,28
91	Rellotgeria	722,81	426,98	989,26	444,97	1.073,55
92	Instruments de música	143,17	302,37	278,04	427,27	236,36
93	Armes i municions	159,73	165,30	143,28	81,33	103,84
94	Mobles i aparells d'enllumenat	1.968,85	2.009,61	1.105,25	1.028,26	704,98
95	Joguines, jocs i articles per a diversió o per a esport	428,31	473,92	823,43	285,48	430,95
96	Productes diversos	27,82	31,74	15,97	28,56	116,02
97	Objectes d'art, de col·lecció o d'antiguitat	347,33	1.244,98	16,33	536,93	220,00
98	Sense codificació assignada	-	-	-	-	-
99	Moviments específics de mercaderia	-	-	-	-	723,33
Total		**91.299,22**	**65.255,24**	**45.583,52**	**40.931,79**	**55.800,13**

Font: Duana andorrana

10.2 Distribució geogràfica del comerç exterior

Importacions per països d'origen (milers d'euros)						
		2007	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**
AE	Emirats Àrabs Units	494,04	1.192,91	904,61	50,25	0,87
AF	Afganistan	15,50	4,32	-	-	-
AL	Albània	0,74	16,47	6,60	1,04	22,76
AM	Armènia	0,05	1,34	-	9,31	20,46
AN	Antilles Neerlandeses	2,32	4,01	0,41	-	-
AR	Argentina	324,46	264,34	268,70	147,60	190,81
AT	Àustria	7.206,83	5.867,55	3.881,15	4.767,19	4.466,30
AU	Austràlia	760,02	27,15	74,66	118,99	217,51
AZ	Azerbaitjan	10,13	5,65	3,02	-	-
BA	Bòsnia i Hercegovina	2,36	3,65	35,81	41,22	87,32
BB	Barbados	0,45	-	-	-	-
BD	Bangla Desh	459,02	316,20	700,89	1.040,39	1.746,18
BE	Bèlgica	5.269,13	5.526,81	5.302,99	4.382,21	4.884,31
BF	Burkina Faso	4,00	-	-	-	-
BG	Bulgària	217,87	370,90	334,37	615,29	493,76
BH	Bahrain	-	-	-	2,40	0,80
BI	Burundi	-	-	0,57	-	-
BN	Brunei	-	0,59	1,14	0,79	0,51
BO	Bolívia	0,60	0,24	8,78	0,82	3,74
BR	Brasil	2.437,81	4.202,39	1.740,03	749,82	547,39
BS	Bahames	65,60	128,66	48,84	70,27	37,26
BY	Bielorússia	-	0,62	0,56	-	2,04
CA	Canadà	400,33	216,89	174,97	330,90	342,34
CD	Rep. Democràtica del Congo	0,04	-	-	3,79	1,93
CF	República Centreafricana	-	-	-	0,46	7,35
CG	Congo (República)	1,52	-	2,74	-	-
CH	Suïssa	13.265,44	12.259,12	12.894,20	11.455,74	13.742,39
CI	Costa d'Ivori	-	-	4,90	-	-
CL	Xile	30,87	36,76	49,58	21,48	15,99
CM	Camerun	2,17	-	-	-	0,48

Importacions per països d'origen (milers d'euros) - Continuació

		2007	2008	2009	2010	2011
CN	Xina	36.050,23	42.525,15	39.371,70	47.055,33	48.768,57
CO	Colòmbia	90,02	43,18	56,48	1,67	13,15
CR	Costa Rica	-	5,03	1,77	3,33	3,62
CU	Cuba	2.595,41	2.446,79	1.755,85	1.809,52	1.965,66
CV	Cap Verd	0,35	-	0,16	-	-
CY	Xipre	6,47	2,06	4,92	8,67	-
CZ	República Txeca	1.628,15	1.063,90	1.265,38	1.191,80	1.324,89
DE	Alemanya	70.654,96	61.301,84	49.299,32	51.000,89	49.760,86
DJ	Djibouti	3,05	-	-	-	-
DK	Dinamarca	1.157,34	1.188,12	1.458,70	1.017,88	1.521,47
DM	Dominica	-	2,99	-	-	-
DO	República Dominicana	563,71	485,38	329,90	917,47	744,13
DZ	Algèria	-	21,73	412,75	-	2,73
EC	Equador	3,98	0,07	-	0,16	0,10
EE	Estònia	2,34	3,64	2,85	18,17	5,34
EG	Egipte	92,79	116,85	85,75	83,89	74,64
ES	Espanya	818.099,43	762.807,92	676.932,99	690.406,97	697.083,23
ET	Etiòpia	0,40	2,14	9,63	11,46	3,17
FI	Finlàndia	580,37	480,88	444,62	527,37	454,09
FJ	Fiji	-	0,65	0,25	-	-
FR	França	261.887,75	255.248,30	217.367,77	202.215,32	201.073,23
GB	Regne Unit	21.163,12	19.080,07	14.423,69	15.636,97	16.394,00
GE	Geòrgia	2,05	0,02	1,29	0,75	48,22
GH	Ghana	-	14,96	-	-	0,37
GI	Gibraltar	-	-	-	0,27	-
GL	Groenlàndia	-	-	0,75	-	-
GN	Guinea	-	20,11	-	-	-
GR	Grècia	373,31	224,77	116,19	150,92	196,27
GT	Guatemala	5,11	2,87	3,18	8,24	54,42
GY	Guyana	-	0,14	-	49,99	15,10
HK	Hong Kong	1.426,07	933,99	479,26	646,30	505,21
HN	Hondures	40,23	32,02	7,97	23,60	22,36
HR	Croàcia	32,41	107,11	51,63	56,58	60,39
HU	Hongria	675,37	683,12	604,28	534,82	530,52
ID	Indonèsia	1.905,55	1.841,42	2.234,82	2.065,70	1.731,30
IE	Irlanda	2.274,10	2.843,47	1.807,12	1.265,18	1.666,46
IL	Israel	1.295,66	906,26	97,28	133,81	15,70
IN	Índia	2.308,19	3.106,98	3.784,92	3.845,21	4.036,35
IR	Iran	105,51	9,97	27,27	4,35	6,87
IS	Islàndia	23,60	20,81	1,76	10,65	27,56
IT	Itàlia	45.858,74	49.681,83	35.518,89	31.659,24	28.407,12
JM	Jamaica	5,77	7,17	3,52	9,25	15,58
JO	Jordània	5,13	11,98	6,20	2,14	10,65
JP	Japó	37.637,52	16.833,58	11.250,44	10.568,27	8.734,74
KE	Kenya	0,59	0,23	0,02	0,45	-
KG	Kirguizistan	0,21	-	-	-	0,18
KH	Cambodja	16,83	16,87	49,59	161,46	120,08
KP	Corea del Nord (Rep. Popular)	0,02	5,64	15,98	9,65	19,22
KR	Corea del Sud (Rep. de Corea)	4.227,70	3.394,84	883,24	1.545,19	1.330,53
KW	Kuwait	5,83	-	-	-	-
KZ	Kazakhstan	4,30	44,95	35,10	106,19	14,14
LA	Laos	34,77	13,34	4,20	2,42	0,15
LB	Líban	4,84	4,00	0,07	-	-
LC	Saint Lucia	-	-	0,64	-	-
LI	Liechtenstein	0,03	-	-	0,39	0,10
LK	Sri Lanka	94,59	106,67	198,27	210,21	268,80
LS	Lesotho	-	0,40	-	-	-
LT	Lituània	6,19	150,43	42,31	11,77	22,78
LU	Luxemburg	403,89	426,46	475,99	1.272,79	3.765,29
LV	Letònia	8,27	45,88	1,79	6,79	22,98
LY	Líbia	-	3,22	2,25	-	-
MA	Marroc	830,26	754,47	842,63	485,62	551,97
MD	Moldàvia	44,13	38,59	105,82	85,09	107,08
MG	Madagascar	9,14	23,63	16,28	13,30	26,12
MK	Macedònia	6,00	17,24	8,66	11,39	6,20

Importacions per països d'origen (milers d'euros) - Continuació						
		2007	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**
ML	Mali	-	-	5,14	-	0,17
MM	Myanmar (antiga Birmània)	8,60	10,74	7,21	13,59	19,57
MN	Mongòlia	0,17	-	-	-	-
MO	Macau	61,72	180,54	86,46	28,88	3,78
MR	Mauritània	58,83	76,61	15,14	28,14	2,91
MT	Malta	9,63	1,67	0,86	11,36	-
MU	Maurici	149,65	134,78	164,28	158,23	72,95
MV	Maldives	7,22	-	-	-	-
MW	Malawi	1,03	-	0,29	0,43	1,26
MX	Mèxic	374,01	398,25	469,22	351,12	421,65
MY	Malàisia	1.282,68	890,34	570,39	438,90	469,94
NA	Namíbia	-	0,53	0,21	-	-
NC	Nova Caledònia i dependències	1,29	-	-	-	-
NE	Níger	0,22	1,96	6,48	4,26	0,82
NG	Nigèria	-	3,19	9,73	0,06	2,50
NI	Nicaragua	-	2,60	15,47	41,25	13,17
NL	Països Baixos	11.813,58	11.394,11	11.725,11	11.410,45	9.703,23
NO	Noruega	345,02	32,69	23,98	27,49	18,54
NP	Nepal	13,92	0,25	3,24	15,22	15,51
NR	Nauru	-	0,03	-	-	25,77
NZ	Nova Zelanda	37,62	17,39	142,10	31,04	10,62
OM	Oman	-	-	-	11,36	8,65
PA	Panamà	12,97	5,21	0,52	1,75	7,78
PE	Perú	41,55	67,37	166,43	111,63	148,29
PF	Polinèsia Francesa	7,17	-	-	-	28,75
PG	Papua Nova Guinea	-	-	-	-	22,49
PH	Filipines	449,16	512,73	347,95	176,94	327,21
PK	Pakistan	343,84	276,81	232,46	207,67	445,87
PL	Polònia	1.289,31	3.729,35	4.325,07	5.464,28	3.288,60
PT	Portugal	6.296,66	11.097,34	9.298,02	10.705,15	10.457,22
QA	Qatar	-	-	-	-	16,13
RO	Romania	1.040,07	1.008,42	1.230,46	1.456,24	1.644,00
RU	Rússia	429,98	26,48	8,95	120,54	22,98
RW	Rwanda	-	-	-	-	0,16
SA	Aràbia Saudita	-	-	179,90	0,70	-
SC	Seychelles i dependències	0,05	-	-	-	-
SE	Suècia	2.048,40	2.553,00	1.370,99	1.924,68	2.520,90
SG	Singapur	125,23	526,50	161,79	53,47	38,98
SI	Eslovènia	340,83	342,71	349,24	407,24	328,24
SK	Eslovàquia	286,77	823,02	559,58	714,39	427,87
SL	Sierra Leone	-	6,31	0,87	4,63	2,38
SM	San Marino	0,25	10,25	17,74	0,04	0,08
SN	Senegal	7,42	0,11	-	-	-
SR	Surinam	-	-	0,59	0,98	-
SV	El Salvador	12,74	3,31	29,48	6,56	10,41
SY	Síria	1,03	2,52	-	-	1,79
TH	Tailàndia	2.074,89	1.129,21	1.468,96	1.789,31	1.806,57
TJ	Tadjikistan	2,66	0,72	-	-	-
TK	Tokelau	-	0,95	4,22	7,04	44,52
TM	Turkmenistan	-	-	0,76	-	-
TN	Tunísia	553,60	556,34	1.031,46	1.026,47	1.408,49
TR	Turquia	3.106,52	3.253,19	2.405,82	2.030,98	2.414,73
TW	Taiwan	2.866,08	2.019,31	1.378,82	1.430,58	1.626,45
TZ	Tanzània	0,08	-	-	-	2,44
UA	Ucraïna	20,03	55,54	41,78	225,64	432,66
UG	Uganda	25,34	71,26	19,58	35,14	0,72
US	Estats Units d'Amèrica	12.086,84	9.069,56	7.477,76	6.605,40	8.125,21
UY	Uruguai	176,15	45,26	12,62	5,91	10,77
UZ	Uzbekistan	-	1,98	0,09	-	-
VE	Veneçuela	164,26	228,40	76,40	55,46	40,71
VI	Illes Verges dels Estats Units	0,74	4,54	-	0,51	-
VN	Vietnam	2.114,12	2.437,53	3.342,79	3.876,38	4.341,28
WS	Samoa	1,34	0,54	0,09	1,13	1,03
XM	Montenegro	1,81	-	5,72	-	-
XS	Sèrbia	1,67	1,46	-	0,92	0,35

Importacions per països d'origen (milers d'euros) - Continuació

		2007	2008	2009	2010	2011
ZA	Sud-àfrica	14,71	64,58	215,69	7,93	16,81
ZW	Zimbàbue	16,53	-	-	-	-
Total		**1.395.349,11**	**1.312.680,15**	**1.137.351,51**	**1.141.702,31**	**1.149.170,06**

Font: Duana andorrana

Exportacions per països de destinació (milers d'euros)

		2007	2008	2009	2010	2011
AE	Emirats Àrabs Units	6,57	8,80	-	9,62	54,28
AF	Afganistan	-	-	-	-	0,21
AL	Albània	-	0,05	-	-	-
AO	Angola	-	27,75	28,56	10,58	3,09
AR	Argentina	228,20	131,89	113,85	223,27	160,44
AT	Àustria	161,76	56,27	40,22	16,18	132,15
AU	Austràlia	-	2,75	18,50	1,83	23,07
AW	Aruba	-	-	-	6,07	-
BE	Bèlgica	1.443,02	1.331,80	429,60	167,11	511,91
BF	Burkina Faso	-	-	-	3,28	5,94
BG	Bulgària	-	-	4,58	0,79	2,32
BH	Bahrain	-	-	-	0,24	-
BM	Bermudes	-	-	-	3,64	-
BN	Brunei	-	-	-	-	0,19
BR	Brasil	2,00	0,91	0,95	1,15	13,09
BY	Bielorússia	-	-	-	-	1,50
CA	Canadà	10,00	0,20	3,31	1,46	4,35
CH	Suïssa	183,47	164,14	626,68	3.178,09	3.530,96
CI	Costa d'Ivori	-	10,72	-	0,34	-
CL	Xile	14,59	58,37	85,62	166,82	104,97
CM	Camerun	-	-	-	8,89	-
CN	Xina	0,01	3,23	1,33	22,17	-
CO	Colòmbia	12,97	1,18	-	0,58	76,51
CR	Costa Rica	2,15	0,02	-	1,06	-
CU	Cuba	4,60	-	0,72	0,28	0,90
CV	Cap Verd	5,20	-	22,64	3,90	-
CY	Xipre	1,48	-	-	0,21	48,30
CZ	República Txeca	-	47,91	6,71	14,35	31,54
DE	Alemanya	14.471,93	3.031,88	419,96	315,71	1.935,93
DJ	Djibouti	-	-	-	0,06	-
DK	Dinamarca	9,73	4,55	28,19	8,17	5,16
DO	República Dominicana	-	11,84	-	-	-
DZ	Algèria	-	31,77	41,84	-	10,81
EC	Equador	-	-	-	-	0,13
EE	Estònia	-	0,11	-	0,19	1,55
EG	Egipte	-	1,00	6,80	41,87	8,88
ER	Eritrea	-	-	-	2,13	-
ES	Espanya	56.179,62	45.382,88	31.978,97	25.778,80	32.200,60
FI	Finlàndia	25,21	1,60	7,51	5,56	2,24
FR	França	14.929,38	10.140,88	9.145,89	8.650,75	13.415,98
GA	Gabon	-	4,70	-	0,29	0,21
GB	Regne Unit	50,76	191,07	86,23	203,03	171,26
GI	Gibraltar	-	-	6,08	5,85	11,02
GM	Gàmbia	-	2,00	-	-	-
GN	Guinea	37,24	10,49	1,05	-	-
GQ	Guinea Equatorial	7,70	-	-	23,09	34,94
GR	Grècia	2,22	0,16	0,98	4,07	4,64
GY	Guyana	-	-	51,27	46,17	24,54
HK	Hong Kong	6,80	13,05	21,18	96,59	713,68
HR	Croàcia	0,02	-	-	0,02	-
HU	Hongria	1,62	-	-	1,75	0,09
ID	Indonèsia	0,09	-	-	-	0,90
IE	Irlanda	0,45	1,21	2,67	5,91	7,30
IL	Israel	2,57	0,10	119,60	0,49	482,14
IN	Índia	34,40	1.700,00	28,00	-	-
IR	Iran	1,56	0,39	6,10	0,11	0,01

Exportacions per països de destinació (milers d'euros) - Continuació						
		2007	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**
IS	Islàndia	-	-	-	0,03	-
IT	Itàlia	2.034,93	1.167,45	951,27	395,31	405,32
JO	Jordània	-	-	5,80	-	6,45
JP	Japó	17,55	70,20	20,23	18,90	1,95
KE	Kenya	-	-	-	0,02	-
KI	Kiribati	-	-	-	-	1,88
KR	Corea del Sud (Rep. de Corea)	24,11	-	-	-	-
KW	Kuwait	-	-	-	0,79	7,33
LB	Líban	-	-	-	73,00	-
LI	Liechtenstein	-	-	-	-	0,10
LK	Sri Lanka	-	0,03	-	-	-
LT	Lituània	-	-	0,65	-	-
LU	Luxemburg	3,50	1,87	0,70	30,29	3,97
LV	Letònia	-	-	-	1,49	1,58
MA	Marroc	3,17	14,74	6,73	3,21	10,83
MG	Madagascar	-	-	3,29	-	-
MR	Mauritània	3,00	-	0,36	0,28	0,32
MT	Malta	-	0,11	90,11	6,94	0,99
MX	Mèxic	22,17	4,60	-	1,87	10,78
MY	Malàisia	-	-	0,05	-	0,22
NA	Namíbia	-	-	-	-	3,71
NC	Nova Caledònia i dependències	-	-	0,20	-	1,65
NE	Níger	-	-	0,33	-	-
NI	Nicaragua	-	-	23,21	31,49	42,64
NL	Països Baixos	645,82	547,19	482,25	588,85	718,72
NO	Noruega	2,27	0,20	0,74	1,31	135,06
NZ	Nova Zelanda	1,45	-	-	-	-
OM	Oman	-	-	-	0,09	12,15
PA	Panamà	-	-	0,13	11,34	-
PE	Perú	-	184,68	-	0,21	0,12
PF	Polinèsia Francesa	-	0,25	-	-	-
PL	Polònia	23,26	25,19	1,22	19,70	5,33
PT	Portugal	373,40	320,86	406,01	431,98	292,83
PY	Paraguai	-	-	-	23,49	-
QA	Qatar	-	-	-	-	0,36
RO	Romania	-	5,23	1,50	19,23	1,80
RU	Rússia	171,36	361,85	0,91	3,17	2,15
SA	Aràbia Saudita	-	5,76	1,15	91,02	66,20
SC	Seychelles i dependències	-	-	-	-	0,26
SD	Sudan	-	3,53	1,25	-	-
SE	Suècia	3,75	5,50	2,80	63,03	169,91
SG	Singapur	-	18,00	-	13,71	-
SI	Eslovènia	6,56	0,46	0,08	0,28	0,86
SK	Eslovàquia	17,55	48,69	41,24	28,92	27,68
SM	San Marino	31,32	-	-	-	0,49
SN	Senegal	-	-	-	0,89	8,46
SY	Síria	-	4,00	-	19,00	-
TG	Togo	2,00	1,00	-	-	0,17
TH	Tailàndia	5,31	-	-	-	0,40
TN	Tunísia	-	-	-	0,10	38,79
TO	Tonga	-	-	-	-	3,13
TR	Turquia	-	-	0,10	0,05	0,05
TW	Taiwan	0,20	-	-	6,68	4,77
UA	Ucraïna	-	84,43	4,56	-	0,53
US	Estats Units d'Amèrica	61,83	3,32	184,92	7,38	33,01
UY	Uruguai	2,39	-	11,10	0,35	37,25
VE	Veneçuela	-	-	-	0,11	0,66
VG	Illes Verges Britàniques	-	-	-	-	0,71
VN	Vietnam	-	0,05	0,00	4,66	-
WF	Illes Wallis i Futuna	-	-	1,06	-	-
XL	Melilla	0,60	-	-	-	-
XM	Montenegro	4,39	-	-	-	-
XS	Sèrbia	-	0,37	-	-	-
ZA	Sud-àfrica	-	-	4,00	0,15	0,87
Total		**91.299,22**	**65.255,24**	**45.583,52**	**40.931,79**	**55.800,13**

Font: Duana andorrana

informe econòmic 2011

CATALÀ

CAMBRA DE COMERÇ
INDÚSTRIA I SERVEIS D'ANDORRA